

Mateusi

Mateusi remikusiwarerà Jesu rewarà

Imovyvya

Aã kareta Janejare'e ãg omotekokuwa Mateusi tokusiwa maekwerà. Jesu remimo'ekwerà tè Mateusi (Mat. 9.8-9). A'e Jesu reve ekoi ipi mijã. Ajawyi wemisakwerà tè okusiwa. Weminuwerà teve okusiwa. Okusiwa remê, "Janejare'e e'ipa amãtejê Jesu pewarà mō", e'i ipi. Juteu kō pè ywesō okusiwa, "Aje ywete Janejare'e Remimuurerà tè Jesu", te'i kupa. Jesu poromo'e remê, nojimome'ui amãtejê ijupe kō ajamã'ê. "Janejare'e Remimuurerà tè ije", ne'i amãtejê ijupe kō. Ojimome'u miti kōrijō tè rã'i iko ijupe kō ipi. Ke'i ojukatà kupa remê tè ojimome'u ijupe kō ky'y. "Ajimojane mã'ê" ywesō e'i oupewarà mō ipi. Karamoe remê Janejare'e ayvu mojenuarà mō kee e'ipa amãtejê: "Tãmō Tavi Jeapyrerà e'eay rã uutà Janejare'e Remimuuarà rōmō", e'ipa. Ajawyi jane kō mō, "Tãmō Tavi Jeapyrerà e'eay tè Jesu", e'i remê, "Janejare'e Remimuurerà tè Jesu", jaa tè aepe e'i kupa. Aekwerà okusiwa Mateusi upa. ãmō, manyvo tekoua Janejare'e Janerōvijã ywete rōmō ekoi remê mã'ê okusiwa teve, tijakuwa katu ky'y.

Jesu rãmōi kō jeapyry kō rewarà (Rukasi 3.23-38)

1 ¹ [Jesu rekoawerà akusiwa ajupa ky'y. Jesu Kiristu rekoawerà.] ãwitō tãmō Tavi amyry jōvijã wasu e'eay rōmō karamoe remê, a'evo ve Jesu Tavi jeapyrerà rōmō. Tãmō Aparão amyry jeapyrerà teve Jesu. Amovyvytà Jesu rãmōi rerà kō tapekuwa. ² Kejō Aparão jeapyrerà rerà kō:

Aparão ra'yry pè Isaki eu. A'e ra'yry pè Jako eu. ãmê Jako ra'yry mō pè Jutaa eu. Ijatyray ipe Jako ra'yry kō. Namovyvypa'ãi ajamã'ê. Jutaa kōrijō tè amovytà.^a

^a 1.2 Jinō. 21.6; 28.13; 35.23

- 3 ãmẽ Jutaa ra'yry kô ojipupewarà kô tè. Ajawyi mōrijō erà kô. Sera eu. ãmō pè, Peresi eu. Tamaa eu ijy kô pè.
 ãmẽ Peresi ra'yry pè Esirō eu.^b ãmẽ Esirō ra'yry pè Rão eu.
- 4 ãmẽ Rão ra'yry pè Aminatapi eu. ãmẽ Aminatapi ra'yry pè Naasō eu. ãmẽ Naasō ra'yry pè Saumō eu.
- 5 ãmẽ Saumō ra'yry pè Poasi eu ky'y. A'e y rerà pè sa'i Raapi eu. ãmẽ Poasi ra'yry pè Opeti eu. Sa'i Ruti eu ijy rerà pè. ãmẽ Opeti ra'yry pè Jese eu.^c
- 6 ãmẽ Jese ra'yry pè Tavi eu. A'e jōvijã wasu rōmō ekoi karamoe remẽ, Tavi.
 ãmẽ Tavi ra'yry pè Saromão eu.^d Uria amyry rerekwarerà tè Saromão y.
- 7 ãmẽ Saromão ra'yry pè Ropoão eu. ãmẽ Ropoão ra'yry pè Apijasi eu. A'e ra'yry pè Asa eu.^e
- 8 ãmẽ Asa ra'yry pè Josapa eu. A'e ra'yry pè Jorão eu. A'e jeapyrerà pè Usia eu.
- 9 ãmẽ Usia ra'yry pè Jotão eu. ãmẽ Jotão ra'yry pè Akasi eu. ãmẽ Akasi ra'yry pè Esekia eu.^f
- 10 ãmẽ Esekia ra'yry pè Manase eu. Manase ra'yry pè Amoni eu. Amoni ra'yry pè Josia eu.^g
- 11 ãmẽ Josia jeapyrerà pè Jekonia eu. A'e Papironi taa wãnä kô ojiapisi paire werojisysy eraa wemĩgwai kô rōmō. ãmō, pirujẽ Juteu jōvijã mitikwerà kô revejẽ weraapa kupa. ãmō, otekokuwa mæe kô ve weraapa kupa. Sota kô tè weraapa wena kyty, Papironi taa kyty. A'e pè oiko puku temĩgwai ai kô rōmō kupa.^h

12 ãmẽ Papironi taa pè weraapa kô remẽwarà wyi amovyvytà ky'y.
 Kejō:

- Jekonia ra'yry pè Saratiu eu. ãmẽ Saratiu jeapyrerà pè Soropapeu eu.ⁱ
- 13 ãmẽ Soropapeu ra'yry pè Apiusi eu. ãmẽ Apiusi ra'yry pè Eriakĩ eu. ãmẽ Eriakĩ ra'yry pè Aso eu.
- 14 ãmẽ Aso ra'yry pè Satoki eu. Satoki ra'yry pè Akĩ eu. Akĩ ra'yry pè Eriuti eu.
- 15 ãmẽ Eriuti ra'yry pè Eriasa eu. Eriasa ra'yry pè Mātã eu. ãmẽ Mātã ra'yry pè Jako eu. Mokopejō Jesu rāmōi kô.
- 16 ãmẽ Jako ra'yry pè Juse eu. A'e si Maria mētarà rã tè ky'y, Jesu y mētarà rã tè. [Jesu ruu a'u tè Juse ãmẽ.] Janejare'e Remimuurerà tè Jesu ky'y, pirujẽ jane kô Rōvijã wasu rōmō.

^b 1.3 Jinō. 38.29; 46.12 ^c 1.5 Jos. 2.1-21; Ruti 4.19-22 ^d 1.6 1Sa. 16.1-13; 2Sa. 12.24
^e 1.7 1To. 11.13; 14.1; 15.8 ^f 1.9 2To. 15.30-34,38; 16.1; 18.1—19.37; Isa. 1.1
^g 1.10 2To. 20.21—23.30 ^h 1.11 2To. 24.14-15; Jer. 27.20 ⁱ 1.12 Ne. 7.7; 12.1,47

17 ãmẽ Aparão jeapyrerà kô Tavi pe'ĩ jamoirõ irõ remẽ, 14 rômõ. ãmõ, Tavi jeapyrerà kô jamoirõ irõ remẽ, a'e 14 rômõ ojeapy mijẽ kupa ajaate Papironi taa wãna kô werapa kô. ãmẽ a'evoa remẽwarà wyi a'e 14 rômõ ojeapy mijẽ kupa. A'e a'e kô jeapyrerà Janejare'e Remimuurerà Janerõvijã wasu rômõ tẽ ky'y.^j Jesu tẽ a'e.

Yvapewarà Juse pè omojenu amãtejẽ Jesu sakya rã remẽwarà

18 Agyvo Jesu Kiristu oiko osaky rômõ. Maria eu ijy rerà pè. Juse rerekwatarà tẽ a'e. Ajamã'ẽ Juse noerekoive remeve ipuru'a sikaepo iko Jesu rã rẽ. Janejare'e 'Ãg tẽ sikaepo omomuru'aoka okasia rupi.^k

19 ãmẽ imẽnã rã pè ojenu a'evoa, Juse pè. [ãmẽ ipõ Juse e'i tite oupe: – ãmõ kwaima'e teipõ omomuru'a vija mijã, e'i. Ajawyi a'e jësi toereko Maria! e'i tite oupe.]

Ajawyi noereko'ãi werekwarà rômõ mijã. Ajamã'ẽ ivo katuay mã'ẽ tẽ Juse. Mira katuay tẽ. Ajawyi oporijauesa jẽ Maria. Nopotai omojaiwe. Ajawyi teã'ã rupi tẽ opoitã iwyi mijã.

20 ãmẽ a'evoa rẽ Juse ojipy'amogeta upa remẽ jakatu, py'awarà mõ Janejare'e remĩgwai yvapewarà ojimoikatu jawo ijupe. Ikery pè tẽ ajamã'ẽ. A'e ipõ e'i Juse pè:

– Juse, Tavi jeapyrerà! Nejipy'amogeta sõ nejupa Maria puru'aa rẽ, e'i. ãmõ kwaima'e rõwã omomuru'a vija, e'i ijupe. Janejare'e 'Ãg kasia rupi tẽ ipuru'a. Ereko jësi awi nererekwarà rômõ, e'i ijupe. ²¹ Ajaire imemy'atã kwaima'e rômõ. Isaky remẽ Jesu eretã ijupe ãmẽ, erã pè, jane kô wereko katutã ijaiwererã kô wyi rewarã mõ, e'i Juse pè, ikery pè.^l

22-23 Karamoe remeve Janerõvijã ywete ayvu mojenuarã Jesu sakya rã rẽ wenone'apa oporegeta amãtejẽ. Aekwerã rupi tẽ isaky, “aje” taoty ijayvukwerã pè, kee e'i maekwerã pè: “*Kãramõ kõjãmuku mārãne'ã ipuru'atã. Ajaire imemy'atã kwaima'e rômõ. Emanueu eutã imemyry pè, erã pè*”; e'i maekwerã.^m (“Janejare'e janepyterã rupi ekoi” jaa tẽ Emanueu.) Aepe e'i Jesu rã rẽ oporegeta amãtejẽ. Kãramõ Jesu ovãetã, Janejare'e e'i maekwerã rupi katu.

24 ãmẽ Juse oke paire, omã'ẽ. “Aje” e'i Janerõvijã ywete remĩgwai yvapewarã ayvukwerã pè. Wereko Maria werekwarã rômõ ãmẽ ky'y. ²⁵ Noikoive ee ajamã'ẽ mijã, ajaate imemy ky'y. Isaky paire, Juse weenõ. Jesu e'i erã pè.ⁿ

Jaytata kuwarã kô oo Jesu sakyrerã resa remẽwarã

2 ¹ ãmẽ Jesu Perẽ taa pè isaky. Juteja vvy pè. Eroti Juteu kô rõvijã wasu rômõ ekoi remẽ jakatu sikaepo isaky.

j 1.17 Karai kô *Messias* e'i Janejare'e Remimuurerã pè, Juteu kô ayvu rupi. *Cristo* e'i teve kupa, Kereku kô ayvu rupi. ^k 1.18 Ruk. 1.27 ^l 1.21 “Poroereko katuarã” jaa tẽ Jesu pè. ^m 1.22-23 Isa. 7.14 ⁿ 1.25 Ruk. 2.21

Ãmẽ Janejare'e omojikuwaoka isakya. Ke'irõwã wãnà kô pè omojikuwaoka. Kwaray ãma kytywarà kô pè, jaytata kuwaparà kô pè.^o Jaytata temisage'ã rupi omojikuwaoka. [A'e kô Jesu isakyrĩ remẽ tẽ katu sikaepo yvag rẽ omã'ẽ imono. Jaytata temisage'ã rẽ omã'ẽ kupa. E'i ãmẽ kupa: "Manyvore põ ãwivo jaytata?" e'i kupa. Jõvijã wasu rã rõwã põkõ isaky upa? e'i ojiupe kupa.] Ajawyi ajaire jaytata rupi oo kupa. Ke'irõwã oo kupa, ajaate Juteu kô yvy pè ovãe kupa. Juteu rõvijã rena kyty rãĩ oo kupa, Jerusarẽ taa kyty. A'e kyty rãĩ oo jaytata momewa kupa.

²Ãmẽ e'i kupa:

– Mape põ penõvijã rã isaky upa? e'i kupa. Juteu kô rõvijã rã? e'i kupa.

[– Manyvo pãwĩ pereko ikuwa? e'i a'e wãnà kô.]

– Jaytata rupi orokuwa, kwaray ãma kyty ojisa mãẽ rupi. A'e rupi tẽ orujo jõvijã rã resa imoe'e, e'i kupa.

³Aepo jaa ojenu jõvijã Eroti pè ky'y. Pirujẽ Juteja yvy pewarà rõvijã tẽ Eroti. Aepo wenu remẽ, ojimonyi enu. Emĩgwai kô ve ojimonyi enu, Jerusarẽ taa wãnà kô, pirujẽ. ⁴Ajawyi Eroti okwai Janejare'e pè oporegeta mãe kô rõvijã kô imuu. Ãmõ, tãmõ Moisesi remikusiwarerà rẽ poromo'e mãe kô ve okwai imuu. Uu kupa remẽ, e'i jõvijã Eroti ijupe kô:

– Mape põ Janejare'e Remimuu rã isakytã, jõvijã wasu rã? [Moma'e e'i põ Janejare'e kareta isakya rã rẽ?], e'i ijupe kô.

⁵Ãmẽ e'i ijupe kupa:

– Perẽ taa pè isakytã, Juteja yvy pè, e'i ãmẽ ijupe kupa. Kee e'i Janejare'e ayvu mojenuarà mõ ikusiwa karamoe remẽ tijakuwa:

⁶“Perẽ taa wãnà kô! Juteja yvy pewarà kô!

Tena miti teipe penena.

Ajamã'ẽ jõvijã wasu rã tẽ isakytã penena pè,

eupewarà kô Rõvijã wasu rõmõ,

Isaeu kô Rõvijã wasu rõmõ.

A'e eupewarà kô rerekoarà rõmõ ekoitã”, e'i ojikusiuwa.^p

Aekwerà rupi orokuwa Perẽ taa pè isakytã, e'i Eroti pè kupa.

[– Hoõ, e'i jõvijã Eroti ãmẽ.

Ãmẽ ojivy oo Janejare'e ayvu kuwaparà kô.]

⁷Ajaire jõvijã Eroti omuu mijẽ jaytata kuwaparà kô imogeta. Teãã rupi tẽ omogeta kô ajamã'ẽ.

– Manyvo remẽ põ jaytata ojisa ypy? e'i ijupe kô.

Omome'u ijupe ãmẽ kupa. [Ãmẽ Eroti ojipy'amopirai tesõ upa. Ajawyi e'i vija opy'a pè:

– Ajukaokatã jõvijã rã tojimojõvijã e'ã erekovijarerà rõmõ, e'i oupe.

^o 2.1 Jaytata kô rẽ omã'ẽ tokuwa manyvotã okwa kãramõ kupa. P 2.6 Mik. 5.2

Aepo ne'i jaytata kuwaparà kō pè ajamã'ê.] ⁸ Ikatusa rupi rã'ãga omogeta kō tokuwa e'ã kupa. Ajawyi kee e'i kōrijō tē ijupe kō:

– Pekwa awi Perē taa kyty esa. Mã mē pō isaky? Pemã'ê ee remē, pemome'u ikō ije nē. Ije ve aatà esa imoe'e ãmē, e'i rã'ãga jaytata kuwaparà kō pè.

⁹⁻¹⁰ ãmē ojisyry oo jōvijã Eroti rena pe wyi kupa ky'y. Jaytata rē omã'ê mijē kupa. Kōitokō jypy remē kwaray êma kyty wyi oē remē, omã'ê ee kupa, aekwery vo omã'ê mijē ee kupa. Oryvay ee omãjã kupa. A'e rupi oo ovãe Perē taa pè ãmē kupa. Ajaate tetã Jesu tui mã'ê 'aryvo katu jaytata tui. A'e rupi tē tetã okuwa kupa.

¹¹ A'e pupe oike esa ãmē kupa. Aje, a'e pè jōvijã rã tui upa. Ijy ipyri ve tui upa, Maria. ãmē omã'ê jōvijã rã rē kupa remeve, ojimoenãpa'ã ipyri ojavyv imoe'e kupa. Moma'e epy wete mãe kō ome'ê ijupe imoe'ea rōmō kupa. Iteetejē. Kejō. Yvy karakuri. ãmō, ipije mã'ê. Īsēsu eu a'e ipije mã'ê mō pè. ãmō, miha ysykwerà eu ãmō ipije mã'ê pè. Mokojejō ome'ê jōvijã rã pè kupa.

¹² ãmē ajaire ojivypa oo jaytata kuwaparà kō ky'y. Nooi rã'ĩ jōvijã Eroti pè imomewa kupa ajamã'ê. ãmō pee rupi tē ojivy oo wena kyty kupa. Ji'ite Janejare'e remīgwai yvapewarà mō ojimoikatu ijupe kō ikery pè. E'i ãmē ijupe kō:

– Pejivy peo remē, tapeo e'ã Eroti rena kyty, e'i. ãmō pee rupi tē pejivy peo, e'i ijupe kō ikery pè.

ãmō pee rupi tē ojivy oo ãmē kupa ky'y. Tyvija rupi tē omago iwyi okwa kupa.

Juse werojava Jesu sakyrerà remēwarà

¹³ ãmē Jesu ruu a'u pè Janejare'e remīgwai yvapewarà mō ojisa pya ikery pè, Juse pè. Kee e'i yvapewarà ijupe:

– Kuise'ê ejãrãpõ'ã! Mãrãnai okwatà! Tōvijã Eroti osota kō omurokatà Jesu sakyrerà reka ijuka! Ajawyi kuise'ê erojisyry amãtejē eraa iwyi kō! Ijy ve erojisyry eraa! [Ke'ĩrōwã ikō pekwa nē!] Ejitu vvy kyty erojava eraa! A'e pè tapepyta rã'ĩ, ajaate pejivya rã amojikuwaokatà pejē! e'i Janejare'e remīgwai ijupe.

¹⁴ Juse “aje” e'i ãmē aepo e'i remē. Werojava kō amãtejē ãmē. Pya tē ojisyry oo kupa, tyvija rupi tē, Ejitu vvy kyty. ¹⁵ A'e pè ojimoena rã'ĩ kupa. ãmē ajaire Eroti omãnõtã remē tē ojivy tarã mijē uu aekwerà kyty kupa. A'evõ remē “aje” taoty Janejare'e ayvukwerà pè, kee e'i imojenuoka maekwerà pè: “Ejitu pe wyi amojivytã era'yry imuu”, e'i maekwerà.^q [Aepo Janejare'e omotekokuwa teãmã wayvu mojenuarà pè.] A'e rupi katu tē ãmē.

^q 2.15 Ose. 11.1

¹⁶ ãmẽ jakatu jõvijã Eroti wãrõ jẽ tite jaytata kuwaparã kõ upa, Jerusarẽ taa pè. Wãrõ kõ ywete tite paire, e'i oupe ky'y:

– Emoripe tè sipõkõ kupa! e'i. Nonu'ãi sipõ imomewa eupe kupa! e'i oupe.

Ojimõarõay wete ãmẽ ky'y. Ajawyi sota kõ omonooka toapisi ja'y kwani kõ Perẽ taa wãnã kõ ãmẽ ky'y. ãmõ taa miti kõ Perẽ pyri'ije'ẽ rupi ve ja'yry kõ wapisi kupa. Pirujẽ mõrijõ kwaray noerokwapaive mãe kõ wapisi kupa, jõvijã Eroti ayvu rupi. Jaytata kuwaparã kõ remimome'ukwerã rupi a'evo werekooka kõ. [Nokuwai mã isaky jõvijã rã mõ. Ajawyi pirujẽ wapisipaoka ja'yrrerã kõ.]

¹⁷ A'evoa rewarã Janejare'e ayvu mojenuarã mõ karamoe remẽ omome'u amãtejẽ, Jeremia eu ijupe mã'ẽ. A'e okusiwa amãtejẽ ijãgyoa rã kõ, Perẽ taa wãnã kõ rewarã. Kee e'i amãtejẽ ikusiwa:

¹⁸ “Ramaa' taa wãnã kõ oja'o ywetetã kãramõ.

Kee e'itã kupa: ‘Moma'e rã sõ põ janeãkarãgwerã wapisi kupa, ãwisõ tijaneãgyoay wete’, e'i titetã kãramõ kupa.

Sa'i Rakeu jeapyrerã kõ oja'o ywetetã kãramõ, opa imemyry kõ remẽ.

‘Janemopyte'uarã oiko ipetã.

Ajamã'ẽ janeãgyoay jõtã jaiko’, e'itã kupa”, e'i amãtejẽ [Jeremia ikusiwa] maekwerã.

Aekwerã rupi katu a'evo jiapisia Perẽ taa pè, jõvijã Eroti wapisioka ja'yrrerã kõ remẽ.

Juse kõ ojivy mijẽ wena kyty oo remẽwarã

¹⁹ ãmẽ kãramõ omãnõ jõvijã Eroti ky'y. Omãnõ maire, Janejare'e remĩgwai yvapewarã ojimoikatu mijẽ Juse pè ikery pè, Ejitu vvy pè tui jẽ remẽ. ²⁰ E'i ijupe:

– Age'e si ja'yry erojivy eraa, ijy reve, penena Isaau vvy kyty ky'y, e'i. Jõvijã Eroti omãnõ ky'y, e'i ijupe.

“Hoõ” e'i ãmẽ Juse. ²¹ A'evo wereko ãmẽ. Ja'yry werojivy eraa, ijy reve. ²² Perẽ taa pè nojimoenai ajamã'ẽ kupa. Ma'e rewarã mõ. Eroti ra'yrrerã Akerau Juteja vvy pè ojimojõvijã mijẽ uu rekovijarerã rõmõ. Aepo jaa ojenupa Juse pè. Ajawyi okyje jẽ. Nopotai jõvijã wasu rena pyri'ije'ẽ ojimoena. A'evoa Janejare'e remĩgwai yvapewarã omome'u amãtejẽ ijupe ikery pè. Ajawyi ke'ĩrõwã sa'u oo, Karireja vvy kyty. ²³ Nasare taa pè tè oo ojimoena kupa. A'evo Janejare'e ayvu mojenuarã mõ e'ipa amãtejẽ Jesu pewarã mõ

r 2.18 Perẽ taa pè Ramaa eu teve. Jer. 31.15

karamoe remê: “*Nasare taa wãnà eutà ijupe*”, e'i amãtejê maekwerà rupi katu.^s

Juwão poromojãmorĩ mã'ê rewarà
(*Maku 1.1-8; Rukasi 3.1-9,15-17; Juwão 1.19-28*)

3 ¹Ãmê Jesu poromo'e ypytà remê, kwaima'e mō Janejare'e ayvukwerà mojenuarà rōmō ekoi rãĩ. Juwão poromojãmorĩ mã'ê eu ijupe. Tekoe'ãma rupi tè ekoi, Juteja vvy pè. ²Ma'e e'i imojenu ipi:
– Ke'ĩ Janejare'e ojikuwaokatà Jōvijã wasu rōmō ky'y! e'i. [Ajawyti tapejipy'amogeta ikō amãtejê peneko rè age'e nê.] Tapejimosioka peaiwererà rè. Tapejimome'u amãtejê Janejare'e pè peaiwererà reityppyipaoka, e'i ijupe kō.^t

³Karamoe remê Janejare'e ayvu mojenuarà Isajasi kee e'i amãtejê imomewa Juwão pewarà mō:

“Tekoe'ãma rupi ava mō Janerōvijã ywete rewarà omojenutà erokwa. Wayvo tesō omojenutà. Kee e'ità:

‘Janerōvijã ywete ovãerĩ!’ e'ità.

‘Peaiwererà tapeityppyipa amãtejê enoneve!’ e'ità.

‘Áwitō pee nikatui remê, jamokatu amãtejê imoterê gatu janeremiãrō renoneve.

Áwivo ve tapejipy'amokatu amãtejê Janerōvijã ywete renone', e'ità”, e'i amãtejê maekwerà.^u

Aekwerà rupi katu tè Juwão ekoi.

⁴Ae Juwão teima raawerà jimōjãgwerà tè opypy oyru rã'ãga rōmō ipi, kameru raawerà. Oku'ayru rōmō teima pirerà sikãgwerà opypy teve. Taparara tè Juwão o'u ipi. Ãmō, eirã ryapirã o'u ipi. A'e kō kōrijō o'u ipi.^v

⁵Ãmê jane kō mōa'ārōwã oo oo tekoe'ãma kyty ojimoaty ipyri ijayvu rè ojapyaka. Jerusarê taa wãnà kō oo. Ãmō, Juteja vvy wãnà kō oo. Ãmō, yy Jotão reme rupiwarã kō. Wãisō oo ojimoaty ipyri kupa. ⁶Kee e'i e'i ijayvu renu kupa:

– Orojimosioka oreaiwererà rè oroiko, e'i kupa.

Ojimome'u waiwererã kō reityppyipaoka Janejare'e pè ãmê kupa. A'evo ekoi mãe kō Juwão omojãmorĩ ky'y. Yy Jotão pè omojãmorĩ kō upa.

⁷Ãmê uve aty wasu pytery pè ijatyray jōvijã kō mō. Pariseu kō. Ãmō, Satuseu kō. A'e kō uu uu ipe ojimojãmorĩokatã Juwão pè mijã. Ajamã'ê kee e'i Juwão ijupe kō:

^s 2.23 Mak. 1.24; Ruk. 2.39; Juw. 1.45 ^t 3.2 Mat. 4.17; Mak. 1.15 ^u 3.3 Isa. 40.3

^v 3.4 Janejare'e ayvu mojenuarã Eriasi a'evu karamoe remê ekoi. Aekwerã rupi katu Juwão ekoi. 2To. 1.8; Mat. 11.14

– Pejê! Moe voay wete peiko, pepojy ai ywete rewarà mō. Poromoripe tesō petekokuwavaya rããga rupi peiko ipi! “Janejare'e tijanemokatu jimomorijaua rã wyi”, pejê ywe'e tite peupe. Ava aepe ne'i pejê. Janejare'e napenereko katu'ãi, nivoi peiko jê remê.^w ⁸ Ajawyi peaiwererà rê pejipy'amogeta rã'i esa. Tapejimosioka peaiwererà rê. Tapejimome'u Janejare'e pè peaiwererà reityppyipaoka. Awyje Janejare'e koty rewarà kō rômō tapeiko ky'y. ãmê tē pejikuwatà aje ywete Janejare'e kyty pejirova mae kō rômō peiko. ⁹ Tapejimoe'e ywe'e tite e'ã. Kee tapejê e'ã: “Janejare'e nijanemomorijau'ãi, tãmō Aparão jeapyrerà tē jane rewarà mō. Ory teãmã janere,” tapejê ywe'e tite e'ã. Wayvu rupi ekoi mae kō rê tē Janejare'e ory ipi. Ajawyi tapejimoe'e tite e'ã tãmō Aparão jeapyrerà kō rômō, a'e pejê. Pemãê aã takuru kō rê. Janejare'e opota sō Aparão jeapyrerà rã kō oinō remê, takuru wyive oinō kuwa, e'i. Nomowaype'ãi kuwa ijupe, e'i.^x

¹⁰ E'i jê Juwão:

– Janejare'e tē janemoe'yitã. ãmōgwerà weraatã opyri toiko karuaru. ãmō kō ãmê jimomorijaua kyty tē omonotã, awyje tojimomorijau. Koo jarã vo tē Janejare'e. ãwitō moma'eyva'y ni'ai mãê ijarã weta jyy pupe imopopo tokaipa, ãwivo tary ve penereko peaiwererà wyi napepoi sō remê, e'i.^y

¹¹ E'i jê Juwão:

– Janejare'e Remimuu ywe'e uutã erakypy rupi, e'i. A'e sōsi e'arã kytywarã rômō ekoitã ky'y. Ije ãmê emigwai rômōgã tē ije aiko, e'i. Ije, yy pè kōrijō tē poromojãmorĩ penereko, peaiwererã reityppyia jikuwaparã rômō, e'i. A'e rê sō penako'i remê, Janejare'e ãg tē tesō pepy'a pupe omoigeokatã. Ajamãê naeko'i ee mae kō omomorijauokatã kōrijō tata pè, e'i. ¹² ãwitō avasi jarã mō omowaite ããigwerã ipirerã wyi ipi. Ipirerã kō jamowaite ijapy ipi. ããigwerã ãmê jamoaty imokatu ipi. A'evō tary ve Janejare'e poroereko. Jane kō ãmōgwerã wejatã opyri toiko karuaru. ãmōgwerã omokuipe'etã owyi, awyje tojimomorijau kōrijō tata noei mãê pè tokai upa, e'i Juwão imojenu.

Jesu ojimojãmorĩoka Juwão pè remêwarã
(*Maku 1.9-11; Rukasi 3.21-22; Juwão 1.31-34*)

¹³ Jesu oposiko ypytã Janejare'e ayvu rê remê, Karireja yvy kyty wyi uu, yy Jotão kyty. A'e pè Juwão poromojãmorĩ upa. Jesu e'i ijupe:

– Emojãmorĩ rejupa, e'i.

¹⁴ ãmê Juwão e'i:

– Ene kuwasi emojãmorĩ rejupa! e'i. Manyvōre pō nejo nejimojãmorĩoka ije jê? e'i ijupe.

^w 3.7 Mat. 12.34; 23.33 ^x 3.9 Juw. 8.33 ^y 3.10 Mat. 7.19

¹⁵ ãmẽ Jesu e'i:

– Emoãmorĩ jësi rejupa. Janejare'e remimota rupi tẽ a'evo tijaiko, e'i. “Hoõ” e'i ãmẽ Juwão ky'y. Omoãmorĩ ãmẽ. ¹⁶ ãmẽ sõsi yy pupe wyi Jesu oẽ remeve, yvag ojiovyapyjavo. ãmẽ Janejare'e 'Ãg rẽ omã'ẽ, owyjy uu Jesu apyte 'aryvo wapy remẽ. ãwitõ pykau owyjy uu, a'evo 'ejẽ. ¹⁷ ãmẽ yva pe wyi Janejare'e oporegeta imuu. Kee e'i imuu:
– Era'yry tẽ aã, e'i. Eremiau tẽ. Eroryvay ee mã'ẽ tẽ, e'i mã'ẽ ojenu.^z

Ãjãgai rõvijã wãã tarepe Jesu remẽwarã
(Maku 1.12-13; Rukasi 4.1-13)

4 ¹ ãmẽ ajaire, Janejare'e 'Ãg weraa Jesu tekoe'ãma kyty. A'e rupi Jesu ekoi rã'ĩ. A'e pẽ ãjãgai rõvijã wãã tarepe Jesu esa mijã. [Opota ipe ojimojõvijãoka Jesu pẽ mijã.]^a ² A'e rupi ekoi remẽ, nojimi'ui rã'ĩ tesõ Jesu iko. 40 'arã rõmõ tesõ a'evo ekoi, ajaate nikasi tesõ amyay pẽ ky'y. ³ ãmẽ jakatu ãjãgai rõvijã uu Jesu rãã, ijamyayay tẽ iko remẽ. Kee e'i epe ijupe:
– Aje ywete põ Janejare'e Ra'yry tẽ ene? e'i rããga ijupe. A'e tẽ ene remẽ, aã takuru kõ emono tojinõ meju rõmõ neayvukasia rupi ãmẽ, e'i epe.

⁴ – ãnĩ! e'i Jesu ijupe. Kee e'i itõkõ Janejare'e ayvu ojikusiwa: “*Ja'umã'ẽ poromokasi ke'iatu tẽ. Janejare'e ayvu mãerã tẽ poromokasi. Pĩrujẽ e'i maekwerã rupi ywesõ tijaiko*”, e'i maekwerã, e'i Jesu ãjãgai rõvijã mogwe rã'ĩ.^b

⁵ Ajaire wãã tarepe mijẽ ãjãgai rõvijã. Jerusarẽ taa kyty weraa Jesu. Janejare'e moe'ea retã apyterã 'aryvo werojiupi, yvate'e tesõ mã'ẽ 'aryvo. ãmẽ a'e 'aryvo tui kupa remẽ, e'i mijẽ Jesu pẽ. [Janejare'e ayvu rupi katu maevo sõ tite oporegeta ky'y.]

⁶ – Haa! Aje ywete Janejare'e Ra'yry tẽ sõ ene remẽ, nepo kuwasi ike wyi neo, e'i rããga. Neremãno'ãi nepo remẽ. Janejare'e nepãtavõtã tanemarama e'ã. Aepo jaa rẽ kee e'i itõkõ ojikusiwa Janejare'e kareta rẽ: “*Janejare'e wemĩgwai yvapewarã kõ omuutã toja'a nere. A'e kõ nepykitã terejipyjuka e'ã takuru rẽ*”, e'i maekwerã.^c [Epo awi esa!] e'i rããga ipe ãjãgai rõvijã ijupe.

⁷ ãmẽ Jesu e'i ijupe:

– [ãnĩ! Napõ'ãi neayvu rupi!] Kee e'i itõkõ Janejare'e ayvu jikusiwarerã: “*Terã'ã e'ã ikõ rejupa nẽ*”, e'i Janejare'e jane,^d e'i Jesu ãjãgai rõvijã pẽ imogwe mijẽ.

⁸ Aja paire weraa mijẽ vytyrapyte 'aryvo. Ikujaukwerã pẽ weraa. A'e pẽ pirujẽ ojisa katu mã'ẽ tẽ. Tõvijã wasu rerekoa kõ rẽ omã'ẽ kupa. Taa

^z 3.17 Jinõ. 22.2; Jĩg. 2.7; Mat. 12.18; 17.5; Ruk. 9.35 ^a 4.1 Epr. 2.18; 4.15

^b 4.4 T.M. 8.3 ^c 4.6 Jĩg. 91.11-12 ^d 4.7 T.M. 6.16

kō rè. ãmō, vvy kō rè. ãmō, jane atyry kō rè. Kee e'i rã'ãga ãjãgai rövijã Jesu pè:

– Emã'ẽ gatu rã'ĩ pirujẽ erokwa. Ikatuay wete pirujẽ, e'i. ⁹ãwĩ ãwĩ kō pirujẽ ojime'ẽ ije. Ajawyi ewyry kyty tepa jẽ ãwĩ kō age'e ky'y, e'i. Nepota pō ãwĩ ãwĩ kō ame'ẽ ene? Nepota remẽ, ãwĩ kō ame'età ene. Ejimoenãpa'ã rã'ĩ erovake ajawyi emoe'e. ãmẽ tẽ oromonookatã ãwĩ kō 'arã kyty tẽ terejimovijã, e'i rã'ãga ijupe.

¹⁰ãmẽ aepo e'i remẽ, Jesu e'i ijupe:

– ãnĩ! Janejare'e ayvu jikusiwarerã itõkõ kee e'i: “Janejare'e rômõ'ite teremovijã imomojy ipi. Ijayvu rupi rômõ'ite ikõ tapeiko ipi nẽ”, e'i ijayvu jikusiwarerã. ^eNoromoe'ãi ajawyi. Kuise'ẽ ikõ ejisyry eo ewyi nẽ! e'i Jesu ãjãgai rövijã pè.

¹¹Ameve ojirova Jesu wyi oo ky'y. Aja paire Janejare'e remĩgwai yvapewarã kō tẽ tesõ uu Jesu rè oja'a ky'y.

Jesu poromo'e ypy remẽwarã
(Maku 1.14-15; Rukasi 4.14-15)

¹²ãmẽ ajaire kovenatu Eroti^f omopããoka Juwão poromovãmõrĩ mãẽ. A'evoa ojenu Jesu pè. A'evõ paire Karireja vvy kyty ojivy oo, [kẽ'irõwã sa'u jövijã rena pe wyl]. ¹³Nasare taa kyty rõwã oo opyta ajamãẽ. Kapanão taa kyty oo ojimoena. Pãranã Karireja pyri a'e taa. Semõrõ jeapyrerã kō pytery pè ekoi.^g ãmõ, Napitari jeapyrerã kō pytery pè teve ekoi. ¹⁴Janejare'e ayvukwerã mojenuarã Isajasi kee e'i amãtejẽ ikusiwa maekwerã rupi katu tẽ Jesu a'evõ ekoi.

¹⁵“Semõrõ vvy wãnã kō! ãmõ, Napitari vvy wãnã kō!

ãmõ, Karireja pãranã pijarã rupiwarã kō!

ãmõ, yy Jotão ovaẽ kytywarã kō!

ãmõ, Karireja vvy wãnã kō, Juteu rõwã mãe kō!

Eayvu rè pejapyaka rã'ĩ si!

¹⁶Janejare'e napekuwaive.

Tekoua e'ey rupi napekuwai peiko.

Ajawyi pãtõnusu rupi wata mãe kō vo 'ejẽ pejẽ peiko.

Ajamã'ẽ kãramõ Janejare'e ojikuwaokatã peupe ky'y.

Okyje ai mãnõa wyi mãe kō pè teve ojikuwaokatã.

[Wemimuu rã rupi ojikuwaokatã peupe.]

A'evõ remẽ tekoua e'ey rupi peikotã ky'y.

ãwitõ 'aryvo wata mãe kō votã peiko ãmẽ ky'y”, e'i maekwerã.^h

^e 4.10 T.M. 6.13 ^f 4.12 Jövijã Eroti ra'yry mõ kovenatu Eroti. Eroti ãtipa eu teve ijupe. Mat. 14.3; Mak. 6.17; Ruk. 3.19-20 ^g 4.13 Semõrõ eu tãmõ Jako amyry ra'yry mõ pè. Napitari teve Jako amyry ra'yry mõ. Ijeapyrerã kō Karireja vvy pè ekoi kupa.
^h 4.16 Isa. 9.1-2

Aekwerà rupi katu Jesu ekoi ãmẽ, ãwisõ “aje” taoty Isajasi remikusiwarerà pè age'e remẽ ky'y.

¹⁷ ãmẽ Jesu Karireja vvy pè ekoi remẽ, Janejare'e ayvu rè poromotekokuwa pyy iko. Kee e'i:

– Ke'ĩ Janejare'e ojikuwaokatà Jõvijã wasu rõmõ. [Ajawyi tapejipy'amogeta ikõ amãtejẽ peneko rè age'e nẽ.] Tapejimosiõka peaiwererà rè. Tapejimome'u amãtejẽ Janejare'e pè peaiwererà reityppyipaoka, e'i Jesu imo'e kõ.ⁱ

Jesu opyteporo pyy wemimo'earà rã kõ remẽwarà
(*Maku 1.16-20; Rukasi 5.2-11; Juwão 1.35-42*)

¹⁸ Ajaire Jesu opyteporo pyy wemimo'earà rã kõ, Karireja pãranã reme rupi wata iko remẽ. A'e pè kwaima'e kõ mõ wesa. Mõrijõ wesa, teke'yry revejẽ. A'e kõ pira mo'auta omomo momo ereko mãe kõ. A'evõ tẽ iposikoa kõ ipi. Teke'yry pè Simão eu. Peturu eu teve ijupe. ãmõ, imõmiri pè Aãtere eu. ¹⁹ A'e kõ pè Jesu e'i:

– Ja'e tuve erupi! Poropyteporopa eremimo'earà kõ rõmõ tapeiko. Ajaire poromonookatà Janejare'e ayvukwerà tapemome'u jane kõ pè, e'i Jesu ijupe kõ.

²⁰ Ameve pira mo'auta oity tepe'yte oo Jesu rupi kupa ky'y. Awyje oo kupi kupa.

²¹ A'e pe wyi oo jẽ Jesu. ãmõ kwaima'e kõ wesa mijẽ. Teke'yry, imõmiri reve. A'e kõ yarà pupe wapy pira mo'auta mokatu upa, uu reve. Semeneu eu tuu pè. Ta'yry teke'yry pè Tiaku eu. Imõmiri pè Juwão eu. A'e kõ pè teve Jesu e'i:

– Ja'e tuve erupi! e'i mijẽ.

²² Ameve ojisyry tepe'yte oo Jesu rupi kupa. Awyje oo kupa. Uu oity yarà pupeve oo kupa. [A'evõ Jesu opyteporo pyy wemimo'earà rã kõ remẽ.]

Jesu ayvukasia ojenu okwa remẽwarà
(*Rukasi 6.17-19*)

²³ Ajaire Karireja vvy rupi oo oo Jesu ipi. A'e rupi poromo'e Janejare'e ayvu rè jimo'ea retã kõ wryy rupi iko ipi. Janejare'e ayvu e'ey rè poromotekokuwa. Kee e'i:

– Age'e sõsi Janejare'e ojikuwatà penõvijã ywete rõmõ, penerekoa rõmõ, e'i.

ãmõ, itekorã mãe kõ omokatupa erokwa ipi, pirujẽ.^j ²⁴ Ke'irõwãwarà kõ pè Jesu rewarà ojenu. Sirija vvy rupi ojenu, iteetejẽ taa kõ rupi. Ajawyi itekorã mãe kõ weru eru Jesu kyty imokatuoka ijupe kupa ipi. Iteetejẽ

ⁱ 4.17 Mat. 3.2 ^j 4.23 Mat. 9.35; Mak. 1.39

weru kupa. ãmõ, ayay mǎe kõ weru eru kupa. ãmõ, ãjãg ojimoemija ee mǎe kõ weru eru kupa. ãmõ, omãnõ mǎnõ mǎe kõ. ãmõ, nipimãrãkuwai mǎe kõ. Wãi wãisõ weru eru Jesu kyty kupa ky'y. ãmẽ Jesu omokatu kõ, pirujẽ. ²⁵Ajawyi ijatyray tesõ oo oo Jesu rakypy rupi kupa. Kejõ oo kupa. Karireja yvy wǎnà kõ. ãmõ, Tekapori^k taa atyry wǎnà kõ. ãmõ, Jerusarẽ taa wǎnà kõ. ãmõ, Juteja yvy wǎnà kõ. ãmõ, Jotão ovae kytywarà kõ, kwaray ãma kytywarà kõ. A'e a'e kõ Jesu rupi oo oo ky'y. Aty wasu oo upi ky'y.

Janejare'e poromoryoka mǎ'ẽ rewarà
(*Rukasi 6.20-23*)

5 ¹ãmẽ Jesu aty wasu kõ rè omã'ẽ erokwa. Ajaire omo'e ypy kõ ky'y. Yvytyry yke pè wapy imo'e kõ. ãmẽ emimo'earà kõ uu ipyri'ije'ẽ ojapyaka. ²Kee e'i Jesu poromo'e:

³– [Janejare'e opota katu owaray poroerekooka.] Kee pejẽ remẽ, owaray peikotà:

“Apota ipe Janejare'e remimota rupi aiko. Ajamã'ẽ evote ivo naiko kuwa'ãi”, pejẽ remẽ.

Aepo pejẽ remẽ tè kuwa Janejare'e owaray penerekotà penõvijã e'eay rômõ penerekotà.

⁴ ãmõ, peja'o tesõ [peaiwererà rewarà mõ] remẽ,

ãmẽ sõsi Janejare'e pemopyte'utà wemimory kõ rômõ.

⁵ ãmõ, Janejare'e rè penako'i penerekoarà rômõ remẽ, owaray peikotà.

Penena emime'ëgwerà pè peiko jètà ãmẽ.^l

⁶ ãmõ, pepota katu Janejare'e remimota rupi ywesõ peiko remẽ, emimory kõ rômõ peikotà teve.^m

⁷ ãmõ, poroporijauesa peiko ipi remẽ,

ãmẽ sõsi Janejare'e peporijauesa tary ve, owaray tapeiko.

⁸ ãmõ, pepy'a katu peiko ipi remẽ,

Janejare'e rè pemã'ëtà kãramõ ãmẽ ky'y, emimory kõ rômõ, e'i.ⁿ

⁹ ãmõ, ojikõ'õ ojeeve mǎe kõ pemojimoryoka mijẽ ojeeve remẽ,

“Eãkarã kõ tè pejẽ, evo peiko rewarà mõ”, e'ità pejẽ wemimory kõ rômõ.

¹⁰ ãmõ, Janejare'e remimota rupi peiko rewarà mõ pemomorijau kupa remẽ.

A'evo ipe remẽ tapenory jẽ peiko.

^k 4.25 Tekapori pè “taa atyry 10 rômõ” jaa tè. ^l 5.5 Jìg. 37.11 ^m 5.6 Isa. 55.1-2

ⁿ 5.8 Jìg. 24.3-4

Janejare'e penereko katu jětà penōvijã e'ey rōmō. Ajaate penereko karuarutà opyri wena pè.^o

11– Kee penereko ipe kupa remē, Janejare'e remimory kō rōmō peiko jětà. Penesa katu pejai erewarà mō kupa remē. Āmō, pemomijarī sō penereko erewarà mō kupa remē. Āmō, iteetejē nivoi mālē omoy teywete pene erewarà mō kupa remē.^p 12 A'evō penereko ai epe kupa remē, tapenory jē kōrijō peiko ipi. Kee jaa rē tapeja'a. Āwitō karamoe remēwarà kō omomorijau ywete Janejare'e ayvu mojenuarà kō ipi, aekwery vo ywete penereko kupa age'e remē. Ajawyi tapenory jē peiko. Janejare'e omokatupa amātejē penena rā penenone. Ikatuay wete Janejare'e penerekotà, e'i Jesu pomōe.^q

Sautu rē tē Jesu pomosā'āga remēwarà
(Maku 9.50; Rukasi 14.34-35)

13 Jesu promotekokuwa jē. Kee e'i:

– Janejare'e reruparà mō peiko remē, ikatuay wete peikotà jane kō pè ipi. Sautu rē tē pomosā'āgatà tapekuwa sa'u. Āwitō sautu eekatu ja'umālē pupe jainō ipi remē. Āwīvo ve jane kō pè ikatuay wete tijaiko ipi. Ajamālē sautu nomoei sō janeremi'ō ky'y remē, manyvoa rā rōmō rōwā kuwa sautu amē. Jamomo kōrijō kuwa imono. Japārō pārō kuwa teve i'aryvo jakwa remē. Āwīvo kuwa pejē, Janejare'e reruparà mō napeikoi sō remē, e'i Jesu ijupe kō.

14– Āmō, Janejare'e rekoa rupi peiko remē, poroyape mālē votà maevō sō tite pejē. Penupi Janejare'e rekoa okuwatà kupa.^r

– Āmō, taa wasu vo sō tite pejē. Āwitō taa wasu vytyrapyte 'aryvo tui remē, jamālē gatu ee. Ke'īrōwā ojisa, ikujaukwerà pè tē tui rewarà mō. Āwīvo ve pejē. Tapejikuwa Janejare'e koty rewarà kō rōmō peiko. 15 “Tajikuwa e'ā”, tapejē tite e'ā. Nikatu'āi kuwa āwīvo sō remē. Āwitō poroyapea jamoeny remē, “Tojisa e'ā”, nija'ei ipi. Moma'e wry pè rōwā jainō ipi. Ena pè tē katu jainō tojisa katu, toyape pirujē tetā wry pè tui mālē kō pè. Āwīvo ve pejē Janejare'e koty rewarà kō rōmō, tapejikuwa tē.^s 16 Āwīvo remē owaray tapeiko jane kō pè. Janejare'e rekoa rupi peikoa rē omālētà amē kupa. Oryvaytā amē pene omājā kupa remē. Kee e'itā pene omājā kupa: “Āwīvo kuwasi jane! Janejare'e ayvu rupi si jaiko teve mijā!” e'itā pene omājā kupa, e'i Jesu ijupe kō.^t

Ayvu ivo tekoua rewarà

17 Jesu e'i jē pomōe:

^o 5.10 1Pe. 3.14 ^p 5.11 1Pe. 4.14 ^q 5.12 Mat. 23.34,37; J.K.R. 7.52

^r 5.14 Juw. 8.12; 9.5 ^s 5.15 Mak. 4.21; Ruk. 8.16; 11.33 ^t 5.16 1Pe. 2.12

– Karamoe remē itōkō Janejare'e oporegeta tāmō Moisesi pè tomotekokuwa janerāmōi kō ivo tekoua rewarà rè. Wayvu mojenuarà kō pè ve e'i. Ajawyi, “Nikasi ijayvukwerà kō janeupe ky'y”, na'e'i. “Tamoma ijayvukwerà kō”, na'e'i. Aepo javo rōwā ajo. Janejare'e ayvu rè tē ajo pemotekokuwa, tapekuwa manyvo jaa pō. ¹⁸Tapeenu katu ikō eayvu nē. Janejare'e okusiwaoka wayvu ivo tekoua rewarà tāmō Moisesi pè mǎ'ē. Ajawyi mā jē rōwā jamoje'otà. Nijamotee ra'y'āi teve. Yvy oiko jē remē, āmō, yva oiko jē remē, emikusiwarerà ikasi jētà. Nopa'āi ikasia, ajaate vvy opa remē, e'i. Aje ywete aepo a'e, e'i.”

¹⁹– Ajawyi Janejare'e ayvu ivo tekoua rewarà rupi ikō peiko ipi nē, a'e pejē. Āmō kō pè taperovijaoka teve. Āmē sōsi Janejare'e orytà pene. “Aā kō ywesō eremīgwai e'ey kō rōmō erena pè”, e'itā pejē. Ajamǎ'ē ayvu ivo tekoua rewarà rupi napeiko ywe'e'i remē, Janejare'e naory'āi pene. Peayvu rupi āmō kō noiko ywe'e'i ijayvu rupi remē teve. “Eremīgwai e'ey” ne'i'āi pejē a'evō peiko sō remē. Napemoe'eoka'āi āmē. ²⁰A'evō tāmō Moisesi remikusiwarerà rē poromo'e mǎe kō ekoi ipi. Werovija maevo sō tite tē kupa ipi. Āwīvo ve Pariseu kō ekoi. Omovyvy ijayvukwerà kupa ipi. Ajamǎ'ē upi katu rōwā ekoi kupa. Ajawyi a'e kō vo peiko remē, napeike'āi Janejare'e pyri peiko, e'i.

“Tijajikō'ō e'ā”, e'i Jesu mǎ'ē
(Rukasi 12.58-59)

²¹Jesu e'i jē poromo'e:

– Peenupa itōkō manyvo eu penāmōi kō pè maekwerà: “*Tapejimijajuka e'ā ikenē. Porojuka mǎ'ē tijaraa jōvijā kō po pè, tomomorijau āmē kupa*”, eu mǎ'ē, e'i.

[– Ō'ō, aje. Oroenu aepo jaa, e'i kupa.]

²²– Ajare kee a'e teve, e'i Jesu. Tapejikō'ō e'ā ojee, a'e pejē. Ipojoy ai mǎ'ē tē āwīvoa. Āwitō ojimijajuka mǎe kō ipojoy tē, āwīvo ve ojikō'ō mǎ'ē. Ava mō sō janere ojikō'ō teywete upa remē, jaraa tōvijā kō po pè ime'ē teve rōnō, a'e pejē.

– Āmō, poroerōarō rǎ'āga mǎ'ē ipojoy ai tē. “Tekokuwa e'ā rōmō tē rōwā ipō neiko rōnō!” e'i mǎ'ē. Āmō, “Moma'e rōmō rōwā ene!” e'i mǎ'ē. Apijarā ywesō ipojoy ai tē. Aepo e'i mǎ'ē maevo Janejare'e omonotà tata wasu pupe tojimomorijau wasu,^v e'i Jesu ijupe kō.

²³– Ajawyi kee a'e a'evoa rē. Penemime'ē rǎ Janejare'e pè temiapy rena pè peraa remē, kee tapejē rǎ'ī pejipy'amogeta: “Ava pōkō amojimōarōoka age'e?” tapejē rǎ'ī. ²⁴Āmē, “Ō'ō! A'e sipōkō ere ojikō'ō age'e”, pejētà. A'evō sō remē, “Eremime'ē rǎ taity rǎ'ī aa ajimory mijē ee”, tapejē. Āmē

^u 5.18 Ruk. 16.17 ^v 5.22 Wayvu ai rupi porojuka mǎ'ē vo āwī rapijarà rewarà mō aepo e'i.

pevãe ipyri remẽ, kee tapejẽ ijupe: “Ojimorypa katu rômõ jaikotà ojee ky'y”, tapejẽ. ãmẽ tẽ kuwa pejivy penemime'ẽ rã me'ẽ Janejare'e pẽ ky'y. Pejimo'ãgatutà ime'ẽ ãmẽ ky'y, e'i.

25– ãmõ, ma'e remẽ ava mõ ojikõ'õtã nere. Ajawyi uutã nereraa jõvijã kõ rovake, nivoi mã'ẽ tomo'y nere. A'evo remẽ terejimory amãtejẽ ee, jõvijã kõ pyri napevãeive remeve. A'evo remẽ tẽ maevo neporijauesatã. Nanereraa'ãi maevo ãmẽ ky'y, pejimorypa ojee rewarã mõ. Ajamã'ẽ napejimoryi amãtejẽ rã'ĩ sõ ojee remẽ, nereraatã neme'e'ẽ jõvijã kõ po pẽ. A'e kõ ãmẽ sota kõ po pẽ neme'õtã tanemopã'ã ky'y, e'i. 26 A'evo sõ remẽ, neiko pukutã jimopã'ãga pupe. Nerejisyry'ãi a'e pupe wyi, ajaate nemoepypa katu nivoi neiko maekwerã. Aje ywete a'evotã. Ajawyi ikõ tapejimory amãtejẽ rã'ĩ ojee peiko ipi nẽ, a'e pejẽ, e'i Jesu ijupe kõ.

Jitupia rewarã

27 E'i jẽ Jesu ijupe kõ:

– Kee itõkõ tãmõ Moisesi e'i maekwerã ojenupa pejẽ: “*Tapejimomy'a e'ã. Penevewarã rẽ kõrijõ tẽ tapeiko tapejapakyry*”, e'i maekwerã, e'i.”

[– Õõ, oroenupa teve aepo, e'i epe kupa.]

28– ãmẽ kee a'e ve pejẽ aepo jaa rẽ, e'i Jesu. ãmõ wãivĩ rẽ pejitupi jẽ pemãjã remẽ, nikatui ãmẽ Janejare'e pẽ. Pejipy'amogetaa rupi peikopa ee. 29 [Ajawyi kee a'e eayvukasi rômõ pejẽ. Pepy'a pupe tẽ ojinõ ypy my'aa.] Ma'e remẽ wãivĩ mõ rẽ pemã'ẽ remẽ, pejitupitã ee. Penea pupe pemã'ẽ ee remẽ a'evotã. Ajawyi nivoi peikotã penea rewarã mõ. A'evo sõ peiko remẽ, ikatu sa'u kuwa pejieakwaro amãtejẽ. Janejare'e rekoa napejavy ywe'e'ãi tite ãmẽ. A'evo remẽ tẽ kuwa napeo'ãi penea jeovai revejẽ jimomorijau wasua rena kyty, a'e pejẽ.^x

30– ãwĩvo ve kee a'e pejẽ. Ma'e remẽ pepy'a ai rewarã mõ pepo pẽ nivoi peikotã. A'evo sõ peiko remẽ, ikatu sa'u kuwa pejipoeta amãtejẽ ity. Janejare'e rekoa napejavy ywe'e'ãi tite ãmẽ. A'evo remẽ tẽ kuwa napeo'ãi pepo revejẽ jimomorijau wasua rena kyty, e'i Jesu ijupe kõ.^y

Werekwarã wyi opoi mã'ẽ rewarã

(Mateusi 19.1-9; Maku 10.1-12; Rukasi 16.18)

31 Jesu e'i jẽ poromo'e:

– Kee itõkõ eu teve maekwerã: “*Ava mõ werekwarã wyi opoitã remẽ, kareta tome'ẽ rã'ĩ ijupe opoia mojikuwaparã rômõ*”, eu maekwerã, e'i.^z

[– Õõ, aepo jaa oroenupa ve, e'i epe kupa.]

32– Kee a'e aepo jaa rẽ, e'i Jesu ijupe kõ. Tapepoi te'ite e'ã ikõ penerekwarã wyi nẽ, a'e pejẽ. ãmõ kwaima'e rẽ tui remẽ tẽ katu pepoi

^w 5.27 Jisyry. 20.14; T.M. 5.18 ^x 5.29 Mat. 18.9; Mak. 9.47 ^y 5.30 Mat. 18.8; Mak. 9.43

^z 5.31 T.M. 24.1-4; Mat. 19.7; Mak. 10.4

kuwa iwyi. Na'evoi remē, terepoi e'ā iwyi. [Tereau jē, e'i. "Ererekwarerà" ere ipe ijupe remē, Janejare'e pè nererekwarà rōmō ekoi jē. Ajawyi] ajaire āmō kwaima'e wereko mijē sō remē, Janejare'e naory'āi ee. "Werekwarà rè rōwā āwī ekoi mā'ē tē", e'itā kōrijō. Nepoi te'ite iwyi rewarà mō a'evo kuwa, e'i Jesu ijupe kō.^a

[– A'evo si! e'i āmē kupa.]

"Aje ywete mā'ē tijaporegeta ipi", e'i Jesu mā'ē

³³ Āmē e'i jē Jesu poromotekokuwa:

– Tāmō kō pè kee jaa ojenu mā'ē pekuwa teve: "Ava mō Janejare'e pè, 'Aje ywete a'evo arekotà', e'i sō remē, aje sikō wayvu rupi toereko nē", e'i maekwerà, e'i.^b

[– Ō'ō, aepe oroenu teve, e'i epe kupa.]

³⁴– Ije kee a'e teve aepe jaa 'aryvo, e'i Jesu. [Peenu katu ikō eayvu nē.] Nijamovy teywetei kuwa Janejare'e rerà janeayvu mokasia rōmō mijā. Aje ywete mā'ē tija'e teāmā jane kō pè, Janejare'e pè teve. Nijamovy teywete'āi Janejare'e rerà a'evo jaiko remē.^c

– Peporegeta peikoa rā rè remē, aje tapeporegeta ipi. Tapewari e'ā. Tapemovy ipe e'ā peayvu mokasia mō. Uve mirà kō mō, Janejare'e rerà omovy teywete mē kō. Kee e'i epe wayvu mokasia rōmō: "Aje ywete aepe a'e Janejare'e reminu rōmō", e'i epe. Ajamā'ē pejē aepe tapejē e'ā. Janejare'e rerà tapemovy teywete e'ā. Āmō, Janejare'e rena, yva. ³⁵ Āmō, ipy rena, yvy. Āmō, Jerusarē rerà tapemovy teywete e'ā teve. A'e taa ojikuwa Janejare'e Remimuurerà rena rā rōmō, Jōvijā wasu rōmō uu remē.^d ³⁶ Āmō, peapira ve tapemovy teywete e'ā teve peayvu mokasia rōmō. Kee rewarà mō. Peapira napemotee'āi kuwa, e'i. Isī remē, napemopijō mijē'āi kuwa. Ipijō remē, napemosuky'āi kuwa teve, e'i.

³⁷– Ajawyi kee a'e pejē. Aje mā'ē rupi kōrijō tē tapeporegeta ipi.^e Ajawyi kee tapejē kōrijō ikenē: "Aje, ainōtā", tapejē kōrijō. Āmō, "Aje, nainō'āi", tapejē kōrijō teve ipi. Pe't'yte tapeporegeta ipi. [Tapeporegeta aty e'ā ipi, e'i.] A'evo peporegeta aty ipi remē, nivoi mā'ē rōvijā votà tē pejē āmē. Ājāgai rōvijā votà tē pejē, e'i Jesu.

"Tijajiovaja e'ā janemoaiarà", e'i Jesu mā'ē

(Rukasi 6.29-30)

³⁸ E'i jē Jesu ijupe kō:

^a 5.32 1Kor. 7.10-11 ^b 5.33 P.Moirō. 30.2; T.M. 23.21 ^c 5.34 Tku. 5.12; Mat. 23.22

^d 5.35 Jig. 48.2 ^e 5.37 Nijanewari remē, jane kō werovijatā teāmā janeayvu ipi. Nijaeka tite'āi janeayvu mokasia mō āmē.

– Karamoe wānà kō ayvukwerà itōkō peenupa: “Ava mō sō peneakwaro remē, peovajarī eakwaro. Penāimotoro remē, peovajarī āimotoro”, e’i teve, e’i maekwerà.^f

[– Ō’ō, aje, orokuwa, e’i kupa.]

³⁹– Ajamā’ē kee a’e pejē. Ava mō sō pemoai remē, tapeovaja e’ā apijarerà ipi. Ma’e remē ava mō uu teywete penovapete remē, tapeovaja e’ā āmē. Tapejirova kōrijō ikō penova rovajarà topete teve nē, a’e pejē. ⁴⁰Āmō, ma’e remē ava mō kee e’ità neupe: “Eme’ē ikō neyru ije nē”, e’i. “Nereme’ēi remē, nivoi mā’ē amo’ytà nere jōvijā rovake āmē”, e’ità. Aepo e’i pejē remē, “Hoō, eraa āmē”, pejē kōrijō āmē ijupe. “Mōrijō eyru eraa”, pejē ime’ē ijupe. ⁴¹Āmō, ma’e remē ava mō kee e’i peupe remē: “Aā erepānakō ipowiyaj mā’ē emovy eraa pe’ī kirometuru rōmō”, e’ità pejē. Aepo e’i pejē remē, “hoō” pejē kōrijō āmē ijupe. “A’e kupei kyty araatà nepota remē. Mōrijō kirometuru rōmō tesō araatà nepota remē”, pejē eraa, a’e pejē. ⁴²Āmō, kee tapeiko teve. Ava mō [nimoma’e’i mā’ē], “Nemoma’e mō eme’ē ije”, e’i pejē remē, “hoō” pejē kōrijō āmē ijupe. “Nema’e eme’ē rā’ī ije kuise’ē warà mō rā’ī”, e’i remē, “hoō” tapejē kōrijō apijarerà pē. Āwīvo tapeiko ipi, e’i Jesu.

“Peāpā kō tapeauvay ipi”, e’i mā’ē

(Rukasi 6.27-28,32-36)

⁴³E’i jē Jesu promoe’:

– Kee eu mā’ē itōkō peenu, karamoe wānà kō ayvukwerà: “Penetārā pejimorypa kō tapeauvay. Āpā kō āmē tapeau e’ā”, e’i mā’ē.

[– Ō’ō, aepo jaa oroenua teve, e’i epe kupa.]

E’i Jesu āmē:

⁴⁴– Ajamā’ē kee a’e pejē, e’i Jesu. Peāpā kō ve tapeauvay, a’e pejē.^g Āmō, tapeporijauesaoaka kō Janejare’e pē, a’e pejē. ⁴⁵A’evo peiko remē, pejikuwatà Papa yvapewarà ākarā rōmō peiko. Emā’ē! Kwaray Janejare’e oinō pirujē jane kō pewarà mō tojisa. Ivo mae kō pē kōrijō tē rōwā oinō. Pirujē nivoi mae kō pē teve. Āwīvo ve āmānā omogyoka teve pirujē jane kō pewarà mō. Ivo katu mae kō pewarà mō. Āmō, noerovijari mae kō pē teve. Oja’a katu Janejare’e jane kō rē ipi. Ajawyi eruparà kō rōmō tapeiko.

⁴⁶– Penauparà kō kōrijō tē rōwā tapeau. Peāpā kō teve tapeau. Penau mae kō kōrijō tē peau remē, manyvoa rā mō rōwā kuwa Janejare’e pemoe’e āmē. Nivoi mae kō wau teve wauparà kō ipi. ⁴⁷Āwīvo ve pejimorypa kō pē kōrijō tē peporegeta katu ipi remē, ni’ei! Janejare’e rupi tekoua nokuwai mae kō ve tesō ojimorypa pē oporegeta katu ipi, e’i. Ajamā’ē Janejare’e opota pejimory ojee, pirujē. Āmē sōsi Janejare’e orytà pene ky’y, e’i. ⁴⁸Ikatuay wete Papa yvapewarà. Owaray poroereko ipi. Ajawyi eruparà mō tē ijākarāgwerà kō rōmō tapeiko, a’e pejē, e’i Jesu.

^f 5.38 Jisyry. 21.24; T.M. 19.21 § 5.44 Rom. 12.20

“Ivo tekoua rupi tapeiko”, e'i mǎē

6 ¹Jesu poromo'e jē. Ivo tekoua rē oporegeta iko ky'y. Kee e'i:
 – Oiko jane kō ivo katu maevo sō tite mǎē kō. Jane kō rovake
 tē ivo maevo sō tite kupa. Āwī kō vo tapeiko e'ā, e'i. A'evo mǎē kō
 poroporijauesa maevo sō tite. Poropātavō rǎ'āga kōrijō tē kupa. A'evo sō
 peiko remē, jane kō pē kōrijō tē pejimoe'eokatā āmē. Ajamā'ē Janejare'e
 yvapewarā napemoe'e'āi āmē. “Ivo ekoi mǎē tē”, ne'i'āi peupewarā mō
 āmē, e'i.^h ²Oiko ike rupi Janejare'e werovija rǎ'āga mǎē kō, e'i. A'e kō
 nimoma'ei mǎē kō opātavō rǎ'āga ipi. Janejare'e ayvu rē jimo'ea retā kō
 pē poroporijauesa rǎ'āga kupa ipi. Āmō, jane kō rovake teve. Omoe'ea
 opota kupa. Ajawyi a'evo ekoi kupa. A'evoa rē āmō kō omǎē remē, “Haa!
 Ikatuay si āwī kō ekoi!” e'i titetā ikuwa e'ā kupa. Āwīvo poroporijauesa
 rǎ'āga mǎē kō ipi. ³Ajawyi a'e kō vo tapeiko e'ā, a'e pejē. Aje ywete
 tapeporijauesa āmō kō ereko ipi. Nimoma'ei mǎē kō mō pepātavōtā
 remē, jane kō rovake rōwā tapepātavō kō ipi. Pemoe'ea tapeārō e'ā. Ava
 mō peporijauesa remē, āwīvoa tapemome'u e'ā teve erokwa. Ava mō
 nejimorypa teipe remē, ajamā'ē tapemome'u e'ā ijupe. ⁴Pepy'a pē kōrijō
 tē āwīvoa pekuwatā. Āmō, Janejare'e kōrijō teve okuwatā āwīvoa. Āwīvo
 remē tē, Janejare'e ory katutā pene. Owaray penerekotā āmē, e'i Jesu
 ijupe kō.

Janejare'e pē moregetaa rewarā

(Rukasi 11.2-4)

⁵Āmē e'i jē Jesu poromo'e:

– Janejare'e pē peporegeta tarā mē, e'i rǎ'āga mǎē kō vo tapeiko e'ā.
 Napeā'ā'āi apijarerā. A'e kō oporegeta remē, Janejare'e ayvu rē jimo'ea
 retā kō pē tē opō'ā oporegeta kupa ipi, jane kō rovake. Āmō, pee mytery
 pē a'evo ekoi kupa. Opy'a pē rōwā oporegeta Janejare'e pē kupa ajamā'ē.
 Ojuru pupe tē kōrijō tē oporegeta kupa ipi. Omoe'ea rā rē kōrijō tē oja'a
 wyi a'evo ekoi kupa ipi. Omoe'eawerā opyypa wepykwerā rōmō āmē kupa
 ky'y. Nomoe'e kō'āi āmē Janejare'e. Aje ywete aepo a'e pejē.ⁱ ⁶Tāwīvo e'ā
 ikō pejē āmē nē.

– Janejare'e pē peporegetatā remē, penetā wryy pē tē ikō tapejiovapy
 peporegeta ijupe ipi nē. Jane kō rovake rōwā. Āmē sōsi Janejare'e
 kōrijō tē omǎ'ētā pene. Wenu katutā peporegeta āmē ky'y. Owa katutā
 penerekoa a'evo peikoa repy rōmō āmē. ⁷Janejare'e rupi tekoua nokuwai
 mǎē kō oporegeta rǎ'āga ijupe remē, nojipy'amogetai 'ete ee kupa ipi.
 Opy'a pē noporegetai kupa. Oporegeta pukuay teywete ojuru pupe kupa.
 “Maevo Janejare'e orytā eayvu rē, aporegeta puku ijupe remē”, e'i tite

^h 6.1 Mat. 23.5 ⁱ 6.5 Ruk. 18.10-14

oupe kupa ipi. Āwīvo Janejare'e rupi tekoua nokuwai mǎe kō ekoi ipi.
 8 Ta'evo e'ā ikō pejē nē. Okuwa katupa teāmā Janejare'e pepy'a pewarā,
 peporegeta e'āve. Okuwapa ve peporijau ee mǎe rā kō.

9 – Ajawyī peporegeta Janejare'e pē remē, kee tapejē ipi:^j

“Papa, yvapewarā, pirujē jane kō tanemoe'e nemomojy ipi. [Ene
 ywesō neayvukasiay wete mǎ'ē rōmō neiko.]

Jo'arā kytywarā tē ene. Āmō, ivo katuy teāmā mǎ'ē tē ene.

10 Pirujē jane kō tanemoēoka o'arā kyty. 'Janejare'e rōmō'ite Janerōvijā
 rōmō ekoi', te'i neupewarā mō kupa.

Āmō, neremimota rupi katu toroiko.

Āwitō neremīgwai yvapewarā kō neremimota rupi katu tē ekoi ipi,
 tāwīvo oroiko.

11 Ooreremi'ō rā eesaoka oreupe kō'ē jawe jawe ipi.

12 Oroitypyyipaoka oreaiwererā neupe remē, 'awyjepa' ere
 oreaiwererā pē.

Āwitō 'awyjepa' oro'e oremoaiarā kō pē, tāwīvo ve ere oreupe.

13 Nivoi tekoua rē orojitupi tite oroiko remē,
 oremokasi jē rejupa, ivo tekoua rupi toroiko jē.

Orerā'āa pē remē teve oremokasi jē rejupa,

'aje ipō' toro'e tite e'ā nivoi mǎ'ē rōvijā pē.

(Ene ywesō Jōvijā wasu rōmō neiko. Ene ywesō nekasiay wete mǎ'ē
 rōmō neiko. Ene ywesō temimoe'e rōmō neiko.)”^k

Aepo tapejē Janejare'e pē, peporegeta ijupe remē.

14 E'i jē Jesu jane kō pē:

– Koivo kō pemoai remē, “awyjepa” pejē kōrijō ijupe kō. Tapejimoearai
 kōrijō āmē pemoaiwerā wyi. Āwīvo peiko remē, āmē sōsi Janejare'e
 yvapewarā ojimoearai tevetā peaiwererā wyi. Noja'a'āi aekwerā rē ky'y.
 [Napemomorijau'āi teve eewarā mō.] 15 Ajamā'ē “awyjepa” napejēi sō
 remē, Papa yvapewarā aepo ne'i'āi teve peaiwererā pē. Omo'y jētā pene,
 e'i Jesu ijupe kō.^l

Nojimi'ui rā'ī Janejare'e pē oporegeta remēwarā

16 Āmē Jesu e'i jē poromo'e:

– Juteu poromo'e mǎe kō nojimi'ui rā'ī rā'āga iko Janejare'e pē
 oporegeta kupa remē ipi. Jane kō rovake tē a'evo ekoi kupa ajamā'ē.
 Kee e'i jane kō rovake kupa. Ijāgyoay rā'āga ojimi'u e'āa rē kupa.

j 6.9-13 Aā pē karai kō “O Pai Nosso” e'i. k 6.13 Karetā karamoe remēwarā kō pē
 jamā'ē remē, āmōgwerā kō pē () pupe ojikusywa mǎ'ē uve. Āmōgwerā kō pē nuvei.

l 6.15 Mak. 11.25

Nojimogãtarõi rupi ekoi kupa. Nojawykyi teve kupa. Ojaparity rã'ãga kõiijõ kupa. Jane kõi rovake tè a'evõ kupa ajamã'ẽ, “temoe'e kupa”, e'i tite kupa rewarà mõi. Ajawyi Janejare'e nomoe'e kõi'ãi kãramõ. Opyypa wepykwerà ike yvy pè kupa. Aje ywete aepe a'e.

¹⁷– Pejẽ ãmẽ, a'e kõi vo tapeiko e'ã, a'e pejẽ. Aje tapejimi'u e'ã Janejare'e pè peporegetatà remẽ. Kee tapeiko. Tapejaparity e'ã. Tapejimogãtarõ gatu jome teve. Tapejiovakusu katu teve, e'i. ¹⁸Áwivo remẽ, ãmõ kõi pè nojikuwa'ãi napejimi'ui rã'i peiko remẽ. Pejẽ kõiijõ tè pekuwatà. Ámõ, Janejare'e áwivoa okuwatà. Áwivo peiko remẽ, ãmẽ sõi Janejare'e oryvaytã pene ky'y, e'i.

“Pema'e kõi rè tapenako'i e'ã ipi”, e'i Jesu mã'ẽ
(Rukasi 12.33-34)

¹⁹E'i jẽ Jesu:

– Kee a'e teve pejẽ. Tapeja'a ywete e'ã ikõi pema'e kõi moatya rè penako'i ipi nẽ, a'e pejẽ. Opatã mã'ẽ tè moma'e ike yvy rupiwarà. Kupi'i omopupupatã mã'ẽ tè. Ijupatã mã'ẽ tè. Ámõ, imona mã'ẽ weraapatã mã'ẽ teve.^m ²⁰Ajamã'ẽ Janejare'e rena pè peiko karuarua rã rè ywesõ peja'a remẽ, a'e sõi nopa'ãi. Kupi'i nomopupupa'ãi imoai. Niju'ãi teve. Ámõ, imona mã'ẽ manyvo ne'i'ãi peiko karuarua rã rè omona rõmõ.ⁿ ²¹Omoma'e moatya rè ywesõ oja'a mã'ẽ noja'ai Janejare'e remimota rè ãmẽ. Aje emimota rè ywesõ tapeja'a. Ámõ, ipyri peikoa rã rè ywesõ tapeja'a, e'i Jesu ijupe kõi.

“Janejare'e remimota janeroupa”, e'i mã'ẽ
(Rukasi 11.34-36)

²²Jesu poromo'e jẽ. Kee e'i:

– Aje Janejare'e remimota rè ywesõ tijaiko ipi. A'evõ jaiko remẽ, eapyo katu mã'ẽ vo 'ejẽ jaiko. Emimota janeroupa janerereko. Áwitõ janerea ikatu remẽ, oyape katu janepirã rupi ipi. Áwivo 'ejẽ Janejare'e remimota janeroupa remẽ. ²³Na'evõ Janejare'e remimota rè noja'ai mã'ẽ. Naeapyoi mã'ẽ vo 'ejẽ ekoi. Pãtõmimi pupe tui mã'ẽ vo 'ejẽ ekoi. Nikatu miti'ãi ãmẽ ijupe. A'evõ tapeiko e'ã ajawyi, a'e pejẽ, e'i Jesu ijupe kõi.

“Ni'ei mõiijõ jamojõvijã remẽ”, e'i mã'ẽ
(Rukasi 16.13)

²⁴E'i jẽ Jesu:

– Pe'ite jamojõvijã jane'arã kytwarã rõmõ ipi. Mõiijõ jamojõvijã remẽ, nivo'ãi ãmẽ. Ámõ janerõvijã ywesõ jaautã ãmõ janerõvijã wyi ãmẽ. Pe'ite jarovija katutã ijayvu mã'ẽ. Ae ayvu rupi tè jaikotã ãmẽ ky'y. Ámõ ayvu nijarovija'ãi ãmẽ. Áwivo

^m 6.19 Tku. 5.2-3 ⁿ 6.20 1Pe. 1.4

ve pema'e rè ywesõ peja'a Janejare'e wyi remê, Janejare'e napemoe'e'ãi ãmê. Ajawyi pe'ite tapemoe'e penõvijã rômõ. Janejare'e tè ae, e'i Jesu poromo'e.

Wyra kô rè tè Jesu poromosã'ãga remêwarã
(Rukasi 12.22-31)

25– Ajawyi kee ae pejê. Tapejimopirai e'ã pepirà rè, penemi'õ rã rè, ãmõ, peyru rã rè. Ajawyi, “Moma'e põ a'utã kãramõ? Moma'e põ apyptã?” tapejê e'ã peiko ky'y. Janejare'e rupi tekoua rè ywesõ tapeja'a peiko. [Janejare'e tè oja'a katu janere ipi. Janerereko katua okuwa teãmã.] Ajawyi tapejimopirai e'ã, ae pejê.

26– Pemãê gatu rã'i wyra kô reko rè. Nojimopirai wemi'õ rè kupa ipi. Nikooi teve ipe kupa ipi. Wemi'õ rã mõ nomoaty amãtejêi ipi. Ajamãê Papa yvapewarã oja'a katu ee kô ipi. Omoigooka emi'õ rã kô ijupe kô ipi. Ae kô rè oja'a katu remê, tysi tõ pene oja'a katutã tè penereko. Pene ywesõ okãtê'a teve iko ipi.

27– Æwivo ve tapejimopirai e'ã pemãnoã rã rè. Ae'vo ipe peiko remê, pemãno jê'tã kãramõ. Manyvo napejê'ãi peiko puku rômõ, e'i Jesu.

28– [Æwivo ve tapejimopirai e'ã penemipypy rã rè. Janejare'e okuwa katupa janererekoa rã ipi.] Ka'a potyry rè pemãê. Noposikoi epe oyru reinõa rè ipi, e'i. Oyru rã rè nojimopirai teve ipi, e'i. Ajamãê ikatuay jê ipi. Janejare'e oja'a teãmã ee kô ta'evõ, e'i. ²⁹Emãê. Karamoe remê tãmõ Saromão imoma'e ywete mãê teipe. Tyru e'eay jarã teipe. Ajamãê ka'a potyry ywesõ ikatuay wete Saromão ryru e'eay epy wete mãê wyi. Æwivo aje ywete Janejare'e oja'a katutã pene teve.^o

30– Aje ywe'e nija'ei ka'a kykyrerã kô pè ipi. Jamopapai tepe'yte tosinĩ tokai ipi. Ajamãê Janejare'e ikatuay omoigooka kô ipi. Oja'a katu ee kô ipi. Ae rè oja'a katu remê, tysi tõ pene oja'atã tè. Ajawyi penemipypy rã rè tapejimo'eai e'ã peiko. Janejare'e rè kuwasi penako'i peiko. ³¹Ajawyi tapejipy'amopirai e'ã peikoa rã rè, ae pejê. “Moma'e põ kovi a'utã?” tapejê e'ã. “Mape wyi põ ekamisa rã apyytã?” tapejê e'ã peiko. “Naiko'ãi eremi'õ rã. Naiko'ãi e'ywa rã kovi”, tapejê tite e'ã.

³²Janejare'e rupi tekoua nokuwai mãe kô tè ae'vo e'i ipi. Ajamãê Papa yvapewarã okuwa amãtejê peporijau ee mãe rã kô, e'i. ³³Janejare'e rè ywesõ tapeja'a penõvijã ywete rômõ. “Emimota rupi katu taiko”, tapejê peporegeta peiko. Ipy'a rupi katu tapeiko. Ae'vo peiko remê, oja'a katutã ãmê pene ipi, e'i. ³⁴Ajawyi koviwarã rã rè tapejipy'amopirai e'ã, ae pejê. Age'ewarã rè kõi'ijõ tè tapeja'a. Janejare'e kõi'ê jawe jawe penereko katu ipi. Ajawyi penemikuwa e'ã tapeapyrasa e'ã, e'i Jesu imo'e kô.

“Peaiwererã rè ypy tapemãê ãmõ kô aiwererã wyi”, e'i mãê
(Rukasi 6.37-38,41-42)

7 ¹E'i jê Jesu poromo'e:

– [Janejare'e rômõ'ite ivo janereko omosã'ãga esa mãê. Ajawyi kee ae pejê.] Koivo kô reko tapemosã'ãga e'ã iko ipi nê. Æmê tè peneko nomosã'ãga'ãi

ãmõ kô ipi. ²Ãwitõ ãmõ kô pereko, ãwĩvo ve Janejare'e penerekotà kãramõ.^p
³Manyvore põ peaiwererà rè jësi napejimo'eai peiko? Moma'e rã põ koivo kô aiwererà règà pejimo'eai? Peaiwererà rè ypy kuwasi pejimo'eai itypyypyi! Tea rè tètè poromosã'ãgatà pemotekokuwa rômõ. Manyvore põ koivo rea pè vvy oo remê, “Taekyi nerea pe wyi”, pejë? Ajamãẽ penea pupe vvy mitirõwã mãẽ oo remê, napejimo'eai. Penea rè ypy kuwasi pejimo'eai mijã. Manyvore põ a'evõ peiko? ⁴⁻⁵Vvy oo janerea pupe remê, nijamã'ëi ipi. Nojisai. Ajawyi aje si vvy oo koivo rea pè remê, “Eeru nerea taky'a'o. Vvy taekyi ene”, pejë kuwa põ koivo pè? ãnĩ! Mokoivo ivoa rã'ãga mãẽ kô. Ajawyi penea rè ypy pejimo'eai. Aja paire tètè koivo rea rè tapejimo'eai ipi. ãmê tètè peneapyo katutã iky'a'oa rè ãmê. ãwĩvo ve peaiwererã peitypa remê tètè kuwa koivo kô aiwererã rè pemo'eai kuwa, e'i Jesu ijupe kô.

“Epy wete mã'ẽ vo Janejare'e rupi tekoua”, e'i mã'ẽ

⁶E'i jê Jesu poromõ'e:

– Janejare'e omojikuwaoka pejë mã'ẽ tapemome'u eã noenu tari mãẽ kô pè, jawarã vo 'ejê ekoivo kupa rewarã mõ. Ajawyi noenu tari Janejare'e ayvu kupa. Nojimotekokuwaoka'ãi ijupe. A'evõ ve karakuri moeta jame'ẽ sõ tajausi pè remê, opãrõma kõiijõ tètè kuwa i'aryvo, nokuwai epy wete mã'ẽ tètè rewarã mõ. A'evõ 'ejê noenu tari mãẽ kô. Janejare'e rupi tekoua pè “epy wete mã'ẽ” ne'i kupa, e'i Jesu ijupe kô.

“Janejare'e oja'a katu janere ipi”, e'i Jesu mã'ẽ

(Rukasi 11.9-13)

⁷E'i jê Jesu poromõ'e:

– [Janejare'e oja'a katu janere ipi. Ajawyi moma'e rè peporijau remê, tapeporanu ijupe ãmê.] Peporanu ee maekwerã ome'ëtã peupe ãmê. Moma'e mõ peeka eka sõ tite iwyi remê, penemiekakwerã wesakotã peupe. ãmõ, ãwitõ tetã rovapyka pemotãtã remê, ajaire ijarã oovapyjavotã pejë, ãwĩvotã penereko. ⁸Kee rewarã mõ. Ava mõ, “Ema'e rè eporijau mã'ẽ eme'ëoka ije”, e'i sõ Janejare'e pè remê, aje ome'ëtã aekwerã ijupe. ãmê ava mõ, “Aeka tite sipõ ema'e rè eporijau mã'ẽ”, e'i sõ ijupe remê, aje wesakotã ijupe. Ava mõ, “Papa, epãtavõ rejupa”, e'i remê, aje ywete Janejare'e opãtavõtã. Oja'a katu janere ipi, e'i.

⁹– Jane janeãkarãgwerã kô rè jaja'a katu ipi. Tysi tõ Janejare'e oja'a katutã tètè janere. Ma'e. Pena'yry mõ, “Papa, meju apota”, e'i sõ remê, takuru peme'ë kuwa põkõ ijupe to'u? ãnĩ! Meju tètè peme'ë kuwa ijupe. ¹⁰ãwĩvo ve, “Papa, eamyay, pira ajuwei”, e'i sõ remê, moe peme'ë kuwa põkõ ijupe to'u? ãnĩ! Pira tètè peme'ë kuwa ijupe. ¹¹Emã'ẽ pejë. Peja'a katu jê peãkarã kô rè ipi, ãwisõ nivõ mãẽ kô teipe pejë remê. Tysi tõ Papa

yvapewarà. Moma'e ikatuay mā'ē tē tesō ome'ētà joupe, japoranu ijupe remē. ¹² A'evō ve, āwitō pepota koivo kō penereko katu ipi, āwīvo ve ikō pereko katu kō ipi nē. A'evō peiko remē, aje Janejare'e ayvu Tāmō Moisesi pē okusiwaoka maekwerà rupi katu peikotà, e'i. Āmō, wayvu mojenuarà kō pē okusiwaoka maekwerà rupi katu teve peikotà, e'i Jesu ijupe kō.^q

Pee wasu vo sō mā'ē rewarà
(Rukasi 13.24)

¹³⁻¹⁴ E'i jē Jesu poromō'e:

– Janejare'e rape rupi tē tapeo. Janejare'e rape jinōga e'e tē nojisa ywe'ei mā'ē rupi oo. [Ajawyi kejō kejōgà jane kō oo upi. Ajamā'ē pee e'e tē a'e.] Ajawyi aty wasu kō rupi tapeo tite e'ā, a'e pejē. Jimomorijau wasua rena kyty tē sikaepo oo ywe'e tite kupa. [“Ikatuay wete janerape”, e'i ywe'e tite kupa. “Ojisa katu janerape rā ky'y. Niwaype'āi peo upi”, e'i tite kupa.] A'e kō rupi ikō tapeo e'ā ajamā'ē nē, e'i. Waypea mā'ē rupi kōrijō tē ikō tapeo nē, e'i. Āmē sōsi Janejare'e rena pē pevāetā peiko karuaru, e'i Jesu ijupe kō.

Janejare'e ayvu mojenuarà rā'āga kō rewarà
(Rukasi 6.43-45)

¹⁵ E'i jē Jesu:

– Tapejireko katu ikō Janejare'e ayvu rē poromō'e rā'āga māe kō wyi nē, e'i. A'e kō kee e'i: “Janejare'e ayvu mojenuarà tē ije”, e'i kupa. Ajamā'ē ojimowari tē aepe javo jane kō pē kupa. Ipojoy ai ywete māe kō tē āwī kō. Nopotari peo Janejare'e rena pē kupa. Ajawyi tapejireko katu iwiyi kō ikenē, a'e pejē. ¹⁶ [Pemā'ē gatu a'evō ekoi kupa remē. Weko ai kō rupi ojikuwa kupa.] Āwitō moma'eyva'y o'akwerà rupi tē ojikuwa, āwīvo. Ma'e. Moma'eyva e'eay jajuwei remē, i'y kyty tē jaatā ipo'o iwa. Ava noo'āi joō'y kyty tē moma'eyva e'eay po'o iwa. Ojikuwa teāmā ja'u e'āte a'e. Yvyra'a'y rē tē i'akwerà mō jaesa kuwa ipi. Āwīvo ve jane kō ojikuwa, e'i.

¹⁷– Moma'eyva rē tē poromosā'āgatā tapekuwa sa'u. Kee a'e.

Moma'eyva'y ikatuay mā'ē i'a katu ipi. E'ē gatu ipi. Moma'eyva'y nikatui mā'ē āmē ni'a katu ipi. Iro i'akwerà ipi.^r ¹⁸ Temitā ikatu remē, ni'ai nikatui mā'ē rōmō ipi. Āwīvo ve moma'eyva'y nikatui remē, ni'ai ikatu mā'ē rōmō ipi. Nikatui mā'ē rōmō kōrijō tē i'a. I'akwerà weru o'y ipi. ¹⁹ Ajawyi jaeta kōrijōtā imomo tokaipa ipi. Moma'eyva'y ikatu mā'ē nijamopai ipi, i'a katuay ipi rewarà mō, e'i.^s ²⁰ Āwitō pekuwa moma'eyva nikatui mā'ē i'akwerà rupi, āwīvo ve Janejare'e ayvu mojenuarà rā'āga kō pekuwatā nivoi ekoi mā'ē rupi, iposikoa ai kō rupi, e'i. Ajawyi tapejireko katu iwiyi kō, a'e pejē, e'i Jesu.^t

^q 7.12 Ruk. 6.31 ^r 7.17 Mat. 12.33-34 ^s 7.19 Mat. 3.10; Ruk. 3.9 ^t 7.20 Mat. 12.33

“Akuwa eremigwai e'e kō eremigwai rā'āga kō wyi”, e'i mā'ē
(Rukasi 13.25-27)

²¹E'i jē Jesu poromo'e:

– Ava mō, “Erōvijā ywete Jesu”, e'i eupewarā mō remē, Papa remimota rupi toiko ajawyi. A'evo mā'ē sōsi Papa omoēokatā o'arā kyty. Ajamā'ē ava mō Papa remimota rupi rōwā ekoi remē, Papa nomoēoka'āi o'arā kyty ipi. Ajawyi noo'āi ipyri oiko karuaru, e'i.
²²Poromoe'yia 'arā mē, ijatyraytā mirā kō kee e'i tarepe ije: “Erōvijā, Janejare'e ayvu oromojenu jenu erokwa neayvu rupi maekwerā teve ore ipi!” e'i titetā. “Ājāg kō oromoē teve neayvu rupi jane kō pupe wyi maekwerā teve ore ipi!” e'i tite tary ve ije. Āmō, “Mārānā jikuwa e'ā oroinō jane kō rovake neayvu rupi maekwerā teve ore ipi!” e'i titetā ije kupa. Ojimo'e ipetā aepo javo kupa. ²³Āmē sōsi kee a'etā a'e kō pē: “Ije noporokuwai. Papa remimota rupi napeikoi maekwerā tē pejē”, a'etā. “Nivoi mē kō tē pejē! Ajawyi pejisyry ewyi peo!” a'e kōrijōtā ijupe kō āmē, e'i.^u

Tetā reinōa rē tē Jesu poromosā'āga mā'ē rewarā
(Rukasi 6.46-49)

²⁴E'i jē Jesu poromo'e:

– [Ajawyi kee a'e pejē. Peenu katu eayvu erovija ajawyi.] Ava mō eayvu wenu katu erovija mā'ē a'evo ve tetā reinōgarā otekokuwaway mā'ē. A'e weka katu rā'ī tetā rena rā ikatu mā'ē, yvy ātā gatu mā'ē. Āmē wesa ena rā remē, a'e pē kōrijō tē tetā oinōtā. Wakari'y kō omō'āgātāay, a'e i'āma. ²⁵Ajaire tetā nokuta'āi ijyvytu ai remē. Āmānusu oky ipe remē, nomopypyru'āi teve eraa, yy apo wasu okwa ipe remē. Ātā gatu oinō, ajawyi, e'i. Āwīvo ve eayvu werovija e'e mē kō, e'i.

²⁶– Āmē eayvu noenu tari mā'ē, a'evo ve tetā reinōgarā notekokuwai mā'ē. A'e noeka rā'ī tetā rena rā ikatu mā'ē. Oinō te'ite tetā. Aje ipe sō omō'ā wakari'y mijā. Nomō'āmātāi teve. Noypymotutui. ²⁷Ajaire āmānusu oky. Yy tānē. Ijyvytu ai remē, omopypyrutā ity, wakari'y nomō'āmātāi rewarā mō. Ajawyi otuitā yy etā mopypyru eraa. A'evotā eayvu noerovijai mē kō, e'i. Notekokuwa ywe'ei tite. Ajawyi noerovija ywe'ei tite eayvu, e'i Jesu poromo'e.

Jesu ayvukasia rewarā

²⁸Awyjepatā rā'ī Jesu aty wasu mo'ea rē ky'y, [yvytyry yke pē wapy poromo'e remē]. Omoāgyo kō tesō aepo wenu kupa remē.

^u 7.23 Jīg. 6.8

– Haa! A'evo sipō! e'i enu kupa. ²⁹ Āwĩ ywesō otekokuwaway Janejare'e ayvu rē poromo'e. Nāwĩvoi tāmō Moisesi remikusiwarerā rē poromo'e mǎe kō poromo'e remē! Jesu ywesō otekokuwaway iwyi kō! e'i kupa.'

Jesu omokatu ipisísima mǎ'ē remēwarā

(Maku 1.40-45; Rukasi 5.12-16)

8 ¹ Āmē ajaire Jesu owygy vytyry re wyi. Āmē aty wasu ve oo upi. ² Āmē kwaima'e mō uu ipyri, ipisísima mǎ'ē. Okuwa Jesu ikasi poromokatua rē. Ajawyi ojimoenāpa'ā Jesu rovake ojiporijauesaoaka ijupe.

– Jōvijā! Akuwa emokatu kuwa nekasia rupi rejupa nepota remē, e'i Jesu pē.

³ Āmē Jesu opojai ojipy ee. Kee e'i ijupe:

– Hoō! Apota! Tanekatupa awi nepirā rupi, e'i.

Ameve ipisísima okwapa iwyi. Ikatuay ipirā rupi ky'y. ⁴ A'evo paire kee e'i Jesu ijupe:

– Teremome'u e'ā rāĩ nemokatuawerā erokwa. Ekwa rāĩ Janejare'e pē oporegeta mǎ'ē kyty, tomǎ'ē nere. Āmō, nemokatuawerā repy eraa ime'ē teve ijupe. Ma'e, tāmō Moisesi remikusiwarerā rupi katu ikō neky'a'oa repy eme'ē ikō āmē ijupe nē. A'e tē, “Niky'ai āwĩ ky'y”, e'itā neupe, āmō kō ve tokuwa, e'i.

Sota atyry rōvijā mō “aje” e'i Jesu ayvukasia pē remēwarā

(Rukasi 7.1-10)

⁵ Ajaire Jesu oo Kapanāo taa kyty. A'e pē ovāe remē, sota atyry rōvijā mō uu ikoty ojiporijauesaoaka ijupe. Juteu rōwā a'e. Āmō tē. Romā yvy pewarā tē. ⁶ A'e kee e'i Jesu pē:

– Jōvijā, eremīgwai mō itekorā ywete. Nipimārākuwai tesō otekorānā pē ky'y. Ojimomorijauway tē iko, e'i Jesu pē.

⁷ – Aatā imokatu āmē, e'i Jesu ijupe.

⁸ Āmē sota rōvijā e'i Jesu pē:

– Jōvijā, nekatu ywe'ei ije. Ajawyi nereike'āi kuwa eretā wry pē.

Akuwa neayvukasiay wete mǎ'ē tē ene poromokatua rē, e'i. Ajawyi ike wyive emokatu neayvu rupi, a'e ene. Akuwa ikatupatā neayvu rupi, e'i.

⁹ Akuwa ayvukasia rewarā. E'arā kyty oiko tē erōvijā mō. Āmō, ewyry kyty oiko teve eremīgwai sota kō. Ajawyi eremīgwai mō pē “ekwa” a'e remē, “hoō” e'i oo eayvu rupi ipi. Ma'e remē āmō pē “ejo” a'e remē, “hoō” e'i ve uu eayvu rupi. Āmō pē, “moko ereko” a'e remē, “hoō” e'i. Eayvu rupi katu ekoi āmē. Āwitō eayvukasi sota kō pē ipi, āwīvo ve ene neayvukasi tekorānā mogwapa ipi, e'i Jesu pē.

¹⁰ Āmē aepo jaa Jesu wenu remē,

– Haa! Aepo e'i sipō sota rōvijā? e'i.

Ajawyi e'i oupi oo mǎe kō pè:

– Aje kee a'e pejë. Naesaive āwīvo eayvukasia pè “aje ywete” e'i mǎē mō Isaeu kō pytery pè. Emǎē. Juteu rōwā mǎē ipe remē, a'evo tesō! ¹¹Ajawyi kee a'e pejë. Kāramō Janejare'e ojikuwa Jōvijā wasu rōmō remē, jane kō mōa'ārōwā uu uutà ojimoena ipyri ena pupe. Yvy popy kyty wyi uu uutà kupa. Āmōgwerà kwaray ēma kyty wyi uutà. Āmōgwerà kwaray 'apa kyty wyi uutà. Pirujē uu uutà wapytā Janejare'e pyri ojimiwa. Tāmō Aparāo reve ekoitā jimī'u wasua pè, Janejare'e remīgwai kō rōmō, e'i. Āmō, tāmō Isaki reve. Āmō, tāmō Jako reve, e'i.^w ¹²Janeretārāgwerà kō ve kuwasi eeve kō ekoi mijā, [Janeupe ppy Janejare'e ojikuwaoka rewarà mō].^x Ajamǎē Janejare'e nomoigeoka kō'āi, nomoēokai o'arà kyty kupa rewarà mō. Ajawyi omokuipe'e kōtā owyi pātōmimi e'ete vo mǎē gyty imono kō. A'e pè wapukai pukutā ojawa rōmō kupa. Ojāpikākāima ipetā ojawa kupa upa, e'i.^y

¹³Aepo e'i paire, e'i Jesu sota rōvijā pè:

– Neremīgwai ikatupatā ky'y, “aje” ere Janejare'e kasia pè rewarà mō, e'i. Ajawyi ejivy eo neretā gyty ky'y, e'i tōvijā pè.

Ojivy oo āmē. Āmē jakatu sikaepo ikatupa emīgwai ky'y.

Jesu omokatu Peturu tija remēwarà

(Maku 1.29-34; Rukasi 4.38-41)

¹⁴Aja paire Jesu oo Peturu rupi etā gyty oike. A'e pè Peturu tija ikaray sikaepo upa. Okea pè o'au upa. ¹⁵Āmē Jesu omǎē ee remē, opopyy. Ameve py'awarà mō ikaray okwapa iwyi. Opoera katu opō'ā ky'y. Ajaire Jesu rē oja'a. [Emi'ō rā rē oposiko upa.]

¹⁶Ajaire pātōma remē, a'e taa wānà kō weru eru ājāg ojimoemija ee mǎe kō Jesu kyty, tomokatu kō. Ijatyray weru kupa. Āmē Jesu wayvukasia rupi tē omoisyry ājāg kō iwyi kō. Itekorā e'e mǎe kō ve omokatu, ijāvijō kō jē. ¹⁷A'evo Jesu omojikuwa Janejare'e ayvukwerà, “aje” taoty ijupe. Kee e'i amātejē Janejare'e ayvu mojenuarà Isajasi ikusiwa karamoe remē maekwerà: “Janetekorānà omogwapatā janemokatuarà rōmō”, e'i maekwerà.^z Aekwerà rupi katu Jesu ekoi.

“Aatà nerupi”, e'i epe Jesu pè kupa remēwarà

(Rukasi 9.57-62)

¹⁸Āmē Jesu omǎē pirujē erokwa aty wasu kō rē. Āmē e'i wemimo'earà kō pè:

^w 8.11 Ruk. 13.29 ^x 8.12 A'e kō kee e'i tite: “Janejare'e remīgwai kō teāmā jane”, e'i tite. “Ajawyi ena pè jaiko karuarutā”, e'i tite kupa. ^y 8.12 Mat. 22.13; 25.30; Ruk. 13.28
^z 8.17 Isa. 53.4

– Ja'e jēsi pāranā ovae kyty, e'i.

¹⁹Ojisyrytā kupa remē jakatu kwaima'e mō uu Jesu kyty javo. A'e tāmō Moisesi remikusiwarerā rē poromo'e mā'ē tē. A'e e'i Jesu pè:

– Poromo'earā, aatā nerupi age'e. Maipe kyty neo remē, aatā nerupi, awyje, e'i epe Jesu pè.

²⁰Āmē Jesu e'i ijupe:

– Neitytā sipō nerena neo erupi? e'i. Emā'ē. Ena mā'ē tē mijarā ipi, e'i. Wena pè tē oke kupa ipi. Āmō, wyra kō ojiowaitynō oupe ipi, e'i. Ije āmē nerenai mā'ē tē, Janejare'e Remimuurerā ajimojane mā'ē rōmō, e'i. Ajawyi erupi sō neo remē, mape nereju'āi kuwa evo, e'i. Neo jētā pō erupi? e'i ijupe.

²¹Ajaire emimo'earā mō e'i epe Jesu pè:

– Erōvijā, aa kuwa ipe age'e nerupi mijā. Ajamā'ē age'evey naa'āi rā'ī. Aārōtā rā'ī papa, ajaate itāivī remē tokājā. Okājā remē, eāgwerā aaty rā'ītā. Aja paire tē aatā nerupi ky'y, e'i epe ijupe.

²²Ajamā'ē aepe e'i remē e'i Jesu:

– Ānī! Age'eve ja'e erupi! e'i. O'āg pè okājā mae kō, ojevote tojeaty nē kupa, e'i ijupe.

Jesu vyty ai omomi remēwarā

(Maku 4.35-41; Rukasi 8.22-25)

²³Āmē ajaire Jesu opo yarā pupe. Emimo'earā kō ve opo ipupe, Jesu pyri. Pāranā ovae kyty ootā kupa.

²⁴Āmē pāranā mytery pè oo iko kupa remē, py'awarā mō ijyvyty ai jirojivy jivy tesō. Ajawyi yy opipo pipo tesō teve. Āmē yy ojeē jeē tesō yarā pupe ky'y. Ajawyi ojipypy taray yarā ky'y.

A'evo remē Jesu oke upa. ²⁵Emimo'earā kō āmē ojimonyi tesō. Ajawyi oo imōtā kupa.

– Jōvijā! Japatā rōwā sipōkō yy pè? Orerereko katu rejupa! [Manyvo jē awi ereko imomi tijamānō e'ā!] e'i kupa.

²⁶Aepe e'i kupa remeve, Jesu omā'ē javo ijupe kō.

– Pekiye sō! e'i. “Aje” napejēive sipō eayvukasia pè? e'i.

Aepe e'i paire opō'ā. Oporegeta kasi vyty ai pè, pāranā pè teve.

– Epi! e'i.

Ameve py'awarā mō opi vyty ai ijayvu rupi. Yy nopipoi teve ky'y.

²⁷Omoāgyo kō tesō a'evoa rē emimo'earā kō omā'ē remē. Ajawyi e'i ojiupe kupa:

– Haa! Ava sipō awi janerōvijā, āwīvo tesō tijayvukasiay wete? e'i kupa. Emā'ē! “Epi” e'i vyty ai pè remeve, opi! Yy a'evo ve. Omomi ve yy kasia, e'i kupa. [Āwitō janeremīgwai mō janererovija, “teene” eu ijupe remē, āwīvo vyty ai janerōvijā pè, e'i kupa.]

Jesu omokatu ājāg ojimoemija ee mǎe kō remēwarà
(*Maku 5.1-17; Rukasi 8.26-37*)

²⁸Yvytu ai paire oo jē pārānā ovae kyty kupa. [Juteu rōwā mǎe kō rena tē a'e.] Gerasa eu a'e yvy pē. A'e pē ovāema kupa remē, oē oē oo yarā pupe wyi kupa. Oo iko kupa jakatu sikaepo ājāg ojimoemija ee mǎe kō mō uu Jesu rōvaisī. Tyvy rena kyty wyi uu kupa, mōrijō rōmō. Ipojoy ai tē a'e kō. Ikasiay teve kupa. Ajawyi ava jē rōwā okwa kuwa a'e rupi ipi. ²⁹A'e kwaima'e kō omā'ē Jesu rē remē, wapuka pukai tesō kupa. Kee e'i kupa:

– Janejare'e Ra'yry, nejo pō oremomorijau amātejē! Timanyvo e'ā ikō orerereko rejupa nē! e'i e'i wapukai kupa.

³⁰Āmē jakatu tajausi ijatyray ojimi'u iko ipyri kō. Yvytyry yke rupi ojimi'u iko kupa.

³¹Ajare ājāg kō e'i Jesu pē:

– Oremoē sō rejupa remē, tajausi atyry pupe jēsi toroike āmē! Iete pō? e'i kupa.

³²Āmē Jesu:

– Hoō, peē peo awi! e'i ijupe kō.

Ameve ājāg kō oē oēma oo ojimoemija ee mǎe kō wyi ky'y. Tajausi kō pupe tē oike ike kupa. Omo'āgai tesō tajausi kō āmē kupa. Ajawyi tajausi kō oja oja ma oo vykwae kyty okukuipa oo yy pupe kupa ky'y, pārānā pupe. Oyvyypa opa kupa, pirujē.

³³Ameve tajausi rārōarā kō ojawa oo pirujē a'evoa mojenu jenu taa rupi erokwa. ³⁴Ameve pirujē a'e taa wānā kō uu uu Jesu resa. Omā'ē ee kupa remē, kee e'i e'i ijupe kupa:

– Ejisyry ike wyi eo, orerena pe wyi! e'i e'i ijupe okyje rōmō kupa.

Jesu omokatu etāmā nomārākuwai mǎ'ē remēwarà
(*Maku 2.1-12; Rukasi 5.17-26*)

9 ¹Āmē Jesu opo mijē yarā pupe ojivy oo wekoawerā kyty, Kapanāo taa kyty. ²Āmē a'e pē ovāe kupa remē, kwaima'e kō mō ojimorypa mō omovy eru, Jesu tomokatu. Noatai mǎ'ē a'e, etāmā nomārākuwai mǎ'ē. Ikea pupeve omovy eru kupa. Āmē Jesu omā'ē eruarā kō rē remē,

– Aje, aā kō “aje” e'i ekasia pē mǎe kō tē, e'i oupe.

Āmē e'i etāmā nomārākuwai mǎ'ē pē:

– Ejimokasi ikenē, era'yry, e'i. Neaiwererā aityppyypaoka newyi ky'y, e'i.

³Āmē jakatu kwaima'e kō mō a'e pē tui, tāmō Moisesi remikusiwarerā rē poromo'e mǎe kō mō. A'e kō kee e'i ojipy'amogeta:

– Janejare'e rōmō'ite oityppyypaoka kuwa janeaiwererā janewyi. Ajawyi nivoi aepo e'i remē. Janejare'e werōarō tē āwī aepo javo rōmō, e'i tite kupa.

⁴Ajamā'ē Jesu okuwapa a'evō ojipy'amogeta kupa remē. Ajawyi e'i ijupe kō:

– Aepe pejë sō pejipy'amogeta ai ere! e'i Jesu.

⁵E'i jē Jesu:

– Mā a'e mā'ē rē pō “aje ywete” pejë kuwa ije? “Aityppyipaoka neaiwererā newyi”, a'e mā'ē rē kuwa pō? “Epō'ā eata ekwa”, a'e mā'ē rē pō “aje ywete” pejë kuwa? Mā rē pō? e'i.

⁶E'i jē Jesu ijupe kō:

– Aje ywete yva pe wyi tē ajo ajimojane ike pepytery pē. Ajawyi eayvukasiay teāmā aiko. Age'e āā amokatutā eayvukasia rupi. Pemā'ē ere remē, kee pejë kuwa: “Aje ywete janeaiwererā oityppyipaokatā janewyi”, pejë kuwa, e'i.

Ajaire noatai mā'ē pē e'i:

– Epō'ā nekea tererōjivy eraa neretā gyty, e'i ijupe.

⁷Ameve kwaima'e opō'ā wata katu ky'y. Ojivy oo wetā gyty ky'y. ⁸Āmē aty wasu kō ojimonyi tesō ee omājā. Omomojy wete Janejare'e imoe'e kupa.

– Haa! Janejare'e kasia rupi poromokatu ipi! e'i kupa.

“Ejo erupi”, e'i Jesu Mateusi pē remēwarā

(Maku 2.13-17; Rukasi 5.27-32)

⁹Aja paire Jesu ojisyry oo a'e pe wyi. Āmē oo iko remē kwaima'e mō wesa, Mateusi eu erā pē mā'ē. ^aTekoua repy moatyarā mō a'e. ^bPee reme pē wapy oposiko upa ipi. Āmē Jesu e'i ijupe:

– Ejo erupi eremimo'earā rōmō, e'i.

“Hoō” e'i. Ameve opō'ā oo Jesu rupi. Awyje jē oo upi.

¹⁰Āmē ajaire Mateusi werā Jesu wetā gyty tojimi'u opyri, emimo'earā kō reve. Āmē ijaty jane kō ve oike etā mē wapy ipyri kō. Kejō. Mateusi vo tekoua repy moatyarā kō. Pariseu kō remisa tare'ā kō tē a'e kō. Āmō kō ve, emisa tare'ā kō ve a'e pē tui. ^cMokopejō Jesu kō pyri wapy ojimi'u kupa upa.

¹¹Āmē Pariseu kō mō omā'ē Jesu rē a'evō remē. [A'e kō ojimōarō amātejē ee iko.] Ajawyi opota imoteitete kupa. Ajawyi kee e'i Jesu remimo'earā kō mō pē kupa:

– Nivoi mē kō pytery pē tē tesō penōvijā ojimi'u upa. Tekoua repy moatyarā kō reve tē tesō! e'i kupa. [“Aje, mira katu tesō Jesu remē, nojimory'āi kuwa eeve kō mijā”, jaa tē aepe e'i kupa.]^d

¹²⁻¹³Ajamā'ē Jesu wenupa aepe jaa. Ajawyi e'i ijupe kō, Pariseu kō pē:

– Emā'ē! Poropōanōgarā rē tē ajimosā'āgatā. Imārāne'āgwerā kō nojipōanōokai poropōanōgarā pē ipi. Itekorā mē kō tē ojipōanōoka

a 9.9 A'e tē āā kareta okusiwa. Revi eu teve Mateusi pē. b 9.9 Karakuri opy jane kō wyi imoaty Romā pewarā jōvijā wasu pē mā'ē. c 9.10 A'e kō pē ywesō Pariseu kō “nivoi mē kō” e'i. d 9.11 Ruk. 15.1-2

ipi. Āwītō poropōanōgarà uu itekorā mǎe omokatu, āwīvo 'ejē ije ajo pepō'ō mē. Nivoi mǎe kō rē tē ajo aposiko, tojimosiōka waiwererā reityppyipaoka Janejare'e pē kupa ky'y. A'e rapijarā tē ije. Ajawyi, “Ivo tē aiko”, e'i tite oupe mǎ'ē rē rōwā ajo. Nivoi mǎe kō rē tē ajo. Peja'a Janejare'e ayvukwerà rē, kee e'i maekwerà rē: “*Eupe temime'ē ywesō rōwā apota. Poroporijauesaa ywesō apota*”, e'i maekwerà rē. Aepo jaa rē tapejimotokekuwa, manyvo jaa tē, e'i Jesu Pariseu kō pē.^e

Nojimi'ui rupi Janejare'e pē poregeta mǎ'ē rewarà
(*Maku 2.18-20; Rukasi 5.33-35*)

¹⁴ Āmō 'ary pē Juwāo poromōjāmōrī mǎ'ē remimo'earà kō oo Jesu kyty. Kee e'i ijupe kupa:

– Kee oro'e ore ipi. Janejare'e pē oroporegeta remē, norojimi'ui rā'ī tesō, e'i kupa.^f Pariseu kō teve a'evo ekoi. Nojimi'ui rā'ī tesō iko kupa ipi. Ajamā'ē neremimo'earà kō na'evoi ekoi. Ojimi'u te'ite kupa ipi. Manyvore pō āwīvo ekoi kupa? e'i kupa.

¹⁵ Āmē Jesu e'i ijupe kō:

– Erekwatà mǎ'ē rē tē ajimosā'āgatà pemotekokuwa rōmō. Āwītō erekwatà mǎ'ē mō ojirekotà remē, ojimorypa kō okwai rā'ī imuu tojimi'ui eeve. Oryvay ojeeve āmē kupa. Ikatu kuwa pōkō jirekoa pē ijāgyo kupa, erekwatà mǎ'ē eeve kō jē ekoi remē? Ānī! Nikatu'āi kuwa. Taory jē kupa. Ojireko paire erekwatà mǎ'ē ojisyrytā oo. Āmē tē ijimorypa kō opoi kuwa ja'umā'ē wyi ky'y, wāgyo rōmō. Āmē tē nojimi'ui rā'ī tesō kuwa iko kupa ky'y. [Āwīvo tary ve eremimo'earà kō. Ereko e'āma mē tē ijāgyo kuwa kupa. Āmē tē nojimi'u'āi rā'ī kupa ky'y,] e'i Jesu ijupe kō.

Tekoua pyaukwerà rewarà
(*Maku 2.21-22; Rukasi 5.36-39*)

¹⁶ E'i jē Jesu:

– Kamisa jukwerà rē tē poromosā'āgatà ky'y. Kamisa jukwerà okekeipa remē, nijamokarapeta'āi kamisa pyau pēgwerà ijukwerà reve ipi. A'evo remē ywesō okekeipa jē kuwa jakusu remē. [Āwīvo ve erekoa rupi peiko remē, penāmōi kō rekoa rupi napeiko'āi kuwa ky'y, nojisu'ui rewarà mō, e'i.]

¹⁷ Aepo jaa pē kee e'i jē Jesu:

– Āmō, ava jē rōwā uvary pyaukwerà oinō ena jukwerà pupe ipi.^g A'e pupe sō oinō tite remē, okekeipa 'ejētà tē ena ovu remē. Osururupatà uvary āmē. Ajawyi uvary pyaukwerà ena pyaukwerà pupe tē jainō ipi. Āmē tē nimanyvoi ovu remē. Nokekei'āi āmē, e'i. [Ena jukwerà vo 'ejē

^e 9.12-13 Mat. 12.7; Ose. 6.6 ^f 9.14 Ekoa kō tē a'evo ekoi kupa ipi. ^g 9.17 Teima pিরerà sikāgwerà pupe oinō kupa ipi.

tāmō kō rekoawerà. Eayvu pyaukwerà tē ena pyau mā'ē vo 'ejē ky'y. A'e rupi peiko kuwa, e'i.]

Jōvijā mō ojiporijauesaoka Jesu pè remēwarà
(Maku 5.21-24; Rukasi 8.40-42)

¹⁸ Āmē oporegeta jē aepe rē upa remē, jōvijā mō uu Jesu pyri. Janejare'e ayvu rē jimo'ea retā rōvijā mō a'e. A'e uu ojimoenāpā Jesu rovake ojiporijauesaoka ijupe.

– Erajyry ja'y kōjatāi okājā age'e ywete. Ejo kuise'ē ejipy ee imokatu, topoera mijē opō'ā! e'i tuu Jesu pè.

¹⁹ “Hoō” e'i Jesu. Opō'ā oo tuu rupi, wemimo'earà kō reve. [Oo iko remē, aty wasu ojimokyrytyty tesō oo.]

Jesu wāivī wyypu mā'ē omokatu remēwarà
(Maku 5.25-34; Rukasi 8.43-48)

²⁰ Āmē jakatu aty wasu pytery pè sikaepo wāivī mō itekorā ywete mā'ē ekoi. A'e wāivī wyypu mā'ē tē. 12 kwaray remē nopi'ai 'ete wyy iwyi iko mā'ē. A'e opota ojimokatuoka Jesu pè. [Ajamā'ē ojinōsi tē rewarà mō nojikuwai tē uu.] Jesu apekwerà kyty wyi tē uu ijyru poko retoapy rē ojipy. ²¹ Kee e'i wāivī oupe:

– Jesu yru poko retoapy rē sō ajipy remē, ekatupatā ky'y, e'i oupe.

²² Ajamā'ē Jesu a'evoa okuwa jē. Ajawyi ojirova omājā ee.

– Ejimokasi jē ere, māsi, e'i Jesu ijupe. “Emokatu kuwa āwī”, ere nepy'a pè. Ajawyi nekatupa ky'y, e'i.

Ameve py'awarà mō opi wyy iwyi ky'y. Ikatupa ky'y.

Jesu omomoera tajyry remēwarà
(Maku 5.35-43; Rukasi 8.49-56)

²³ Āmē Jesu oo jē a'e kwaima'e retā gyty, ojiporijauesaoka Jesu pè mā'ē retā gyty. A'e pè ovāema kupa remē, oike tetā wryy pè kupa. Āmē atyry a'e pè tui. Ja'y kōjatāi kājāa wāpirō wasu kupa upa. Oja'o ee kupa upa. Āmōgwerà jimi'a oopy upa, jakājā remē jaopy ipi mā'ē.^h ²⁴ A'e kō pè Jesu e'i:

– Pejivy peo! Nokājāi ja'y kōjatāi, e'i. Oke tē upa, e'i ijupe kō.ⁱ

Aepo e'i remē, oojai kōrijō Jesu ayvu kupa.

²⁵ Ajamā'ē Jesu omoēma jē aty wasu kō ikatu pè imono. Ajaire oo tajyry reāgwerà kyty. Opopyy eāgwerà. Ameve opoerapa opō'ā ky'y.

²⁶ A'evoa ojenu jenu tesō a'e taa rupi okwa.

Jesu naeapyoi māe kō omokatu remēwarà

²⁷ Ajaire Jesu oo jē iko remē, naeapyoi māe kō mō oo upi. Mōrijō ekoi kupa. A'e kō wapukai ojiporijauesaoka Jesu pè kupa. Kee e'i kupa:

^h 9.23 Ekoa teāmā a'evō ekoi kupa. ⁱ 9.24 Nomowasu'ai Jesu imomoeraa wyi aepe e'i.

– Tāmō Tavi Jeapyrerà e'eyaj^j e'i kupa. Oreporijauesa rejupa! e'i wapukai kupa.

Oo jē Jesu rupi kupa, aepo javo, ajaate tetā mō pè ovāe kupa. ²⁸Āmē Jesu oike tetā wryy pè remē, a'e kō ve oike ipyri. Weka jē wea mokatua kupa. Āmē e'i Jesu ijupe kō:

– Manyvo pejë pō ije? “Aje, janerea omokatu kuwa”, pejë pō ije? e'i.

– Ō'ō, aepo oro'e ene, jōvijā! e'i kupa.

²⁹Ameve Jesu ojipy ea kō rē. E'i jē ijupe kō:

– “Aje” pejë ekasia pè rewarā mō, poroeamokattutā awi, e'i.

³⁰Ameve eapyopa kupa ky'y. Āmē Jesu oporegeta wayvukasi rōmō ijupe kō, naeapyoi maekwerā kō pè.

– Penea mokatua ikō tapemome'u e'ā erokwa rā'ī nē, e'i epe ijupe kō.

³¹Ojivy jē oo kupa. Ajamā'ē omome'ujē wea mokatuawerā erokwa kupa. Āmē ywesō Jesu kasia ojenu jenu a'e vvy rupi okwa.

Jesu noporegetai mā'ē omokatu remēwarā

³²A'evo paire Jesu kō oo jē iko. Āmē jane kō mō uu mijē ipyri kwaima'e mō reru ikoty. Ājāg nomomoregetaokari mā'ē mō a'e. ³³Āmē Jesu omoē ājāg imoisryy imono iwyy wayvukasia rupi. Ameve kwaima'e oporegeta ky'y. Āmē aty wasu a'evoa rē omā'ē remē, omoāgyo kō tesō.

– Haa! Nijamā'ēi āwīvoa rē ike rupi, Isaau kō vvy rupi ipi mijā! e'i kupa. Janeremikuwa e'ā rē age'e tē katu jamā'ē ky'y, e'i kupa. [Ikatuay wete si Jesu! e'i kupa.]

³⁴Ajamā'ē Pariseu kō mō kee e'i:

– Ājāgai rōvijā kasia rupi tē ājāg kō omoē moē jane kō wyi iko! e'i vye'e tite kupa.^k

Jesu poroporiyauesa remēwarā

³⁵Āmē aja paire Jesu oo jē Juteu rena kō rupi iko. Janejare'e ayvu rē jimo'ea retā kō rupi poromo'e iko. Janejare'e ayvu e'eyaj omojenu jenu. “Age'e sōsi Janejare'e ojikuwatā penōvijā ywete rōmō penereko”, e'i imojenu erokwa. Itekorā māe kō omokatu teve, pirujē āwisō iteetejē mā'ē.^l ³⁶Aty wasu kō rē omā'ē remē, oporiyauesa kō, notekokuwai Janejare'e ayvu rē kupa rewarā mō. Ipy'a pirai kupa. Temimotare'ā vo ekoi kupa. Awitō kaneiru jarā nuvei remē, ojimomorijauway kaneiru kō ipi, a'evo ekoi kupa.^m

³⁷⁻³⁸Āmē e'i Jesu wemimo'earā kō pè:

j 9.27 “Janejare'e Remimuurerā” jaa tē Tavi Jeapyrerà e'eyaj pè. k 9.34 Mat. 10.25; 12.24; Mak. 3.22; Ruk. 11.15 l 9.35 Mat. 4.23; Mak. 1.39; Ruk. 4.44 m 9.36 Naikoi imotekokuwaare'e kō rewarā mō a'evo ekoi kupa. Ajawyi weka eka sō tite omotekokuwaare'e rā kupa. Emogeta teve Mak. 6.34

– Āwitō aresity ipopa remē, age'e pupe tē japypo'o kuwa mijā. Ajamāē pe'ipe'ī tē oposikotā ee māe kō noy'āi kooperā ee kō. Āwīvo ve mōa'ārōwā Janejare'e posikoa jane kō pō'ō mē. Pe'ipe'ī tē oposikotā Janejare'e ayvu mojenua rē iko kupa. Ajame peporegeta Penōvijā ywete pē tomuu oposikotā māe kō, a'evo ve koo rē oposikotā māe kō jaokwaitā koo jarā kō pē ipi, a'e pejē, e'i.ⁿ

Jesu opyteporo wemimo'ekwerā kō remēwarā

(Maku 3.13-19; Rukasi 6.12-16)

10 ¹Ajaire Jesu omuu wemimo'ekwerā kō. Kee e'i ijupe kō:
– Ije poropyteporo eremimo'earā kō rōmō tapeiko, e'i. Poroayvumokasiokatā. Ajawyi ājāgaiwerā kō pemoētā ojimoemija ee māe kō wyi eayvu rupi, e'i. Itekorā māe kō iteetejē pemokatutā teve eayvu rupi, e'i.

²12 rōmō Jesu remipyteporokwerā kō, emimono rā kō rōmō. Kejō kupa: Simāo. A'e pē Peturu e'i Jesu ajamāē. Omotee erā. Āmō, Simāo mōmirī, Aātere. Āmō, Tiaku. Semeneu ra'yry a'e. Āmō, Juwāo, Tiaku mōmirī. ³Āmō, Piripi. Āmō, Patoromeu. Āmō, Tome. Āmō, Mateusi. Tekoua repy moatyarerā tē a'e. Āmō Tiaku eu teve mā'ē. Aupeu ra'yry a'e. Āmō, Tateu. ⁴Āmō, Simāo eu teve mā'ē. Kōi Juteu kō yvy rē okāte'ā mā'ē eu ijupe. Āmō, Jutasi Sikarioti eu ijupe mā'ē. A'e kāramō ome'ētā Jesu ijāpā kō po pē karakuri repy rōmō. [Mokojejō Jesu remipyteporokwerā kō emimono rā kō rōmō.]

Jesu wemimo'ekwerā kō omonotā rā'ī remēwarā

(Maku 6.7-13; Rukasi 9.1-6)

⁵⁻⁷Ajaire Jesu omonotā rā'ī wemipyteporokwerā kō taa taa kō rupi wenone rupi, ijayvu tomojenu amātejē kupa. 12 rōmō omono kōtā. Omuu kō rā'ī ijayvumokasi kō imono. Kee e'i ijupe kō:

– Age'e poromonotā rā'ī eayvu rupi ky'y, e'i. Kee tapeiko peo remē. Isaeu kō rena kō rupi pekwa imo'e kō, Juteu kō mo'e. Kee pejētā: “Ke'ī Janejare'e ojikuwatā penōvijā e'eay mō ekoi ky'y”, pejētā ijupe kō, e'i. A'e kō ojisyry ywe'e tite Janejare'e wyi oo. Ajawyi pekwa erojivy kō eru, e'i. Juteu kō gyty kōrijō tē peotā age'e. Āmō kō gyty napeo'āi. Juteu rōwā māe kō rena kō gyty napeo'āi. Āmō, Samaria wānā kō rena kō gyty napeo'āi, e'i. Juteu kō rena kō gyty tē peotā, e'i.

[“Hoō” e'i kupa.]

⁸– Kee tapeiko peo remē. Itekorā māe kō tapemokatu [Janejare'e kasia rupi]. Āmō, omānō māe kō tapemomoera imopō'ā, e'i. Āmō, ipisīšima māe kō tapemokatu teve, e'i. Āmō, ājāg kō tapemoē ojimoemija ee māe kō

ⁿ 9.37-38 Ruk. 10.2

wyi, e'i. Tepy e'äte a'evo tapeiko, e'i. Āwitō tepy e'äte Janejare'e penereko katu, āwīvo ve, e'i.

⁹E'i jē Jesu:

– Kee a'e teve. Agyvo tē ikō pekwa nē, a'e pejē, e'i. Karakuri naperaa'āi. ¹⁰Āmō, penepānakō naperaa'āi. Āmō, peyru je'arā rekovijarā rā. Āmō, pesātaja rekovijarā. Āmō, pepytu naperaa'āi teve. Wāisō naperaa'āi. Āwitō oposiko mā'ē jamoepy ipi, āwīvo ve penemi'ō rā eayvu mojenua repy rōmōtā peupe. [Pevote rōwā peotā. Aje Janejare'e kasia rupi tē peotā,] e'i.^o

¹¹E'i jē Jesu ijupe kō:

– Tena mō pē pevāe remē, peeka rā'ī ava pyri pō pepytatā. Ava mō pemomyta remē, a'e pyri tē pepytatā peke. Ajaatetā pejisrytā a'e taa pe wyi peo, e'i. ¹²Āmē tetā mō wryy pē pevāe remē, kee pejē ypytā rā'ī: “Janejare'e owaray tapenereko”, pejē a'e tetā jarā kō pē, e'i. ¹³Āmē a'e tetā wryy pewarā kō pepota katu remē, Janejare'e owaray wereko kōtā peayvu rupi. Ajamā'ē na'evoi sō remē, owaray noereko kō'āi peayvu rupi, e'i. ¹⁴Taa pē pevāe remē napopotai kupa remē. Āmō, tetā wryy pewarā kō napopotai teve remē. Āmō, peayvu ve ywete si noenutai kupa remē. Tapejisyry kōrijō āmē a'e taa pe wyi, e'i. Ena pe wyi pejisryy peo remē, tapejipyrokape tyvyro rā'ī vvy ky'akwerā reity pepy re wyi peo, e'i. [“Nerepotai pekupa remē, moko pejē jē peiko” jaa tē a'evoa.]^p

¹⁵E'i jē Jesu:

– Ajaa jaa maekwerā rē kee a'e pejē. Kāramō Janejare'e pirujē okājāma maekwerā kō omomoeratā. Omoe'yi kōtā ekoawerā kō rupi katu. A'evo remē ayvu noenu tari maekwerā kō omomorijautā. Āmē peayvu noenu tari maekwerā kō ywesō ojimomorijauvaytā Sotoma taa pē opa maekwerā kō wyi. Āmō, Komora taa wānerā kō wyi.^q Aje aepo a'e pejē, e'i Jesu.

“Ojikō'ō māe kō pytery pē poromonotā”, e'i Jesu mā'ē
(Maku 13.9-13; Rukasi 21.12-19)

¹⁶E'i jē Jesu wemimono rā kō pē:

– Peenu rā'ī esa. Iwasuaytā peupe nivoi māe kō pytery pē poromono remē, e'i. Āwitō kaneiru jamono jawarā ojārō māe kō gyty remē, ojārō kuwa kaneiru rē jawarā. Āwīvotā penereko kupa, e'i. Ajawyi kee tapeiko ipyterā kō rupi peiko remē. Tapemoa'u jē ikō peiko nē. Tapetekokuwaway ikō peiko nē. Ivo ikō tapeiko jē ipytery kō rupi nē. Sātāmy tē ikō peiko nē, e'i.^r

¹⁷– Tapemārāmoa'u jē ikō peiko nē, e'i. Ojikō'ō māe kō pepytā jōvijāgwerā kō rovake peneraa. Jōvijā wasu kō rovake peneraatā kupa,

^o 10.10 1Kor. 9.14; 1Tim. 5.17-18 ^p 10.14 J.K.R. 13.51 ^q 10.15 Karamoe remē Janejare'e omoma Sotoma wānā kō tata wasu pē jimo'yjē, ijaiwererā kō rewarā mō. Komora wānā kō teve a'evo wereko. Jinō. 19.24-28; Mat. 10.15; 11.24 ^r 10.16 Ruk. 10.3

e'i. Penõpã nõpãtã teve kupa. Janejare'e ayvu r`e jimo'ea retã m`e a'evotã penereko kupa, e'i. ¹⁸Ekoty rewarã r`omõ pejẽ rewarã m`o ojimoãpãtã pene kupa. Ajawyi peneraatã j`ovijã wasu k`o gyty. Nivoi mã'ẽ omoy teyweteta pene j`ovijã k`o rovake kupa, tapemomoriãuoka kupa. ãmẽ a'evo penereko kupa remẽ, eayvu pemojenutã a'e k`o p`e, e'i. Juteu k`o p`e r`omõ'ite r`owã aepe pemojenutã, e'i. Juteu r`owã mãe k`o p`e teve pemojenutã, e'i. ¹⁹A'evo peneraa kupa remẽ, tapejimopirai e'ã ajamã'ẽ, e'i. "Manyvo a'etã p`ok`o a'evo remẽ?" tapejẽ e'ã. A'evo remẽ t`e katu Janejare'e omojikuwaokatã peayvu rã pejẽ. ²⁰A'evo remẽ peayvu e'e p`e r`owã peayvuvaja k`otã ãmẽ. Aje Janejare'e 'Ãg ayvu rupi t`e peayvuvaja k`otã, e'i. A'e Papa 'Ãg t`e peayvu rã oinõokatã pejẽ, e'i.^s

²¹E'i j`e Jesu:

– Oikotã jane k`o kee ekoi mãe k`o. Ma'e. Teke'yry k`o omonotã omõmiri k`o sota k`o rovake tomojaiwe esa katu ijukaoka, e'i. Ojevovaritã weke'yry reve kupa, e'i. A'evo ve janeruu k`o. Wãkarã k`o a'evotã wereko. Ojukaoka tary ve wãkarã k`o kupa, e'i. A'evo vetã ta'yry k`o uu r`e, e'i. ²²Pirujẽ yvy pewarã k`o napenesata'ãi erewarã m`o. Eremigwai k`o t`e pejẽ rewarã m`o, pemomoriãuvaytã kupa. Ajamã'ẽ a'evo ipe penereko kupa remẽ, tapejimomãatã j`e ere peiko nẽ. Pemãnõa pe'ĩ tesõ pejirovija j`e ere peiko remẽ, ãmẽ sõsi peiko karuarutã erena p`e epyri, e'i.^t

²³– Tena m`o p`e s`o pemomoriãu kupa remẽ, kuise'ẽ tapejisyry ãmõ taa kyty peo. A'e p`e tapemo'e j`e ãmõ k`o eayvu r`e, e'i. Peenu sik`o eayvu nẽ. Kee a'e pejẽ. Pirujẽ Isaeu k`o napemo'epaive remeve, ije, Janejare'e Remimuurerã ajimojane mã'ẽ r`omõ ajivy tarã mijẽ ajo. Aje ywete aepe a'e pejẽ, e'i.

²⁴E'i j`e Jesu:

– Kee tapekuwa. Temigwai k`o ywesõ r`owã oõvijã wyi ipi. Noapyrasa kuwa'ãi oõvijã kupa ipi. Awitõ tõvijã wereko kupa, ãwĩvo tary ve emigwai k`o wereko kupa. Temimo'earã ivo ve. Awitõ poromo'earã, ãwĩvo ve emimo'ekwerã k`o. Omo'earã 'arã kyty r`owãtã ekoi.^u ²⁵Ajamã'ẽ i'ete otekokuwa paire, ojevo j`e kuwa otekokuwa omo'earerã reve kupa. Ajawyi kee a'e pejẽ. Emomoriãu kupa remẽ, napemo'e'ãi kupa, eremigwai k`o r`omõ. Evo kwery p`etã penereko kupa, e'i. Ajawyi pemomoriãu kupa remẽ, "hoõ" tapejẽ k`orijõ ãmẽ, e'i. "Ta'evo nẽ ãmẽ", tapejẽ k`orijõ. Kee a'e j`e: "Ãjãgai r`ovijã Peusepu" kasia rupi oposiko mã'ẽ", e'i tite eupe emojaiwe kupa. Tysi tõ pejẽ! Aepe e'itã t`e pejẽ kupa, e'i.

"Tapekyje e'ã poromoai mãe k`o wyi peiko", e'i Jesu mã'ẽ
(Rukasi 12.2-5)

²⁶Jesu oporegeta j`e wemimo'earã k`o p`e.

^s 10.20 Ruk. 12.11-12 ^t 10.22 Mat. 24.9,13 ^u 10.24 Ruk. 6.40; Juv. 13.16; 15.20
^v 10.25 Satanasi p`e Peusepu eu teve. Mat. 9.34; 12.24; Mak. 3.22; Ruk. 11.15

– Ajawyi kee a'e pejë. Tapekyje e'ã, ava mō pemomorijau remē. Noerovijari mǎe kō tyvija rupi teipe penereko ai remē, a'evoa Janejare'e okuwa jētà, pirujē rē omǎē ipi rewarà mō, e'i. Omojikuwaoka jētà pirujē jane kō tokuwa ky'y.”

²⁷– Age'e iteetejē mǎē rē poromo'e, e'i. Ajawyi eayvu pekuwa katu ky'y. Ajamǎē ãmō kō nokuwaive. Ajawyi, “Pekwa ãmē eayvu mojenu jenu”, a'e pejë. Pirujē janekwerà kō pē pemojenu ky'y.

²⁸– Tapekyje e'ã ikō poromoai mǎe kō wyi nē, a'e pejë. “Ejukatà maevo kupa”, tapejë e'ã. Janejuka sō kupa remē, janepirà tē ojukatà kupa. Nojuka kuwa'ãi jane 'ãg kupa. Janepy'a pewarà nojuka kuwa'ãi teve kupa. Pejuka paire manyvo ne'i'ãi penereko ai kupa ky'y. Janejare'e kōrijō tē jane'ãg ojuka kuwa imonooka jimomorijau wasua rena kyty, janepirà revejë, e'i. Ajawyi Janejare'e kōrijō tē tapemomojy, a'e pejë, e'i Jesu.

“Janejare'e oja'a katu janere ipi”, e'i Jesu mǎē

(Rukasi 12.6-7)

²⁹Kee e'i jē Jesu:

– Nijaja'ai kǎpīnà rē ipi. Temimota katu ywe'e rōwā. Epy rōmō jame'ētà remē naepyi ipi. Ajamǎē a'evō ipe remē Janejare'e oja'a katu jē ee kō ipi. Ajaate o'a yvy kyty omǎnōa pe'ĩ. ³⁰⁻³¹Tysi tō jane ky'y! Janere ywesō Janejare'e oja'a kǎpīnà kō wyi ipi. [Janerauvay wyi a'evō oja'a janere.] Janekuwa katuay ipi. Janeapira mosa'ãga kō ve tesō okuwa. Omoirō irōma katu oja'a ee. Ajawyi tapekyje e'ã [poromomorijau mǎe kō wyi] ipi, Janejare'e okāte'ã pene rewarà mō, e'i Jesu.

“Tapejinōsī e'ã ekoty rewarà rōmō peiko”, e'i Jesu mǎē

(Rukasi 12.8-9)

³²E'i jē Jesu:

– Ajawyi kee a'e pejë. Tapejinōsī e'ã ikō ewyi peiko nē! Ava mō nosī, “Jesu koty rewarà tē ije”, javo jane kō rovake remē, ije ve, “Aje, ekoty rewarà tē ãwī”, a'e tary ve Papa pē yva pē ãmē, e'i. ³³Awīvo ve ava mō, “Erōvijā rōwā Jesu”, e'i sō jane kō rovake remē, “Eremīgwai rōwā ãwī”, a'e tary ve Papa pē yva pē ãmē, e'i Jesu.^x

Nijajimo'ãgatui remēwarà
(Rukasi 12.51-53; 14.26-27)

³⁴Jesu e'i jē:

– Maevo kee pejë tite: “Jesu si poromojimoryokatà, ãwisō pirujē ãmō e'y e'yiwarà kō tojimory ojee ky'y”, pejë tite ije. A'evoa rōmō rōwā ajo. Ijai jētà kupa. Ojimoai ywete jētà kupa. Ojikō'ō jētà ojee iko kupa. Age'e ywesō si a'evotà, avǎema rewarà mō.

^w 10.26 Mak. 4.22; Ruk. 8.17 ^x 10.33 2Tim. 2.12

³⁵ Keetà ajo rewarà mō. Ma'e. Kwaima'e opokotà uu rè. Wāivī opokotà teve oy rè. Otija rè opokotà teve. “Epy'a rupi katuwarà rōwā ene ky'y”, e'itā ojiupe kupa. Wāisō nojimory'āi ojee kupa ky'y. [Pe'ī ekoty rewarà tē. Āmō, ekoty rewarà rōwā. Ajawyi a'evotà ekoi kupa.] ³⁶ Ajawyi pirujē ojetārā teipe remē, ojimoāpā jētā maevo ojee ky'y. Pirujē maevo ojikō'ōtā ee kō, ekoty rewarà kō rōmō tē ekoi kupa rewarà mō.

³⁷– Kee a'e teve pejē. Erupi peotā remē, ije ywesō terau penetārāgwerà kō wyi pekupa. Penuu wyi. Āmō, pey wyi. Āmō, peākarā kō wyi. Pirujē penetārā kō wyi. A'e kō ywesō peau sō ewyi remē, ni'e'i eremīgwai rōmō peiko, e'i.

³⁸– Āmē ava mō sō opota pejuka eayvu rupi peiko rewarà mō remē, tapekyje e'ā iwyi. Tapenearai e'ā eayvu wyi. Tapeity e'ā eayvu. Penerekoa rā tapeity e'ā teve. Peity sō remē, ni'e'i eremīgwai rōmō peiko, e'i.^y

³⁹– Ava mō sō pejukatā erewarà mō remē, ikatu jētā peupe. Janejare'e pyri tē ajaire peiko jētā. Māerā tē peiko karuarutā ipyri, e'i. Ajamāē pejisrytā sō peikoa rā wyi remē, āmē sōsi nikatu'āi peupe. Napeiko karuaru'āi Janejare'e pyri āmē, e'i.^z

“Ava mō oryvay pene remē, ere oryvay tary ve”, e'i Jesu mǎē
(Maku 9.41)

⁴⁰ E'i jē Jesu ijupe kō:

– [Eremīgwai kō rōmō peotā jane kō pyri.] Ajawyi ava mō oryvay pene remē, ere oryvay tary ve, eremimono kō tē pejē rewarà mō. Āwīvo ve ava mō oryvay ere remē, Emuuarerā rè oryvay tary ve.^a

⁴¹– Āmē ava mō kee e'i pejē remē, Janejare'e orytā ee āmē: “Janejare'e ayvu mojenuarā tē ene. Ajawyi ajimorytā nere”, e'i peupe remē. Janejare'e wepyme'ētā āmē. Āwitō wayvu mojenuarā wereko katutā kāmō, a'evotā tary ve ee ojimorytā mǎē, e'i. Ojevo jē wereko katutā, e'i.

⁴²– Kee jaa rè tapeja'a. Janejare'e wauvay eremīgwai kō ipi. Ajawyi ava mō yy ome'ē eremīgwai mitikwerā pē tō'u remē, eupe omē'ē maevo sō tite. Ajawyi oryvaytā Papa ee epyme'ē. Aje ywete a'evotā, e'i Jesu wemimo'ekwerā kō pē.

Juwāo omono wemīgwai kō Jesu resa remēwarā
(Rukasi 7.18-23)

11 ¹ Āmē ajaire, wemimo'ekwerā 12 mǎe kō omotekokuwa paire, Jesu ojisyry oo a'e taa pe wyi, eeve kō. Oo jē Juteu kō rena kō rupi poromo'e iko, taa ike'īje'ēwarā kō rupi. A'e wānā kō pē Janejare'e ayvu omojenu jenu erokwa.

² A'evotā remē jakatu Juwāo poromōjāmōrī mǎē jimopā'āga pē tui. Āmē, “Janejare'e Remimuurerā teipō Jesu”, ejaa ojenu ijupe. Manyvo ekoi

^y 10.38 Mat. 16.24; Mak. 8.34; Ruk. 9.23 ^z 10.39 Mat. 16.25; Mak. 8.35; Ruk. 9.24; 17.33; Juw. 12.25 ^a 10.40 Ruk. 10.16; Juw. 13.20; Mak. 9.37; Ruk. 9.48

maekwerà ojenu. Ajawyi wemimo'earà kō mō omono Jesu resa, ³kee te'i kupa:

– Juwāo oremuu nekoty. Kee e'i imuu ene: “Janejare'e Remimuurerà uutà mǎ'ē rōmō pō ene? Ānī? A'e rōwā pōkō ma'e remē? A'e rōwā ene remē, āmō tē pō oromoa'utà ky'y?” te'i Jesu pē kupa.

⁴Āmē aepo e'i kupa remē, e'i Jesu ijupe kō:

– Manyvo nyvo jē aiko mǎ'ē rē pemā'ēma. Pekwa awi peneminuwerà momewa Juwāo pē. Āmō, penemisakwerà pemome'u ijupe. ⁵Emā'ē. Naeapyoi maekwerà eapyo ky'y. Āmō, etāmā jeapa maekwerà watapa ky'y. Āmō, itekorānay ipisīsīma maekwerà kō ikatupa. Ipusukyri tesō kupa ky'y. Āmō, nijapyai maekwerà kō ijapya katu ky'y. Āmō, okājā maekwerà kō opoerapa mijē. Āmō, nimoma'ei mǎe kō pē Janejare'e ayvu e'eay ojenu okwa. ^b ⁶“Aje ywete” e'i eupe mǎe kō, owaray Janejare'e werekotà. [Pejivy peo āmē aepo jaa momewa ijupe,] e'i Jesu.

Juwāo rē Jesu oporegeta remēwarà
(Rukasi 7.24-35)

⁷Āmē Juwāo remimo'earà kō ojivy oo oōvijā pē aepo jaa momewa. Āmē ojivy oo kupa ire, Jesu oporegeta aty wasu pē Juwāo pewarà mō. Kee e'i ijupe kō:

– Tekoe'āma kyty itōkō peo [Juwāo poromojāmōrī mǎ'ē resa] ipi, e'i. Manyvo rā pō peo esa ipi? Manyvo e'i pōkō pejē ipi, tapejivy jivy tekoe'āma kyty esa ipi? Iteetejē pō ijayvu ipi? Ānī! Wayvu omotee remē, nijajapyakai ee ipi! e'i. Manyvore sipō peo esa ipi? e'i ijupe kō. ⁸Manyvo pejē pō ijupewarà mō? “Tyru e'eay opypy mǎ'ē tē Juwāo. A'e resa aatà”, pejē pōkō ipi? Ānī! Naikoi a'evo mǎ'ē tekoe'āma pē ipi! e'i. Wetā wasu pupe tē tui apijarerà ipi! e'i. A'evo rōwā Juwāo. ⁹Manyvo rewarà mō pō peo esa ipi? Janejare'e ayvu mojenuarà tē Juwāo. Aja rewarà mō tē peo esa ipi! [Aje, Emimuurerà vāea mojenuarà tē Juwāo, e'i.] Ajawyi a'e ywesō pirujē Janejare'e ayvu mojenuarà kō wyi, e'i. ¹⁰A'e pewarà mō tē Janejare'e kee e'ipa amātejē Wemimuurerà rā pē wayvu mojenuarà rupi karamoe remē:

“Eayvu mojenuarà amono amātejētà nerenone rupi, oromonotà remē. A'e nevāea rā omojenu amātejētà jane kō pē erokwa, tanerārō kupa.

Tojipy'amokatupa amātejē nerenone kupa”, e'i maekwerà. ^c

Aekwerà rupi katu tē Juwāo uu. Janejare'e tē omuroka wayvu mojenuarà rōmō peupe, e'i Jesu.

^b 11.5 Isa. 61.1 ^c 11.10 Marak. 3.1

¹¹ E'i jē:

– Eenu rāĩ jēsi eayvu aje ywete mǎē rē, e'i. Nuvei 'ete Juwāo poromojāmōrī mǎē rapijarā mō pepōō mē Janejare'e ayvu mojenuarā rōmō mijā. Juwāo ywesō ijayvukasiay wete pirujē Janejare'e ayvu mojenuarā kō wyi, ajaate age'e remē, e'i. Ajamāē kāramō ekoty rewarā kō erewarā omojenu tary ve kupa. Pirujē erewarā okuwa kattutā āmē kupa ky'y. Ajawyi a'e kō remimojenu rā ywesō ikasitā Juwāo remimojenuwerā wyi ky'y, e'i.

¹² – Juwāo poromojāmōrī mǎē ypy pemotekokuwa, ajaate age'e remē. Emimojenu rupi ijatray opota ywete Janejare'e koty rewarā kō rōmō ekoi kupa ky'y. Ajamāē age'e remē, jane kō ovote opota ywete Janejare'e omoēoka o'arā kyty, e'i Jesu. ¹³ Karamoe remē itōkō tāmō Moisesi omome'u amātejē Janejare'e Remimuurerā rā rewarā ikusiwa. Janejare'e ayvu mojenuarā kō ve omome'u amātejē ikusiwa. Ajaate Juwāo ovāe. “Kuisse'ē jē ovāetā”, e'i eupewarā mō kupa, e'i Jesu.^d ¹⁴ Juwāo poromojāmōrī mǎē rē oporegeta teve Janejare'e ayvu mojenuarā kō. “Tāmō Eriasi vo mǎē uu tarā mijē”, e'i itōkō imojenuarā kō karamoe remē. Juwāo pewarā mō aepe e'i. Āwitō Janejare'e ayvu mojenuarā tē Eriasi karamoe remē, āwīvo Juwāo. Aje ywete aepe a'e.^e ¹⁵ Tapeenu katu ikō eayvu nē rōnō, e'i.

¹⁶⁻¹⁷ – Juteu age'ewarā kō ojimotee tee mǎe kō tē. Āwitō ja'yrerā ojimorara remē, omotee tee wayvu kupa ipi. Ojiayvuvaja vaja kupa. Āwīvo age'ewarā kō ekoi. Kee e'i ja'yrerā. [Poromoryoka mǎē jajīga ipe remē, ja'yrerā nopota'āi.] “Jīgarā poromoāgyo mǎē tē oropota”, e'i titetā. [Poromoāgyo mǎē jajīga ipe remē, ajamāē ja'yrerā nopotai teve a'evoa.] “Jīgarā poromoryoka mǎē tē apota ky'y”, e'i tarā mijē. Ajawyi āwitō ja'yrerā omotee tee wayvu ipi, āwīvo ve Juteu kō age'e remē. ¹⁸ Kee e'i kupa. Juwāo uu remē, nopotai kupa. “Orepy'a rupi katuwarā rōwā Juwāo. Nojimi'ui rāĩ ipi”, e'i ijupewarā mō kupa. Āmō, “Uvary aisiriri katu mǎē ve no'ui ipi”, e'i ve kupa. “[Janejare'e Remimuurerā rōwā maevo Juwāo.] Ājāg ipy'a pupe mǎē teipō”, e'i tite ijupewarā mō kupa. ¹⁹ Ajaire ije yva pe wyi ajo ajimojane mǎē rōmō. Ajimi'u katu ipe ipi, Juwāo vo rōwā. Āmō, uvary aisiriri katu mǎē a'u ipe ipi, e'i. Pirujē ajimi'u ipe ipi. Ajamāē nivoi tekoua kōrijō tē omoy ere kupa ipi. Kee e'i kupa: “Janejare'e Remimuurerā rōwā āwī. Emāē ee. Ojimi'u te'ite ipi. Ojimi'u ywete ity'aru teve ipi”, e'i ije kupa. Āmō, “Opota katu uvary aisiriri katu mǎē o'u ipi”, e'i tite ve ije kupa, e'i. “Nivoi mǎe kō rē tē tesō ojimory ipi. Tekoua repy moatyarā kō rē tē tesō teve ojimory”, e'i teve kupa. Noenu tari Janejare'e ayvu oromojenu remē kupa. Ajawyi aepe e'i kupa. Ore, orojikuwa katu Janejare'e ayvu mojenuarā kō rōmō oroiko. Oromojenu remē, jane kō

^d 11.13 Ruk. 16.16 ^e 11.14 Mat. 17.10-13; Mak. 9.11-13

opota Janejare'e remimota rōmō ekoi. A'evoa kō rupi orojikuwa Janejare'e ayvu mojenuare'e kō rōmō tē ije, Juwāo reve, e'i Jesu ijupe kō.

Jesu “mokoi” e'i noerovija tari mǎe kō remēwarà
(Rukasi 10.13-15)

²⁰Oiko taa kō mō a'e pè. A'e pè ywesō Jesu okasia omojisaoka ywete ipe. Ajamǎē a'e wānà kō nojimosiōkai waiwererà rē. Ojimoane'e jē ee kupa. [Kapanāo taa wānà kō a'evō ekoi. Āmō, Petesaita wānà kō. Āmō, Korasī wānà kō. Mokojejō.] Ajawyi Jesu oporegeta kasi ijupe kō. Kee e'i ijupewarà kō mō:

²¹– Mokoi Korasī taa wānà kō! Mokoi teve Petesaita taa wānà kō! Pepōō mē ywesō ainō mārānà jikuwa e'ā kō Janejare'e kasia rupi erokwa mijā. Ajamǎē napeenui 'ete eayvu peiko. Janejare'e reminō pemǎē ipe. Peitypyyipa kuwasi peaiwererà mijā. Ekasia amojisaoka sō Juteu rōwā mǎe kō pyterà rupi remē, “aje” e'i kuwa eayvu pè kupa mijā. Tiru wānà kō a'evō kuwa mijā. Āmō, Sitō wānà kō a'evō kuwa mijā. Jypy remeve kuwasi ojimosiōka kuwa waiwererà rē kupa mijā. Ojimome'u kuwasi Janejare'e rovake ee itypyypipaoka kupa mijā. Āmē wāgyoa mojikuwapa mō yvyu wapy kuwa kupa mijā. Tumujukwerà 'aryvo wapy kuwa kupa mijā. Āmō, tanemu 'aryvo. “Ma'e, janeaiwererà oitypyypipaokatà pō Janejare'e janewyi”? e'i kuwa wāgyo mō kupa mijā.^f

²²– Ajawyi kee a'e pejē. Kāramō Janejare'e poromoe'yi remē, pejē ywesō pemomorijauokatà iwyi kō, Sitō wānà kō wyi, Tiru wānà kō wyi, e'i.

²³– Mokoi a'e teve pejē, Kapanāo wānà kō. Pejimoe'e teywete pekupa ipi. “Janejare'e pyri jaētà jaa”, pejē tite peiko. Nii, napeo ra'y'āi. Jimomorijau wasua rena kyty tē peotà. Mokoi! Age'e pemotee ekōjē kuwasi peneko mijā. Pejē ywesō ekasia rē pemǎē ipe. “Aje” napejēi eayvu pè ajamǎē. Sotoma taa wānerà kō sō omǎē penemimǎēgwerà rē remē, “aje” e'i kuwa kupa mijā.^g Janejare'e nomoma kō'āi kuwa āmē mijā, e'i. Oiko jē kuwa Sotoma taa age'e mijā. ²⁴Ajawyi kee a'e eayvukasi rōmō pejē. Ivoay wete kāramō Janejare'e poromoe'yi remē, pejē ywesō pejimomorijautà Sotoma taa wānerà kō wyi, e'i. A'e kō ywesō emiporijauesa rōmōtā pewyi, e'i Jesu ijupe kō.^h

“Pejo ekoty pekane'ōyo rōmō”, e'i Jesu mǎē
(Rukasi 10.21-22)

²⁵Ameve Jesu oporegeta Uu Janejare'e pè. Kee e'i ijupe:

^f **11.21** Isa. 23.1-18 ^g **11.23** Karamoe remē Janejare'e omoma Sotoma wānà kō tata wasu pè jimo'yjē, ijaiwererà kō rewarà mō. Jinō. 19.24-28; Mat. 10.15; 11.24

^h **11.24** Ruk. 10.12

– Papa. Oromoe'e katu ipi, e'i. Yva pewarà kō jarà tè ene. ãmõ, vvy pewarà kō jarà teve. Ovote ojimotekokuwavay ywe'e tite mǎe kō pè rōwǎ nerekoa nemojikuwaoka ipi. Notekokuwa ywe'ei mǎe kō pè tè nemojikuwaoka. Nepota tè a'evo neiko rewarà mō a'evo nereko. ²⁶“Āwīvotà areko kō”, erepa. Ajawyi āwīvo nereko kō, Papa, e'i Jesu Uu pè.

²⁷Āmē ajaire kee e'i wemimo'ekwerà kō pè:

– Pirujē Papa ome'ē epo pè, eayvukasiay rōmō taiko, e'i. Wekoa ve omojikuwaokapa teve eupe. A'e kōrijō tè ekuwa katu Wa'yry rōmō ipi, e'i. Āwīvo ve ije rōmō'ite akuwa katu Papa, Ta'yry rōmō. Āmō, amojikuwaoka ijupe mǎe kō ve okuwa ky'y, e'i.ⁱ

²⁸E'i jē Jesu:

– Pānakō ipowyijay mǎe vo 'ejē peikoa peupe. Peaivaray wete ee. Ajawyi, pejo ekoty pekane'ōyo rōmō, a'e pejē, e'i. ²⁹Māerā erupi tapeiko. Oromotekokuwavaytà āmē. Ikatua rupi aiko mǎe tè ije. Noporoeōarōi mǎe tè ije. Poropātāvō gatutà. Poropy'amopiryvvy katutà tè ky'y. ³⁰Niwasu'āi tekoua āmē pejē, erekoa rupi peiko remē. Āwitō pānakō ivevujay mǎe niwaypei jaupi ipi, āwīvotà, e'i Jesu.

“Jimoava 'arà Jarà tè ije,” e'i Jesu mǎe

(Maku 2.23-28; Rukasi 6.1-5)

12 ¹Ajaire jimoava 'arà mē, Jesu koo pyryvo okwa, wemimo'ekwerà kō reve. Aresity koo pupe tui upa. Emimo'earà kō ijamyay a'evo remē. Ajawyi aresi opo'o iwa kupa. ²Āmē Pariseu kō mō omǎe sikaepo ee kō, a'evo ekoi kupa remē. Ajawyi kee e'i Jesu pè kupa:

– Neremimo'earà kō noerovijai sō tāmō Moisesi remikusiwarerà jimoava 'arà rewarà age'e, e'i kupa. “*Tapeposiko e'ā jimoava 'arà mē*”, e'i maekwerà noerovijai kupa, e'i kupa.^j

³Ajawyi kee e'i Jesu ijupe kō:

– [Jane kō javya ywesō pemoa'u katu ipi! Poroporijauesaa rē ywesō kuwasi peja'a mijā! Na'evoi ajamǎe pejē, e'i.] Pekuwa ipe itōkō tāmō Tavi manyvo wereko karamoe remē, amyay pè nikasi remē, isota kō ve nikasi remē. ⁴Ajawyi itōkō Janejare'e moe'ea retā wryy pè tè oike meju pyy iwa. Janejare'e pè temime'ēgwerà tè tesō o'u tāmō Tavi, osota kō reve. Janejare'e pè oporegeta mǎe kō kōrijō tè a'e to'u ipi mijā. Ajamǎe Tavi kō nikasi remē, ome'ē jē tesō wemīgwai sota kō to'u, e'i.^k [“Nivoi” ne'i ajamǎe Janejare'e tāmō Tavi pè a'evo remē,] e'i Jesu Pariseu kō pè.

⁵E'i jē Jesu ijupe kō:

ⁱ 11.27 Juw. 3.35; 1.18; 10.15 ^j 12.2 Kee jaa tè e'i kupa: “Aepo werovija sō kupa remē, moma'e rā'āigwerà nopo'ōai kuwa iwa jimoava 'arà mē kupa mijā”, e'i tite kupa. “Janejare'e naoryi omǎj ee kō ky'y”, jaa tè aepo e'i tite kupa. ^k 12.4 1Sa. 21.1-6

– Aje tijaposiko e'ã jimoava 'arà mē ipi, e'i. Ajamã'ê Janejare'e pè oporegeta mæe kō oposiko jê jimoava 'arà mē ipi. Janejare'e moe'ea retã mè temime'ëgwerà ojuka jê ime'ê Janejare'e pè imoe'ea rômō kupa ipi. Tãmō Moisesi remikusiwarerà rupi a'evo ekoi kupa ipi, e'i Jesu Pariseu kō pè.

⁶E'i jê Jesu ijupe kō:

– Ikatuay Janejare'e moe'ea retã, e'i. Ajamã'ê ije ywesō Janejare'e moe'ea retã wyi, Janejare'e Remimuurerà rômō, e'i. ⁷Napeja'ai Janejare'e ayvukwerà rè, kee e'i maekwerà rè: *“Poroporijauesa mã'ê ywesō apota. Eupe temime'ëgwerà ywesō rōwã”*, e'i maekwerà rè.¹ Aepo jaa pekuwa sō remē, nivoi mã'ê napemo'y teywete'ãi kuwa Janejare'e remimotarà kō rē. Peporijauesa kō kuwa ãmē mijã, e'i.

⁸E'i jê:

– Ajikuwapa yva pe wyi ajo ajimojane mã'ê rômō. Ije ywesō jimoava 'arà wyi. Jimoava 'arà Jarà tè ije, e'i Jesu.

Jesu omokatu ipo japu'a mã'ê remēwarà

(Maku 3.1-6; Rukasi 6.6-11)

⁹Ãmē Jesu oo jê a'e pe wyi. Janejare'e ayvu rē jimo'ea retã mō pè oo oike, jimoava 'arà mē. ¹⁰Ãmē kwaima'e mō ipo japu'a mã'ê a'e pè tui. ãmē ãmō kō ve a'e pè tui. Tãmō Moisesi remikusiwarerà rē poromo'e mæe kō. ãmō, Pariseu kō. A'e kō opota teãmã nivoi mã'ê omoy Jesu rē ipi. Ajawyi kee e'i Jesu pè kupa:

– I'ete pō poromokatua jimoava 'arà mē? Manyvo e'i pō tãmō Moisesi a'evoa rē? e'i kupa.

¹¹Ãmē Jesu e'i ijupe kō:

– Ma'e remē janerima kaneiru mō o'a sō vvy kwarà typy mã'ê pupe oo remē, jimoava 'arà mē, jaitytã sipō tomãnō? Anĩ! Nijaity'ãi! Kuisē'ê jaekyitã nomãnōive remeve!^m ¹²Ajawyi kee a'e pejê. Jane kō ywesō epy wete Janejare'e pè teima kō wyi, e'i. Ajawyi i'ete jane mō japãtavō jimoava 'arà mē, e'i.

¹³Ameve Jesu e'i ipo japu'a mã'ê pè:

– Emomojai nepo tamã'ê ee, e'i.

Ãmē omomojai opo ikoty. Ameve py'awarà mō ikatupa ky'y, ipo rovararà vo ky'y.

¹⁴Ãmē Pariseu kō ojisyry oo iwyi ky'y.

– Manyvo kuwa pō sireko Jesu ijukaoka? e'i ojimogeta kupa.

Jesu ojikuwa Janejare'e Remimuurerà rômō remēwarà

¹⁵Ãmē ijukaa rã ojenu Jesu pè remē, ojisyry a'e pe wyi. Aty wasu kō ve oo Jesu rupi. Itekorã mæe kō omokatu ãmē. Pirujê omokatu erokwa kō.

¹ 12.7 Mat. 9.13; Ose. 6.6 ^m 12.11 Ruk. 14.5

16 – Erewarà tapemome'u e'ã ikõ erokwa nê, e'i Jesu ijupe kô.
 17 A'evo poroereko, Janejare'e ayvu mojenuarà Isajasi kee e'i maekwerà rupi katu:

- 18 “Eremĩgwai tè aã. Eremimuu tè. Eremiau tè. Erory ee mã'ẽ tè.
 E'ãg ame'età ijupe imokasiarà rômõ, eayvu ivo tekoua rewarà tomojenu pirujê yvy pewarà kô pè, tokuwa kupa.
 19 Kee ekoità. Nojiayvu moteiteteoka'ai ijupe kô.
 Noje'ëgātā'ai teve jane kô pè iko. Ikatusa rupi omogeta kõtā.
 20 Owa katu ekoità. Nikasi mãe kô porijauesatā.
 Ovote nojireko kuwai mãe kô opātavõtā. Nivoi tekoua omoyvypytā. Ivo tekoua omovyttā tosāi okwa.
 21 Pirujê yvy pewarà kô Rõvijā wasu e'eay rômõ ekoità”, e'i amātejê Isajasi maekwerà.”

Aekwerà rupi katu Jesu ekoi, “aje ywete” taoty ijupe.

Jesu oporegeta ãjãgai rõvijā rē remēwarà

(Maku 3.20-30; Rukasi 11.14-23)

22 ãmê jane kô mō weru ãjãg ojimoemija ee mã'ẽ mō Jesu kyty. Naeapyoi mã'ẽ tè a'e. Noporegetai teve mã'ẽ. A'e Jesu omokatu taeapyo katu ky'y. Toporegeta teve ky'y. ãjãg omoê imoisyry imono iwyi.

23 ãmê aty wasu a'evoa rē omã'ẽ remē, ijãgyoay ee omãjã.
 – Haa! Pemã'ẽ Jesu kasia rē esa! e'i kupa. Tãmō Tavi Jeapyrerà e'eay tè rōwã pōkō awī? e'i ojiupe kupa.

24 Ajamã'ẽ Pariseu kô mō aepo wenu remē, kee e'i tite kupa:
 – Janejare'e ayvu rupi rōwã ãjãg kô omoëoka imoisyry imono! Peusepu ayvu rupi tè omoëoka! e'i ywe'e tite kupa. “ãjãgai rõvijā ayvu rupi tè awīvo”, jaa tè aepo e'i tite kupa.”

25 ãmê Jesu okuwapa ijipy'amogeta ai kô. Ajawyi kee e'i ijupe kô:
 – [ãjãgai rõvijā nomomoi'ai kuwa wemĩgwai kô jane kô wyi, e'i. Nikasi'ai kuwa omoisyry kô remē, e'i.] Tõvijā rē tè amosã'ãgatā ãjãgai rõvijā, tapekuwa sa'u, e'i. Tõvijā remĩgwai kô mō ojimoãpã sō oõvijā rē remē, ikasi jê kuwa pō tõvijā ãmê? ãnī! Nikasi'ai kuwa! Manyvo ne'i'ai kuwa ojimokasi ovote ky'y. A'evo ve tetārã kô. Jopyriwarã kô. Ojiaka aka kupa remē, ojipyri nojimoena'ai ãmê kupa ky'y. Ojisyrytã oo ojiwyi kupa. A'evo ojimosãsãitã kupa, e'i. A'evo remē tõvijãgwerã nikasi'ai etārã rômõ ky'y, e'i. 26 Awīvo 'ejê Satanasi, wemĩgwai ãjãg kô reve. Omoisyrypa tè sō wemĩgwai kô owyi remē, manyvo ne'i'ai kuwa ojimokasi rômõ iko ãmê mijã. Opa kuwa ikasia iwyi mijã, e'i.

ⁿ 12.21 Isa. 42.1-4 ^o 12.24 Mat. 9.34; 10.25

27– Kee pejê tite si ije: “Ăjăgai rōvijă Peusepu ayvu rupi tē ăjăg kō omoē moē imono”, pejê tite ije. Pejê pa'e? Ava ayvu rupi pō penemîgwai kō omoē ăjăg kō ipi? Peusepu ayvu rupi teve sipō? Ănî! A'e ayvu rupi rōwă. Ăwîvo ve ije, ijayvu rupi rōwă teve, e'i. Ajawyî pejavy aepe pejê ije remê, e'i. 28 Ije ămê, ăjăgai rōvijă ayvu rupi rōwă ăjăg kō amoēoka ipi. Aje, Janejare'e 'Ăg ayvukasia rupi tē a'evo aiko. A'evoa rē pemă'ē remê, ekuwa kuwasi Janejare'e Remimuureră penōvijă rōmō pekupa mijă, e'i.

29– Ămō mijê, manyvo tekoua amome'ută tapekuwa. Imonată mă'ē mō oike sō ikasiay mă'ē retă wryy pē imonată moma'e rē remê, nimona te'ite'ăi kuwa. Kee remê tē imona kuwa. Opyy ră'î kuwa ijară ipokwa. Ămê tē kuwa manyvo ne'î'ăi ijară. Ămê tē kuwa imoma'e weraapa kuwa. Ămê nopokwai ră'î sō remê, manyvo noereko'ăi kuwa imoma'e reraa, e'i. [Aepo e'i Jesu ijupe kō remê, “Ije ywesō ekasi Satanasi wyi”, jaa tē aepe e'i.]

30– Kee a'e aepe jaa pē. Ava mō ekoty rewară rōwă sō remê, a'e ojimoăpă ere mă'ē tē. Ăwitō yty jamoaty aty katupa imomotă mijă. Ămê jakatu ava mō uu imosăsăi. Ăwîvo ve ekoty rewară kō jamoai tojipe'a ewyi kupa remê, e'i Jesu.^p

31 E'i jê Jesu:

– Kee a'e pejê. Janejare'e “awyjepa” e'ită jane kō aiwereră pē ky'y. Iteetejê joaiwereră mă'ē pē “awyjepa” e'ită. Ajamă'ē ava mō sō “ăjăg” e'i tite Janejare'e 'Ăg pē remê, aepe omo'y jêtă ee, e'i. Ava mō oporegeta ai epe Janejare'e rē remê, “awyjepa” e'i jê kuwa. 32 Ăwîvo ve ava mō Janejare'e Remimuureră ojimojane mă'ē rē oporegeta ai remê, “awyjepa” e'i jê kuwa ijupe. Ajamă'ē “ăjăg” pejê Janejare'e 'Ăg pē remê, “awyjepa” ne'î'ăi peupe. Aepe omo'y jêtă pene. Poromoe'yi 'ară mē omo'y jêtă pene, e'i.^q

“Peporegeta ai rupi pepy'a aiweră ojikuwa”, e'i Jesu mă'ē

(Rukasi 6.43-45)

33-34 Ămê e'i jê Jesu Pariseu kō pē:

– Pepojy ai tē pejê! Amă'ē pene. Peporegeta ai rupi pepy'a aiweră ojikuwa ipi! Ayvu amome'u tară mijê tapekuwa sa'u, moma'eyva'y rē, e'i. Moma'eyva'y ikatuay remê, i'a katuay ipi. A'evo jakuwa ikatuay mă'ē ipi. Ăwîvo ve moma'eyva nikatui sō remê, jakuwa ve ni'a katu'ăi teve, e'i. I'akweră kō rupi jakuwa. Ăwîvo ve miră kō poregetaa rupi ipy'a pewară ojikuwa ipi, e'i Jesu.^r

35– Miră py'a pewară ikatuay remê, ikatuay mă'ē rē tē ojipy'amogeta ipi. Ajawyî ikatuay wetetă oporegeta ipi. Na'evoi ămê nivoi mă'ē.

^p 12.30 Mak. 9.40 ^q 12.32 Ruk. 12.10 ^r 12.33-34 Mat. 17.17-18; 23.33; Ruk. 3.7; Mat. 15.18

Nivoi ipy'a pewarà mǎ'ē. Ajawyi oporegeta teitetetà iko ãmō kō pè ipi. Ojipy'amogeta ai rē tē oporegeta iko ipi, e'i. ³⁶Aje kee a'e pejë. Kāramō Janejare'e poromoe'yi 'arà mē, jane kō ayvukwerà omosā'āgatà ikuwa. Ajawyi peayvu teitete remē, okuwa jētā. Ikatuay peporegeta remē, okuwa tary ve ãmē. ³⁷Peporegetakwerà rupi katu pemoe'yità, e'i Jesu ijupe kō.

Jesu nomojisaoka'ai okasia noerovijai mǎe kō pè remēwarà
(*Maku 8.11-12; Rukasi 11.29-32*)

³⁸ ãmē tāmō Moisesi remikusiwarerà rē poromo'e mǎe kō mō e'i Jesu pè, Pariseu kō reve:

– Poromo'earà, mǎrānà jikuwa e'ǎ emojisaoka nekasia rupi toromǎ'ē ee. “Aje Janejare'e kasia rupi a'evo ekoi”, oro'età ãmē oromǎjā nere, e'i rǎ'āga Jesu pè kupa.^s

³⁹ ãmē Jesu e'i ijupe kō:

– Nivoi mǎe kō tē pejë, age'ewarà kō rōmō! Erǎ'ǎ tarepe pekupa. Ajawyi aepe pejë tite ije. Ajamǎ'ē ije namojisaoka'ai ekasia penovake. Janejare'e ayvu mojenuarà Jonasi rē tē ajimosā'āgatà.^t ⁴⁰Kōitokō pira wasu omōkō pāranā wasu rupi oo remē. Moapy 'arà rōmō tesō itōkō opyta pira wasu reykwera pupe. [ãmē itōkō moapy 'arà paire tē itōkō omoē ity ky'y. Aekwery vo itōkō ekoi mijē ky'y, e'i.] A'evotà ije, Janejare'e Remimuurerà ajimojane mǎ'ē rōmō. Moapy 'arà rōmō apytatà rǎ'ī tyvy pupe, e'i Jesu ijupe kō.^u

⁴¹– Pejapyaka katu eayvu rē, Jonasi rewarà rē, e'i. Jonasi oē maire itōkō oo Janejare'e ayvu mojenu Ninivi taa pè. A'e wānā kō ijayvu wenu remeve, py'awarà mō ojimosiōka waiwererà rē. Ojimome'upa Janejare'e pè waiwererà kō reityppyipaoka ky'y. Ajawyi kāramō Janejare'e poromoe'yi 'arà mē, aekwerà kō omǎ'ētā pene. Nivoi mǎ'ē omo'yità pene pemosiōka ãmē kupa. Kee e'itā kupa: “Karamoe remē Jonasi omojenu Janejare'e ayvu oreupe remē, oroityppyipa oreaiwererà ky'y. Ajamǎ'ē orevo rōwǎ pejë, āwisō Jesu ywesō ipe Jonasi wyi remē. Pejapyaka kuwasi ijayvu rē mijǎ!” e'itā pemosiōka kupa, e'i Jesu ijupe kō.^v

⁴²– Oiko ãmō teve, karamoe remēwarà. Sapaa yvy wānā kō rōvijǎ wasu. Wāivī tē itōkō a'e. A'e itōkō ke'irōwǎ wyi uu jōvijǎ Saromāo resa. Saromāo tekokuwaa ojenu ijupe. Ajawyi uu esa. Ije ywesō ipe atekokuwa Saromāo wyi mijǎ. [Ajamǎ'ē napeenu'ai sire'e eayvu ipi.] Ajawyi kāramō Janejare'e poromoe'yi 'arà mē, Sapaa wānā kō rōvijǎ kee e'itā pejë pemosiōka rōmō: “Ke'irōwǎ wyi itōkō ajo Saromāo tekokuwaa renu. Na'evoi pō pejë! Āwisō pepytery pè tē Jesu ekoi remē, napeenui sire'e 'eteay!” e'itā pemosiōka, e'i Jesu ijupe kō.^w

^s 12.38 Mat. 16.1; Ruk. 11.16 ^t 12.39 Mat. 16.4 ^u 12.40 Jona. 1.17 ^v 12.41 Jona. 3.5
^w 12.42 1To. 10.1-10

Ājāg ojivy jivyri wemimoaiwerà kyty mǎ'ē rewarà
(Rukasi 11.24-26)

43 E'i jē Jesu ijupe kō:

– [Manyvo jaa rōmō rōwā kuwa pejipy'amokatu, Janejare'e 'Āg napeinōokari pepy'a pè remē.] Kee jaa amome'utà tapekuwa sa'u. Ājāgaiwerà oike mirà mō pupe remē, oka vo ijupe. Nopotai wemimoai reity oo ipi. Ajawyi ojisyry ipupe wyi remē, oo rāi wetā rā reka ipi. Oo oo ipe tekoe'āma rupi okane'ōyo rōmō. Ajaire noesai wetā mō remē, 44 kee e'i oupe āmē: “Ajivy tarà mijē maevo eretāgwerà kyty aa. A'e pupe tajimoena mijē”, e'itā oupe. Ojivy oo āmē. Ovāe omā'ē ee remē, e'i oupe: “Haa, ikatuay sikaepo erekoawerà. Ojimokatupa upa. Ivo katu ekoi ky'y”, e'i oupe. Ajawyi oike mijē ipupe ojimoena, wemimoaiwerà pupe mijē. 45 Āmē oo rāi etārā kō reka. Irō irōte rōmō^x wesa remē, kee e'i ijupe kō: “Ja'e erupi erekoawerà pupe jajimoena”, e'i ijupe kō eru. Opāsarō mijē wekoawerà jypy remēwarà. Āmē ywesō nikatu'āi mirà pè. Ipojoy ai tètā ijupe ky'y. Āmē ywesō ojimomoriyauvaytā ājāg kō remijaraiwerà rōmō iko ky'y. Āwivotā nivoi mǎe kō pè age'e remē, [Janejare'e 'Āg noinōokari sō opy'a pupe remē,] e'i Jesu ijupe kō.

Jesu y uu imōmiri kō reve esa remēwarà
(Maku 3.31-35; Rukasi 8.19-21)

46 Āmē ajaire Jesu poromo'e jē tetā mō wryy pè upa. Āmē tetā ppy pè ijy uu ārō, imōmiri kō reve.

– Toroporegeta Jesu reve, e'i kupa.

47 A'evoa ava mō omome'u Jesu pè.

– Ney uu neresa, nemōmiri kō reve. “Toroporegeta Jesu pè”, e'i neupe kupa. Wāime tui kupa upa, tetā ppy pè, e'i Jesu pè kupa.

48 Āmē Jesu e'i aepo e'i ijupe mǎ'ē pè:

– Aje, ey e'e teipe uu, e'i. Āmō, emōmiri kō teve ipe uu, e'i.

49 Āmē ojipomomoi wemimo'earà kō gyty erokwa.

– Pejē teve eretārā kō vo 'ejē, e'i. 50 Papa yvapewarà remimota rupi ekoi mǎe kō pirujē eretārā kō vo 'ejē. Ajawyi “emōmiri kō” a'e pejē. Āmō, “ekōjā kō” a'e. Āmō, “ey kō” a'e. Aepo a'e pejē, e'i.ʸ

Temitā rā'āigwerà rè tē Jesu poromosā'āga remēwarà
(Maku 4.1-9; Rukasi 8.4-8)

13 1 Āmē a'e 'ary pè Jesu ojisyry tetā wryy pe wyi oo Karireja pāranā reme kyty. A'e pè oo wapy upa. 2 Āmē aty wasu kō uu ojimoaty

^x 12.45 7 rōmō. ^y 12.50 “Āwitō ey, āmō, emōmiri kō aau ipi, āwivo ve aau Janejare'e koty rewarà kō”, jaa tē aepo e'i mǎ'ē.

ipyri. Ajawyi yarà pupe oo opo wapy upa. A'e pe wyi poromo'età. Aty wasu ãmẽ yy reme pè ojapyaka kupa upa.^z ³Jesu poromo'e remẽ, moma'e rè tè poromosã'ãga mã'ẽ rupi tè poromo'e ipi. A'e rupi iteetejẽ manyvo tekoua omome'utà ijupe kō toenu kupa. Kee e'i ijupe kō:

– [Jane kō Janejare'e ayvu wenu remẽ, ãmõgwerà oryvay enu. ãmõgwerà naoryi enu. ãwitō temitã, ãwivo ve.] Manyvo tekoua amome'utà peupe tapekuwa sa'u. Ava mō oo jimitã. Moma'eyva rã'ãigwerà omopepei okoo rupi erokwa. ⁴ãmẽ omopepei remẽ, ãmõgwerà pee reme rupi o'a. Apykyrerã kyty wyra kō o'upa. Ajawyi noëi. ⁵ãmẽ ãmõgwerà takuru ypy rupi o'a. Yvy kejavõigã a'e pè. ãmẽ a'e kuise'ẽ jẽ oë. Ory maevo sō tite oë, ta'yrygã yvy a'e pè rewarã mō. ⁶Ajamã'ẽ ojipy a'ugã yvy rè apokwerà. Ajawyi ajaire kwaray aku remẽ, osinĩma. ⁷ãmõgwerà joõ pytery pè o'a. A'e ve oë ipegã mijã. Naoryi ajamã'ẽ, joõ wyi naoryi rewarã mō. ⁸ãmẽ ãmõgwerà yvy e'e pè o'a. A'e sōsi ory katu jome. Ajaire i'a. ãmõgwerà i'a katu. ãmõgwerà i'a katuay teve. ãmõgwerà i'a katu jome, e'i Jesu poromo'e upa.

⁹E'i jẽ Jesu:

– Peenu ikō eayvu nẽ rōnō, e'i Jesu.

Jesu poromosã'ãga mã'ẽ rupi poromo'e remẽwarà

(Maku 4.10-12; Rukasi 8.9-10)

¹⁰ãmẽ aja paire emimo'ekwerà kō oo javo ijupe.

– Jõvijã, manyvore pō moma'e rè tè poromosã'ãga mã'ẽ rupi poromo'e neiko ipi? e'i ijupe kupa.

¹¹ãmẽ Jesu e'i ijupe kō:

– Pejẽ pekuwapa manyvo Janejare'e poroerekotã Jõvijã wasu rōmō ojikuwa remẽ. Janejare'e ywete a'evoa omojikuwaokapa pejẽ. Ajawyi nokuwai mãe kō pè rōwã aepe a'e. Peupe tè aepe a'e. ¹²Napejapyaka ywe'ei tite aepe a'e mã'ẽ rè remẽ, peenu mã'ẽ wyi penearaipatã ãmẽ. Ajawyi pejapyaka katu ikō eayvu rè nẽ rōnō, a'e pejẽ. Upi katu ikō peiko nẽ. ãmẽ ywesō Janejare'e pemotekokuwavytã penereko.^a ¹³Aty wasu kō ãmẽ noenu'ãi eayvu manyvo jaa tè. Ajawyi moma'e rã'ãigwerà rè tè poromosã'ãga poromo'e. Ekasia rè omã'ẽ ipe kupa. Eayvu rè ojapyaka ipe kupa. Ajamã'ẽ nojimotekokuwai enu kupa. ¹⁴Ajare Janejare'e ayvukwerà kee jaa tãmō Isajasi okusiwa karamoe remẽ:

“Peenu eayvu remẽ, peenu ipetã.

Ajamã'ẽ napekuwa'ãi manyvo jaa paepo a'e mã'ẽ.

ãmõ, pemã'ẽ ipetã ekasia amojisaoka pejẽ remẽ.

Ajamã'ẽ napemã'ẽ gatu kuwa'ãi teve ãmẽ ee.

Napekuwa'ãi kuwa amojisaoka pejẽ mã'ẽ.

¹⁵Napepy'a mārãkuwai wyi, naperovijai eayvu.

^z 13.2 Ruk. 5.1-3 ^a 13.12 Mat. 25.29; Mak. 4.25; Ruk. 8.18; 19.26

Pejeapyakwapyy kōrijō eayvu renu tare'ā.
 Āmō, pejāpomī kōrijō teve.
 Napejimotekokuwaokai teve.
 Pepota sō pejimotekokuwa remē, peenu katu kuwa eayvu mijā.
 A'evo remē tē katu kuwa pejivy mijē kuwa ekoty.
 Peenu katu kuwa eayvu āmē.
 Petekokuwaway teve kuwa enu.
 A'evo remē tē kuwa ije tē poropātavō kuwa pemomoi peaiwererā kō
 kasia wyi pemokatu”, e'i maekwerā.^b

Aekwerā rupi katu jane kō ekoi age'e remē, e'i Jesu.

¹⁶ E'i jē Jesu imogeta kō:

– Pejē āmō rupi tē ajamā'ē. Peenu katu Janejare'e ayvu. Pemā'ē gatu
 teve manyvo wereko mē kō rē. Ajawyi penory peiko. ¹⁷ Kee a'etā pejē
 age'e. Janejare'e ayvu mojenuarā karamoewarā kō: “Amā'ē kuwasi ee
 mijā!” e'i epe penemimā'ēgwerā rē kupa. Janejare'e koty rewarā kō
 ve aepo e'i epe ijupe, karamoewarā kō. Ijatyray aepo e'i epe mē kō.
 Peneminuwerā pē ve: “Aenu kuwasi mijā!” e'i epe kupa. Na'evoi ajamā'ē
 a'e kō ekoi. Age'e tē katu āwīvo peiko. Aje ywete aepo a'e pejē, e'i Jesu.^c

Manyvo temitā rā'āigwerā rewarā jaa tē
(Maku 4.13-20; Rukasi 8.11-15)

¹⁸ Āmē Jesu e'i wemimo'earā kō pē:

– Peenu katu ikō eayvu nē rōnō. Tapejimotekokuwa eayvu renu.
 Poromotekokuwatā manyvo jaa tē pō moma'e rā'āigwerā rē tē
 poromosā'āga mā'ē. ¹⁹ Janejare'e ojimojōvijā jane kō pē mā'ē ojenu jane kō
 pē remē, ojitā maevo sō tite ipy'a kō pupe ipi, moma'e rā'āigwerā vo, e'i.
 Āmē jane mō Janejare'e ayvu wenu ipe sō remē, notekokuwai ee. Ajaire
 nivoi mā'ē rōvijā iporegetakwerā omokājā ipy'a pe wyi. Āwitō wyra kō
 o'upa ā'āigwerā pee reme rupi o'a mā'ē imokājā, āwīvo wereko. Ajawyi
 earaipa Janejare'e ayvu wyi. Opa iwyi.

²⁰⁻²¹ E'i jē Jesu:

– Āmōgwerā kuise'ē wenu rā'ī Janejare'e ayvu remē, ory rā'ī ee mijā. “Haa!
 Janejare'e ayvu rupi aikotā!” e'i rā'īte. Ajamā'ē nojimokasi ijayvu renu. Āwitō
 temitā rā'āigwerā takuru ppy rupi o'a ejōi remē, nikasi, naapoi rewarā mō.
 Āwīvo ve nojimokasi Janejare'e ayvu rē ojipy kupa. Ajawyi ojimomorijau
 Janejare'e ayvu rewarā mō remē, kuise'ē oity tite, e'i Jesu imogeta kō.

²² E'i jē Jesu ijupe kō:

– Āmē āmōgwerā wenu ipe Janejare'e ayvu remē, noja'ai ee.
 Wekokwerā ikewarā rēgā oja'a. Āmō, karakuri moatya rēgā oja'a. Ajawyi

^b 13.15 Isa. 6.9-10 ^c 13.17 Ruk. 10.23-24

nojipy'amogetai Janejare'e ayvu rè. Noja'a'ái ee. Áwītō joō nomoryokai temitāgwerà ejōi epe remē. Áwīvo ve mirà kō, oja'a ee mǎe kō nomoja'aokai Janejare'e ayvukwerà rè remē. Maevo apy'a oja'a ee mǎe kō oporakapa ipy'a. Ajawyi Janejare'e ayvukwerà rè noja'ai ywe'e tite kupa, e'i.

²³– Áwītō ā'āigwerà o'a yvy e'e pè mǎē oryvay, āwīvo ve Janejare'e ayvu wenu katuay mǎē. Opyykātā oupe mǎē. Opy'a pupe tē wereko ijayvukwerà ereko. Oja'a karuaru ijayvukwerà rè. Naearai'ái iwyi. Nopoi'ái iwyi. Upi katu ekoitā aja paire, e'i Jesu imogeta kō.

Moma'eyva rǎ'āga rè tē Jesu poromosǎ'āga remēwarà

²⁴E'i jē Jesu:

– Age'e ike yvy pè Janejare'e remīgwai rǎ'āga kō emīgwai e'e kō pyterà rupi ekoi. Ajamǎē kāramō Janejare'e ojikuwa Jōvijā wasu rōmō remē, omoe'yioka kōtā ky'y, poromoe'yi remē. Ajare koo rè tē poromosǎ'āgatā.

– Janejare'e rè werovija imoēoka o'arà kyty mǎe kō moma'eyva vo. Āmē werovija rǎ'āga mǎe kō moma'eyva rǎ'āga vo 'ejē. Noerovijai mǎe kō teve. Kee mǎē vo ekoi kupa. Koo jarà moma'e rǎ'āigwerà oōtā okoo rupi. ²⁵Ajamǎē ajaire pya remē sikaepo āpā mō uu vija koo moai, jane kō okepa remē. Moma'eyva rǎ'āga rǎ'āigwerà oōtā vija sikaepo, temitā e'e rǎ'āigwerà pyterà rupi. (Ajaire ojisyry oo āpā.) ²⁶Āmē ajaire oē koo jarà remitāgwerà ky'y. Ipoty. I'a ypytā. Āmē moma'eyva rǎ'āga ve oē ipyterà rupi ojikuwa ky'y. ²⁷Āmē a'evoa rè omǎ'ē emīgwai kō remē, oo koo jarà kyty imomewa kupa. “Moma'eyva e'ekwerà rǎ'āigwerà tē itōkō oroōtā mijā”, e'i kupa! “Manyvore sipō moma'eyva rǎ'āga mytery pè sō oē!” e'i ijarà pè kupa.

²⁸– Āmē koo jarà e'i: “Āpā teipō oōtā vija ekoo pupe mijā”, e'i. Āmē, “Nepota pō oro ipypo'o ajawyi?” e'i emīgwai kō ijarà pè. ²⁹“Ānī, a'e rōwā ipō mǎ'ē remē”, e'i. “Pepypo'o sō remē, ma'e remē moma'eyva e'e'y ve pepypo'o titetā eevejē āmē”, e'i ijupe kō. ³⁰“Ikatu sa'uu ojimovijapa remē, yvate'epa remē, pepypo'otā. Otārōma remē tē moma'eyva rǎ'āga aetaokatā imopai imomo tokaipa. Aja paire tē temitā e'ekwerà amokatuokatā pejē”, e'i koo jarà wemīgwai kō pè.

– Áwīvo ve kāramō Janejare'e poromoe'yi 'arà mē, werovija e'e mǎe kō omoe'yitā werovija rǎ'āga mǎe kō wyi, e'i.

Aepo e'i Jesu wemimo'earà kō pè poromosǎ'āga mǎ'ē rupi.

Yvyra'akwerà rǎ'āigwerà rè tē Jesu poromosǎ'āga remēwarà

(Maku 4.30-32; Rukasi 13.18-21)

³¹E'i jē Jesu:

– Āmō tē mijē amome'utā pejē tapekuwa manyvotā Janejare'e janerereko ojikuwa Jōvijā wasu rōmō remē, e'i. Jimitāa rè tē

poromosã'ãgatà tapekuwa sa'u. Koo jarà yvy rã'ãigwerà opyy itã okoo pè.
³²Kejavõigà teipe ã'ãigwerà. Ajamã'ẽ ojitã maire, oẽ. Ajaire isakyrũ tesõ
 ojimovija. Ajaire ojimovijapa. Ajaate ãkã mevũ tesõ ky'y. ãmẽ a'e rãkã
 rè wyra kõ ojiowaitynõ ky'y, e'i. ãwĩvo ve Janejare'e mojøvijãã ojimovija
 remẽ, e'i.

“Janejare'e remimota janeroupa”, e'i Jesu mã'ẽ
(Rukasi 13.20-21)

³³Jesu e'i jẽ imogeta kõ:

– Amome'u tarà mijẽ tapekuwa manyvo tekoua Janejare'e jamoẽoka
 jane'arà kyty remẽ. Wemimota omuu inõ janepy'a pupe tijaneroupa.^d
 Janemotee wemimota rupi tijaiko, e'i.

Moma'e rupi tẽ poromosã'ãga poromo'e remẽwarà
(Maku 4.33-34)

³⁴ãwĩvo Jesu poromo'e ipi, aty wasu omo'e remẽ. Manyvo tekoua
 omojenu ipi. Oterẽ jẽ rõwã poromo'e ipi. Moma'e rè tẽ poromosã'ãga ipi
 ajamã'ẽ. A'evõ 'evõ poromo'e Janejare'e ojimojøvijã remẽwarà rè.

³⁵Kee e'i amãtejẽ Janejare'e ayvu mojenuarà karamoe remẽ Jesu ayvu
 rã pè:

“Aporegetatã ijupe kõ remẽ, moma'e rè tẽ amosã'ãga kõtã.

ãmõ, temikuwa e'ã rè tẽ amogeta kõtã.

Nojikuwaive mã'ẽ rè tẽ amo'e kõtã,

Yvy ojinõ ypy remẽ ajaate age'e nojikuwaive mã'ẽ rè tẽ amo'e
 kõtã”, e'i imojenuarà karamoe remẽ.^e

Aekwerà rupi katu tẽ Jesu ekoi.

Manyvo moma'eyva rã'ãga jaa tẽ

³⁶ãmẽ Jesu aty wasu wyi ojivy oo paire, oike mijẽ tetã wryy pè,
 wemimo'ekwerà kõ reve. ãmẽ kee e'i Jesu pè kupa:

– Emome'u rã'ĩ ore. Noroenu katui moma'eyva rã'ãga rè tẽ poromosã'ãga
 neporegeta remẽ. Oremotekokuwa si rejupa, e'i kupa.

³⁷Ajawyĩ e'i a'u tẽ Jesu omotekokuwa kõ. Kee e'i:

– Koo jarà rè tẽ ajimosã'ãgatã tapekuwa sa'u manyvo aiko, Janejare'e
 Remimuurerã ajimojane mã'ẽ rõmõ. ãwitõ koo jarà moma'e rã'ãigwerà
 oõtã, ãwĩvo tẽ ije, e'i. ³⁸Taa kõ iteetejẽ koo vo 'ejẽ, e'i. Ere ojirovija mãe
 kõ ãmẽ a'evõ ve moma'eyva rã'ãigwerà. Emoẽoka o'arã kyty kupa mãe
 kõ. Moma'eyva rã'ãĩ rã'ãga vo ãmẽ nivõĩ mã'ẽ rõvijã remĩgwai kõ, e'i.

^d 13.33 *Fermento* rè tẽ Jesu poromosã'ãga. ^e 13.35 Jĩg. 78.2

39 Āpā moma'eyva rā'āga oōtā vija mā'ē a'evo ve ājāgai rōvijā. Āmē i'a otārōma remē, a'evo ve Janejare'e kāramō poromoe'yitā remē. Koo jarā remīgwai i'a omoaty māe kō vo Janejare'e remīgwai yvapewarā kō.
 40 Āwitō koo jarā remīgwai kō moma'eyva rā'āga wetatā imopai imomo tokaipa, āwīvo ve Janejare'e remīgwai yvapewarā kō werekotā nivoi ekoi māe kō. 41 [Kāramō Janejare'e Remimuurerā ajimojane mā'ē rōmō ajo tarā mijē. Jane kō Rōvijā wasu rōmō aikotā ky'y.] A'evo remē eremīgwai yvapewarā kō amonookatā nivoi ekoi māe kō tomokupe'e imono ewyi. Nivoi tekou mā'ē rē poromoe'oka māe kō ve omokupe'etā imono ewyi kupa. 42 Jimomorijaua rena tata wasu pē amonooka kōtā pirujē. Āmē a'e pē ojimomorijautā māerā tē kupa ky'y. Ojiāpīkākāi pawetetā kupa. 43 Ojirovija katu ere māe kō āmē oryvaytā iko ereve. Ivoa kō ojikuwatā ky'y. Janejare'e remīgwai kō ojikuwatā iko kupa. Ajawyi tapeenu katu ikō eayvu nē rōnō, e'i Jesu ijupe kō.

Epy wete mā'ē rewarā

44 Jesu e'i jē poromoe':

– Ikatuay Janejare'e pemoēoka pe'arā kyty remē, e'i ijupe kō. Epy wete mā'ē vo 'ejē Janejare'e janerereko mā'ē. A'e ywesō janeremimotarā rōmō ekoi. Āwitō jane mō yvy opākōi remē karakuri temiatykwera kejavu tesō wesa remē. Wesa paire oinō gatu rā'ī mijē aekwery vo. Ajaire ojipy'amogeta wemisakwera rē upa. Ajawyi, “Tapyy āā tena ijarā wyi”, e'i. “Manyvotā sipō areko epy rā moaty?” e'i. “Haa! Akuwa! Emoma'e kō tē tesō ame'ematā epy rōmō. A'e rē tena apyytā eremisakwera revejē”, e'i. A'evo wereko āmē opyy wena rōmō. Opyy remē, karakuri temiatykwera revejē sikaepo opyy wena rā. Āmē oryvaytā ee ky'y. Āwīvo ve Janejare'e janerereko katua ywesō japota remē, a'e ywesō epy wete mā'ē vo janeupe, e'i Jesu ijupe kō.

“Epy wete mā'ē vo janerereko katua”, e'i Jesu mā'ē

45 Āmō rē tē mijē Jesu poromosā'āga. Kee e'i:

– Epy wete mā'ē vo 'ejē Janejare'e janererekoa, jamoēoka jane'arā kyty remē. Āwitō mirā mō mo'yry iserenyny katu mā'ē weka ipyy ipi, epy wete mā'ē. 46 A'e wesa remē, “Haa! Manyvotā sipō areko ipyy!” e'i oupe. “Haa! Akuwa! Emoma'e kō ame'ematā epy rōmō”, e'i ky'y. Mo'yry ywesō epy wete ijupe pirujē ima'ekwera kō wyi. Āwīvo ve jane Janejare'e janerereko katua ywesō epy wete janeupe remē, e'i imo'e kō.

Pira mo'auta rē tē Jesu poromosā'āga remēwarā

47 Jesu e'i jē:

– Kāramō Janejare'e ojikuwa Janerōvijā wasu rōmō remē, pirujē jane kō omoatypatā rā'ī. Āmē nivoi māe kō omoe'yitā ivo māe kō wyi imono. Āwitō pira mo'auta yy pē jainō remē. 48 Āmē oyte pira jamo'au

remẽ, jaekyità esa remẽ. ãmẽ pira japoro remẽ jamoe'yità. Pira ikatu mǎ'ẽ jaraatà. Pira nikatui mǎ'ẽ ãmẽ jamopopopatà imono. ⁴⁹ ãwĩvo ve Janejare'e poromoe'yiokatà wemĩgwai yvapewarà kō pè kãramõ. ãmẽ jane nivoi mǎe kō waiteve omoe'yità ivo mǎe kō wyi. ⁵⁰ Janejare'e omono kõtà ivo e'ãa rena pè, tata wasu rena pè. A'e pè ojiãpĩkãkã tesõtà ojimomorijaua pè kupa ky'y, e'i Jesu.

“Age'e ywesõ petekokuwaway ky'y”, e'i Jesu mǎ'ẽ

⁵¹ ãmẽ e'i jẽ Jesu wemimo'ekwerà kō pè:

– Peenu katu pō aepo a'e remẽ? e'i.

– Õ'õ, oroenu katu, e'i ijupe kupa.

⁵² Jesu e'i mijẽ:

– Tete. Ajawyi age'e ywete tapetekokuwaway ky'y. Pekuwa katu manyvo tekoua Janejare'e jamoẽoka jane'arà kyty remẽ. Pekuwa teãmã Janejare'e ayvu okusiwaoka tãmõ Moisesi pè mǎ'ẽ. A'e 'aryvo age'e eayvu pekuwa ywetetã. A'evõ ojevo jẽ mǎ'ẽ rè petekokuwawaytã ky'y. Ojevo jẽ pemovytã, e'i ijupe kō.

⁵³ Awyjepa oporegeta paire, a'e pe wyi ojisyry oo ky'y.

**Nasare taa wǎnã kō “aje” ne'i Jesu ayvu pè remẽwarã
(Maku 6.1-6; Rukasi 4.16-30)**

⁵⁴ Ajaire Jesu ojivy oo Nasare taa kyty, ojimovijawerã kyty. ãmẽ oo oike Janejare'e ayvu rè jimo'ea retã wryy pè poromoe. ãmẽ jane kō wenu remẽ, e'i ojiupe kupa:

– Haa! Ava sipõ Janejare'e ayvu rè omotekokuwaway? e'i kupa.

Manyvo'i tesõ mǎrãnã jikuwa e'ã imojikuwaoka? Marama tẽ pō Jesu ekoi! e'i ijupe kupa. ⁵⁵ Emã'ẽ. Janeremikuwa teipe Jesu mijã. Ikewarã teipe mijã. Yvyra jimo'ikwerã rè oposiko tuu mǎ'ẽf teipe mijã! Ajamã'ẽ otekokuwaway. Imõmirĩ kō janeremikuwa kō teipe mijã, e'i. Tiaku. ãmõ, Juse. ãmõ, Simão. ãmõ, Juta. Mokojejõ kupa.^g Ijy janeremikuwa teve, Maria. ⁵⁶ Ikõjã kō ve janeremikuwa kō teipe mijã, e'i. Ike rupi ekoi kupa, e'i. Ajawyi manyvo ywete sipõ Jesu moko'i iko? Uve sipõ imo'earã? e'i ikuwa e'ã kupa.

⁵⁷ Ajawyi noenu tari ijayvu ãmẽ kupa. “Aje ipõ” ne'i ywe'e tite ijayvu pè kupa, [Nokuwai Janejare'e Ra'yry tẽ Jesu kupa.] Ajaire e'i Jesu ijupe kō:

– ãwĩvo ywete Janejare'e ayvu mojenuarã kō ipi. Temimoe'e teipe kupa mijã. Ajamã'ẽ ena pewarã kō nomoe'ei ywe'e tite kupa. Ipyriwarã kō ve noenu tari ijayvu ipi. “Aje” ne'i ywe'e tite ijayvu pè kupa. ãmõgwerã pirujẽ wenu takatu ãmẽ ipi. Etãrãgwerã kō kõrijõ tẽ noenu tari ipi, e'i.^h

^f 13.55 *Carpinteiro* ^g 13.55 Jesu ruu a'u Juse ra'yrerã kō pewarã mō aepo e'i kupa.

^h 13.57 *Juw.* 4.44

⁵⁸A'e wānà kō “aje” ne'i ijayvu pè. Ajawyi Jesu nomojisaoka ywe'ei okasia a'e pè.

Kovenatu Eroti okyje remēwarà
(Maku 6.14-29; Rukasi 9.7-9)

14 ¹Āmē manyvo Jesu ekoi mā'ē rē omā'ē mē kō omovyvy wete erokwa. Ajawyi Jesu rewarà erākwē ywete. Ajaate kovenatu Eroti pè ojenu ky'y. ²[A'e ojimonyi enu āmē.] Ajawyi kee e'i tite opātāvōarà kō pè:

– Ajukaoka maekwerà tē rōwā pōkō opoera? Juwāo poromojāmōrī mā'ē? Ajawyi rōwā pōkō ikasiay wete mārānà jikuwa e'ā reinōgarà rē? e'i tite ikuwa e'ā.

³Kōitokō Eroti opyyoka Juwāo imopā'āoka. Ma'e rewarà mō. Weke'yry Piripi werekwarekyi maekwerà tē Eroti. Erotiasi eu erekwarà pè. ⁴A'evoa rē Juwāo poromojāmōrī mā'ē kee e'i epe Eroti pè:

– Nī'e'i nereke'yry rerekwarà neekyi! Nivoi neiko Janejare'e pè! e'i ijupe.ⁱ

⁵Ajawyi aepo wenu kovenatu Eroti remē, ojikōō Juwāo rē. Opota ojukaoka tite mijā. Ajamā'ē okyje jane kō wyi, aty wasu wyi, a'e kō “Janejare'e ayvu mojenuarà tē Juwāo”, e'i rewarà mō.^j

⁶Āmē a'evo paire kovenatu Eroti oja'a osakyawerà rē. [Ijaty mōropārà kō uu ojimoaty ipyri okawa.] Āmē Erotiasi memyry oike ojimomyu ovake kō, tomā'ē ee kupa. Kōjāmuku tē a'e. Āmē Eroti oryvay ee omājā. Ajawyi e'i ijupe, werekwarà rā'āga memyry pè:

⁷– Moma'e pō nepota nejimomyua repy rōmō? e'i. Ere ije tame'ē neupe, e'i. Aje ywete nepota mā'ē ame'ētà neupe, e'i. Janejare'e reminu mō ewari rōwā aepo a'e ene, e'i ywe'e tite.

⁸Aepo e'i ijupe remē, oo oporanu oy pè. Ijy kee e'i:

– “Juwāo poromojāmōrī mā'ē ākāgwerà apota, parapi pupe”, ere ijupe, e'i.

Aepo e'i kovenatu Eroti pè āmē. ⁹Āmē Eroti ojimopirai tesō aepo renu, [nopotai ojukaoka rewarà mō.] Kee e'i oupe:

– Pirujē emōropārà kō wenu eayvukasia, “Janejare'e reminu mō ewari rōwā a'e”, a'e ywe'e tite remē. [Ajawyi manyvo na'e'āi ajipijarī mō ky'y], e'i.

¹⁰Ajawyi omono sota kō jimopā'āga kyty, toākāgo Juwāo kupa ky'y.

¹¹A'e kō ijākāgwerà weru parapi wasu pupe ime'ē kōjāmuku pè. A'e werāā āmē ime'ē oy pè tomā'ē ee.

ⁱ 14.4 Ruk. 3.19-20 ^j 14.5 Ajawyi Eroti ojukaoka sō remē, aty wasu ojikōō aitā ee.

Ojimoāpātā ee teve āmē kupa. Ajawyi nojukaokai Juwāo. Omono kōrijō tē jimopā'āga pupe tatui upa.

¹² A'evo paire Juwão remimo'ekwerà kō uu oōvijā reāgwerà pijarà mō eraa ijaty kupa. Ajaire oo Jesu pè imomewa kupa.

[Aja rewarà mō tè kāramō Jesu kasia ojenu kovenatu Eroti pè remē, ojimonyi. “Ajukaoka maekwerà tè sipō opoera?” e'i tite wenu remē.]

Jesu omoypa katu ja'umā'ē aty wasu rē remēwarà

(Maku 6.32-44; Rukasi 9.10-17; Juwão 6.1-14)

¹³ Āmē Juwão jukaawerà ojenu Jesu pè remē, ojisyry rāī jane kō pytery pe wyi oo, yarà rupi. Tekoe'āma kyty ootà, wemimo'ekwerà kō reve.

Ajamā'ē aty wasu kō okuwapa maty oopa Jesu kō remē. Ajawyi taa taa kō pe wyi oo akypy rupi kupa. Ajamā'ē pee rupi tè oo kupa. ¹⁴ Āmē Jesu ovāe a'e pè. Āmē yarà pupe wyi oē remē, aty wasu kō a'e pè tui upa. A'e kō rē Jesu omā'ē erokwa. Oporijauesa kō tesō āmē. Itekorā mae kō omokatu, a'e pè tui mae kō.

¹⁵ Ajaire karumē emimo'ekwerà kō oo Jesu kyty javo. Kee e'i ijupe kupa:

– Ike tekoe'āma tè. Ajawyi aā jane kō manyvo noereko'āi wemi'ō rā pyy. Karupa ky'y. Emono kō ajawyi too wāime, taa kō pè, wemi'ō rā topyy pātō e'āve kupa, e'i kupa.

¹⁶ Āmē Jesu e'i ijupe kō:

– Ānī. Nijamono kō'āi. Pejē tè tapeapoi kō, e'i.

¹⁷ Āmē e'i ijupe kupa:

– Emā'ē. 5 rōmōgā kōrijō tè meju sireko ike. Āmō, mōrijōgā teve pira jimiirerā, e'i kupa.

¹⁸ Āmē Jesu e'i ijupe kō:

– Peeru ajawyi ije, e'i.

¹⁹ Weru kupa remē, Jesu e'i ijupe kō:

– Jane kō toapy okwa kwākwā kykyre 'aryvo, e'i.

Wapy āmē kupa. Āmē Jesu meju opyy. Āmō, pira jimiirerā opyy. Āmē oyvatesa omājā Janejare'e pè oporegeta. Kee e'i:

– Papa! Nekatuay! Aā ja'umā'ē neme'ēma toro'u. I'ete, e'i oporegeta.

A'e si ajaire openo peno meju ime'ē wemimo'ekwerà kō pè tomosāi aty wasu kō pè kupa. [Pira jimiirerā wayko yko imosāi kupa.]

²⁰ A'evo jane kō ojimi'u pirujē. Ikasi katu āmē kupa ky'y. Jareve jē opyta ja'umā'ē. No'upai kupa. Ajawyi ja'umā'ē kure kurerà Jesu remimo'ekwerà kō omoaty ijā rykyry pupe [ajairewarà rā]. 12 rōmō oōjā kupa ky'y.

²¹ A'evo Jesu temi'ō omoypa katu aty wasu kō rē. Kwaima'ekwerà kō. Wāivīgwerà kō. Ja'yrerà kō. Āmē kwaima'ekwerà kō kōrijō tè jamoirō irō remē, 5.000 rōmō tesō ojimi'u ipyri mae kō.

Jesu yy rova'arà rupi wata remēwarà

(Maku 6.45-52; Juwão 6.16-21)

²² Āmē ajaire Jesu e'i mijē wemimo'ekwerà kō pè:

– Pe'yasa amãtejẽ peo yarà rupi erenone rupi, e'i. Aty wasu kō amojivyta rãĩ imono, e'i.

“Hoõ” e'i kupa. Opo amẽ yarà rupi oo kupa. Ojisyry kupa paire, Jesu e'i aty wasu pè:

– Awyjepa rãĩ poromo'e, e'i. Pejivy peo amẽ, e'i.

²³ Amẽ omojivy imono kō paire, Jesu ojiupi vytyry rè oo oporegeta Uu pè, Janejare'e pè. Amẽ pãtõma remẽ Jesu rômõ'ite a'e pè tui.

²⁴ Amẽ jakatu emimo'ekwerà kō oopa pãranã mytery pè iko yarà rupi. Amẽ vytyru ikasiay opeju peju tesõ yarà kytire. Yy opipo pipo tesõ ee. Ajawyi apèi yarà oo.

²⁵ Ajaire kō'ēsima remẽ, Jesu uu ikoty kō. Yy rova'arà rupi wata uu iko. ²⁶ Amẽ omãẽ ee kupa, yy rova'arà rupi wata iko remẽ. Amẽ ojimonyijay ee omãjã kupa.

– Eeee! Taywerà tè rōwã pãkãwĩ! e'i tite okyje ai rômõ kupa.

Eamamai omãẽ ee kupa remẽ. ²⁷ Ajamã'ẽ ameve Jesu e'i ijupe kō:

– Pekyje sō ewyĩ! Pejimokasi jēsĩ! Ije tè ajo, e'i ojikuwa ijupe kō.

²⁸ Amẽ Peturu aepo jaa wenu remẽ, kee e'i Jesu pè:

– Ene tè si, jōvijã! Ajawyi emonooka rejupa, yy rova'arà rupi nekoty, e'i.

²⁹ – Ejo awi ekoty! e'i Jesu amẽ ijupe.

Aepo e'i remeve Peturu owyjy yarà pupe wyi, yy rova'arà 'aryvo watatã oo Jesu kyty mijã. ³⁰ Vytyru ikasiay jẽ a'ewo remẽ. Nojipy'amogetai rãĩ tite vytyru kasia rè mijã. Ajawyi py'awarã mō oja'a remeve okyje ai tè ky'y. Ameve oyvypy iko ky'y. Ajawyi wapukai Jesu pè.

– Erōvijã! Epyy rejupa, tamãnõ e'ã! e'i.

³¹ Ameve kuise'ẽ Jesu opojai ipopyy imuu jawo ijupe.

– Haa! “Aje ywe'e” nereĩ sipõ eayvukasia rè nemãjã? e'i.

³² Amẽ yarà pupe opo kupa ky'y. Jesu. Peturu. Ameve vytyru opipa ky'y.

³³ Ameve emimo'ekwerà kō omoe'e ywete ky'y.

– Haa! Aje ywete Janejare'e Ra'yry tè ene! e'i ijupe kupa.

Jesu mōa'ãrōwã omokatu jane kō erokwa remēwarã

(Maku 6.53-56)

³⁴ Ajaire oo jẽ pãranã ovae kyty kupa. Jenesare yvy pè ovãema kupa. [A'e pè oẽ oẽ oo yarà pupe wyi kupa.] ³⁵ Amẽ a'e wãnã kō omã'ẽ Jesu rè remẽ,

– Jesu si ovãe! e'i kupa.

Ameve aepo jaa omono mono pirujẽ taa taa miti kō rupi. Aepo wenu mãe kō weru eru itekorã mãe kō Jesu kyty, tomokatu kō, pirujẽ.

³⁶ Kee e'i e'i Jesu pè kupa:

– Jesu, epota tè itekorã mãe kō neyru poko retoapy rè ojipy okatupa rômõ kupa, e'i ijupe kupa.

Ameve itekorã mãe kō Jesu yru rè ojipy remeve ikatupa. Pirujẽ ikatupa kupa ky'y.

Tāmō kō rekoawerà rewarà
(Maku 7.1-13)

15 ¹Āmē ajaire Jerusarē taa pe wyi Pariseu kō uu mijē Jesu resa. Āmō, tāmō Moisesi remikusiwarerà rē poromo'e mǎe kō ve uu. Kee e'i Jesu pè kupa:

²– Manyvo pō neremimo'ekwerà kō nojipokusui rā'ī ojimi'u tarà mē tāmō kō rekoa rupi? Moko ne'i kuwa'ai si kupa mijā! e'i kupa.

³Ajawyi Jesu kee e'i ijupe kō:

– Pejē pa'e! Penekoa rē ywesō peja'a Janejare'e rekoa wyi ipi! Penekoa rupi peiko remē, Janejare'e ayvu rupi napeikoi! [Ojevo jē rōwā kupa ajamǎē,] e'i. ⁴Kee e'i itōkō Janejare'e maekwerà: “*Penōvijāgwerà kō tapemomojy ipi. Penuu. Āmō, pey*”, e'i maekwerà. Kee e'i teve: “*Ava mō sō oōvijāgwerà kō rē oporegeta ai imojaiwe mǎē tapejuka ipi*”, e'i maekwerà.^k ⁵⁻⁶Pejē ajamǎē napepātavōokari tōvijāgwerà kō ipi. Kee pejē ywe'e tite poromo'e: Ava mō omoma'e mō ome'ētā oōvijāgwerà kō pè ipātavō kō remē, “*Ānī. Janejare'e pewarà tē āwī*”, pejē tite. “*Penōvijāgwerà pewarà rōwā āwī*”, pejē. A'evo napepātavōokari tōvijāgwerà kō remē, naperovijaokari Janejare'e ayvukwerà ipi. Penekoawerà rē ywesō peja'a rewarà mō a'evo peiko. Aje rōwā? e'i. ⁷Perovija rā'āga mǎe kō tē pejē! Pejimo'e ywe'e tite mǎe kō! Ōō, aje ywete Isajasi peupewarà mō e'i amātejē karamoe remē. ⁸Kee e'i itōkō Janejare'e ayvu rōmō ikusiwa:

“Aā jane kō ‘Janejare'e koty rewarà mō ije’, e'i epe.

Ajamǎē ojuru e'e pupe kōrijō tē emoe'e kupa!

Opy'a kō pupe rōwā!

Nojipy'amogetai 'eteay ere kupa!

⁹Emoe'e maevo sō tite tē kupa!

Manyvo jaa mō rōwā emoe'e tite kupa!

Wāmōi kō rekoawerà rē poromo'e kupa remē,

‘Janejare'e ayvu tē’, e'i tite wekoawerà pè kupa!’ e'i maekwerà.^l

Aekwerà rupi katu tē peiko, e'i Jesu ijupe kō.

Jopy'a ai rewarà
(Maku 7.14-23)

¹⁰Jesu omuu mijē aty wasu kō imogeta kō.

– Tapejapyaka ikō eayvu rē nē. ¹¹Kee pejē tite ipi: “Ja'umǎē nijakusuive iwa mǎē poromoky'a Janejare'e kytē”, pejē tite. Aepo jaa rē kee a'e. Ja'umǎē rōwā poropy'amoai ipi. Janejuru pupe oike mǎē rōwā. Ayvu ai janejuru rupi wyi oē mǎē tē poropy'amoai ipi, e'i Jesu.

^k 15.4 Jisyry. 20.12; 21.17; T.M. 5.16 ^l 15.9 Isa. 29.13

12 Ajaire Jesu remimo'ekwerà kō oo ipyri oporegeta ijupe.

– Pariseu kō ojimōarō neavyu renu. Nekuwa pō āwīvoa? e'i kupa.

13 – Ōō akuwa, e'i ijupe kō. [Tapejimopirai e'ā ijayvu ai kō rè ajamā'ē.] Papa yvapewarà werovija mǎe kō rōwā āwī kō, e'i. Papa wemavo kōtā imono owyi kāramō. Āwitō jai japypo'o imomo topa jimo'yjē mǎē vo 'ejētā kāramō kupa, e'i. 14 Ajawyi tapejimopirai e'ā ee kō pemājā, a'e pejē. Kee mǎē vo 'ejētā kupa. Āwitō naeapyoi mǎē kō ojipopyy tite oo o'a oo vvy kwarà pupe. A'evō 'ejē nivoi poromo'e mǎē wemimo'earā kō wereko, e'i.^m

15 Āmē Peturu e'i ijupe:

– Oremotekokuwa rejupa, aepo moma'e rè tè ere poromosā'āga Pariseu kō pè mǎē rè, e'i. Norokuwai manyvo jaa rè pō aepo ere, e'i.

16 Āmē Jesu e'i ijupe kō:

– Haa! Notekokuwaive mǎe kō vo 'ejē si pejē! [Aepo a'e aty wasu kō pè remē,] napeenui teve si! e'i. 17 Kee a'e. Ja'umǎē ja'u remē, janereykwera pè oo rā'ī. Ajaire wasa 'ejē oo. [Nomoai janepy'a ipi, nopytai janepy'a pè rewarà mō.] Ajawyi nijanepy'amoky'ai ja'umǎē rupi Janejare'e kyty ipi. 18 Janejuru rupi oike mǎē rōwā janemoai ipi. Janepy'a ai pupe wyi oē mǎē pè tè “ijai mǎē” eu. Ava mō ipy'a ai remē, oporegeta aitā.” 19 Ava mō ipy'a ai remē, keetā. Ojipy'amogeta ai ipi. Āmō, porojuka. Āmō, ojimomy'a. Āmō, nojimoavai weewerā rè. Āmō, imona jomoma'e rè. Āmō, nivoi mǎē omoy teywete koivo kō rè. Āmō, ijayvu teitete koivo kō pè. Wāisō ekoi, ipy'a ai rewarà mō, e'i. 20 Ajawyi Janejare'e “nivoi” e'i apijarā pè, py'a ai wyi oē mǎē pè. Ajamā'ē napejipokusuipe pejimiwa tarā mē, “nivoi” ne'ī'āi Janejare'e a'evōa pè, e'i Jesu ijupe kō.

Wāivī Tiru wānà ojiporijauesauka Jesu pè remēwarà (Maku 7.24-30)

21 Ajaire Jesu ojisyry rā'ī oo Karireja pe wyi Tiru taa pyri'tje'ē. Sitō taa pyri'tje'ē teve. [Juteu rōwā a'e wānà kō. Āmō tè.] 22 Āmē wāivī mō a'e pewarā mō okuwapa Jesu a'e rupi ekoi remē. Kanaā vvy wānà mō tè a'e. A'e oo ojiporijauesauka Jesu pè. Kee e'i ijupe:

– Jōvijā, akuwa Tavi Jeapyrerā e'eay tè ene! Ajawyi ajo nekoty teporijauesa rejupa nekasia rupi! e'i. Si'ā ojimomorijauvay ājāg ojimoemija ee mǎē rōmō iko, e'i. Emomoioka iwyi imono! a'e ene, e'i wapukai.

23 Āmē Jesu nipui rā'ī aepo renu. Āmē emimo'ekwerà kō uu ipyri kee javo ijupe:

– Āwī wāivī emoisyry mokoepo wyi imono, toapukai e'ā janerakypy rupi poromosuru! e'i epe ijupe.

24 Āmē Jesu e'i wāivī pè:

^m 15.14 Ruk. 6.39 ⁿ 15.18 Mat. 12.34

– Eretārāgwerà Isaeu kō rè tè ajo ike. Janejare'e rekoa wyi ojisyry ywe'e tite kupa, e'i. Āwitō kaneiru ojisyry tite ojarà wyi, āwīvo ve ekoi kupa. [Tarojivy kō eru Janejare'e kyty ajawyi,] e'i.

²⁵ Āmē wāivī “aje ipō” ne'i. Āmē ywesō ojiporijauesoaka ijupe. Ojimoenāpa'ā ovake.

– Epātavō jē rejupa, jōvijā! e'i.

²⁶ Jesu e'i ijupe:

– Eretārāgwerà kō rè ppyry ajo ike! Isaeu kō rè ppyry. Ae kō rè ppyry rāī aja'atà. Tekoua amome'utà terekuwa. Āwitō janeākarāgwerà rè ppyry jaja'a ipi. Jaapoi katu ipi. Ojimi'u jē kupa upa remē, nijaekyi amātejē emi'ō kō iwyi kō ime'ē janerima jawarà pè ipi. Āwīvo ve eretārāgwerà kō rè ppyry aja'a, e'i Jesu.

²⁷ Āmē wāivī aepe wenu remē, okuwa katu manyvo jaa tè aepe e'i remē. Ajawyi e'i Jesu pè:

– I'ete, aje. Neporegeta katuay, e'i. Ajamā'ē emi'ō kurerà o'a namesa 'aryvo wyi remeve eima kō o'u ipi, e'i. Āwīvo ve ore. Neretārāgwerà kō rè neja'a remē, nekasi jē orere neja'a, e'i. Nopa'āi nekasia, e'i ijupe.

²⁸ Āmē Jesu “hoō” e'i ky'y.

– “Aje ywete” ere ekasia pè. Neremimotarà rupi katu amokatutà ajawyi, e'i. Ameve py'awarà mō imemyry ikatupa amē ky'y.

Jesu poromokatu okasia rupi remēwarà

(Maku 7.31-37)

²⁹ Āmē Jesu ojisyry oo a'e pe wyi. Karireja pāranā kyty oo. A'e yy reme rupi okwa. Āmē ajaire vytyry yke pè ojiupi wapy upa. ³⁰ Āmē aty wasu kō uu uu jē ikoty. A'e kō mōa'ārōwā kee mae kō weru eru Jesu kyty kupa tomokatu. Etāmā nomārākuwai mae kō. Naeapyoi mae kō ve. Āpekō ātā mae kō ve. Iteetejē itekorā mae kō weru ijupe kupa. Pirujē Jesu omokatu amē. ³¹ A'evoa rè atyry kō omā'ē remē, omā'ē ywete kee javo kupa:

– Emā'ē rāī sipō āwī kō rè! e'i kupa. Āpekō ātā 'ejē maekwerà kō oporegeta ky'y! Etāmā kone kone maekwerà kō ikatupa ky'y. Etāmā nomārākuwai maekwerà kō watapa teve ky'y. Naeapyoi maekwerà kō eapyo katu ky'y! Ikatuay wete Janejare'e, Isaeu kō Rōvijā wasu rōmō! Ikasiay wete! e'i ojupe kupa.

4.000 rōmō tesō Jesu wapai jane kō remēwarà

(Maku 8.1-10)

³² Āmē Jesu omuu rāī wemimo'ekwerà kō okoty, kee javo:

– Aā aty wasu kō aporijauesa, e'i. Moapy 'arà rōmō tesō oke epyri iko kupa. Age'e naikoi 'ete emi'ō rā kō ky'y! e'i. Ajawyi nikasi age'e kupa ky'y. Ke'irōwā teve pakatu ena kō, e'i. Ajawyi napotai imojimi'u e'ā kō ve amojivy kō imono. Novāe'āi pee rupi okasi e'ā reve oo kupa remē, e'i.

33 ãmẽ e'i kupa:

– Manyvo nijareko'ãi aty wasu remi'õ rã resa ajamãẽ. Naikoi ike rupi taa kô, ja'umãẽ pyya, e'i kupa.

34 ãmẽ Jesu e'i ijupe kô:

– Mapejô pô ajamãẽ pereko meju? e'i.

– 7 rômôgã kôrijô oroereko. ãmô, pirasisi jimiiirerã, pe'ĩpe'ĩgã teve oroereko, e'i kupa.

35 ãmẽ Jesu e'i mijê aty wasu kô pè:

– Yvy pè peapy pekwa, e'i ijupe kô.

Wapy ãmẽ okwa kupa. 36 Ajaire Jesu opyy mijê meju kô, pira jimiiirerã reve. Janejare'e pè oporegeta rãĩ imoete.

– Papa. Nekatuay wet! e'i. Aã neme'ẽ oreupe toro'u, e'i. I'ete, e'i.

Ajaire openo peno mijê meju ime'ẽ wemimo'earã kô pè tomosã irokwa kupa, jane kô to'u. Pira ve wayko yko ime'ẽ ijupe kô tomosã i kupa.

37 Pe'ĩpe'ĩ teipe ja'umãẽ. Ajamãẽ oy katu aty wasu kô rè. Ikasi katu jome ãmẽ kupa ky'y. Weja jê emi'õ kurerã kô ojimi'u kupa paire. A'e Jesu remimo'ekwerã kô omoaty inô rykyry kô pupe, [ajairewarã rã]. 7 rômô tesô omoãnê ânê rykyry kupa.

38 A'evo Jesu temi'õ omoypa aty wasu kô to'u. Kwaima'ekwerã kô. Wãivigwerã kô. Ja'yrerã kô. ãmẽ kwaima'ekwerã kô kôrijô tẽ jamoirô irô remê, 4.000 rômô tesô ojimi'u mõe kô.

39 ãmẽ a'evo paire Jesu omojivy aty wasu kô imono. Ajaire yarã pupe opo, wemimo'ekwerã kô reve. Makatã taa kyty oo kupa.

“Mārānā jikuwa e'ā emojisa orerovake”, e'i tite kupa remēwarā
(Maku 8.11-13; Rukasi 12.54-56)

16 1 ãmẽ Jesu oo Makatã vvy rupi iko remê, Pariseu kô mō uu mijê ikoty. ãmô, Satuseu kô mō. A'e kô opota Jesu wã'ã mijã. Ajawyi kee e'i kupa:

– Jesu! Mārānā jikuwa e'ā emojisaoka age'e toromãẽ ee. A'evoa rẽ oromãẽ remê tẽ, “Aje Janejare'e kasia rupi a'evo ekoi”, oro'etã ene oromãjã nere, e'i rã'ãga Jesu pè kupa.º

2-3 Ajamãẽ Jesu e'i ijupe kô:

– Ānī! Namojisa'āi! Emojikuwapa rẽ pemãẽ kô'ẽ jawe jawe ipe. Āwitô yva rãtasĩ rẽ pemãẽ yva rẽ remê, “Okytã ãmãnã”, pejê ipi penemikuwa rupi. Naikoi yva rãtasĩ remê, “Arakatuaytã age'e”, pejê teve ipi, e'i. Ajawyi 'arã mojikuwapa pekuwa katu ipi. Āwīvo ve kuwasi emojikuwapa rẽ pemãẽ remê mijã. Ajamãẽ nekuwai pekupa. 4 Nivoi mõe kô tẽ pejê, age'ewarã kô rômô! Ajawyi erã'ã tarepe pekupa. Kee pejê tite: “Nekasia

º 16.1 Mat. 12.38; Ruk. 11.16

emojisaoka toromã'ê ee. ãmẽ tẽ 'aje' oro'età neupe", pejë tite. Ajamã'ê ije namojisaoka'ai ekasia pejë, e'i. ãwitõ Janejare'e ayvu mojenuarà Jonasi ekoi karamoe remẽ, ãwivo pemã'etã ere, e'i kõiijõ tẽ Jesu ijupe kõ.^p

Aepo e'i paire, ojisyry oo iwyi kõ.

"Tapejireko katu Pariseu kõ rekoa wyi", e'i Jesu mã'ẽ
(*Maku 8.14-21*)

⁵ ãmẽ ajaire Jesu wasa mijẽ pãranã oo yarà rupi wemimo'ekwerà kõ reve. Ja'umã'ê noeraai kupa ajamã'ê. Earai iwyi kupa. ⁶ ãmẽ o'yasa oo iko kupa remẽ, Jesu e'i ijupe kõ:

– Tapejireko katu Pariseu kõ remi'õ'y wyi,^q Satuseu kõ remi'õ'y wyi teve, e'i poromosã'ãga mã'ẽ rupi.

⁷ Aepo e'i Jesu ijupe kõ paire, e'i ojiupe kupa:

– Manyvo jaa põ aepo e'i mã'ẽ? Meju wyi janerearai rewarà mõ sipõ aepo e'i? e'i tite ojiupe kupa.

⁸ Ajamã'ê Jesu okuwapa sikaepo ojimogeta kupa. Ajawyi e'i ijupe kõ:

– Aepo pejë sõ! "Aje" pejë kuwasi eayvukasia pẽ mijã! Napetekokuwaive sipõ peiko! ⁹ Napeja'ai wete si aty wasu aapoi maekwerà rè? ⁵ rômõgã ipe meju mijã. Ajamã'ê aty wasu kõ rẽ amoypa katu ee kõ. 5.000 rômõ tesõ itõkõ amojimi'u. Ajaire itõkõ ikurerà pemoaty jẽ. Mapejõ rykyry rômõ tesõ itõkõ pemoaty? Napeja'ai si aekwerà rè? e'i Jesu ijupe kõ.^r

¹⁰ E'i jẽ Jesu:

– Aja paire a'evo mijẽ. ⁷ rômõ meju itõkõ amoypa mijẽ ee kõ. 4.000 rômõ tesõ itõkõ kwaima'ekwerà kõ amojimi'u. Mapejõ rykyry rômõ tesõ meju kurerà kõ pemoaty ajaire? Napeja'ai sipõ aekwerà rè!^s ¹¹ Meju rẽ rõwã aporegeta ji'i pejë! e'i. Poromosã'ãgaa rupi tẽ aporegeta. Pariseu kõ rekoa rẽ aporegeta ajupa. ãmõ, Satuseu kõ rekoa rẽ teve. Ajawyi, "Ekoo kõ wyi tapejireko katu", jaa tẽ aepo a'e mã'ẽ. Aje ywete a'evoo napekuwai! Pekuwa kuwasi mijã! e'i.

¹² Ameve tite ajaire Jesu ayvu okuwa kupa ky'y, manyvo jaa rẽ tẽ oporegeta. Temi'õ pewarà mõ rõwã sikaepo aepo e'i. Pariseu kõ ayvukwerà pẽ tẽ sikaepo e'i, nivoi poromo'e kupa rewarà mõ. ãmõ, Satuseu kõ nivoi poromo'ea rẽ teve Jesu oporegeta. Ajawyi otekokuwapa a'evoo rẽ kupa ky'y.

"Janejare'e Remimuurerà tẽ ene", e'i Peturu Jesu pẽ remẽwarã
(*Maku 8.27-30; Rukasi 9.18-21*)

¹³ ãmẽ ajaire Jesu oo wemimo'ekwerà kõ reve, Sesapiripu taa pyri'ije'ẽ. ãmẽ pee rupi oo oiko kupa remẽ, Jesu e'i ijupe kõ:

^p 16.4 Mat. 12.39; Ruk. 11.29; Jona. 1—3 ^q 16.6 *Fermento rẽ tẽ poromosã'ãga*. Ruk. 12.1
^r 16.9 Mat. 14.17-21 ^s 16.10 Mat. 15.34-38

– Ava e'i pō jane kō ije ipi? e'i Jesu.

¹⁴E'i ijupe ãmē kupa:

– ãmō kō, “Juwāo poromōjāmōrī maekwerà tè rōwā pōkō opoera mijē?” e'i neupewarà mō. ãmō kō, “ãñĩ, tāmō Eriasi tè rōwā pōkō owyjj mijē uu?” e'i. ãmō kō, “Tāmō Jeremia amyry pōkō opoera mijē uu?” e'i teve. “Janejare'e ayvu mojenuarà amyry karamoewarà tè rōwā pōkō opoera mijē uu?” e'i teve neupe kupa, e'i Jesu pè kupa.^t

¹⁵E'i jē Jesu:

– Pejē pa'e? Ava pejē pōkō ãmē ije? e'i.

¹⁶ãmē Simão Peturu e'i:

– Ije ãmē, “Janejare'e Remimuurerà tè ene, orerōvijā ywete rōmō”, a'e ene. “Janejare'e oiko teāmā mǎē Ra'yry tè”, a'e neupe, e'i Peturu ãmē ijupe.^u

¹⁷ãmē Jesu oryvay aepo renu.

– Ō'ō aje ywete ere, Simão Pajona.^v Jane kō rōwā nemotekokuwa aepo jaa rē. Papa yvapewarà teāmā nemotekokuwa aepo tere ije, e'i. Tanerory ajawyi. ¹⁸Ajare kee a'e ene. Peturu a'e neupe. “Takuru” jaa tè aepo a'e ene.^w Ene ypy ekuwa Janejare'e Ra'yry rōmō. Ajawyi aepo ere mǎē a'evō ve tetā āparōga vo. Āwīvo ve ekoty rewarà kō amoatytā ojirōromōarā rōmō toiko kupa. Pe'itypyte mǎē rōmō ainō kōtā. Ikasiaytā ekoty rewarà kō atyry. Ava nikasi'āi imomaa rē. Mānōa tè tesō nikasi'āi imomaa rē. Māerā tè ekoitā, e'i Jesu Peturu pè.

¹⁹E'i jē Jesu:

– Nekuwa manyvo oroereko Janejare'e remīgwai rōmō. Ajawyi oroayvumokasità Janejare'e omoēoka o'arà kyty mǎe kō atyry kō rē, ivo katu mǎē kuwaparà rōmō, e'i. Neayvukasità Janejare'e yvapewarà ayvu rupi tè, e'i. “Nivoi” ere sō ava mō pè remē, “nivoi” e'i tary ve Janejare'e ijupe. “Ivo” ere sō ava mō pè remē, “ivo” e'i tary ve Papa ijupe, e'i Jesu Peturu pè.^x

²⁰ãmē Jesu kee e'i jē wemimo'ekwerà kō pè:

– I'ete aepo ere ije, e'i. Ajamā'e aepo tapemome'u e'ā rā'ī ãmō kō pè, e'i Jesu.

“Ejukatā kupa”, e'i Jesu mǎē
(Maku 8.31—9.1; Rukasi 9.22-27)

²¹Ajaire Jesu omome'u ypy amātejē wenonewarà rā rewarà ijupe kō.

^t 16.14 Mat. 14.1-2; Mak. 6.14-15; Ruk. 9.7-8 ^u 16.16 Juw. 6.68-69 ^v 16.17 “Jonasi ra'yry” jaa tè Pajona. ^w 16.18 Jesu “takuru” jaa tè e'i Peturu pè remē, takuru tetā rē tè poromosāāga. Ava tetā oinō remē, ijāparōga ypy oinō. A'e 'aryvo ipari kō oinō. Ajaate tetā ape oinō ky'y. Oinō gatu remē māerā ekoi ky'y. Eps. 2.20; 1Pe. 2.5; Rom. 8.37-38; Juw. 1.5; J.Jim. 6.9-11; J.K.R. 5.33-39; Epr. 11.35-40; 1Kor. 15.26 ^x 16.19 Mat. 18.18; Juw. 20.23

– Taa jěsi Jerusarě taa kyty, e'i. A'e pè avãema remě, jövijãgwerà kō emomoriãuokatà. ãmō, Janejare'e pè oporegeta mãe kō rövijã kō ve. ãmō, tãmō Moisesi remikusiwarerà rě poromo'e mãe kō teve. A'e kō emomoriãu ywetetà avãe remě. Ejukaokatà kupa. Ajamã'ě moapy 'arà remě Janejare'e aekwery vo emomoera tarà mijě emopõ'ã, e'i.

²² Aepo e'i paire Peturu weraa rã'i kuip'e kyty. Kee e'i epe Jesu pè:

– Aepo ere sō, jövijã! e'i tite. A'evo remě ni'ei 'eteay! Janejare'e nerereko katutà a'evoa wyi, e'i ijupe.

²³ Aepo e'i remě, Jesu ojirova omãjã ee wayvukasi rōmō ijupe.

– Manyvo pō aepo ere sō! e'i. ãjãgai rövijã Satanasì tề aepo nemo'eoka ywe'e tite upa, e'i. Nemoigooka'ãi epe Janejare'e rekoa rupi rejupa, e'i. Aepo ere neporegeta remě, Janejare'e ayvu rupi rōwã nejipy'amogeta, e'i. Jane kō ayvu rupi tề nejipy'amogeta tite, e'i Jesu Peturu pè.

²⁴ E'i jě Jesu wemimo'ekwerà kō pè:

– Pepota awyje erupi peiko remě, eayvu rupi tapeiko ipi. “Jesu remimota ywesō ikasi eremimota wyi”, tapejě. ãmō, ava mō sō, “Nereityi Jesu remě, orojukatà”, e'i sō pejě remě, kee tapejě ãmě ijupe: “Nimanyvoi ejuka pekupa remě”, tapejě kōrijō ijupe ãmě. “Ajamã'ě naity'ãi Jesu ejuka pekupa remě”, tapejě, e'i Jesu ijupe kō.”

²⁵– ãmě ava mō nereityi 'ete mã'ě omãnō remě, i'ãg nomãnõ'ãi.

Janejare'e omoigo puku karuarutà opyri. Ajamã'ě ava mō ojireko katu ipe mãnõa wyi remě, kãramō omãnō jětã ajamã'ě, e'i.^z ²⁶ Nooi Janejare'e pyri oiko karuaru remě, manyvoa rã rōmō rōwã kuwa oma'e kō omoaty ywete. Agyvotě ootã jimomoriãuau rena kyty. Awyje a'e pè ekoitã. Manyvo ne'i'ãi omoẽa moepy, e'i Jesu.

²⁷– Kãramō ajo tarà mijě, e'i. A'e remě sōsi Janejare'e Remimuurerà ajimojane mã'ě rōmō ajikuwatã ajo ky'y, e'i. Jövijã wasu rōmõtã tề tesō ajo ije ky'y. ãmě Janejare'e remĩgwai yvapewarã kō ve uutã erupi, e'i. Papa votã ije ajimomojytã tề ajo, e'i. Poromoeyiarã rōmō tề ajotã ky'y, e'i. ãmě si ivo mãe kō aepyme'ětã ky'y, e'i. ãwĩvo ve nivei mãe kō aepyme'ětã ky'y, e'i ijupe kō.^a

²⁸ E'i jě ijupe kō:

– Aã a'e mã'ě pekuwa ikeně. ãmõgwerã janepyterã rupiwarã omã'ětã ere, Jövijã wasu rōmō ajo ajikuwa remě, e'i. Nokãjãive mãe kō ve omã'ětã ere a'evo remě. Aje ywete aepo a'e aporegeta pejě, e'i Jesu ijupe kō.

Jesu okasia reve ojisaoka remẽwarã

(Maku 9.2-13; Rukasi 9.28-36; 2 Peturu 1.16-18)

17 ¹ Ajaire 6 'arã paire, Jesu vytytry yvate'e mã'ě rě ojiupi oo. Wemĩgwai kō moapy rōmō weraa oupi. Kejõ. Peturu. ãmō, Tiaku.

^y 16.24 Mat. 10.38; Ruk. 14.27 ^z 16.25 Mat. 10.39; Ruk. 17.33; Juw. 12.25

^a 16.27 Mat. 25.31; Rom. 2.6

Ãmõ, Juwãõ, Tiaku mõmirĩ. A'e kõ kõrijõ tẽ weraa vytyrapyte 'aryvo.
 2 A'e pẽ ojimotee ovake kõ. Eny maevo sõ tite ova, kwaray vo sõ tite. Yru
 sĩ gatu teve, eny mãẽ reny vo tesõ.

3 Ãmẽ py'awarà mõ karamoe remẽwarà kõ ojisa ipyri. Tãmõ Moisesi.
 Ãmõ, tãmõ Eriasi. Mokopejõ. Jesu reve oporegeta kupa upa. [A'evoa rẽ
 omãẽ moapy rômõ oo upi mãe kõ.]

4 Ameve Peturu e'i:

– Ikatuay ike jaiko remẽ, jõvijã! e'i. Nepota remẽ, ainõtã moapy rômõ
 tapyina kõ aã ike. Ãmõ, ene neupewarã. Ãmõ, Moisesi pewarã. Ãmõ,
 Eriasi pewarã, e'i tite.

5 Aepo e'i Peturu upa remeve, yva rãtasĩ iserenyny mãẽ owygy uu
 ijatypa kõ. A'e pupe wyi kee jaa ojenu ijupe kõ:

– Era'yray awĩ! Eremiauway tẽ awĩ! Emoryoka katu erereko ipi mãẽ tẽ!
 Tapejapyaka katu ikõ ijayvu rẽ nẽ! ejaa ojenu.

6 Aepo emimo'earã kõ wenu remẽ, okyje ai tẽ kupa. Ajawyi ojayvy
 kõrijõ iwypa kupa. 7 Ãmẽ Jesu uu ojipy ee kõ, kee javo ijupe kõ:

– Pepõ'ã! Pekyje sõ ewyi! e'i.

8 Ãmẽ omãẽ erokwa kupa remẽ, Jesu rômõ'ite a'e pẽ tui upa ky'y.

9 Ãmẽ ajaire vytytry pe wyi owygy uu kupa ky'y. Owygy iko kupa remẽ,
 e'i Jesu ijupe kõ:

– Age'e pemãẽ ee mãẽ tapemome'u e'ã rã'ĩ. Amãnõtã. Amãnõ maire
 apoera tarã mijẽ. Ãmẽ tẽ katu pemome'utã ky'y, e'i.

10 E'i ijupe kupa:

– Manyvore põ tãmõ Moisesi remikusiwarerã rẽ poromo'e mãe kõ,
 “Tãmõ Eriasi rã'ĩ totuu Janejare'e Remimuurerã renone”, e'i sõ? e'i kupa.

11 E'i Jesu ijupe kõ:

– Aje ywete oporegeta kupa. Eriasi totuu poroerogivy Janejare'e kyty.^b 12 Kee
 a'e pejẽ ajamãẽ. Ovaema ipe Eriasi vo 'ejẽ mãẽ. Ajamãẽ nokuwai kupa, omãẽ
 ipe ee kupa remẽ. Wereko ai kõrijõ tẽ wemimoãtãre'ã rômõ kupa, e'i. Awĩvo ve
 ije erereko aità erereko kupa, Janejare'e Remimuurerã ajimojane mãẽ rômõ, e'i.^c

13 Ãmẽ aepo e'i Jesu remẽ, emimo'ekwerã kõ okuwapa Juwãõ
 poromõjãmorĩ mãẽ pewarã mõ tẽ “Eriasi” e'i.

Jesu omokatu ja'yry remẽwarã

(Maku 9.14-29; Rukasi 9.37-43)

14 Ãmẽ Jesu kõ ovãe mijẽ vytytry pyp pẽ remẽ, aty wasu a'e pẽ ekoi.
 Jesu remimo'ekwerã kõ pyri ekoi kupa. Ipyterã kõ pe wyi kwaima'e mõ
 uu Jesu kyty ojimoenãpa'ã ovake ojiporijauesaoka. 15 E'i Jesu pẽ:

– Era'yry eporijauesa, jõvijã! e'i. Omãnõ mãnõ tesõ iko ipi, e'i. Ajawyi
 ojimomorijauway ipi. A'evõ ekoi remẽ, tata pupe o'a ipi. Ãmõ remẽ, yy

^b 17.11 Marak. 4.5 ^c 17.12 Mat. 11.14

pupe o'a ipi, e'i. ¹⁶Aeru ipe neremimo'earà kō tomokatu. Ajamã'ẽ nokuwai imokatua kupa, e'i.

¹⁷Ãmẽ Jesu ijãgyoay aty wasu rè.

– “Aje ywete” napejẽi eayvukasia pè! Nivoi mãe kō! Age'e rōwã tesõ aiko pepyterà rupi ky'y! Manyvo remẽ wete si pekuwatà eayvukasia ky'y? ãwĩvotà tè pō peiko? e'i ijupe kō.

– Peeru awi ja'yry ekoty, e'i.

[Weru ãmẽ kupa.] ¹⁸Ãmẽ Jesu ijayvukasi ãjãg pè, ja'yry rè ojimoemija mã'ẽ pè. Ameve ãjãg oẽ ja'yry pupe wyi oo ijayvu rupi. Ameve py'awarà mō ja'yry ikatupa ky'y.

¹⁹Ãmẽ ajaire Jesu rōmō'ite ekoi remẽ, emimo'ekwerà kō uu javo ijupe.

– Manyvore pōkō noromoẽ kuwai sō ãjãg ja'yry pe wyi? oro'e neupe, jōvijã, e'i kupa.

²⁰Ajawyi Jesu e'i:

– Ekasia rè si napenako'i. “Aje” pejẽ kuwasi ekasia pè mijã. ãmẽ ererervija a'ugã pekupa remẽ, kee pejẽ kuwa eayvu rupi mijã. Yvytyry pè, “Ejisyry ike wyi eo! Wãime kyty ekwa!” pejẽ kuwa. Ojisyry kuwa oo ãmẽ aepo pejẽ eayvu rupi remẽ. Aje ywete aepo a'e pejẽ, e'i.^d ²¹Aje ywete peporegeta Janejare'e pè remẽ, napejimi'ui rã'i tesõ peiko remẽ, ãwĩvo pejẽ remẽ tè katu kuwa ãjãg pemoẽ kuwa ja'yry wyi imono mijã, e'i Jesu ijupe kō.^e

“Ejukatà kupa”, e'i mijẽ Jesu remẽwarà

(Maku 9.30-32; Rukasi 9.43-45)

²²Ãmẽ ãmō 'ary pè Jesu remimo'ekwerà kō ojimoaty mijẽ ojeeve, Karireja yvy pè. Jesu ve ipyri kō ekoi. ãmẽ Jesu e'i ijupe kō:

– Kee a'e pejẽ. Yva pe wyi ajo ajimojane mã'ẽ rōmō ije. Ajamã'ẽ nivoi mãe kō po pè ereraatã eme'ẽ kupa. ²³Ejukatà ãmẽ kupa, e'i. Ajamã'ẽ moapy 'arã paire apoera tarã mijẽ apō'ã, e'i amãtejẽ.

Ãmẽ ijãgyoay aepo renu kupa.

“Omoepy pō penōvijã Janejare'e moe'ea retã

pewarã ipi?” e'i Peturu kupa remẽwarã

²⁴Ãmẽ aja paire Jesu oo Kapanão taa kyty, wemimo'ekwerà kō reve. A'e pè ovãema kupa remẽ, kwaima'e kō mō uu Peturu pè javo. Karakuri moeta opyy jane kō wyi imoaty mãe kō mō. Janejare'e moe'ea retã pewarã mō karakuri omoaty kupa ipi. A'e kō e'i Peturu pè:

– Omoepy pō penōvijã Janejare'e moe'ea retã pewarã ipi? e'i Peturu pè kupa.^f

^d 17.20 Mat. 21.21; Mak. 11.23; 1Kor. 13.2 ^e 17.21 Kareta karamoe remẽwarã kō pè jamã'ẽ remẽ, ãmōgwerã kō pè vs. 21uve. ãmōgwerã kō pè nuvei.

^f 17.24 Jisyry. 30.13; 38.26

25– Õõ. Omoepy ipi, e'i amãtejẽ Peturu ijupe kõ.

Aja paire Peturu oo iwyi kõ oiķe tetã wryy pẽ, Jesu reve. Oo jawo Jesu pẽ. Ajamãẽ Jesu ypy oporegeta ijupe.

– Simão, manyvo ere põ kee jaa rẽ. Ikewarã jõvijã wasu kõ ke'irõwã ojimojõvijã remẽ, iteetejẽ emĩgwai kõ ipi. Kee a'e ene. Mã wyi põ opy tekoua repyķwerã imoaty ipi? Opyriwarã kõ wyi põ? Æni? Æmõ kõ wyi põ? e'i.

26– Æmõ kõ wyi, e'i Peturu ijupe.

– Õõ aje, e'i Jesu. Ipyriwarã kõ nomoepyi ipi, e'i. Æwĩvo Janejare'e pyriware'e tẽ ije. Ajawyi namoepy'ãi mijã, e'i. ²⁷Ajamãẽ napotai tẽ amojimõarõoka kõ. Ajawyi amoepy jõtã ijupe kõ. Ajawyi pãranã gyty ekwa rãĩ. A'e pe wyi pira mõ eekyi. Pira neekyi ypy mã'ẽ juru rẽ emã'ẽ. A'e je'o pupe karakuri moeta neesatã, epy rã, e'i. Oytã tẽ janeupe, mõrijõ, e'i. Eraa Æmẽ ijupe kõ teremoepy, e'i Jesu Peturu pẽ.

“Hoõ” e'i Peturu Æmẽ. A'ewo Æmẽ.

“Ava ywesõ põ Janejare'e koty rewarã rõmõ ekoi?” e'i kupa mã'ẽ
(Maku 9.33-37; Rukasi 9.46-48)

18 ¹ Æmẽ ajaire Jesu remimo'ekwerã kõ uu jawo ijupe.

– Nejimojõvijã wasu remẽ, ava ywesõ põ Janejare'e koty rewarã rõmõ ekoi? e'i ijupe kupa.^g

² Æmẽ Jesu ja'yry mõ omuu okoty topõ'ã ovake kõ, tomã'ẽ ee kupa. ³ E'i ijupe kõ:

– Kee aje ywete mã'ẽ rẽ tapeja'a. Ja'yrrerã kõ opota katu Janejare'e omoõoka o'arã kytywarã rõmõ ipi. “Aje” e'i teãmã ikasia pẽ kupa ipi. A'ewo ve tapeiko. Ja'yry vo 'ejẽ tapeiko. Na'ewoi sõ peiko remẽ, napeo'ãi kuwa ipyri ena pẽ.^h ⁴ Emã'ẽ aã ja'yry rẽ. Nojimoõokai jo'arã kytywarã rõmõ ipi. Pejẽ Æwĩvo tapeiko. A'ewo mãe kõ ywesõ Janejare'e koty rewarã kõ rõmõ ekoi, e'i.

⁵ – Erauvay pekupa remẽ, ja'yry kõ peauvaytã. Penory katu ee kõ pemãjã. Ja'yry rauparã kõ pẽ “erauparã kõ” a'e ipi, e'i ijupe kõ.

“Tapeuvay ja'yry kõ”, e'i Jesu mã'ẽ
(Maku 9.42-48; Rukasi 17.1-2)

⁶ – Ja'yry kõ erauvay ipi. Ajawyi akãte'ã ee kõ ipi. Ava mõ sõ omojaiwe kõ eraa weko ai rupi remẽ, ojimomorijau 'atã tẽ Janejare'e po pẽ. Ikatu sa'u kuwa na'ewoive remẽ ojimomarama amãtejẽ ovote omãnõ, e'i. Ikatu sa'u kuwa a'ewo mã'ẽ takuru mitirõwã mã'ẽ wãpasĩ okuruka rẽ ero'a pãranã pupe omãnõ amãtejẽ, ja'yry kõ nomojaiweive remeve, e'i.

⁷ – Oiko teãmã ike yvy pẽ poromojaiwe mã'ẽ, e'i. Ajamã'ẽ mokoi a'e mirã kõ poromojaiwe kõ poroeraa weko ai rupi mãe kõ pẽ. Ipojoy ai tẽ

^g 18.1 Ruk. 22.24 ^h 18.3 Mak. 10.15; Ruk. 18.17

a'evo ekoi mǎe kō. Ajawyi Janejare'e omomorijau kō ywetetà kāramō, e'i.

8– Ajawyi kee a'e eayvukasia rōmō. Ma'e remē pepo ojavyokatà ivo tekoua pejē. Ma'e remē pepy rupi peotà peneko ai kyty. Ikatu kuwa peeta amātejē ity remē, Janejare'e rekoa tapejavvy ywe'e tite e'ā. A'evo peiko amātejē remē tē napeo'āi kuwa pepo revejē, āmō, pepy revejē, jimomorijau wasua rena kyty, tata wasu noe'āi mǎ'ē kyty. Ajawyi kee a'e pejē. Ojipoeta mǎ'ē vo 'ejē tapeiko, taperovija ywe'e tite e'ā ikō pepo nē, a'e pejē. Āmō, ojipyeta mǎ'ē vo 'ejē tapeiko, a'e pejē. Āmē tē erekoa rupi peiko jētà. A'evo remē tē pepo e'āte, pepy e'āte, Janejare'e rena kyty peo jē kuwa.ⁱ ⁹Penea a'evo ve. Ojeakwaro mǎ'ē vo 'ejē tapeiko, tapejimoaioka ywe'e tite e'ā ikō penea pē nē, a'e pejē. Āmē tē erekoa rupi peiko jētà. Āmē tē peotà Janejare'e rena pē. Tata wasu, jimomorijau wasua rena kyty napeo'āi penea revejē, a'e pejē, e'i Jesu.^j

Kaneiru oo opa oo mǎ'ē rē tē Jesu poromosā'āga remēwarà
(Rukasi 15.4-7)

¹⁰ Jesu e'i jē wemimo'ekwerà kō pē:

– Ikatu ikō ja'yrerà kō pereko ipi nē. Tapejimoemija e'ā ikō ee kō nē. Janejare'e ja'yrerà kō rē okāte'ā ipi, e'i. Nopotai ojisyry tite owyi kupa, e'i. Uve ja'yrerà pātavōarà yvapewarà kō, Papa rovake ekoi kupa ipi. Ipyri yva pē tui kupa ipi. Ja'yrerà rewarà kō omome'u ijupe ipi, e'i.

¹¹ – Ojisyry we'e tite iwyi mǎe kō resa ajo erojivy eraa Papa kyty.^k

¹² Kee jaa rē peja'a. Āwitō kaneiru teima jarà mō, mōa'ārōwā eima kō mǎ'ē. 100 rōmō tesō eima mǎ'ē. Āmē pe'īgà sō opa oo tite vytyry kō rupi remē, ijarà oitytā rā'ītā āmō kō oo opa oo rā'ītā mǎ'ē reka, ajaate wesa.

¹³ Āmē ijarà wesa remē aje ywete orytà ee, oo rā'ītā iko maekwerà wesa rewarà mō. A'e rē ywesō ory rā'ītā noopai mǎe kō wyi, 99 mǎe kō wyi. A'e rē kōrijō tē ojipy'amopirai mijā, ajawyi, e'i. ¹⁴ Āwitō kaneiru jarà weka tite rā'ītā iko ajaate weima wesa. Āwīvo ve Papa yvapewarà wekatà ja'yry pe'īgwerà, oopa tite oo remē. Nivoi tekoua rupi oo tite mǎ'ē wekatà esa, e'i Jesu wemimo'ekwerà kō pē.

“Kee tapereko imogeta nivoi penereko mǎ'ē”, e'i Jesu mǎ'ē

¹⁵ E'i jē Jesu wemimo'ekwerà kō pē:

– Ekoty rewarà mō sō nivoi nerereko remē, ekwa rā'ītā eporegeta ijupe. Kee eretā ijupe: “Manyvore pō āwīvo sō nivoi erereko tite rejupa?” eretā. Ajamǎ'ē te'ā'ā rupi tē rā'ītā ere ijupe. Āmē neayvu werovija remē, maevo ijāgyotà aekwerà rē. Pejimory tarà mijē ojeeve āmē ky'y.^l ¹⁶ Ajamǎ'ē,

ⁱ 18.8 Mat. 5.30 ^j 18.9 Mat. 5.29 ^k 18.11 Karetā karamoe remēwarà kō pē jamǎ'ē remē, āmōgwerà kō pē vs. 11 uve. Āmōgwerà kō pē nuvei. ^l 18.15 Ruk. 17.3

noenu tari sō neayvu remē, ekwa mijē ikoty. Nevo mǎe kō ve eraa nerupi ky'y, ikuwaparà kō rōmō. Pe'ī neraa remē, ikatu tē. Mōrijō neraa remē, ikatu teve. A'evoa rē kee e'i Janejare'e Moisesi remikusiwarerà rupi: *“Nivoi mǎ'ē jamo'ytà ava mō rē remē, pe'ī mirà remikuwa rupi rōwā ta'evō. Mōrijō, moapy rōmō e'i ky'y mǎe kō remikuwa rupi tē”, e'i maekwerà.*^m Āmē a'e kō rovake ere mijē ijupe, nemoaiarerà pē. [“Manyvōre pō āwīvo sō emoai rejupa?” ere tarà mijē ijupe. Maevo ojimorytā nere āmē ky'y. Ajamā'ē noenu tari mijē sō neayvu remē, nerupi oo mǎe kō wenutā āmē. Ajaire, “Ōō aje, noenu tari neayvu”, e'itā āmē kupa, e'i.]^l Āmē noenu tari mijē sō remē, nijāgyoay'āi sō nemoaiawerà rē remē, ekwa Janejare'e koty rewarà kō jimoatya pē ky'y. A'e kō pē emojenu pirujē ky'y, e'i. Āmē pirujē toporegeta ijupe ky'y. Maevo ojimorytā nere āmē. Ajamā'ē ojimoane'e jē sō remē, tapemā'ē tē rā'ī ee āmē ky'y. Ajawyi Janejare'e noerovijai mǎ'ē vo 'ejē tē perekotā ky'y, ijaiwererà rewarà mō, e'i. Nivoi mǎ'ē vo tē a'e āmē ky'y, e'i Jesu.

“Janejare'e wenu peporanu ijupe mǎ'ē ipi”, e'i Jesu mǎ'ē

¹⁸E'i jē Jesu wemimo'ekwerà kō pē:

– Āmō, kee a'e pejē. Ava mō pewarà mō, “Nivoi mǎ'ē tē āwī,” pejē remē, “nivoi” e'i tevetà Janejare'e ijupe. Āwīvo ve, “Ivo mǎ'ē tē āwī,” pejē ava mō pē remē, “ivo” e'i tevetà Janejare'e ijupe, e'i Jesu.ⁿ

¹⁹E'i jē ijupe kō:

– Āmē temimotarà ojevo jē pepota Janejare'e pe wyi remē, “Ja'e āwī Janejare'e pē tijaporanu”, pejē remē, tapeporanu ikō ijupe āmē nē, e'i. Papa yvapewarà wenutā peporegeta ijupe maekwerà āmē, e'i. “Hoō” e'itā āmē. Aje ywete aepo a'e. ²⁰Āmē, mōrijō moapy rōmō sō pejimoaty Janejare'e pē pemogeta eremīgwai kō rōmō remē upi upi, ije ve a'e pē aikotā pepyri, e'i Jesu ijupe kō.

Temiporijauesakwerà rē tē Jesu poromosā'āga remēwarà

²¹Ajaire Peturu e'i Jesu pē:

– Ma'e remē ava mō nivoi janerereko remē, “awyjepa” ja'e tarepe ijupe ijaiwererà pē ipi. Ajamā'ē ajaire nivoi jē janerereko tarà mijē ajaire. Ajawyi “awyjepa ky'y” eu ipe tarà mijē pō ijupe? Manyvo remē pō “awyjepa” nija'e'āi ijupe ky'y? 7 rōmō tesō ja'e paire pō? e'i.

²²Āmē Jesu e'i ijupe:

– Ānī. 7 wyi wete,^o e'i. Ijatyray tesō aepo tija'e jē ijupe. Nijapi'āi aepo javo rōmō, e'i Jesu ijupe.^p

^m 18.16 T.M. 19.15 ⁿ 18.18 Mat. 16.19; Juv. 20.23 ^o 18.22 Jesu “7 x 70,” e'i. Kee jaa tē aepo e'i mǎ'ē. 7 wyi wete. 7 rōmō janepoaty wyi! Jamokājāma tesōtā kuwa. Maevo 490 rōmō tesō “awyjepa” tija'e tē jē! ^p 18.22 Ruk. 17.3-4; 18.22; Jinō. 4.24

23-24 Jesu oporegeta jê wemimo'ekwerà kô pè. Kee e'i:

– Janejare'e poroporijauesa ywete ipi. Ikarakuri ywete mǎě rè tè poromosǎ'ágatà tapekuwa manyvotà jareko ikuwa Janejare'e Jôvijǎ wasu rômô ekoi remê. Kee. Ikarakuri ywete jôvijǎ wasu rômô ekoi, a'e rupi jakuwa. Ma'e remê mǎa'ârôwǎ karakuri e'ekwerà jôvijǎ opâtavôarà mǎ pè ome'ê rǎ'î, ajaire tomojivy mijê ijupe. Ajamǎê ipâtavôarà nomojivyi sire'e ajaire. [Nomoaty kuwai imojivy.]

– ãmê ãmô 'ary pè jôvijǎ omǎê kareta kô rè upa, karakuri ome'ê rǎ'î jane kô pè maekwerà kô rè. Nomojivyive mǎe kô omuroka tomojivy ky'y. ãmê opâtavôarà okwai imuu. “Kejavu karakuri jypy remê ame'ê rǎ'î itôkô neupe. Neremojivyive ije ajamǎê”, e'i. “Age'e sikô teremojivy ekarakuri rekovijarerà ije ky'y nê”, e'i jôvijǎ ijupe ky'y.

25– ãmê jôvijǎ aepo e'i remê, ipâtavôarà e'i: “Nareko ywe'ei epy rǎ ajamǎê”, e'i. “Manyvotà pǎ areko imojivy?” e'i oôvijǎ pè. ãmê jôvijǎ e'i: “Orome'êtà awi temîgwai ai^q rômô epy rômô ky'y”, e'i. “Nererekwarà ame'ê tary ve. ãmô, neâkarà kô”, e'i. “Ãwî kô nerepy rômôtà ky'y”, e'i jôvijǎ.

26– ãmê ipâtavôarà aepo wenu remê, ojimonyi tesô enu. Ameve kuise'ê jê ojimoenǎpa'ǎ ovake ojiporijauesaoka ky'y. Otytypa tesô. Kee e'i oôvijǎ pè: “Eporijauesa rejupa! Terejikôtevê e'ǎ rǎ'î nerepy rǎ rè neiko!” e'i. “Mewe tè amojivyatà pirujê ene”, e'i. 27 Aepo e'i remê jôvijǎ oporijauesa ky'y. “Hoô” e'i ãmê ijupe. “Awyjepa” e'i. “Najipy'amogeta'ǎi ekarakurikwerà rè ky'y”, e'i jôvijǎ ijupe. Oryvay tesô temiporijauesakwerà ãmê ky'y.

28– Ojivy oo ky'y, oôvijǎ retǎ pe wyi. Ameve oôvijǎ remîgwai mǎ ovo mǎê oôvaisi, eeve oposiko mǎê mǎ. A'e jypy remê kejôgǎ karakuri moeta opyy rǎ'î iwyi maekwerà. ãmê temiporijauesakwerà omǎê ee remê, okarakurikwerà rè oja'a. Ameve kuise'ê opyy ikurukavy. “Age'eve sikô emojivy ekarakuri rekovijarerà ije nê!” e'i. 29 ãmê kejôgǎ karakuri nomojivyive mǎ'ê ojimonyi enu. Kuise'ê ojimoenǎpa'ǎ temiporijauesakwerà rovake ojiporijauesaoka mijǎ. Otytypa tesô javo ijupe. “Eporijauesa rejupa!” e'i. “Amojivyatà tè neupe!” e'i ijupe.

30– Soô, noporijauesai. Omono kôrijô imopǎ'ǎoka jimopǎ'ǎga pupe. “Neepyme'êma ije remê tè katu oromoëokatà jimopǎ'ǎga pupe wyi”, e'i. 31 ãmê ãmô temîgwai kô omǎê a'evoa rè remê, ojimonyi wete kupa. ãmê oo oôvijǎ wasu pè javo kupa. Pirujê a'evoa omome'u kupa.

32– Ajawyi jôvijǎ okwai mijê wemiporijauesakwerà imuu. Waka wasu ãmê ky'y. “Nivoi 'eteay eremîgwai nevo mǎ'ê nereko, j'i itôkô oroporijauesa ywete paire! 'Awyjepa' na'ei sipôkô ene! Oroporijauesa rewarà mǎ rôwǎ pôkô aepo a'e ene! 'Eporijauesa rejupa', ere ije remê

^q 18.25 Oposiko karuaru oôvijǎ pè mǎê. *Escravo* e'i karai kô ijupe mǎê.

itōkō oroporijauesa ãmẽ! ³³ ãwĩvo kuwasi ene mijã. Neporijauesa kuwasi nevoarã mijã!” e'i ijupe.

³⁴– Ojikõ'õ ai jõvijã ãmẽ ee ky'y. Ajawyi omono wemiporijauesakwerã jimopã'ãga pẽ ky'y, sota kō tonõpã nõpã imomorijau ky'y. “Neepyme'ẽma ije remẽ tẽ katu oromoẽokata jimopã'ãga pupe wyi”, e'i jõvijã ijupe ky'y, e'i Jesu poromosã'ãga mã'ẽ rupi.

³⁵ Jesu e'i jẽ wemimo'earã kō pẽ:

– Janejare'e “awyjepa” e'i jane kō pẽ ipi, poroporijauesa ywete teãmã rewarã mō. Awitõ jõvijã oporijauesa opãtavõarã mijã, ãwĩvo ve tapeporijauesa ãmõ kō ipi, Janejare'e reruparã mō. “Awyjepa” tija'e janevo mãe kō pẽ ipi, e'i. Ajamã'ẽ “awyjepa” napejẽi sō ãmõ kō pẽ remẽ, napeporijauesai ãmõ kō remẽ, Janejare'e yvapewarã ve napeporijauesa'ãi, e'i Jesu imogeta kō.

Werekwarã wyi opoi mã'ẽ rewarã

(Mateusi 5.31-32; Maku 10.1-12; Rukasi 16.18)

19 ¹ ãmẽ Jesu aepo e'i paire, ojisyry oo Karireja yvy pe wyi Juteja yvy kyty. Yy Jotão ovae kyty oo, kwaray ãma kytyre. ² ãmẽ aty wasu oo akypy rupi ojimoaty mijẽ ipyri. ãmẽ Jesu omokatu itekorã mãe kō a'e pẽ.

³ ãmẽ Pariseu kō mō uu ikoty. “Jesu siayvumooa”, e'i tite kupa. Ajawyi kee e'i rã'ãga kupa:

– Oremotekokuwa kee jaa rẽ rejupa. Manyvo pō tãmõ Moisesi e'i terekwarã wyi moia rẽ? e'i rã'ãga kupa. Manyvo remeve pō japoi kuwa iwyi? Japota remẽ pō japoi kuwa janererekwarã wyi? e'i rã'ãga kupa.

⁴ ãmẽ Jesu e'i:

– Pemogetapa itōkō Janejare'e ayvukwerã, kee e'i aepo jaa rẽ maekwerã: “*Karamoe remẽ Janejare'e oinõ kwaima'e, wãivĩ reve*”, e'i maekwerã.^r ⁵ “Ajawyi ojireko kupa remeve, opoi oõvijãgwerã kō wyi oo werekwaa mō kupa ky'y. Awyje rōmõ oiko ojeve iko kupa ky'y, pe'ĩpypte mã'ẽ rōmõ”, e'i maekwerã.^s ⁶ Ajawyi kee a'e pejẽ. Janejare'e pe'ĩpypte mã'ẽ rōmõ oinõ kō remẽ, tijamowaite kō e'ã ojiwyi, a'e pejẽ. Awyje rōmõ a'evo oikopa kupa, e'i Jesu ijupe kō ky'y.

⁷ ãmẽ Pariseu kō e'i:

– Manyvore pōkō kee e'i Moisesi ajamã'ẽ: “*Ava mō opoitã werekwarã wyi imoisyry remẽ, kareta tome'ẽ rã'ĩ ijupe, opoia mojikuwaparã rōmõ*”, e'i maekwerã? e'i kupa.^t

⁸ ãmẽ Jesu e'i ijupe kō:

– Naperovija tari Janejare'e ayvukwerã. Ajawyi aepo e'i tãmõ Moisesi ky'y. Nãwĩvoi Janejare'e poroinõ ppy remẽ ajamã'ẽ mijã, e'i. ⁹ Ajawyi kee a'e pejẽ.

^r 19.4 Jinõ. 1.27; 5.2 ^s 19.5 Jinõ. 2.24 ^t 19.7 T.M. 24.1-4

Kwaima'e mō sō werekwarà wyi opoi teywete remē, nimanyvoi epe erekwarà ekoi remē. Ajaire wereko ipetā āmō wāivī. A'evo mā'ē pè Janejare'e "ojimony'a mā'ē tē āwī", e'i kōrijōtā āmē, omojaiwe tesō werekwarà ity rewarà mō, e'i Jesu.^u

¹⁰ Āmē emimo'earà mō ojimonyi aepo renu. Ajawyi e'i:

– Āwīvo remē ikatu kuwa nijanererekwai remē, e'i.

¹¹– Ō'ō, aje, e'i Jesu. Ikatu, aje, e'i. Ajamā'ē "pirujē taerekwa e'ā", na'e'i ajamā'ē. Pe'ipe'igà tē naerekwa'āi māe kō, e'i. A'evo teāmā māe kō tē, e'i.

¹² Uve iteetejē naerekwa kuwa'āi māe kō. Uve naerekwa tari mā'ē rōmō teāmā isaky māe kō. Uve āmō kō otekorānā rupi naerekwa tari mā'ē rōmō mā'ē, ipirā nikatui māe kō. Āmō, omaramaa rupi a'evo māe kō teve. Manyvo noiko'āi kuwa weewewarà reve māe kō. Uve teve āmō kō, opota Janejare'e ayvu e'ey mojenuarà rè ywesō oposiko. Ajawyi naerekwa tari mā'ē rōmō oo. Āwīvoa pekuwa remē, tapetekokuwa āmē, e'i Jesu.

"Totuu nē ja'yrerà kō ekoty", e'i Jesu mā'ē

(Maku 10.13-16; Rukasi 18.15-17)

¹³ Ajaire jane kō mō wākarāgwerà kō weru Jesu kyty, toapytepyy kō Janejare'e pè oporegeta ijupewarà kō mō. A'e kō rè Jesu remimo'ekwerà kō omā'ē remē, e'i epe kupa:

– Jesu pemo'eaioka peākarā kō pè ne! Peeru sō peākarāgwerà kō ikoty! Perojivy kō eraa! e'i kupa.

¹⁴ Āmē Jesu wenu aepo jaa remē, kee e'i:

– Nemo'ei'āi ja'yrerà kō. Totuu nē ekoty kupa. Āwī kō tē omo'ēoka Janejare'e o'arà kyty ipi, e'i.

¹⁵ Āmē ajaire Jesu wapytepyy kō.

– Ikatuay aā ja'yrerà ereko, Papa, e'i Janejare'e pè.

A'evo wereko paire ojisyry oo.

Kōnomiokyry imoma'e ywete mā'ē uu Jesu pè oporanu remēwarà

(Maku 10.17-30; Rukasi 18.18-30)

¹⁶ Āmē ajaire mirà mō uu javo Jesu pè.

– Poromo'earà, manyvo aiko kuwa pō ivo tekoua rupi aiko, taa Janejare'e pyri aiko karuaru rōmō aiko? e'i Jesu pè.

¹⁷– Manyvore pō neporanu ivo katua rè? Pe'ite ivo katuay mā'ē. Janejare'e rōmō'ite a'evo ekoi. Nepota ipyri neiko karuaru remē, ijayvukwerà rupi katu ikō tereiko ipi nē, e'i.

¹⁸– Mā rupi pō? e'i kwaima'e Jesu pè.

Āmē Jesu e'i:

– Nekuwapa Janejare'e ayvukwerà tāmō Moisesi pè ome'ē maekwerà, upi tijaiko mā'ē. Kee e'i itōkō: "Terejuka e'ā mirà ikenē", e'i. Āmō,

^u 19.9 1Kor. 7.10-11

“Terejimomy'a e'ã. Nererekwapa remẽ, a'e reve kōrijō tẽ tereiko ipi mǎerã tẽ”, e'i. Ǽmō, “Tanemona e'ã ikō koivo kō ma'e rẽ ipi nẽ”, e'i. Ǽmō, “Nivoi mǎ'ẽ teremoy e'ã newari rōmō mirã kō rẽ ikenẽ”, e'i. ¹⁹Ǽmō, “Nerōvijāgwerã kō teremomojy ipi. Neruu. Ǽmō, ney. Ijavyukwerã rupi katu tereiko ipi”, e'i. Ǽmō, “Tereauvay nepyriwarã kō. Ǽwitō nejiauvay, Ǽwīvo ve tereauvay nepyriwarã kō, koivo kō ve”, e'i maekwerã.ʸ A'e a'e kō nekuwapa maevo, e'i Jesu ijupe.

²⁰ Ǽmẽ kōnomiokyry e'i:

– Ō'õ, aepo rupi katu aiko teãmã, e'i. Uve jẽ pō Ǽmō ijavyukwerã mō, a'e rupi taiko Ǽmẽ? e'i jẽ Jesu pẽ.

²¹ Ǽmẽ Jesu e'i ijupe:

– I'tete. Ivoe'e katu neikotã remẽ, kee jẽ tereiko. Ekwa nema'e kō teremẽ'ẽma karakuri repy rōmō. Ajaire emosãsãima epykwerã iporijãu mǎe kō pẽ erokwa. Pirujẽ neremimota katu kō oikotã neupe Janejare'e rena pẽ Ǽmẽ. Neme'ẽ maire, ejo erupi eremimo'earã rōmō, e'i.

²² Aepo kōnomiokyry wenu remẽ, soõ, ijāgyoay ky'y, imoma'e ywete rewarã mō. [Noo'ãi Jesu rupi ky'y, nopotai omoma'e kō ome'ẽma 'ejẽ, aja 'arã peve.]

²³ Ojisyry paire Jesu e'i wemimo'earã kō pẽ:

– Waypete imoma'e ywete mǎe kō pẽ Janejare'e omoẽoka o'arã kyty ipi. [Omoma'e kō rẽ ywesõ oja'a Janejare'e wyi.] Aje ywete aepo a'e, e'i. ²⁴ Tekoua amome'utã peupe tapekuwa sa'u, e'i. Ǽwitō teima rōvijã waypete wasa ikwa'igã mǎ'ẽ rupi. Noasa'ãi kuwa agui ropyta kwarã rupi, e'i.ʷ Ǽwīvo ve imoma'e ywete mǎe kō pẽ waypete Janejare'e omoẽoka o'arã kyty, e'i.

²⁵ Ǽmẽ aepo emimo'ekwerã kō wenu remẽ, ojimonyi wete kupa.

– Ǽwīvo remẽ ava jẽ rōwã oo kuwa Janejare'e pyri oiko karuaru rōmō Ǽmẽ! Ava nojireko katuoka'ãi kuwa ijupe? e'i tite kupa.

²⁶ Ǽmẽ Jesu omã'ẽ ee kō erokwa.

– Aje, ava jẽ rōwã oo kuwa ipyri oiko karuaru rōmō. Janejare'e rōmō'ĩte poromoigo karuaruoka kuwa opyri. Nuvei 'ete iwasu mǎ'ẽ Janejare'e pẽ, e'i.

²⁷ Ameve Peturu e'i Jesu pẽ:

– Emã'ẽ. Pirujẽ oroityppyipa orujo nerupi, e'i. Manyvotã awi oreupe ajaire? e'i.

²⁸ Ǽmẽ Jesu e'i ijupe kō:

– Ō'õ aje. Erauvay wyi pirujẽ peityppyi pejo erupi, e'i. Ajawyi kãramō ije, Janejare'e Remimuurerã ajimojane mǎ'ẽ, ajikuwa Jōvijã wasu rōmō

ʸ **19.19** Jisyry. 20.12-16; T.M. 5.16-20; Mat. 22.39 ʷ **19.24** Ǽwitō mirã mō o'arã kyty rejẽ epãnakō iko mǎ'ẽ mō, noike'ãi vyvra wryy rupi oo wepãnakō revejẽ. Oity remẽ tẽ kuwa vyvra wryy rupi wasa oo. Ǽwīvo.

ajo remē, poromojövijātà ereve ky'y, e'i. 12 rōmō jövijā miti kō rōmō peikotà, e'i. Isaeu kō atyry rōvijā kō rōmō peikotà, 12 ijeapyrerà mæ kō atyry kō rōvijā kō rōmō. Ekokwerà kō pemosā'āgatà esa, e'i.^x 29 Uvetà ãmō kō ve pevo mæ kō. Pirujē oityppyitā uu eayvu rupi erauvay rewarà mō kupa. Ma'e oitytā kupa. Wetā oitytā oo kupa. ãmō, wetārāgwerà kō ve. Oōvijāgwerà kō. Wākarāgwerà kō. ãmō, okoo kō. Wāisō pirujē oityppyipatā uu, erauvay kupa rewarà mō, e'i. Ajawyi kee a'e pirujē wemireko kō oityppyipa erupi uu mæ kō pè. Penemitykwerà kō wyive tesō Janejare'e ome'ētā pejē ky'y. Opyri tekou karuarua ome'ē teve pejē, e'i.

30 – Ajamāē ijaty jo'arà kyty ekoi epe mæ kō jokunawyriwarà kō rōmō ekoitā. Jokunawyriwarà kō ãmē jo'arà kyty ekoitā, e'i Jesu ijupe kō.^y

Koo rewarà rè tē Jesu poromosā'āga remēwarà

20 ¹ Jesu omotekokuwa jē wemimo'ekwerà kō. Manyvo Janejare'e janerereko Janerōvijā wasu rōmō mæ'ē rè omo'e kō jē. Kee e'i:

– [Kāramō Janejare'e poromoe'yi 'arà mē, wemīgwai kō wepyme'ētā ky'y. Ivo katu ojevo jevo jē wepyme'ē kōtā, e'i. Oporijauesa kōtā ereko katu kō. ãwitō ojirovija puku ee mæ kō, ãwīvo ve ke'ī omānō remē tē katu ojirovija pyy ee mæ kō. Ojevo jē wereko katu kōtā.] Koo rewarà rè tē poromosā'āgatà tapekuwa sa'u. Uve koo jarà mō. A'e moma'eyva omojikwa ywete okoo pè, uva'y.

– Ajaire emitā'a otārōma ky'y. Ajawyi ijarà e'i oupe: “Eremitā'a otārōma ky'y. Ava sipō opo'otā eupe?” e'i. Ajawyi ijarà oo rā'ī taa kyty, wemīgwai rā kō reka. Ji'liveay ipō oo. ² ãmē wemīgwai rā kō mō wesa. Kee e'i ijupe kō: “Pekwa ekooporà tapepo'o uva imoaty”, e'i ijupe kō. “Aepyme'ētā karakuri sī moeta pè ajaire pejē”, e'i. “Pe'ī 'arà mosikoa repykwerà ame'ētā pejē”, e'i ijupe kō. “Hoō” e'i ãmē oory rōmō kupa. Oo ãmē oposiko ijupe kupa.

³ – Ajamāē noyive emīgwai kō. Ajawyi ijarà weka jē ãmō wemīgwai rā kō mō. Kwaray oēmokopa remē, oo eka kō. Moma'e me'ēa pè wesa kō. O'ā teywete kupa upa, noesaive oposikoa kupa rewarà mō. ⁴ A'e kō pè koo jarà e'i: “Ja'e eremīgwai kō rōmō ekoo pè tapeposiko”, e'i. “Ivo katu tē promoe'pytā”, e'i. “Hoō” e'i kupa. Oo ãmē kupa.

⁵ – Ajamāē noy'āive emīgwai kō. Ajawyi oo mijē eka kō, jane 'aryvopa tesō kwaray remē. Wesa mijē imono kō toposiko. Noy'āive ajamāē emīgwai rā kō. Kwaray ijāpēma remē oo mijē eka kō. Wesa kō mijē eru ãmē. Omono kō mijē toposiko.

⁶ – Ajamāē noyive emīgwai. Ajawyi karumē oo mijē wemīgwai rā kō reka. Moma'e me'ēa kyty oo mijē. A'e pè wesa kō mijē. A'e kō wapy teywete upa. “Manyvore pō napeposikoi pekupa?” e'i koo jarà ijupe kō.

^x 19.28 Mat. 25.31; Ruk. 22.30 ^y 19.30 Mat. 20.16; Ruk. 13.30

7– “Moma'e rè noroposiko'ãi? Noroesai mosikoa mō”, e'i kupa. Āmē koo jarà: “Pekwa awi ekoo rè tapeposiko”, e'i ijupe kō. “Hoō” e'i kupa. [Oo āmē upi kupa. A'evo remē tè oypa emīgwai kō ky'y. Opo'opa kupa ky'y.]

8–9– Āmē karupa ky'y remē koo jarà e'i tōvijā miti pè: “Emuu eremīgwai kō oposikoaawerà repykwerà topyy kupa ky'y”, e'i. “Karumē tè oposiko maekwerà kō ypy rā'ī teremoepy”, e'i. “Ajaire ijāpē kwaray remē oo maekwerà kō emoepy. Ajaire jane 'aryvo katu kwaray remē oo maekwerà kō emoepy. Ajaire kwaray oēmokopa remē oo maekwerà kō. Ji'iveay oo maekwerà kō takypy rupi tè teremoepy ky'y”, e'i. [“Ojevo jē pe'ī 'arà tè mosikoa repykwerà tereme'ē pirujē ijupe kō”, e'i.] “Hoō” e'i āmē tōvijā miti.

10– A'evo wereko āmē. Mosikoa repykwerà omosāi oposiko maekwerà kō pè upa. 11 Āmē karumē oo maekwerà kō omoepy remē, ji'iveay oo maekwerà kō omā'ē ee upa. Oryvay kupa upa. “Haa! Pe'ī 'arà tesō mosikoa repy vo koo jarà karakuri ome'ē noposiko pukui māe kō pè”, e'i tite oupe kupa. “Tysi tō jane, japosiko puku mā'ē”, e'i tite oupe kupa. Wārō jē āmē kupa.

– Āmē opyy oposikoa repykwerà kupa remē, soō, naoryi kupa ky'y. Mosikoa repykwerà ojevo jē. Ajawyi oo koo jarà pè javo kupa. 12 “Manyvore pō ojevo jē orerepyme'ē?” e'i e'i kupa. “Aposiko ywete rōwā sipōkō ije! Ije ywesō rōwā sipōkō aposiko ywete iwyi kō! Kwaray rakua rupi aposiko mijā! Ije ywesō apyy kuwasi! Ajamā'ē neremoepy ywe'ei ije!” e'i e'i kupa. Ojimōarōay wete kupa ky'y.

13– Ajawyi koo jarà e'i aepo e'i mā'ē mō pè, oposiko puku mā'ē mō pè: “Ije āmē noromoripei! Ivo tè katu oromoepy!” e'i. “Ji'ī neroryvay itōkō neposikoa repy rā rè neiko mijā! Manyvore pō naneroryi age'e ky'y?” e'i. 14 “Nekarakuri erojivy eraa. Apota noposiko pukui māe kō moepy katu teve, nevo. 15 Ekarakuri pupe amoepy kō. Ajawyi ije tè akuwatā ime'ē, eremikuwa rupi tè”,^z e'i koo jarà ijupe, e'i Jesu poromosā'āga poromo'e.

16 E'i jē Jesu ijupe kō:

– Ijypykwerà kō takypyre kytywarà mō ekoità, e'i. Takypyre kytywarà kō āmē ijypykwerà kō rōmō ekoità, e'i Jesu.^a

“Ejukatā kupa”, e'i mijē Jesu mā'ē
(Maku 10.32-34; Rukasi 18.31-34)

17 Āmē Jesu Jerusarē taa kytyre oo iko wemimo'ekwerà kō reve, 12 māe kō reve. A'e kō pè rōmō'īte oporegeta iko, oo oiko kupa remē.

18– Pejapyaka katu rā'ī. Jerusarē taa kyty jaatā jaiko. Javāe remē, erereko aitā erereko kupa, Janejare'e Remimuurerà ajimojane mā'ē rōmō

^z 20.15 “Nakāte'āi rewarā mō sipō pejimōarō ekoty?” jaa tè aepo e'i mā'ē.

^a 20.16 Mat. 19.30; Mak. 10.31; Ruk. 13.30

aiko rewarà mō. Janejare'e pè oporegeta mǎe kō rōvijǎ kō po pè tesō eme'età kupa. Āmō, tāmō Moisesi remikusiwarerà rè poromo'e mǎe kō po pè. A'e kō, "Pejuka ikenē", e'ità eupewarà mō. ¹⁹Juteu rōwǎ mǎe kō po pè emonotà āmē kupa. A'e kō erojaità. Enōpǎ nōpāmatà teve kupa. Āmē si ejukatà tē tesō vyvra jipokana rè kupa ky'y, e'i. Ajamā'ē moapy 'arà paire, apoeratà apō'ā tarà mijē, e'i ijupe kō.

Tiaku kō y oporanu Jesu pè remēwarà

(Maku 10.35-45)

²⁰Āmē ajaire Semeneu rerekwarà uu Jesu kyty, omemyry kō reve. Tiaku reve. Āmō, imōmiri Juwāo reve. Ojimoenāpā'ā Jesu rovake oporanu.

²¹– Moma'e pō nepota? e'i Jesu ijupe.

Āmē iyy kee e'i:

– Nejimojōvijǎ wasu remē, ememyry kō epyteporo jōvijǎ miti kō rōmō toiko kupa, a'e tē ene. "Hoō" tere amātejē āmē, e'i tite Jesu pè iyy.

²²Āmē Jesu e'i imemyry kō pè, Tiaku kō pè:

– Napekuwai wyi aepo pejē ije, e'i. Pejimomoriiau kuwa pāwī ereve pemānō ejuka kupa remē? e'i.

– Ō'ō! e'i tite kupa.

²³Āmē Jesu e'i ijupe kō:

– Aje pejimomoriiautà evo ve. Ajamā'ē ije rōwǎ poromōjōvijǎokata ajamā'ē. Papa tē poromōjōvijǎoka mǎ'ē. A'e wemikuwa rupi tē wemipyteporokwerà omōjōvijǎokata ereve, e'i Jesu ijupe kō.

²⁴Āmē āmō Jesu remimo'earà kō ojimōarō aepo renu, Tiaku kō rē.

²⁵Āmē Jesu omoaty kō pirujē imuu opyri kee javo ijupe kō:

– Pejapyaka rā'i! Jane kō nokuwai Janejare'e ipi remē, tōvijǎ kō ojimokasi oē jane kō 'arà kyty, āwisō emīgwai kō rōmō toiko kupa. Ojiayvuerovijaoka wemīgwai kō pè ipi. ²⁶A'e kō vo tapeiko e'ā. Pepota pejimojōvijǎ remē, temīgwai vo 'ejē tapeiko. Poropātavōarà rōmō tapeiko, e'i. ^b ²⁷Aje pepota pejē ywesō remē, temīgwai vo 'ejē tapeiko, e'i. ^c ²⁸Ereruparà mō awi tapeiko. Janejare'e Remimuurerà ajimōjane mǎ'ē teipe ije. Ajamā'ē, "Jōvijǎ tē ije", na'ei pejē. Āwīvo mǎ'ē rōmō rōwǎ ajo ike jane kō pytery pè. "Jōvijǎ rōmō tajikuwa!" na'ei. Temīgwai vo 'ejē tē ajo jopytery pè poropātavō. Jane kō aiwererà repy rōmō ajo. Amānōtā jane kō aiwererà repykarà mō, Janejare'e pyri toiko karuaru kupa, e'i Jesu ijupe kō.

Naeapyoi mǎe kō Jesu omokatu remēwarà

(Maku 10.46-52; Rukasi 18.35-43)

²⁹Āmē ajaire Jesu okwa Jeriko taa rupi, wemimo'ekwerà kō reve. A'e taa pe wyi ojisryy oo remē, aty wasu ve oo akypy rupi. ³⁰Oo remē,

^b 20.26 Ruk. 22.25-26 ^c 20.27 Mat. 23.11; Mak. 9.35; Ruk. 22.26

mõrijõ naeapyoi mǎe kō wesa. Pee reme pè wapy kupa upa. ãmẽ Jesu okwa iko remẽ, wapukai ijupe kupa.

– Jõvijǎ, tǎmõ Tavi Jeapyrerà e'eay tè ene! Oreporijauesa rejupa! e'i wapukai kupa.

³¹ ãmẽ ijatryray mirà kō kee e'i ijupe kō:

– Aepo pejẽ sō! Pepu sō! e'i kupa.

ãmẽ ywesõ wapuka pukai kupa.

– Jõvijǎ! Tǎmõ Tavi Jeapyrerà e'eay tè ene! Oreporijauesa rejupa! e'i wapukai rōmõ kupa.

³² Ajawyi Jesu opyta rǎĩ jawo ijupe kō.

– Totuu nẽ ekoty kupa, e'i.

Uu kupa remẽ, e'i ijupe kō:

– Manyvo pō pepota poroereko? e'i.

³³ – Oropota orereapyo katu rōmõ, e'i kupa. Oremoeapyo rejupa, oro'e ene, jõvijǎ, e'i.

³⁴ Aepo rè Jesu oporijauesa kō ãmẽ. Ojipy ea kō rè imokatu okasia rupi. Ameve eapyo katu kupa ky'y. Ajaire Jesu rupi oo iko kupa.

Jumëtu rupi Jesu ovǎe Jerusarẽ taa pè oike remëwarà

(Maku 11.1-11; Rukasi 19.28-40; Juwǎo 12.12-19)

21 ¹ Ajaire Jesu oo jẽ Jerusarẽ taa kyty, wemimo'ekwerà kō reve. ãmẽ ovǎetà pyri'ijeẽ kupa remẽ, ãmõ tena miti pè rǎĩ ovǎe kupa. Petepaje eu a'e taa pè. Yvytyry ppy pè tè a'e tena. Oriveiraty eu vytyry pè. ãmẽ Jesu omono wemimo'earà kō mō wenone rupi. Mõrijõ omono kō.

² Kee e'i amǎtejẽ imono kō:

– Pekwa erenone rupi wǎi taa tui upa mǎẽ gyty, e'i. A'e pè pevǎe remeve, jumëtu^d kōjǎ rè pemǎ'ëtà, imemyry reve. Wǎnõ tatui kupa mǎẽ rè. A'e kō rè pemǎ'ẽ remẽ, pejora eru ike ije, e'i. ³ ãmẽ ava mō sō kee e'i remẽ, “Moma'e rǎ mō pō pejoratà eraa?” e'i sō pejẽ kupa remẽ, kee tapejẽ: “ǎnĩ. Orerõvijǎ tè ‘eeru’ e'i ore. Ajawyi oroeraatà rǎĩ”, tapejẽ. “Hoõ” e'itǎ peupe ãmẽ kupa, e'i ijupe kō.

⁴ Janejare'e ayvukwerà rupi katu tè a'evõ Jesu ekoi, ijayvu mojenuarà kee okusiwa maekwerà rupi katu tè.

⁵ “Kee teremojenu Jerusarẽ taa wǎnà kō pè:

‘Penõvijǎ ywete rǎ jõvijǎ wasu rōmõ ovǎetà iko.

Nojimokasiokai mǎ'ẽ rōmõ ovǎetà iko.

Jumëtu ape 'arà rupi tè ovǎetà iko, jumëtu memyry ape 'arà rupi tè.

A'evõ ojikuwatà peupe’ ”, e'i maekwerà.^e

^d 21.2 Jumento ^e 21.5 Sak. 9.9

Aekwerà rupi katu Jesu ekoità. Ajawyi “aje” taoty Janejare'e ayvu mojenuarà remikusiwarerà pè.

⁶ Ìmē Jesu “pekwa” e'i ijupe kō remē, “hoō” e'i oo kupa. ⁷ Ìmē jumētu kō rè omā'ē a'e pè kupa remē, weru Jesu pè kupa. Ajaire oyru poko kō oinō ijape 'aryvo kupa. A'e ape 'aryvo Jesu oo iko.^f ⁸ Ìmē ovāe iko remē, aty wasu oo upi. A'e kō oyru poko kō omovevu vevu imojimoy moy eraa pee rupi Jesu renone rupi ipārōga rōmō kupa. Ìmō kō ka'aro opo'o, warakuri ro vo mǎ'ē. A'e ve omojimoy moy teve Jesu renone rupi kupa. ⁹ Aty wasu pytery pè werovāe Jesu ereko kupa. Pirujē wapuka pukai Jesu vāea rè kupa.

“Tāmō Tavi Jeapyrerà e'ey simoe'e!
Janejare'e tomory Wemimuurerà imoe'eoka!
Janerōvijā ywete ywesō yvapewarà kō 'arà kytywarà rōmō ekoi!
A'e simoe'e!” e'i e'i kupa.

¹⁰ A'evo wereko Jesu imoe'e kupa, ajaate Jerusarē taa pè ovāe. Ìmē ovāema Jesu remē, pirujē a'e pewarà kō e'i e'i ojupe kupa oory rōmō iko kupa.

– Haa, ava pāwī? e'i e'i kupa.

¹¹ Ìmē Jesu rerovāearà kō e'i aepo e'i mǎe kō pè:

– Jesu tē āwī! Janejare'e ayvu mojenuarà tē, e'i kupa! Nasare wānà! Karireja yvy kyty wyi uu mǎ'ē! e'i teve kupa.

Jesu Janejare'e moe'ea retā rè okāte'ā remēwarà
(*Maku 11.15-19; Rukasi 19.45-48; Juwāo 2.13-22*)

¹² Ìmē ajaire Janejare'e moe'ea retā gyty Jesu oo iko. Etā ypy pè ovāe remē, jane kō mō Janejare'e pè temime'ē rā kō ome'ē karakuri repy rōmō a'e pè kupa upa.^g Ìmē Jesu a'evoa rè omā'ē erokwa remē, nopotai. Ajawyi ime'ēarà kō omoisyrypa imono. Ìmō, opyy mǎe kō teve omoisyrypa imono. Ìmō, namesa kō karakuri rewarà kō oposiko i'aryvo mǎe kō oity ipujere. Karakuri rena kō oity imopepeipa. Ìmō, jirusi me'ēarà kō apyka kō oity teve ipujere. A'evo Jesu ekoi, nivoi ekoi kupa rewarà mō.

¹³ E'i jē Jesu:

– Nivoi agyvo Janejare'e moe'ea retā pereko remē. Kee e'i itōkō Janejare'e kareta rè ojikusywa: “*Eretā eupe oporegetatā mǎe kō poregetaa*”

^f 21.7 A'evo jōvijā wasu jikuwaparà rōmō ojikuwa ovāe. ^g 21.12 Kejō ome'ē kupa: Teima kō. Jirusi. Ìmō, kaneiru ra'yry. Ìmō, pui ra'yry. Wāisō, itee tee tē ome'ē kupa. Ajamā'ē a'e pè ome'ē kupa remē, omoripe tē ipyyarà kō kupa ipi. Omoepy wete sa'u kupa ipi. A'evo tē karakuri omoaty wete oupe kupa ipi.

rena tē”, e'i tē.^h Aekwerà rupi katu rōwā ajamā'ē pereko! e'i. Imona mā'ē retā vo 'ejē pereko! e'i imoātāre'ā kō.

¹⁴ Āmē jakatu naeapyoi māe kō uu uu Jesu kyty, Janejare'e moe'ea retā ypy pē. Āmō, etāmā kānī māe kō. Āmē Jesu omā'ē ee kō remē, omokatu kō. ¹⁵ Mōa'ārōwā jane kō opota katu Jesu. Ijāgyo ywete ikasia rē omājā kupa, poromokatu remē. Ja'yrerà wyive tesō Jesu rē oja'a.

– Tāmō Tavi Jeapyrerà e'eay simoe'e! e'i e'i ja'yrerà wapuka pukai.

Ajamāē Janejare'e pē oporegeta māe kō rōvijā kō aepe wenu remē, ojikōō Jesu rē āmē kupa. Āmō, tāmō Moisesi remikusiwarerā rē poromō'e māe kō ve ojikōō ee, ikasia rewarā mō. Āmō, ja'yrerà kō rewarā mō teve. ¹⁶ Ajawyi kee e'i Jesu pē kupa:

– Neenu pō ja'yrerà kō aepe e'i neupe remē? e'i kupa.

Āmē Jesu e'i ijupe kō:

– Ō'ō, aenu. Ikatuay wete ja'yrerà aepe e'i remē, e'i. A'e kō pewarā mō kee ojikusiwa amātejē Janejare'e ayvu rōmō: “Janejare'e! Ene tē ja'yrerà kō nemo'e, owaray tanemoe'e!”, e'i maekwerā.ⁱ Napemogetai sipōkō aekwerā! Ajawyi ikatuay tē ja'yrerà kō aepe e'i remē, e'i.

¹⁷ Ajaire Jesu oē oo iwyi kō ky'y, Jerusarē taa pe wyi. Petānia taa kyty oo oke.

Jesu omosinīmaoka moma'eyva'y ni'ai mā'ē remēwarà (Maku 11.12-14,20-24)

¹⁸ Āmē ji'ive Jesu ojivy mijē oo Jerusarē gyty, wemimo'earā kō reve. Nikasi amyay pē oo iko remē. ¹⁹ Āmē moma'eyva'y rē omā'ē, pee reme pē, piku'y eu ijupe mā'ē rē.^j Opota ipe a'e'akwerā o'u mijā. Ajamā'ē ni'ai. Ookwerygā tē tui.^k Ajawyi Jesu e'i moma'eyva'y pē:

– Māerā tē tane'a e'ā awi ky'y, e'i.

Ameve osinīma moma'eyva'y ky'y.

²⁰ Āmē emimo'earā kō ojimonyi a'evoa rē omā'ē kupa remē.

– Manyvo pāwīvo Jesu py'awarā mō omosinīma piku'y! e'i kupa.

²¹ Jesu e'i ijupe kō:

– Ō'ō, aje. A'evoa rē kee a'e pejē. “Aje” pejē ikō Janejare'e kasia pē pepy'a pupe nē, e'i. Āmō, aā vytytry pē eayvu rupi, “Ejisyry pāranā wasu pupe ejimomo eo”, pejē sō remē, a'evotā kuwa āmē, “aje” pejē Janejare'e kasia pē remē. “Aje ipō?” napejēi pepy'a pupe remē.^l ²² Pirujē peporijau ee mā'ē rē peporanu ijupe remē, “hoō” e'itā pejē. Ome'ētā āmē, “aje” pejē ijupe remē, e'i Jesu ijupe kō.

^h 21.13 Isa. 56.7; Jer. 7.11 ⁱ 21.16 Jīg. 8.2 ^j 21.19 Werywete kuruvyvu vo ywete mā'ē piku'y. Ajamā'ē temitāgwerā. ^k 21.19 Ajawyi i'a maevo sō tite tē. ^l 21.21 Mat. 17.20; 1Kor. 13.2

“Ava ayvu rupi pō moko ere neiko?” e'i Jesu pè kupa remēwarà
(*Maku 11.27-33; Rukasi 20.1-8*)

²³ Āmē jil'ive Jesu oo mijē Janejare'e moe'ea retā gyty. A'e ppy pè poromo'e upa. Āmē Janejare'e pè oporegeta mǎe kō rōvijā kō ovǎe ipyri. Āmō, Juteu rōvijā kō mō ovǎe.

– Ava ayvu rupi pō moko ere neiko ipi? e'i ijupe kupa.

²⁴⁻²⁵ [Ajamǎ'ē Jesu okuwapa opota tē wayvumooopa kupa remē. Ajawyi Jesu jē wayvuenone'a kō amǎtejē.] Kee e'i:

– Ije ve aporanutà peupe rǎi. Pejē ppy pemome'u ije awi. Ava ayvu rupi pō Juwāo amyry poromōjāmōrī ipi? Janejare'e ayvu rupi pō? Mirà kō ayvu rupi pō ma'e remē? e'i Jesu ijupe kō.

Āmē jōvijā kō ijayvu yvu ojiupe.

– Manyvo ja'età pō aepe e'i remē? “Janejare'e ayvu rupi Juwāo uu”, ja'e sō remē, “Manyvore sipō ‘aje’ napejēi ijayvu pè āmē?” e'itā janeupe. ²⁶ Ajamǎ'ē, “Jane kō ayvu rupi tē Juwāo uu”, nija'e'āi teve. Aty wasu ojikō'ōtā janere aepe ja'e sō remē. “Janejare'e ayvu mojenuarà tē Juwāo amyry”, e'i kupa. Ajawyi maevo janemomarama kuwa āmē kupa, e'i ojiupe kupa.

²⁷ Ajawyi ne'i'āi Jesu pè kupa.

– Norokuwai ava ayvu rupi pō uu, e'i rǎ'āga ijupe kupa.

Āmē Jesu e'i ijupe kō:

– Ije ve na'e'āi pejē āmē, e'i ijupe kō.

Ta'yry kō rē tē Jesu poromosǎ'āga remēwarà

²⁸ Jesu e'i mijē jōvijā kō pè:

– A'etā pejē Janejare'e remimota rupi ekoia rē, e'i. Ta'yry kō rē tē poromosǎ'āgatà, e'i. Uve kwaima'e mō, mōrijō ta'yry mǎ'ē. Āmē āmō 'ary pè tuu e'i teke'yry pè: “Ekwa ekoo kyty tereposiko”, e'i. ²⁹ “Ānī, naa'āi”, e'i epe ta'yry mijā. Ajamǎ'ē ajaire ojimotee oo oposiko. ³⁰ Ajaire tuu oo mijē imōmirī gyty tē ky'y. A'e pè e'i teve: “Ekwa ekoo kyty tereposiko”, e'i epe. “Hoō” e'i tite uu pè. Nooi ajaire ajamǎ'ē. ³¹ Ajare kee a'e. Mǎ ta'yry pō uu remimotarà rupi oo? e'i ijupe kō.

– Teke'yry, e'i kupa. A'e tē oo ijayvu rupi, e'i kupa.

E'i jē Jesu ijupe kō:

– Ōō aje, e'i. Erekoa rē tē age'e aporegetatà pejē. Āwitō ta'yry ppykwerà noerovijai rǎi uu. Ajaire tē ojimotee oo. Āwīvo ve tekoua repy moatyarà kō.^m Āmō, wāivī imy'arai tē maekwerà kō ve āwīvo ekoi. A'e kō aje ojirova Janejare'e kyty ajaire. Ijayvu rupi oo kupa ky'y. Pejē āmē imōmirī noerovijai uu mǎ'ē vo 'ejē peiko. Ajawyi a'e kō ppy Janejare'e rena pè ootà pewyi, e'i Jesu ijupe kō.

^m 21.31 Karakuri opyy jane kō wyi imoaty Romā pewarà jōvijā wasu pè mǎ'ē.

32– Emãẽ. Jypy remẽ Juwão poromojãmorĩ mãẽ amyry uu ipe pekoty. Peenu ipe poromotekokuwa Janejare'e rekoa rẽ iko remẽ. “Aje” napejẽi ijayvu pẽ ajamãẽ. Nivoi mãe kô kôrijõ tẽ “aje” e'i ijayvu pẽ. Ojirova Janejare'e kyty ãmẽ kupa, e'i. A'evoa rẽ pemãẽ ipe remẽ, napejimosiõkari peaiwererã rẽ itypypypaoka Janejare'e pẽ peiko. Ajamãẽ imõmirĩ vo jẽ napejirovijari ee, e'i Jesu ijupe kô.ⁿ

Koo jarã ra'yry rẽ tẽ Jesu ojimosã'ãga remẽwarã
(*Maku 12.1-12; Rukasi 20.9-19*)

33 ãmẽ Jesu oporegeta jẽ jõvijãgwerã kô pẽ. Koo jarã ra'yry rẽ tẽ ojimosã'ãga javo ijupe kô. Kee e'i:

– Koo jarã mõiãrõwã moma'eyva oõtã okoo rupi, uva'y. Omojikwa ywete. Ajaire omopari okoo. Ajaire, uvary ty'oa oinõ. Ajaire myta oinõ. A'e 'aryvo wyi omã'etã ava mõi imonatã ee remẽ.

– Ajaire koo jarã ojisyrytã rãĩ oo ky'y. Koo oitytã rãĩ ãmõ kô po pẽ toposiko ee. [“Otãrõma remẽ eremigwai kô amuutã eupewarã pijarã mõi”, e'i ijarã.] ãmẽ a'e kô opyta ekovijarerã rõmõ. Omokatutã emitã kô. Ijarã ãmẽ ojisyry oo ãmõ yvy kyty.

34– ãmẽ kãramõ sa'u temitã i'a ky'y. Ajaire otãrõma ky'y. ãmẽ tẽ ijarã wemigwai kô mõi omono too ipijarã mõi oupewarã. Oo emigwai kô ãmẽ. 35 Ajamã'ẽ koo pẽ oposiko mãe kô nome'e'ãi ijarã pewarã emigwai kô pẽ toeraa oõvijã pẽ. Opyy kô kôrijõ kupa. ãmõ onõpã nõpã kupa. ãmõ ojuka kupa. ãmõ ojapi japi takuru pẽ kupa. 36 ãmẽ ajaire koo jarã wemigwai kô mõi omono mijẽ. Ijatyry sa'u wemigwai kô omono ky'y. A'e kô ve temitã rẽ oposiko mãe kô omomarama ovãe kupa remẽ.

37– Ajaate koo jarã e'i oupe: “Era'yry tẽ amonotã ky'y”, e'i. “Era'yry tẽ rewarã mõi maevo omomojytã kupa”, e'i tite oupe mijã. 38 Ajamã'ẽ temitã mokatuarã kô nomomojyi. Omã'ẽ ee kupa, uu iko remẽ. ãmẽ e'i ojiupe kupa: “Haa! Koo jarã ra'yry tẽ ovãe. Ejo sijuka”, e'i kupa. “Emã'ẽ. Awĩ tẽ uu koo rẽ ojimojare'etã uu rekovijarerã rõmõ. ãmẽ awĩ sijuka remẽ, janekoo rõmõtã tẽ ky'y”, e'i ywe'e tite kupa.

39– A'evõ wereko ãmẽ kupa. Ta'yry opyy ywe'e tite eraa koo kupe kyty ijuka kupa, e'i Jesu.

40 ãmẽ Jesu e'i jẽ jõvijãgwerã kô pẽ:

– Ajawyi manyvotã põkõ koo jarã, ojivy mijẽ uu remẽ, koo rẽ oposiko mãe kô wereko? e'i.

41 ãmẽ jõvijãgwerã kô e'i:

– Ojukaoka kõtã, nivoi kupa rewarã mõi, e'i kupa. Ajaire ãmõ ivo katu mãe kô wesatã wemitã mokatuarã kô rõmõ, e'i kupa. A'e kô ome'ẽ gatutã i'akwerã otãrõma remẽ ky'y, e'i kupa.

ⁿ 21.32 Ruk. 3.12; 7.29-30

Takuru e'eay rè tè Jesu ojimosã'ága remēwarà
(Maku 12.10-12; Rukasi 20.17-18)

42 E'i jē Jesu imotekokuwa kō:

– Napemogetai sikō Janejare'e ayvukwerà, kee e'i karamoe remē maekwerà:

“ ‘Aã takuru nikatui’, e'i ywe'e tite tetã reinōgarà kō oinō ypy takuru tetã rōmō remē.

Ajamã'ē a'e takuru ywesō sikaepo ikatuay tetã mokasia rōmō.

Janejare'e tè okasia rupi a'evo werekookatà.

A'evo wereko remē, owaray janererekotà”, e'i maekwerà, e'i Jesu ijupe kō.^o

43 E'i jē Jesu ijupe kō:

– Āwīvo ve Janejare'e pepyteporo ipe wemīgwai kō rōmō mijã.

Ajamã'ē napemoēoka tari Janejare'e pe'arà kyty. Ajawyi âmō pewarà kō tè Janejare'e opyteporotà penekovijarerà rōmō ky'y. A'e kō omoēokatà o'arà kyty ky'y, e'i. ⁴⁴ Āwitō ava mō āwī takuru rè ojipyākāmota remē, imarama. Āmō, ava mō 'aryvo takuru o'a remē, omomarama ve, e'i.^p

Wee tè sikaepo aepo Jesu oporegeta upa. “Nojirovijai ere mæe kō ojimomorijautà”, jaa tè aepo e'i.

⁴⁵ Ameve Janejare'e pè oporegeta mæe kō rōvijã kō ojikō'ō Jesu rè aepo e'i remē. Pariseu kō mō teve.

– Janeupewarà mō tè aepo e'i! e'i e'i kupa. [“Tetã reinōgarà kō vo ve pejē” jaa tè aepo e'i upa!] ⁴⁶ Ejo sipyy awi imopã'āoka! e'i kupa.

Manyvo noereko'āi imopã'āoka kupa ajamã'ē. Okyje aty wasu wyi kupa. “Janejare'e ayvu mojenuarà tè Jesu”, e'i aty wasu ipi, ajawyi.

Jimi'u wasua rè tè Jesu poromosã'ága remēwarà
(Rukasi 14.15-24)

22 ¹ Āmō remē Jesu poromosã'ága mijē poromo'e remē. Kee e'i:

² – Manyvo tekoua Janejare'e Janerōvijã ywete rōmō janerereko remēwarà amome'u tarà mijē pejē. Jōvijã rè tè Janejare'e amosã'āgatà. Jōvijã ra'yry ojirekotà remē, jimi'u wasua oinōokatà tuu. Mōropārà kō pè, “Era'yry ojirekotà. Pejo pejimi'u epyri a'evo remē”, e'i amātejē. ³ Ajaire, jimi'u wasua 'arà mē, kee e'i wemīgwai kō pè, “Age'e si pekwa emōropārà kō pè javo”, e'i. “Hoō” e'i kupa. Oo ajaire javo kupa. Kee e'i emīgwai kō mōropārà kō pè: “Ojinōma jimi'u wasua upa. Ajawyi

^o **21.42** Jīg. 118.22-23; J.K.R. 4.11; 1Pe. 2.7 **p 21.44** Aepo e'i Jesu ijupe kō, “Nikatui Jesu”, e'i kupa rewarà mō. “Āwitō koo rè oposiko mæe kō koo jarà ra'yry nomomoji, āwīvo ve nemomoji Janejare'e Ra'yry rōmō pekupa”, jaa tè aepo e'i Jesu.

age'eve ejo jajimi'u", e'i erōvijā ene, e'i kupa. Ajamā'ē "Ānī, noroo'āi", e'i kōrijō enu kupa, ijāvijō kō jē.

4– Ajawyi jōvijā wemīgwai kō mō omono mijē. "Pejo ky'y!" e'i e'i epe kupa. "Ja'umā'ē mōa'ārōwā ojinōma. Pui ro'okwerà awyjepa ojimiipa ky'y. Āmō, so'o rā'āga ro'okwerà. Pejo āmē ky'y", e'i e'i epe oōvijā ayvu rupi kupa. 5 Ajamā'ē "aje ipō" ne'i enu kupa. Nooi kupa. Oposikoa rè ywesō oja'a kupa. Āmōgwerà koo kyty oo. Āmōgwerà moma'e pyy oo. 6 Āmōgwerà jōvijā remīgwai kō omoai tesō. Opyy inōpā nōpā ijuka kupa. 7 Āmē emīgwai kō apisiawerà ojenu jōvijā pè remē, ojimōarō ky'y. Ajawyi sota kō omono toapisi ijukaarerà kō. Wapisi kō paire, itapererà kō wapyapa kupa.

8– Ajaire jōvijā e'i mijē wemīgwai kō pè: "Age'e ywete jimi'ua ojinōtā. Nonuri ajamā'ē mōropārā kō. I'ete nonuri kupa, nivoi kupa rewarā mō", e'i jōvijā. 9 "Ajawyi kee a'e ky'y. Pekwa te'ite taa rupi ky'y. Pirujē mā mō jē rè pemā'ē remē, 'pejo' pejē ijupe kō eru", e'i jōvijā wemīgwai kō pè.

10– Oo āmē emīgwai kō pee wasu rupi. Taa waitewarā kyty oo kupa. Weru te'ite jane kō kupa. Mōa'ārōwā weru kupa. Ivo ekoi mae kō. Nivoi ekoi mae kō teve. A'e a'e kō uu uu emīgwai kō rupi. Mōropārā kō jirekoa pewarā tyru opypy eru kupa, jōvijā remime'ēgwerà. [Ekoa teāmā a'evo ekoi kupa.] Oporakapa tesō jōvijā retā wryy āmē kupa. 11 Āmē ajaire jōvijā okwa ipytery kō pè omājā. Mōropārā kō rè omā'ē erokwa. Āmē jirekoa pewarā tyru nopypy mā'ē mō rè omā'ē, oike te'ite mā'ē rè. 12 Ajawyi a'e pè jōvijā e'i: "Ene pa'e. Jirekoa pewarā tyru eremime'ēgwerà manyvo pō nerepypy! Nemoe'ekai rejupa nerepypy eremime'ēgwerà remē!" e'i jōvijā ijupe. Nipui ajamā'ē a'e.

13– Ajawyi e'i jōvijā wemīgwai kō pè: "Aā aokwai imuu mā'ē nemoe'ekai! Pepokwa āmē! Pepykwa teve eraa ikatu pè imokuipe'e pātōmimi pupe ity! Tijāgyoay ojimomorijaua rè upa!" e'i jōvijā wemīgwai kō pè. "Hoō" e'i kupa. A'evo wereko āmē kupa.^q

14 Aepo omome'u poromo'e paire, Jesu e'i jē ijupe kō:

– Āwitō jōvijā porokwai epe poromuu wa'yry jirekoa pè remē, āwīvo ve Janejare'e porokwai poromuu okoty ipi, e'i. Mōa'ārōwā okwai. Ajamā'ē pe'ipe'ī ojipyteporo uu, e'i.^r

Āmē Pariseu kō ojapyaka aepo e'i Jesu remē.

Pariseu kō wayvumooapaoka tarepe Jesu remēwarā
(Maku 12.13-17; Rukasi 20.20-26)

15 Āmē ajaire Pariseu kō ojimoaty ojimogeta kupa. Kee e'i kupa:

^q 22.13 Mat. 8.12; 25.30; Ruk. 13.28 ^r 22.14 Kee jaa tē aepo e'i Jesu mā'ē: "Āwitō tyru jirekoa pewarā japyty kuwa ja'ike jirekoa pè, āwīvo ve ererovija mā'ē rupi peike kuwa Janejare'e rena pè", jaa tē.

– Manyvo ywete kuwa sipō Jesu jareko imoai ijayvu rē? e'i kupa.

¹⁶Ajawyi wemimo'earà kō mō omono ipe toayvumoteitete Jesu kupa. Kovenatu Eroti koty rewarà kō mō ve oo. A'e kō kee e'i rā'āga Jesu pè:

– Poromo'earà, orokuwa aje mǎē rē poromo'e ene ipi, e'i kupa.

Janejare'e ayvu aje ywete mǎē rupi katu tē poromo'e neiko ipi. “Aje ipō” ne'i jane kō neayvu pè remē, nerejimo'eai ipi. Nerejimoripeokai ivo maevo sō tite mǎe kō pè ipi. Nekuwa jē ivo katu mǎē. ¹⁷Ivo poromo'e mǎē tē ene. Ajawyi kee jaa rē oremotekokuwa age'e rejupa. I'ete pō Romā pewarà rōvijā wasu Sesa pè tekoua repykwerà jame'ē remē? Ānī pō ma'e remē? e'i rā'āga ijupe kupa.

¹⁸Ajamā'ē Jesu okuwapa ijipy'amogeta ai kō.^s Ajawyi kee e'i kōrijō tē ijupe kō:

– Ivo rā'āga mǎe kō tē pejē! Manyvore pō pepota erāā tite pekupa!

¹⁹Karakuri moeta mō emuu rā'ī tamā'ē ee, tekoua repykwerà rā rē, e'i ijupe kō.

Ome'ē rā'ī karakuri moeta ijupe āmē kupa. ²⁰Āmē Jesu omojisa karakuri ovake kō.

– Ava rā'āgawerà pō aā karakuri rē pemā'ē? e'i. Ava rerà pō ojikusiwa teve ee? e'i.

²¹– Jōvijā wasu Sesa rā'āga, e'i kupa.

Āmē Jesu e'i ijupe kō:

– Ō'ō. Aje ywete pejē! Ajawyi jōvijā wasu Sesa ma'e tē aā, e'i. Kee a'e pejē. Jōvijā Sesa pewarà tē remē, tapeme'ē jōvijā Sesa pè āmē. Āwīvo ve Janejare'e pewarà tapeme'ē teve Janejare'e pè, a'e pejē, e'i kōrijō tē ijupe kō imogwe kō.

²²Aepo wenu kupa remē,

– Haa! Aepo e'i si Jesu! e'i kupa.

Ajawyi ojisyry oo kupa.

Satuseu kō wayvumoopaoka tarepe Jesu remēwarà

(Maku 12.18-27; Rukasi 20.27-40)

²³Āmē ajaire a'e 'arà remeve, Satuseu kō mō uu Jesu kyty.

– Siayvumoopa Jesu, e'i epe kupa.

[Juteu rōvijā kō mō tē a'e kō.] A'e kō itōkō kee e'i mǎe kō tē: “Jakājā remē, nijapoera mijē'āi ipi”, e'i mǎe kō. “Jakājā te'ite kōrijō”, e'i tite mǎe kō. A'e kō uu oporegeta Jesu pè.^t ²⁴Kee e'i rā'āga Jesu pè kupa:

– Poromo'earà, kee e'i itōkō karamoe remē tāmō Moisesi tijakuwa: “*Kwaima'e mō erekwapa mǎ'ē okājā sō nijākarāive remeve, erekwarerà*

^s **22.18** “Ō'ō” e'i sō Jesu remē, Juteu rōvijā kō ojikō'otà ee, Romā pewarà jōvijā wasu nopotai kupa rewarà mō. Ajamā'ē “ānī” e'i sō remē, Romā pewarà jōvijā wasu ojikō'ō tary ve ee. ^t **22.23** J.K.R. 23.8

wereko kuwa imōmirīgwerà āmē ipi. A'e tē ijākarātà ipupe weke'yry amyry rekovijarerà mō”, e'i emikusiwarerà, e'i kupa.”

[– Ōō, aje aepo e'i maekwerà, e'i Jesu ijupe kō.]

²⁵ Āmē Satuseu kō kee e'i jē ipe Jesu pè kupa:

– Aepo rē oremotekokuwa si rejupa, e'i rā'āga kupa. Ma'e remē uve kwaima'e mō, ijatray imōmirī mā'ē. 7 rōmō kupa, teke'yry reve. Ajaire teke'yry ypykwerà wāivī mō wereko mijā. Ajaire nijākarāive ipupe remeve okājā werekwarà wyi. Āmē ekovijarerà weke'yry rerekwarerà wereko.

²⁶ Ajamā'ē a'e teve nijākarāive remeve okājā teve. A'e rekovija wereko mijē a'e rerekwarerà. Ajaire okājā mijē rōnō, nijākarāive remeve. Āmē ivo ivo jē wereko reko jē tite kupa. Ajaate imōmirī kō okājāma ky'y, nijākarāive kupa remeve. ²⁷ Ajaate wāivī terekwarerà tē omānō ky'y, e'i rā'āga kupa.

²⁸ E'i jē Satuseu kō Jesu pè:

– Kāramō Janejare'e poromomoera remē, ava rerekwarà rōmō ekoità? Emā'ē, 7 rōmō werekopa mijā. Ava reve pō ekoità āmē, opoera opō'ā mijē remē? Emome'u ore awi, e'i rā'āga kupa.

²⁹ [Ajamā'ē Jesu okuwa Satuseu kō “nijapoera'ai” e'i kupa ipi.] Ajawyi e'i ijupe kō:

– Haa! Napekuwai si Janejare'e ayvukwerà! Janejare'e kasia napekuwai teve. [Ajawyi, “Janejare'e noporomomoera'ai”, pejē tite!] ³⁰ Kāramō Janejare'e okājā maekwerà kō omomoera remē, nuve'ai jirekoa ky'y. Āwitō Janejare'e remīgwai yvapewarà kō nojirekoi, āwivotà jaiko.

³¹ – Pejavy, “Janejare'e noporomomoera'ai”, pejē remē. Pekuwa ipe Janejare'e ayvu ojikusiwa maekwerà. Kee e'i itōkō ojikusiwa: ³² “Ije tē nerāmōi kō Rōvijā wasu rōmō aiko. Aparāo Rōvijā wasu. Āmō, Isaki Rōvijā wasu. Āmō, Jako Rōvijā wasu”, e'i ojikusiwa maekwerà.” Aepo e'i remē, “Nerāmōi kō amyry Rōvijā wasu”, ne'i, nokājāi ijupe kupa rewarà mō. Uve jē mā'ē vo ekoi ijupe kupa, kāramō omomoera tarà mijē rewarà mō. Aepo jaa rē napetekokuwai peiko. Ajawyi nivoi pejipy'amogeta peiko, e'i Jesu Satuseu kō pè.

³³ Āmē aepo jaa aty wasu wenu remē, ojimonyi tesō enu kupa.

– Haa! Otekokuwaway Jesu! Manyvo noereko'ai Jesu ijayvu moteiteteoka kupa, e'i kupa.

Poromo'e mā'ē wayvumooapaoka tarepe Jesu remēwarà
(Maku 12.28-34; Rukasi 19.25-28)

³⁴ Āmē Pariseu kō aepo rē ojapyaka upa, Jesu nojiayvumooapaokai Satuseu kō pè remē. Ajawyi ojimoaty oporegeta kupa, ovote. ³⁵ A'e mō wā'lā tarepe Jesu mijā. Tāmō Moisesi remikusiwarerà rē poromo'e mā'ē mō a'e. A'e e'i Jesu pè:

u 22.24 T.M. 25.5 v 22.32 Jisyry. 3.6

36 – Poromo'earà, iteetejê itôkô Janejare'e omome'u tãmô Moisesi pè, ivo tekoua rewarà, aekwerà rupi katu tijaiko. Mã rupi ywesô pô tijaiko? e'i.

37 ãmê Jesu e'i:

– Kee e'i maekwerà ywesô: “Janejare'e nerôvijã ywete rômô ekoi. A'e ywesô aje eavay. Nepy'a pupe eau. ãmô, ne'ãg pupe eau. ãmô, netekokuwaa pupe eau teve ipi”, e'i maekwerà.^w 38 Aepo e'i maekwerà rupi ywesô tijaiko. 39 ãmô kee e'i maekwerà teve: “Nepyrivarà kô eavay ipi. ãwitô nejiauvay, ãwivo ve tereavay nepyrivarà kô, koivo kô ve”, e'i maekwerà.^x ãwĩ rupi ywesô tijaiko, e'i. 40 A'e rupi katu jaiko remê, aje tãmô Moisesi remikusiwarerã ivo tekoua rewarà nijajavy'ãi, e'i. Janejare'e ayvu mojenuarã kô e'i maekwerà ve nijajavy'ãi teve a'e rupi katu jaiko remê, e'i Jesu ijupe kô.

Jôvijã Tavi Jeapyry rewarà
(Maku 12.35-37; Rukasi 20.41-44)

41 Ajaire e'i Jesu Pariseu kô pè:

42 – Manyvo pejê pôkô Janejare'e Remimuarã rã pè? e'i. Ava jeapyry rômôtã pôkô isaky pejê pôkô ijupe? e'i Jesu ijupe kô.

ãmê a'e kô e'i:

– Tãmô Tavi jeapyrerã têt! e'i kupa.

43 ãmê Jesu e'i mijê ijupe kô:

– Aje aepo pejê remê, kee pemome'u kuwa. Karamoe remê tãmô Tavi oporegeta amãtejê Janejare'e Remimuarã rã rê remê itôkô, “Erôvijã ywete” e'ipa teãmã ijupe. Ajare Janejare'e 'ãg kasia rupi kee e'i ojïgarã rupi:

44 “Janejare'e e'i Erôvijã ywete pè:

‘Ejo e'ekatu kytire tereapy, ereve Jôvijã wasu têt ene rewarã mô.

Neãpã kô newyry kytý têt tamoigooka', e'i Janejare'e ijupe maekwerã”, e'i itôkô tãmô Tavi ojïgarã rupi.^y

45 Aepo jaa pè kee a'e pejê: “Erôvijã ywete” e'ipa amãtejê tãmô Tavi Janejare'e Remimuarã rã pè. Manyvore pôkô aepo e'i ojeapyry pè? e'i Pariseu kô pè.

46 ãmê aepo e'i Jesu remê, nipui kôrijô kupa ky'y. Aja paire, “Jesu taayvumooa”, ava ne'l'ai ky'y. Ojirokyje kupa ky'y. “Kãramô ajimogweroka ijupe ne”, e'i kupa, ajawyi.

**“Moisesi remikusiwarerã rê poromo'e mãe kô rekoa rupi tapeiko e'ã”,
e'i mã'e**

(Maku 12.38-39; Rukasi 11.43-46; 20.45-46)

23 1 ãmê Jesu oporegeta aty wasu kô pè, wemimo'ekwerã kô pè teve. Kee e'i ijupe kô:

^w 22.37 T.M. 6.5 ^x 22.39 Tek. 19.18; Mat. 19.19 ^y 22.44 Jïg. 110.1

2– Tāmō Moisesi remikusiwarerà rē poromo'e mǎe kō, aje ipe okuwa katu tāmō Moisesi remikusiwarerà. Āmō, Pariseu kō ve a'evo ekoi. Poromo'e katu ipe teve ijayvukwerà rē kupa ipi. ³Ajawyī ijayvu kō rupi katu tapeiko ipi, a'e pejē. Ajamǎē tapeā'ā e'ā ikō eko kō ipi nē. Āmō rupi tē ivo tekoua wyi ekoa kō ipi. Poromotekokuwa ee mǎē rupi rōwā ekoi kupa ipi. ⁴Kee ekoi kupa ipi. Janejare'e ayvu omowasuay āmō kō pē ipi. [Tāmō Moisesi remikusiwarerà omoje'a weko reve ipi. Āmē kee e'ī āmō kō pē: “Moko pejē kuwa ipi. A'evo 'evo tē peiko”, e'ī kōrijō tē ijupe kō kupa ipi.] Ajamǎē jane kō pātavōa rē noja'ai 'ete iko kupa ipi. Poromomoriujavuy kupa ipi. ⁵Kee e'ī kupa ipi. Kegā Janejare'e ayvukwerà jikusiwarerà wākāg rē opypy eroata jane kō rovake erojivy jivy kupa ipi. Ojyvaypy rē teve ookwa kupa. Omojikuwa katu ojyvaypy rewarà rē jane kō tomǎē ee ipi.^z Āmō, kee e'ī teve kupa ipi. Janejare'e rē ja'aa jikuwaparà rōmō rǎāga topa waipu mǎē opypy erojivy jivy jane kō rovake teve kupa ipi. A'evo tesō ipe ekoi kupa mijā. [Ajamǎē opy'a pupe noja'ai Janejare'e rē kupa ipi. Ijayvu rē noja'a ywe'ei tite teve kupa,] e'ī Jesu.

⁶E'ī jē Jesu ijupe kō:

– Kee e'ī teve kupa ipi. Jimoatya pē remē, jōvijā rena 'aryvo tē tesō wapy kupa ipi. Jimi'u wasua pē oo mōropārā kō rōmō remē, a'evo ekoi teve kupa ipi. A'evo ve Janejare'e ayvu rē jimo'ea retā kō wryy pē oo kupa remē ipi. ⁷Kee e'ī mǎē tē opota kupa: “Age'e tē, poromo'earā rōvijā”, e'ī mǎē tē. Moma'e pyya rena pē teve a'evo ekoi kupa ipi. ⁸Ajamǎē “poromo'earā” taoty e'ā jane mō pē, ojevo jē ojiapijarerā tē kupa rewarā mō. Ije rōmō'ite pemo'eare'e rōmō aiko. ⁹Āwivo ve “papa” taoty e'ā ike yvy pewarā kō pē. Oiko pe'ite Penuu, a'e yva pewarā. ¹⁰Āmō, tapejimojōvijāoka e'ā teve jane kō pē. “Jōvijā” taoty e'ā peupe. Uvepa Penōvijā. A'e Janejare'e Remimuurerā tē. ¹¹Ajawyī kee a'e pejē. “Ije ywesō” tapejē e'ā. Poropātavōarā rōmō tapeiko, e'ī.^a ¹²Ava mō jo'arā kyty ipe ekoi remē, aekwerā Janejare'e jowry kyty omonookatā. Ajamǎē ava mō sō jowry kyty ekoi remē, aekwerā ywesō Janejare'e jo'arā kyty omonookatā kāramō, e'ī Jesu poromogeta.^b

“Mokoi pejē!” e'ī Jesu mǎē

(Maku 12.40; Rukasi 11.39-42,52; 20.47)

¹³Kee e'ī teve Jesu:

– Mokoi pejē, tāmō Moisesi remikusiwarerā rē poromo'e rǎāga mǎe kō! Pariseu kō teve! Janejare'e ayvu perovija rǎāga mǎe kō teve pejē peiko! Ajawyī pejimomoriujau 'atā tē ky'y, a'e pejē. Pekuwa katu ipe ayvu ivo

^z 23.5 “Āmē tē āmō kō: ‘Haa! Janejare'e rē oja'a katu mǎē tē sipō āwī kō!’ e'itā ije”, e'ī tite oupe kupa ipi. Mat. 6.1; T.M. 6.8; P.Moirō. 15.38 ^a 23.11 Mat. 20.26-27; Mak. 9.35; 10.43-44; Ruk. 22.26 ^b 23.12 Ruk. 14.11; 18.14

tekoua rewarà kō mō ipi. Ajamā'ē napemoōokai Janejare'e pe'arà kyty. Āmō kō: “Amoōokatà Janejare'e e'arà kyty”, e'i kupa remē, pemowasuay wete ijupe kō ta'evo e'ā kupa, e'i Jesu ijupe kō.

¹⁴E'i jē Jesu:

– Mokoi pejē, tāmō Moisesi remikusiwarerà rē poromo'e rā'āga māe kō! Pariseu kō teve! Janejare'e ayvu perovija rā'āga māe kō teve pejē peiko! Ajawyi pejimomorijau 'atà tē ky'y, a'e pejē. Peja'a katu rā'āga terekwarerà kō rē ipi. A'evoa rupi pemoripe kō imoma'eekyipa iwyi kō! Aja paireve Janejare'e pē peporegeta puku rā'āga āmō kō rovake ipi. Moko pereko pepijarī tarepe ipi. Ajamā'ē Janejare'e okuwa katu peneko aiwerà. Ajawyi pejē ywesō pejimomorijau māerā tē pejē, e'i Jesu ijupe kō.^c

¹⁵E'i jē Jesu:

– Tāmō Moisesi remikusiwarerà rē poromo'e māe kō! Pariseu kō teve! Moko pejē sō! a'e itōkō pejē! Poromoripe māe kō tē pejē! a'e pejē. Janejare'e perovija rā'āga māe kō teve pejē! Yvy popy rupi peo pekoty rewarà rā kō reka. Pāranā ovae kyty tesō peo a'evoa rōmō peiko. Āmō vyvy vyvy rupi tesō peo. Āwisō opota ipe ivo tekoua rupi ekoi kupa remē, pepijarī kō ivo tekoua wyi ipi. Pepota pevo toiko kupa. Āmē pemo'e kō paire yveve a'e kō ywesō nivoi ekoi pewyi ky'y. Ajawyi a'e kō ve Janejare'e omonotā jimomorijau wasua rena kyty, pevo ve, e'i Jesu ijupe kō.

¹⁶E'i jē Jesu:

– Mokoi pejē! “Jane kō mo'earà rōmō jane”, pejē tite ipi. Manyvore pōkō jane kō mo'earà rōmōtā sō pejē, āwī sō nivoi peiko remē? Āwitō naeapyoi mā'ē omojisaoka ipe pee remē, nomā'ēi epe ee remē. Āwivo ve pejē peiko, pemo'e ipe Janejare'e rekoa rē ipi remē, e'i. Āmō kō wari waria rōmō tē poromotekokuwa rā'āga ipi. Kee pejē: “Japota jane kō 'aje' te'i janeayvu pē remē, Janejare'e moe'ea retā rerā jamovy janeayvu mokasia rōmō ipi. Kee. Imoe'ea retā rerā jamovy, janeayvu mokasia rōmō remē. Āmē sō nijarovijari janeayvu ja'e mā'ē remē, ikatu jē itōkō āmē. Nijarovijai epe remē, nimanyvoi jaiko”, pejē tite ijupe kō. “Ajamā'ē imoe'ea retā wryy pewarā karakuri jinōgwerà kō tē jamovy remē, aje janeayvu rupi tijaiko ikenē”, pejē rā'āga jane kō mo'e ipi. ¹⁷Petekokuwa e'ā rōmō aepo pejē. Moma'e ywesō pōkō ikatu Janejare'e pē? Imoe'ea retā wryy pewarā pō? Ānī! Imoe'ea retā ywesō ikatu Janejare'e pē. Pekuwa kuwasi a'evoa mijā. Ajawyi imoe'ea retā rerā pemovy remē, aje ywete kōrijō tē tapejē ipi, e'i Jesu ijupe kō.

¹⁸E'i jē Jesu:

– Kee pejē tite teve poromo'earà rōmō peiko: “Janejare'e pē temiapy rena rerā jamovy janeayvu mokasia rōmō remē, nimanyvoi janeayvu

^c 23.14 Kareta karamoe remēwarà kō pē jamā'ē remē, āmōgwerà kō pē vs. 14 uve. Āmōgwerà kō pē nuvei.

rupi nijaikoi remē”, pejë tite ipi. “Nāwīvoi janeremime'e rã rerà jamovy remē. Aje janeayvu rupi tijaiko ikenē ãmē”, pejë tite ãmō kō mo'e ipi. ¹⁹Petekokuwa e'ã mō aepo pejë. Janejare'e pè temiapy rena ywesō ikatu. Naikoi sō ena remē, mã 'aryvo nijaapy'ãi kuwa janeremime'e rã ijupe! Pekuwa kuwasi a'evoa mijã! e'i. ²⁰Ajawyi Janejare'e pè temiapy rena pemovy remē, temime'ëgwerà irōromō ve sikaepo pemovy teve. Ajawyi aje ywete peayvu rupi katu tapeiko ikenē! e'i. ²¹Āwīvo ve, Janejare'e moe'ea retã jamovy remē, ijarà ve jamovy eevejē. Ajawyi aje peayvu rupi tapeiko ikenē, a'e pejë. ²²Āwīvo ve ava mō yva rerà omovy wayvu mokasia rōmō remē, wayvu rupi toiko ikenē. Janejare'e rena tē yva. A'e pè tē Jōvijã wasu rōmō ekoi. Ajawyi yva rerà jamovy remē, a'evō ve ijarà jamovy ve. [Ajawyi aje tapejē ãmē, e'i. A'evō 'evo peiko pejeayvumokasi epe, poromoripea rōmō ipi. Ajamã'ē Janejare'e jēsī napemomojyi aepo pejë remē.] Ajawyi ywesō Janejare'e pemomoriĵautà, e'i.^d

²³ Jesu e'i jê:

– Mokoï pejë, tãmō Moisesi remikusiwarerà rē poromō'e rã'ãga mãe kō! Pariseu kō teve! Janejare'e ayvu perovija rã'ãga mãe kō teve pejë peiko! Ajawyi pejimomoriĵau 'atà tē ky'y. Kee pereko ipe pekarakuri mō pemowaite ime'ē Janejare'e pè ipi. ¹⁰ rōmō pekarakuri moeta remē, pe'ī pemowaite ime'ē Janejare'e pè ipi.^e Janejare'e kareta jikusiwarerà rupi a'evō peiko ipi. Pekarakuri kōrijō tē rōwã a'evō pereko ipi. Penemitã kã'ãi tē tesō a'evō pereko ipi, pepo'o remē. Napeĵavyi 'ete a'evō peiko mã'ē rē ipi. Āwīvo peiko remē, ivo ipe peiko Janejare'e pè. Ajamã'ē kee peiko remē ywesō ivo peiko kuwa Janejare'e pè. Ivo poroereko remē. Āmō, poroporijauesa remē. Āmō, Janejare'e ayvu rupi katu peiko remē. A'evō 'evo peiko remē ywesō ivo peiko kuwa Janejare'e pè. “Tapeity Janejare'e pè moma'e me'ea”, na'eī ajamã'ē.

²⁴– Pejë, nivoi poromō'e mãe kō! Kee mã'ē vo pejë peiko. Āwitō ava mō o'ywa rã omoasa katu rã'ī. Meru siri oporo katu rã'ī iwata. Ajamã'ē iky'a mã'ē mitirōwã mã'ē noekyi rã'ī iwa. Āwīvo pejë Pariseu kō rōmō. [Jane kō kegã teipe ijaiwererà ee remē, “Nivoi 'eteay neiko!” pejë ijupe kō ipi. Ajamã'ē jane kō nivoi 'eteay remē, “nimanyvoi” pejë kōrijō tē ijupe kō.] Napekuwai manyvoa ywesō Janejare'e opota tijaiko. Ajawyi a'evō peiko tite, e'i Jesu.

²⁵– Tãmō Moisesi remikusiwarerà rē poromō'e rã'ãga mã'ē kō! Pariseu kō teve. Moko pejë sō! Aje Janejare'e perovija rã'ãga mãe kō tē pejë! Ajawyi pejimomoriĵau 'atà tē ky'y. Āwisō Moisesi remikusiwarerà rē poromō'e mãe kō teipe pejë mijã. Ajamã'ē iwari mãe kō rōmō tē pejë peiko. Kui kusuka rē tē poromosã'ãgatã tapekuwa. Āwitō kui jakusu rã'ãga remē, eme rova'arà rupigã tē jakusu. Waipy nijakusui. Āwīvo 'ejē peiko.

^d 23.22 Mat. 5.34 ^e 23.23 Āwī rapijarã pè karai kō *dízimo* e'i.

Waipy iky'a jē mǎ'ē vo 'ejē peiko. Ikatuay maevo sō tite tē pepirā rova'arā. Ajamǎ'ē nivoi sikaepo pepy'a pupe peiko. Tǎnē tesō sikaepo penowaipy pē, peky'akwerā peaiwererā rē. Moma'e kō moatya rē ywesō peja'a peiko ipi. Āmō, moma'e kō rē jitupia rē ywesō peja'a. ²⁶ Napetekokuwai wete si peiko, Pariseu kō! Ajawyi tapeityypyipa peaiwererā kō ky'y. Janejare'e pē tapejipy'aky'a'ooka ky'y, a'e pejē. Āmē tē pekatuaytā ky'y.

²⁷– Mokoï pejē, tāmō Moisesi remikusiwarerā rē poromo'e rǎ'āga mǎe kō! Pariseu kō teve! Janejare'e ayvu perovija rǎ'āga mǎe kō teve pejē peiko! Ajawyi pejimomorigau 'atā tē ky'y, a'e pejē. Āmō, āwitō teāgwerā rena isuky katu mǎ'ē pupe jamosuky remē, ikatuay maevo sō tite. Ajamǎ'ē ipupe tē si ipojoy tē! Mōa'ārōwā teāgwerā kāgwerā kō ipupe tui. Āwīvo 'ejē peiko, poromoripe mǎe kō tē pejē rewarā mō. Ivo maevo sō tite mǎe kō tē pejē. Ajamǎ'ē pepy'a pupewarā ipojoy ai tē.^f ²⁸ Āwīvo peiko remē, ivo mǎe kō vo sō tite jane kō pē. Ajamǎ'ē pepy'a pupe peaiwe tesō peiko, e'i Jesu.

Janejare'e moe'earā rǎ'āga kō momorigau rǎ rewarā
(*Rukasi 11.47-51*)

²⁹ E'i jē Jesu:

– Mokoï pejē, tāmō Moisesi remikusiwarerā rē poromo'e rǎ'āga mǎe kō! Pariseu kō teve! Janejare'e ayvu perovija rǎ'āga mǎe kō teve pejē peiko! Peo peo ipe Janejare'e ayvu mojenuarā karamoe remēwarā kō ryvy kyty imoe'e rǎ'āga kō ipi. Imoe'ea kō pemō'āoka peja'a ee vo sō tite. Takuru katuay kō peinō inō ipe teve tyvy pē jikuwaparā rōmō, imoe'e rǎ'āga. ³⁰ Āmē kee pejē rǎ'āga a'evo peiko remē: “Ōō, aje. Janejare'e ayvu mojenuarā karamoewarā kō jamoe'e ipi. Janerāmōi kō vo rōwā jane”, pejē rǎ'āga. “Emǎ'ē. Ojuka jē tesō ijayvu mojenuarā kō kupa ipi mijā. Jane sō eeve kō remē, nisijukaoka kuwa'āi”, pejē rǎ'āga. ³¹ Aepo pejē remē, pejikuwa ijapisiarerā kō jeapyrerā kō rōmō peiko! e'i. ³² Penāmōi kō vokwery pē peiko mijē, e'i.

³³– Pejavy javy tesō Janejare'e rekoa ipi. Pepojoy ai tē jane kō pē āmē, āwīvo peiko remē. Āwitō moe ipojoy ai tē, āwīvo 'ejē pejē! Ajawyi jimomorigau wasua rena kyty peo 'atā tē. Manyvo napereko'āi pejipijarī ky'y! e'i Jesu.^g

³⁴ E'i jē Jesu:

– Ajawyi si kee a'etā pejē. Amuroka tarepe mijē Janejare'e ayvu mojenuarā kō pekoty. Āmō, otekokuwa mǎe kō. Āmō, poromotekokuwa mǎe kō. Ajamǎ'ē naperovija kō'āi. Pejuka kōtā kōrijō. Āmōgwerā vyvra jipokana mǎ'ē rē pejukaokatā. Āmōgwerā penōpā nōpātā Janejare'e ayvu rē jimo'ea retā kō rupi [imoisyry kō]. Taa kō rupi pemomijarī kōtā, e'i.

³⁵⁻³⁶– Karamoewarā kō votā pejē. Ajawyi kee e'itā Janejare'e pejē: “Manyvo pō pejuka eayvu mojenuarā kō karamoe remēwarā? Jevo'e katu

^f 23.27 J.K.R. 23.3 ^g 23.33 Mat. 3.7; 12.34; Ruk. 3.7

si aepo”, e'itã imo'y pene, e'i. Pene omo'y kuwa Apeu amyry jukaawerã karamoe remeve. Kõitokõ teke'yry ojuka, ivo katu ekoi mãẽ teipe Apeu remẽ.^h ãmõ, Sakarija amyry jukaawerã omo'y kuwa pene. Kõitokõ Janejare'e pẽ oporegeta mãẽ rõmõ ekoi. Parakia ra'yry tẽ itõkõ a'e. Ivo katu ekoi mãẽ teipe teve itõkõ a'e. Ojuka jẽ ajamãẽ kupa. Janejare'e moe'ea retã ppy pẽ tesõ ojuka kupa, Janejare'e pẽ temiapy rena pyri tesõ. A'evo penãmõĩ kõ remijarã kõ, mõa'ãrõwã. Pirujẽ aekwerã kõ omo'y kuwa pene, ãwisõ age'ewarã kõ teipe pejẽ remẽ. Aje aepo a'e pejẽ, e'i Jesu. Napeity'ãi penãmõĩ kõ rekoawerã. Ivo ivo jõtã peiko age'e, e'i. Ajawyi ãwitõ Janejare'e penãmõĩ kõ omomorijauvaytã ivo mãe kõ jukaawerã repy rõmõ, ãwivo tary ve penerekotã. Ijukaarerã kõ vo ywete pejẽ. Nivoi peiko. Ajawyi aje ywete pemomorijau 'atã tẽ ky'y, a'e pejẽ, e'i Jesu ijupe kõ.

Aepo e'i Jesu ijayvukasi ijupe kõ. A'e kõ ywesõ Janejare'e rekoa rupi ekoi kuwasi mijã. Ajawyi aepo e'i.

Jesu oporijauesa tarepe Jerusarẽ taa wãnã kõ remẽwarã
(*Rukasi 13.34-35*)

³⁷Jesu ijãgyoay Jerusarẽ taa wãnã kõ rẽ omãjã.ⁱ Ajawyi kee e'i wãgyo rõmõ:

– Jerusarẽ taa wãnã kõ! Janejare'e wayvu mojenuarã kõ omuu muu ipe pekoty mijã. Ajamãẽ napeenu tari 'ete! Pemomarama kõiijõ kõ ipi! Takuru pupe pejapi japi kõiijõ kõ ijuka ipi. Peenu kuwasi ijayvu kõ mijã! Mapejõ rõmõ tesõ apota ipe poropyy jẽ poroereko mijã! ãwitõ masakara ta'y siri remẽ, watykapa opepõkã wryy pẽ wa'yry kõ ipi. ãwivo poromokatu tarepe poroereko mijã. Ajamãẽ napepotai sire'e pemokatua. Ajawyi mokoi a'e pejẽ!
³⁸Ajawyi naiko'ãi penena ky'y. Tapererã rõmõtã tẽ tui upa ky'y. ³⁹Pemã'ẽ esal Napemã'ẽ'ãi ere ky'y, ajaate Jõvijã wasu rõmõ ajikuwatã ajo mijẽ remẽ. ãmẽ tẽ tite emoe'e ipetã pekupa ky'y, Janejare'e Remimuurerã rõmõ, e'i Jesu ijupe kõ.^j

Jesu omome'u amãtejẽ Janejare'e moe'ea retã momaa rã rewarã
(*Maku 13.1-23; Rukasi 21.5-6*)

24 ¹ãmẽ Jesu oẽ Janejare'e moe'ea retã ppy pe wyi oo iko remẽ, emimo'ekwerã kõ uu ipyri oporegeta ijupe. Kee e'i ijupe kupa:

– Emã'ẽ Janejare'e moe'ea retã rẽ. Ikatuay wete mijẽsi. Takuru jinõgwerã ikatuay, e'i tite kupa.

²ãmẽ Jesu e'i ijupe kõ:

– Õõ, aje, pemã'ẽ ee. Ajamã'ẽ ikatu ke'iatu tẽ. Ke'ĩ opatã ajamã'ẽ, e'i. ãpã kõ omotoropatã ity imoku'i ku'i, e'i. Omoenawetã kupa, e'ipa amãtejẽ Jesu ijupe kõ.

^h 23.35-36 Jinõ. 4.8 ⁱ 23.37 ãwitõ karamoe remẽwarã kõ Janejare'e ayvu mojenuarã kõ ayvu noenu tari kupa, aekwery vo jẽ tẽ ekoi kupa. ^j 23.39 Jĩg. 118.26

“Pemomoriijautà kupa”, e'i Jesu mǎě
(*Maku 13.3-13; Rukasi 21.7-19*)

³ Āmē ajaire Oriveiraty pè oo kupa. A'e pè Jesu rōmōĩte wapy upa remē, emimo'ekwerà kō uu ipyri. Kee e'i ijupe kupa:

– Oremotekokuwa jēsi ji'i ere mǎě rē rejupa, oro'e ene. Manyvo remē pō a'evotà? Ere oreupe āmē torokuwa. Āmō, nevāe tarà mijē nejikuwa jōvijā wasu rōmō remēwarà emome'u oreupe. Manyvo pō oroereko kuwa nejo mijētà mǎě ikuwa? Yvy opaerī mǎě rewarà emome'u oreupe torokuwa, e'i ijupe kupa.

⁴ Āmē Jesu e'i ijupe kō imotekokuwa kō:

– Moko! Pejimoākwaã kee e'i pejë mǎě pè ne: ⁵ “Janejare'e Remimuurerà rōmō tē ije ajo penōvijā ywete rōmō”, e'itā pejë mǎe kō pè. “Jesu ayvu rupi ajo”, e'i tevetà pejë mǎe kō pè. Ijatyray mirà kō aepo e'itā owari rōmō. Poromoripeaytā aepo jaa rē kupa. “Aje” tapejë ywe'e tite e'ā aepo jaa pè ajamāě nē, e'i. ⁶ Ajaire kee jaa ojenu jenutā pejë: “Ojiapisi kupa upa”, ejaa. Āmō, “Ojiapisitā ojee maevo kupa”, ejaa ojenutā. A'evo ipe remē tapejimonyi e'ā ikō aepo renu nē! A'evo 'evotà rǎĩ evāea renone kyty. Navāe'āive a'evo remē ajamāě, e'i. ⁷ Āmō vvy pewarà kō opō'ātā āmō ate'y kō rē. Ojiapisitā ojeeve kupa. Ojimomojy tētā āmē kupa, e'i. Āmō, taa taa rupi vvy otytytā, e'i. Āmō, taa taa rupi tyavorusu okwatā rǎĩ, e'i. [Āmē tē pekuwatā avāerī mǎě, e'i.] ⁸ Āwitō ipuru'au mǎě okuwa omemy taray remē, āwīvo ve pekuwatā avāerī aiko mǎě, e'i ijupe kō imomewa.

⁹ E'i jē Jesu:

– Aja paire peāpā kō pepyytā. Pemomoriijauokatā pejukaoka kupa. Pirujē vvy vvy wānā kō ojikō'ōtā pene, ekoty rewarà kō tē pejë rewarà mō, e'i.^k

¹⁰ – A'evo remē mōa'ārōwā “aje” ne'i'āi ije ky'y. Okyje aitā āpā kō wyi kupa. Ajawyi opoitā ewyi kupa. A'evo kupa paire, ojimotee aitā kupa ky'y ojupe kō āmē. Ojiupiu tē ojimoripeokatā kupa. Ojimoripe aitā ojee kupa, e'i. Sota rōvijā kō po pè ojime'ēokatā kupa, e'i. Ojikō'ō ai ywetetā ojee kupa, e'i.^l ¹¹ Āmē a'evo remē, Janejare'e ayvu mojenuarā rǎ'āga kō ve oikotā, mōa'ārōwā. Āmē a'e kō mōa'ārōwā mirà kō pè ojavyokatā Janejare'e ayvu rupi tekoua, e'i.

¹² – Āmē ajaire ikasiay wetetā nivoi tekoua jane kō rē ky'y. Pe'īpe'ī kōrijōtā tē Janejare'e wauvay mǎe kō ky'y. A'evo remē, iwasuaytā ky'y. ¹³ Āmē pejimomāatā jē ere pejirovija remē, epyri peiko karuarutā kāramō peiko āmē.^m ¹⁴ Āmō, keetā rǎ'ī ajo e'āve. Pirujē āmō vvy wānā kō pè Janejare'e ayvu e'ey tojenu rǎ'ī. Manyvo tekoua Janejare'e jamoēoka jane'arā kyty remē mǎě tojenu rǎ'ī. Yvy popy kyty ekoty rewarà kō

^k 24.9 Mat. 10.22 ^l 24.10 Mat. 10.22 ^m 24.13 Mat. 10.22

omojenu jenutà, tokuwa kupa. Aje, ekoty rewarà kō tē omojenu jenutà erokwa. A'evo paire tē ajo tarà mijē ky'y. Āmē tē vvy opatà ky'y, e'i Jesu.
[– Haa! A'evotà si! e'i āmē enu kupa.]

“Jerusarē taa wārimātà ipāsarō kupa”, e'i Jesu mā'ē
(Maku 13.14-23; Rukasi 21.20-24)

¹⁵ Jesu e'i jē:

– Kōitokō Janejare'e ayvu mojenuarà Tanieu kee e'i amātejē karamoe remē: “Ipojoy ai mā'ē tē tesō oinōtā Janejare'e moe'ea retā wryy pē kupa. Jajeovapyy tesōtā ee jamājā mā'ē. Ae rupi iky'a tesōtā tetā Janejare'e kyty āmē ky'y”, e'i Tanieu maekwerà.” (Ajare aā eremikusiwarerà omogeta mae kō pē kee a'e. Tapejimotekokuwavy aepe jaa renu, manyvo jaa tē aepe e'i maekwerà.) Aekwerà rupi katu pemā'ētā Janejare'e moe'ea retā mē. ¹⁶ Ameve Juteja vvy pē ekoi māe kō kuise'ē jē tojava oo. Yvytyru ppy pē tojava oo ojemī kupa. ¹⁷ Py'awarā mō ikō tojava oo kupa nē. Ava mō ikujau pē tetā ape 'aryvo tui remē, “Taika rā'i eretā wryy pē emoma'e kō pijarā mō”, te'i ywe'e tite e'ā ikō nē. Towjy kōrijō tē ojava oo. Jikōtevē 'arà tē, ajawyi. ¹⁸ Āwivo ve ava mō sō kuipe'e ekoi remē ikō py'awarā mō teve tojava oo nē. Tojivy rā'i e'ā ikō wetā gyty omoma'e kō pijarā mō nē.” ¹⁹ A'evo remē ipuru'a mae kō pē ywesō ipojytā. Āmō, omemy saky oupi imokamy'u jē mae kō pē waype ywetetā. ²⁰ Ajawyi peporegeta Janejare'e pē, kee tapejē: “Janejare'e, āmānā mē rōwā ikō ta'evo nē”, tapejē. “Āmō, jimoava 'arà mē rōwā teve ta'evo”, tapejē, e'i Jesu imogeta kō.

²¹ E'i jē Jesu ijupe kō:

– A'evo remē ywesō iwasuay wetetā, pirujē iwasu maekwerà kō wyi! Vvy ojinō ppy remē wyive nijamā'ēi āwī rapijarā rē, ajaate age'e remē. Nijamā'ē'āi a'evo mā'ē rē, ajaate a'evotā.^p

²² – Ajamā'ē Janejare'e nomopukuoka'āi a'evoa. Omopukuoka sō remē, opa kuwa pirujē mirā kō. Janejare'e wemipyteporokwerà kō wauvay ipi. Oja'a katu ee kō ipi. Ajawyi nomopukuoka'āi mārānai ijupe kō, e'i.

²³ – Āmē a'evo remē, ava mō kee e'i titetā: “Janejare'e Remimuurerā rē ike amā'ē”, e'i titetā. Āmō kō, “Ānī! Mokope tui!” e'i titetā. Āmē aepe jaa peenu remē, “Aje ipō?” tapejē tite e'ā. ²⁴ Kee e'itā mōa'ārōwā mirā kō: “Janejare'e Remimuurerā tē ije”, e'i rā'āgatā mae kō. Iwaritā tē kupa aepe e'i mae kō. Āmō, “Janejare'e ayvu mojenuarā tē ije”, e'i rā'āgatā mae kō. Ae kō mārānā jikuwa e'ā iteetejē oinōtā kupa poromoripea rōmō. “Janejare'e remipyteporo kō tē tesō tamoripe”, e'i tarepe oupe kupa. ²⁵ A'evoa rā amome'u amātejē ajupa, tapekuwa, e'i ijupe kō.

²⁶ E'i jē Jesu:

– Āmō, kee e'i teywetetā poromoripe mae kō: “Janejare'e Remimuurerā tekoe'āma pē tui. Ja'e esa!” e'itā kupa. Aepe e'i kupa remē, tapeo e'ā ikō esa

ⁿ 24.15 Tan. 9.27; 11.31; 12.11 ^o 24.18 Ruk. 17.31 ^p 24.21 J.Jim. 7.14

nē. Āmō, “Ike tetā wryy pè tui”, e'itā kupa. “Aje ipō” tapejē ywe'e tite e'ā peo esa āmē. ²⁷ Kee a'e. Āwītō tōpā vera vera okwa yva rē remē, pirujē jane kō omā'ē ee ipi. Āwīvo tary ve avāe tarā mē, yva pe wyi ajo remē, e'i.^q

²⁸ [Āmē aepo wenu remē, kee e'i Jesu pè kupa:

– Mā mē pō a'evotā, jōvijā? e'i e'i ijupe kupa.]

Āmē e'i Jesu:

– Uruvu rē tē poromosā'āgatā tapekuwa sa'u ajawyi. Moma'e reāgwerā 'aryvo katu uruvu kō ojimoaty ipi. Ajawyi pemā'ē ee remē, “Moma'e pō omānō?” pejē ipi. Āwīvo ve iteetejē evāea rā mojikuwapa kō rē pemā'ētā, “Ke'ī Jesu ovāetā”, tapejē ije, e'i ijupe kō.^r

[– Haa! e'i ijupe āmē kupa.]

Jesu ovāe tarā mijē mā'ē rewarā
(*Maku 13.24-27; Rukasi 21.25-28*)

²⁹ Jesu e'i jē:

– Āmē a'evo paireve kwaray omy 'ejētā ky'y. Āmō, jay naeny'āi teve ky'y. Āmō, jaytata kō yva pe wyi okukuipatā. Yvag onārārā 'ete tary ve ky'y, ipupewarā kō revejē.^s ³⁰ Āmē sōsi mitirōwā eny mā'ē votā ajikuwa yva rē. Yva rātasī rupi ajotā. Ekasia reny revejē ajotā. Āmē si vvy ktyy warā kō pirujē omā'ētā ere ky'y. Oja'o ywetetā ere omājā kupa. Pirujē vvy ktyy warā kō oja'otā ere omājā.^t ³¹ Ameve kuipe'e wyive jimi'a puku ojenutā ky'y. Wayvoay tesō ojenutā. A'e ojenu remeve eremīgwai yvapewarā kō amonotā pirujē ekoty rewarā kō tomoaty eru kupa. Vvy popy rupi amono mono kōtā ekoty rewarā kō pijarā mō, e'i Jesu ijupe kō.

Jesu vāea rā mojikuwapa kō rewarā
(*Maku 13.28-31; Rukasi 21.29-33*)

³² E'i jē Jesu:

– Ma'e rē pemosā'āga esa. Āwītō wakapu okui ppy remē, “Kuisse'ē jē kwaraytā ky'y”, ja'e ipi. ³³ Āwīvo vetā evāea rā mojikuwapa rē pemā'ē remē, “Ke'ī Jesu ovāetā”, pejētā ee pemājā. ³⁴ Aje ywete age'e remēwarā kō nopaiwe remeve a'evotā. ³⁵ Āmē si yvag opatā ky'y. Vvy opa tary ve. Eayvukwerā āmē nopa'āi, e'i Jesu.

“Evāe tarā 'arā nojikuwa amātejē'āi jane kō pè”, e'i Jesu mā'ē
(*Maku 13.32-37; Rukasi 17.26-30,34-36*)

³⁶ E'i jē Jesu:

– Ava nokuwa amātejē'āi evāe tarā 'arā. Nojikuwa'āi manyvo remē. Mape kwaray remē. Mā jay remē. Nojikuwa'āi wete si! Janejare'e remīgwai yvapewarā kō ve nokuwa amātejē'āi. Ije ipe, Janejare'e

^q 24.27 Ruk. 17.23-24 ^r 24.28 Ruk. 17.37 ^s 24.29 J.Jim. 6.12-13 ^t 24.30 J.Jim. 1.7

Ra'yry rōmō teipe remē, nakuwaive evāe tarà 'arà. Papa rōmō'ite a'evoa okuwapa. ³⁷Ja've rōwā ekoitā kupa, ajo mijē remē. Āwitō tāmō Noe akatuarā kō ja've rōwā ekoi yy poru renone. ³⁸A'e kō itōkō jimiwa règà oja'a. Āmō, oporaita règà itōkō oja'a iko kupa. Āmō, jirekoa règà oja'a iko kupa. Janejare'e rē noja'ai 'ete āmē kupa. A'evō 'evo tē ekoi kupa, ajaa puku pē tāmō Noe oikepa nawiu pupe oike oo remē. ³⁹Āmē sōsi yy poru ojiāparō upa ky'y. Āmē tē tite oja'a ipe Janejare'e ayvu rē kupa ky'y. Opa āmē kupa. A'evō tary ve ajimojane mā'ē rōmō ajo mijē remē. Āmē tē tite oja'a ipetā ere kupa, e'i Jesu.^u

⁴⁰E'i jē Jesu ijupe kō:

– Āmē kee e'itā. Ma'e remē mōrijō kwaima'e kō mō koo pē oposikotā ojeeve iko kupa. Āmē a'e kō mō pe'ī tē Janejare'e wekyitā eraa okoty. Āmō āmē noeraa'āi.^v ⁴¹Āmō, mōrijō wāivīgwerà kō, tiriku rā'āigwerà omoku'i ku'i iko kupa remē, āmē pe'ī teve Janejare'e weraaokatā okoty.

⁴²– Napekuwa amātejē'āi mā 'arà mē avāetā penōvijā wasu rōmō ajikuwa. Ajawyi tapemoa'u katu jē evāea, a'e pejē. ⁴³Evāea tapemoa'u jē ikō peiko nē. Najikuwa amātejē'āi ajo. Āwitō imona mā'ē nojikuwa amātejēi uu. Ajawyi tetā jarā ja've rōwā tui upa remē, imona mā'ē ovāe sikaepo. Omoa'u sō ijarā remē, omā'ē kuwa pya ee mijā. Noke'āi tesō kuwa imoa'u mijā, toike e'ā imona mā'ē.^w ⁴⁴Tāwivo ve ikō pejē nē. Tetā jarā vo temoa'u karuaru jē peiko nē rōnō. Poroapy'atā tē avāe, e'i.

**“Eremīgwai e'ey rōmō tapeiko erapykyre kyty”, e'i Jesu mā'ē
(Rukasi 12.41-48)**

⁴⁵E'i jē Jesu:

– [Eremīgwai otekokuwaway mā'ē rōmō tapeiko. Tapetekokuwaway ikō erapykyre kyty nē.] Temīgwai e'ey otekokuwaway mā'ē rē tē poromosā'āgatā. A'e pē tōvijā ojisyrytā rā'ī remē, kee e'ī rā'ī: “Oromojōvijātā rā'ī erekovijarā rōmō”, e'i. “Eremīgwai kō rē tereja'a. Ja'umā'ē teremosāi eremīgwai kō pē i'arā mē gatu”, e'i tōvijā ijupe. “Hoō” e'i emīgwai imono. ⁴⁶Āmē emīgwai oōvijā ayvukwerà rupi katu oposiko ipi, apykyre kyty. Ajawyi tōvijā wapy'a ovāe remē, oryvay wemīgwai rē. A'evō remē ory teve emīgwai. ⁴⁷Ajawyi a'e tē tōvijā opyteporotā ijayvumokasi pirujē wemirekokwerà jarā rōmō toiko ky'y. Aje ywete aepo a'e pejē, e'i Jesu. ⁴⁸Kee e'ī ojipy'amogeta mā'ē nopyteporo'āi tōvijā. “Oiko puku jētā erōvijā”, e'ī ywe'e tite oupe mā'ē. ⁴⁹A'e āmē oōvijā remīgwai kō wereko ai sō tite oōvijā rapykyre kyty. Onōpā nōpā kō tesō. Ojimi'u kōrijō tē iko. Āmō, oka'u ka'u tē iko, oka'uay mae kō reve. Ja've rōwā ekoi. ⁵⁰Ameve sikaepo tōvijā ovāe iko ky'y, emīgwai nomoa'ui ywe'e tite remeve. “Mokoi avāetā”,

^u 24.39 Jinō. 6.5-8; 7.6-24 ^v 24.40 Oja'a ee mā'ē kōrijō tē weraatā oupi.

^w 24.43 Ruk. 12.39-40; 1Tes. 5.2; 2Pe. 3.10; J.Jim. 3.3; 16.15-16

ne'i. Manyvo ne'l'ai emĩgwai opokou remē ky'y. ⁵¹Tōvijā ope'atà imono jimomorijaua rena kyty. Oōvijā werovija rā'āga mǎe kō rena kyty omonotà. A'e pè ojiāpīkākāi tesōtā ojawa rōmō iko kupa. [Ajawyi eremĩgwai otekokuwaway mǎē rōmō tapeiko teāmā, a'e pejē,] e'i Jesu ijupe kō.

Erekwatà mǎē rē tē Jesu ojimosā'āga remēwarà

25 ¹Āmē Jesu e'i jē oporegeta. Kāramōwarà rā rē oporegeta jē. – [Napekuwa amātejē'ai manyvo 'arà mē avāetà Jōvijā wasu rōmō ajikuwa remē, e'i. Ajo remē emoa'u jē mǎe kō kōrijō aratà erupi āmē.] Keetà. Āwitō 10 rōmō kōjāmuku kō ijimorypa mō ojirekotà mǎē rē ojatykatà omājā kupa. Erekwatà mǎē rupi ootà kupa. Ajawyi oē oka wryy pe wyi oo pya ikatu kyty ārō kupa.^x ²A'e 5 rōmō mǎe kō otekokuwaway mǎe kō tē. Āmō, 5 rōmō mǎe kō notekokuwai. ³⁻⁴Raparina kō omoānē eraa kupa, ojavijō kō jē. Āmē otekokuwa mǎe kō raparina ry weraa oupi kupa. Notekokuwai mǎe kō āmē noeraai. Weraa tepe'yte raparina kupa. ⁵Āmē wārō puku jē erekwatà mǎē kupa upa. Novāeive. Ajawyi oke taray kupa ky'y. Okepa kupa ky'y.

⁶– Āmē pyaikatū remē sikaepo ava mō wapukai. Kee e'i wapukai rōmō: “Ovāerī pō! Pejo ōvaisī āmē!” e'i. ⁷Āmē kōjāmuku kō omāē ky'y. Oraparina kō omokatutā eraa kupa. ⁸Āmē notekokuwai mǎe kō kee e'i epe otekokuwa mǎe kō pē: “Raparina ry mō eme'ē ije”, e'i epe kupa. “Opaerī ky'y”, e'i kupa. ⁹“Ānī” e'i otekokuwa mǎe kō. “Noy'ai āmē oreupe”, e'i kupa. “Pekwa moma'e me'ēa kyty peupewarà tapepyy”, e'i kupa.

¹⁰– Oo notekokuwai mǎe kō raparina ry pyy āmē. Apykyre kytyve sikaepo ovāema erekwatà mǎē ky'y. Otekokuwa mǎe kō weraa oupi weroike tetā wasu wryy pē, jirekoa pē, jimi'u wasua pē. Ajaire ojiovapy tetā ky'y, ava mō toike e'ā ky'y.^y ¹¹Ajaire tē tite notekokuwai mǎe kō ovāema ky'y. Tetā ppy pe wyi kee e'i epe kupa: “Ore ve toroike!” e'i epe kupa. ¹²Āmē kee e'i erekwatà mǎē: “Ānī. Ije noporokuwai, ava pō pejē!” e'i ijupe kō.^z

¹³Aepo e'i Jesu poromosā'āga remē e'i jē:

– Āwīvotà avāe remē, e'i. Ajawyi terārō jē pekupa, a'e pejē. Napekuwa amātejē'ai manyvo remē avāetà. Mape kwaray remē teve. Āmō, mǎ jay remē pō avāetà, e'i.

Karakuri rewarà mosikoa rē tē poromosā'āga remēwarà

(Rukasi 19.11-27)

¹⁴Jesu omogeta jē wemimo'ekwerà kō. Kee e'i ijupe kō:

^x 25.1 Ruk. 12.35 ^y 25.10 Ekoa kō tē a'evo ekoi kupa ipi. Jane kō tovāema amātejē ipi. Āmē jirekoa ojiāparō remē, ava noike'ai ky'y. ^z 25.12 Ruk. 13.25

– [Ajivytà rãĩ aa erena kyty, Papa rena kyty, e'i. Ajawy tapeposiko katu jê ikõ eayvu rupi erapykyre kyty nê, e'i.] Jõvijã rê tẽ ajimosã'ãgatã tapekuwa sa'u. Jõvijã mõ ootã remê, omuroka rãĩ wemĩgwai kõ imogeta kõ. “Ejo toporomogeta”, e'i. Kee e'i ijupe kõ: “Ajisyrytã rãĩ aa”, e'i. “Pirujê emoma'e kõ rê ikõ tapeja'a erapykyre kyty nê”, e'i.

15– ãmê vvy karakuri moeta jõvijã ome'ẽ rãĩ ijupe kõ ity oo, toporu rãĩ mosikoa rê kupa. Kee wereko. Wemĩgwai otekokuwavy mã'ẽ pè, 5.000 rômõ ome'ẽ. ãmõ pè, 2.000 rômõ ome'ẽ. ãmõ pè, 1.000 rômõ ome'ẽ.^a Ajaire jõvijã ojisyry oo ky'y. 16 ãmê jõvijã oo paire, emĩgwai otekokuwavy mã'ẽ oposiko ppy ikarakuri rê, 5.000 rômõ mã'ẽ rê. Weraa oposikoa repy rã rê. Oposiko katuay wete ee. Ajawy oposiko paire, 10.000 rômõ tesõ ikarakuri ky'y. [Oryvay emĩgwai ãmê, okuwa jõvijã orytã iposikoa rê rewarã mõ.] 17 ãmê emĩgwai otekokuwa mã'ẽ a'evo ve. Oposiko katu teve ee. Ajawy 2.000 maekwerã 4.000 rômõ tesõ epykwerã ky'y. [Oryvay ãmê ee.] 18 Na'evoi ãmê emĩgwai, 1.000 opyy maekwerã. A'e noposikoi. Opãkõi kõiijõ ijaty vvy kwarã pupe inõ gatu. Ajawy aekwery vo jê ikarakuri tui. Nojimovijai 1.000 maekwerã.

19– Kãramõ ovãe jõvijã ky'y. ãmê ovãe remê, omuu wemĩgwai kõ imogeta karakuri me'ea rê. “Manyvo põ nereko neposikoa?” e'i jõvijã ijupe kõ, ijãvijõ kõ jê. 20 ãmê emĩgwai otekokuwavy mã'ẽ ppy uu. Kee e'i: “5.000 rômõ karakuri itõkõ neme'ẽ ije neo”, e'i. “Ajaire aposiko ee. Eposikoa rupi amoaty wete sa'u ky'y”, e'i. “Emã'ẽ. 10.000 rômõ tesõ nekarakuri repykwerã ky'y”, e'i emĩgwai oõvijã pè. 21 ãmê si oryvay jõvijã ee ky'y. “Aje, neposiko katuay epãtavõarã rômõ. Eremĩgwai e'ey tẽ ene”, e'i ijupe. “5.000 rômõ ame'ẽ tereposiko ee mijã. Age'e ikupei kyty nemoaty ky'y”, e'i. “Tõvijã rômõtã tẽ ene ky'y”, e'i. “Ejo awi epyri, tajimory nere”, e'i jõvijã ijupe imoe'e.

22– Ajaire ãmõ omuu mijê okoty. [“Ene pa'e? Mã põ neposikoa repykwerã nemoaty?” e'i.] ãmê a'e e'i oõvijã pè: “2.000 rômõ karakuri moeta neme'ẽ rãĩ ije neo”, e'i. “Ajaire eposikoa repy rômõ amoma. Emã'ẽ. Age'e kejõ nekarakuri rekovijarã ky'y. 4.000 rômõ tesõ”, e'i. 23 ãmê oryvay mijê jõvijã ee. “Aje ere”, e'i. “Neposiko katuay wete eupe”, e'i. “Ajawy age'e ikupei kyty oromonotã neupe tereposiko ky'y”, e'i. “Erory nere. Ejo awi epyri, tajimory nere”, e'i mijê jõvijã ijupe.

24– ãmê ãmõ omuu mijê. [E'i mijê jõvijã ijupe: “Ene pa'e? Mã põ neposikoa repykwerã nemoaty?” e'i.] Notekokuwa ywe'ei mã'ẽ pè aepo e'i ky'y. ãmê emĩgwai kee e'i: “Akuwa manyvo neikoa. Neposikoa rupi rõwã karakuri nemoaty ipi. Áwitõ ava mõ nojimitãi epe remeve, oo ajaire temitã'akwerã po'o ipi. Áwĩvo 'ejê neiko”, e'i. 25 “Emã'ẽ.

^a 25.15 5.000 rômõ mã'ẽ, 175 kiru rômõ karakuri e'e. 2.000 rômõ mã'ẽ, 70 kiru rômõ karakuri e'e. 1.000 rômõ mã'ẽ, 35 kiru rômõ karakuri e'e.

1.000 rōmō karakuri itōkō neme'ē rā'ī ije neo mijā. Ajamā'ē ajirokyje newyi. Ajawyi napotai nekarakuri moma tite. Ajawyi yvy pupe aaty kōrijō inō gatu. Aã aekwerà", e'i. ²⁶⁻²⁷Ajawyi aepo e'i remē, jōvijā naoryi ee ky'y. "Naneeweri mā'ē tē ene! Nivoi neposiko ije! 'Akuwa manyvo neikoa', ere tite si ije. 'Āwitō ava mō nojimitāi mā'ē oo ajaire temitā'akwerà po'o ipi. Āwīvo 'ejē neiko', ere. Āwisō ekuwa ipe rejupa remē, neraa kuwasi karakuri rena kyty inō mijā, tojimovija upa! Āmē aã age'e ojimoatykwerà revejē apyy kuwa mijā, eremime'ēgwerà", e'i imoātāre'ā.

²⁸– Ajaire jōvijā e'i āmō wemīgwai kō pè: "Peekyi karakuri ame'ē ijupe maekwerà iwyi ky'y. [Notekokuwai]", e'i. "Eremīgwai [otekokuwavay mā'ē] pè jēsī eme'ē, 10.000 rōmō tesō wereko mā'ē pè. [A'e ywesō oposiko katu]", e'i. ²⁹"Ava mō jame'ē ijupe mā'ē oporu katu remē, āmē ywesō jame'ētā ijupe. Ajamā'ē ava mō noporui jame'ē ijupe mā'ē remē, jaekyitā jame'ē maekwerà iwyi", e'i.^b ³⁰E'i jē jōvijā: "Nijeweri mā'ē pepokwa imono pātōmimi kyty, tatui ky'y. A'e pè wapukai tesōtā ojawa mō upa ky'y. Ojiāpīkākāi tesō tevetā ojawa upa. Nivoi oposiko ije", e'i jōvijā wemīgwai kō pè,^c e'i Jesu ojimosā'āga.

Poromoe'ya 'arà rā rewarà

³¹Āmē Jesu e'i jē wemimo'earà kō pè:

– Kāramō tē ajo tarà mijē pekoty, Janejare'e Remimuurerà ajimojane mā'ē rōmō, e'i. Jōvijā wasu rōmō tē ajikuwatā ajo ky'y. Eremīgwai yvapewarà kō ve aerutā āmē erupi ky'y. Āmē jōvijā wasu apyka 'aryvo tē tesō aapytā.^d ³²Āmē pirujē jane kō ojimoatyā erovake tamosā'āga kō. Āmē si mirà kō amoe'yitā ky'y. Nivoi mē kō waitevetā. Ivo mē kō waitevetā, e'i. Āwitō teima jarā kaneiru waite omoe'yi so'o rā'āga wyi, āwīvotā. ³³Ivo mē kō e'ekatu kytyre amoatyā. Nivoi mē kō āmē ejaukwerà kytyre amoatyā. ³⁴Āmē ivo mē kō rā'ī amogetatā. Kee a'etā ijupe kō: "Papa oryvay pene. 'Peike ajawyi epyri', e'itā Papa pejē ory rōmō iko. A'e tē yvy jinō e'āve penena rā oinōma amātejētā penenone", a'epa teāmā itōkō pejē. ³⁵Kee rewarà mō oryvay Papa pene: "Ajimomorijau remē itōkō eporijauesa pekupa ipi. Eamyay aiko remē jakatu itōkō ja'umā'ē peme'ē ta'u ipi. Āmō, e'ywaray tē aiko remē teve itōkō yy peme'ē tay'u. Āwisō āmō wānā rōmō teipe ajo remē itōkō peja'a katu ere ipi. ³⁶Āmō, nekamisai aiko remē itōkō, ekamisa rā peme'ē ije. Āmō, etekorā remē itōkō peja'a katu ere. Āmō, jimopā'āga pupe aju remē itōkō pejo eresa", a'etā ijupe kō.

³⁷– Āmē ivo mē kō e'itā ije: "Manyvo remē pōkō aepo oro'e neupe?" e'itā. "Manyvo remē pōkō yy orome'ē tere'u? Ja'umā'ē āmō?" ³⁸Manyvo

^b 25.29 Mat. 13.12; Mak. 4.25; Ruk. 8.18 ^c 25.30 Mat. 8.12; 22.13; Ruk. 13.28

^d 25.31 Mat. 16.27; 19.28

remē pōkō ãmō wãnà kō rōmō nejo remē, oroja'a katu nere? ãmō, manyvo remē pōkō nanekamisai remē, kamisa orome'e neupe?" e'itã kupa. ³⁹“ãmō, manyvo remē pōkō netekorã remē, oroja'a nere? ãmō, jimopã'ãga pupe neju remē? Norokuwai 'eteay a'evoa, jōvijã!” e'itã ivo mãe kō ije, e'i Jesu.

⁴⁰– ãmē a'etã ijupe kō: “Amã'ẽ pene, poroporijauesa remē ipi”, a'etã. “Eremĩgwai mitigã rē peja'a katu remē, ‘Ere oja'a katu mã'ẽ tē ãwĩ’ ”, a'etã pejē. Aje aepo a'etã, e'i Jesu.

⁴¹– Ajaire a'etã nívoi mãe kō pē ky'y: “Pejisyry ikō ewyi peo nē! Papa rena pē napeike'ãi!” a'etã. “Tata wasu ainōokapa amãtejē ãjãgai rōvijã pē, emĩgwai kō revejē. A'e tata wasu noei mã'ẽ rena kyty pekwa. A'e kyty poromonotã. ⁴²Neporijauesai pekupa ipi. Kee aiko remē itōkō napeja'ai ere. Eamyay tē remē itōkō. ãmō, e'ywa tē remē itōkō. ⁴³ãmō, ãmō wãnà rōmō ajo pepyri remē. ãmō, nekamisai aiko remē. ãmō, etekorã remē. ãmō, jimopã'ãga pē aju remē. A'evo 'evo tesō ipe aiko remē itōkō napeja'ai ere!” a'etã.

⁴⁴– ãmē e'itã eupe kupa: “Jōvijã, noromã'ei 'ete nere neamyay remē, ne'ywa remē, nanekamisai neiko remē, netekorã remē, jimopã'ãga pē neju remē. Noromã'ei 'eteay nere. Mape pōkō a'evo neiko?” e'itã kupa. ⁴⁵ãmē a'etã ijupe kō: “Aje ywete kee a'e pejē: Eremĩgwai mitigã rē napeja'ai ojimomoriãu remē. Ajawyi, ‘Ere noja'ai mã'ẽ tē ãwĩ’, a'e pejē”, a'etã ijupe kō. ⁴⁶A'evo noporoporiãuesai maekwerã kō amonotã jimomoriãua rena kyty. Ivo katuay maekwerã kō ãmē Papa rena kyty araatã, epyri toiko karuaru kupa, e'i Jesu.

Jōvijã kō oja'a Jesu jukaa rã rē remēwarã
(*Maku 14.1-2; Rukasi 22.1-2; Juwão 11.45-53*)

26 ¹Mōrijō 'arã tē remē Juteu kō rãmōi kō rekoawerã moetea 'arã okwatã. Kōitokō karamoe remē Janejare'e omoisyryoka kō jimomoriãu wasua wyi. Ajawyi Jesu awyjepa wemimo'ekwerã kō omotekokuwa paire, e'i jē ijupe kō:

²– Kovi kō'ẽ tãmō kō rekoawerã moetea 'arã okwatã.^e A'evo remē jōvijãgwerã kō ejukaokatã yvyra jipokana rē, e'i. A'evoa rōmō Papa tē emuroka pepytery pē ajimojane mã'ẽ rōmō taiko, e'i.

³Aepo e'i Jesu remē jakatu, Juteu rōvijãgwerã kō ojimoaty sikaepo upa. Kejō. Janejare'e pē oporegeta mãe kō rōvijã kō. ãmō, Juteu rōvijã kō mō teve. Mokocejō ojimoaty kupa. Jesu jukaa rã rē ojimogeta kupa upa. Kaipasi eu Janejare'e pē oporegeta mãe kō rōvijã wasu pē. A'e retã wry pē ojimoaty kupa upa.

^e **26.2** Karamoe remē Janejare'e wekyioka Juteu kō rãmōi kō Ejitu vvy pe wyi imoisyry kō. Karai kō *Páscoa dos Judeus* e'i a'evoa pē. Ajamã'ẽ Jesu poeraawerã pē ywesō *Páscoa* e'i kupa. Emogeta Jisyry. 12.1-27; Epr. 11.27-29; J.K.R. 7.30-36

4– Manyvo ywe'età pōkō tyvija rupi Jesu sireko ipyy ijukaoka? e'i kupa.
 5Nikatui age'eve ajamã'ê, tãmõ kō rekoawerà moetea rē jaja'a remē. Aty wasu kō pytery pè tē Jesu ekoi. Ajawyi ijukaa rã okuwa sō kupa remē, imiraità janere kupa, e'i ojiupe kupa.

Ipije mǎ'ê wāivī ojoē Jesu rē imogy remēwarà
 (Maku 14.3-9; Rukasi 7.37-38; Juwão 12.1-8)

6Ãmē ajaire Jesu Petãnia taa pè tui, Simão retã mē. Ipišĩsĩma maekwerà tē Simão. A'e retã wryy pè Jesu tui. 7Jesu ojitãrō namesa 'aryvo ojimi'u upa. Ãmē wāivī mō oike uu ikoty. Ipije mǎ'ê e'ey weru, epy wete mǎ'ê tē. Takuru sukyry tē ena. A'e pupe weru. Ãmē a'e ipije mǎ'ê ojoē Jesu ãkãg rē imogy upa. [Jesu rauvaya mojikuwaparà rōmō a'evo wereko.]

8Ãmē Jesu remimo'ekwerà kō omǎ'ê ee remē, ojimōarō ee kupa. Ajawyi kee e'i kupa:

– Ãwī wāivī ojimorara tesō ipije mǎ'ê rē! 9Karakuri repy rōmō sō ome'ê remē, opyy wete kuwa karakuri epykwerà rē mijã! Aekwerà omosã kuwa iporijau mǎe kō pãtavōa rōmō mijã! e'i kupa.

10Ajamã'ê Jesu okuwapa aepo e'i kupa remē. Ajawyi e'i ijupe kō:

– Teene. Pemopirai sō wāivī. Tomogy nē ere. Ikatuay ãwīvo erereko remē! e'i. 11Iporijau mǎe kō oiko jētã pepyterà rupi, tapepãtavō kō, e'i.^f Ajamã'ê ije naiko puku'ãi pepytery pè, tapeja'a jē ere, e'i. 12Ajawyi age'e jō tē wāivī omogy ipije mǎ'ê eãkãg rē, e'i. [Ojiãparō emãnōa rewarà mō a'evo, e'i.] ãwīvo eryvy rã renone emokatu amãtejē, e'i.

13E'i jē Jesu ijupe kō:

– Kee ikō tapeenu nē! Aje, kãramō pirujē maiveve rupi Janejare'e ayvu e'ey jamojenu remē, aã wāivī rewarerà omojenu tevetã kupa. Agyvoa eewarà noje'o'ãi. Aje ywete aepo a'e pejē, e'i Jesu ijupe kō.

Jutasi, “Erōvijã ame'êtã pepo pè”, e'i remēwarà
 (Maku 14.10-11; Rukasi 22.3-6)

14Ãmē ajaire Jesu remimo'earà 12 mǎ'ê mō oo sikaepo Janejare'e pè oporegeta mǎe kō rōvijã kō pè oporegeta. Jutasi Sikarioti eu erà pè mǎ'ê a'evo ekoi. 15Kee e'i:

– Mapejō ywe'e pōkō karakuri peme'êtã ije, erōvijã ame'ê sō pepo pè remē? e'i ijupe kō.

Ãmē karakuri sī moeta tē tesō ome'ê amãtejē ijupe kupa. 30 rōmō tesō ome'ê kupa.^g

16A'evo paire Jutasi:

– Manyvotã pãwī areko ime'ê ipo kō pè? e'i oupe upa.

^f 26.11 T.M. 15.11 ^g 26.15 A'evo ve irōte jay mosikoa repykwerà.

Ajawyi wārō jě manyvo remě ywe'e ome'ětà.

Tāmō kō rekoawerà moetea 'arà renenewarà
(Maku 14.12-21; Rukasi 22.7-23; Juwāo 13.21-30)

17 Āmē meju vororo e'ā wa 'arà okwa remě, Jesu remimo'earà kō mō uu ijupe jawo.

– Mape kyty pō nepota oroo janejimiwa rā oromokatu tāmō kō jisiryawerà moetea 'arà renone? e'i kupa.

18 Āmē Jesu omono kō Jerusarē taa kyty kwaima'e mō resa. E'i ijupe kō imono:

– A'e kwaima'e peesa remě, kee tapejě ijupe: “Orerōvijā kee e'i imuu neupe: 'E'arà ovāema ky'y', e'i”, tapejě. “ ‘Neretā pupe tamoete tāmō kō rekoawerà eremimo'ekwerà kō reve', e'i jōvijā imuu”, pejě ijupe, e'i.

19 Oo āmē kupa, Jesu ayvu rupi. Moetea 'arà renone oposiko kupa upa.

20 Āmē pātōma remě Jesu ovāema wemimo'ekwerà kō reve, 12 mǎe kō reve. Ojitarō namesa 'aryvo ojimi'u kupa. 21 Āmē ojimi'u kupa upa remě, e'i Jesu ijupe kō:

– Aje kee a'e pejě. Ike janereve ekoi mǎē mō eme'ětà eāpā kō po pè, e'i.

22 Āmē aepo e'i Jesu remě, pirujě ijāgyoay kupa. Āmē e'i ijupe kupa:

– Ije rōwā pōkō a'evo mǎē rōmōtā aiko, jōvijā? e'i kupa, pirujě.

23 Āmē Jesu e'i ijupe kō:

– Eparapi pupe ojimi'u mǎē a'evotà ekoi, e'i. 24 Pejapyaka katu. A'e rē tē kee a'e. Janejare'e Remimuurerà ajimōjane mǎē rōmō tē ije. Amānō remě, Janejare'e okusiwaokapa amātejě maekwerà rupi katu a'evotà emānōa, e'i. Ajamǎē ipojy aitā tē eāpā kō po pè eme'ětà mǎē pè, e'i. Nisakyi remě ikatu kuwa ijupe mijā! e'i.

25 Āmē Jutasi e'i rǎ'āga Jesu pè:

– Eupewarà mō rōwā pōkō aepo ere, jōvijā? e'i rǎ'āga.

– Nevote nejimome'u ky'y! e'i āmē Jesu ijupe.

Jesu omānōa rǎ rē oja'a remēwarà
(Maku 14.22-26; Rukasi 22.14-20; 1 Korītu 11.23-25)

26 Āmē ojimi'u kupa upa remě, Jesu meju opyy. Omoe'e Janejare'e ee. Ajaire openo peno imosāi meju erokwa wemimo'ekwerà kō pè, to'u kupa.

– Aā pepyy iwa. Epirà ra'upa tē aā meju ame'ē tape'u, e'i ijupe kō.

[O'u āmē kupa.]

27 Ajaire Jesu uvary aisiriri katu mǎē rena opyy, kaneku. A'e rē omoe'e mijě Janejare'e. Ajaire omosāi erokwa ijupe kō to'u kupa.

– Pe'u pirujě, e'i. 28 Eruwykwerà ra'upa tē aā uvary aisiriri katu mǎē ame'ē tape'u. Kee jaa tē agyvoa. Ije amānōtā penekovijarerà rōmō. Eruwykwerà opeitā. Emānōa rupi mōa'ārōwā mirà kō aiwererà amoepypatā. Ajawyi Janejare'e “awyjepa” e'itā peaiwererà kō pè ky'y. Ovo rupi teve Janejare'e penerekotā emānōa rupi ky'y, e'i ijupe kō.^h

^h 26.28 Jisyry. 24.8; Jer. 31.31-34

29 E'i jē ijupe kō:

– Awyje uvary aisiriri katu mā'ē na'u'ai ky'y. Kāramō tè a'u tarà mijē ipyau mā'ē peneve Janejare'e rena pè, emojōvijāoka emojikuwa remē, e'i.

30 A'evo paire Janejare'e pè ojīga imoe'e kupa. Ojīga kupa paire oo vvytyry kyty kupa, temitāgwerà ty kyty. Oriveiraty eu a'e temitāgwerà ty rerà pè mā'ē gyty oo kupa.

“Nekuwai rā'āgatà rejupa”, e'i Jesu Peturu pè remēwarà
(Maku 14.27-31; Rukasi 22.31-34; Juwāo 13.36-38)

31 Āmē Jesu e'i jē wemimo'ekwerà kō pè:

– Age'e pya pejavatà ereity peo pekupa pemonyia rē, e'i. Ejukatarà kō uu epyy remē, a'evo peikotà, e'i. A'evoa rā rē Janejare'e okusiwaokapa amātejē karamoe remē. Aekwerà rupi katu tè a'evotà pejē, e'i. Kee e'i maekwerà rupi: “Kaneiru jarà ajukaokatà. Āmē eimawerà kō onurutà ojava oo. Ojimosāsāimatà ojava oo kupa”, e'i maekwerà rupi katu a'evotà peiko.ⁱ

32 E'i jē ijupe kō:

– Apoera tarà mijē, amānō maire. Aatà penenone, Karireja vvy kyty. [A'e pè poroārōtā ajupa,] e'i.^j

33 Āmē Peturu e'i:

– Ānī! Ije noroity'ai aa! e'i epe. Āmō kō pirujē ojipirau nereity oo kupa remē, ije apyta jētā nepyri. Noroity'ai! e'i tite mijā.

34 Ajawyi Jesu e'i ijupe:

– Aje aepo aporegeta! Age'e pya ereitytā neo rejupa! “Jesu nakuwai”, ere ā'ātà eupewarà mō, e'i. Moapy rōmō tesō aepo ere ā'ātà, e'i. Masakara oje'ē e'āve a'evotà. Oje'ē mijē remeve neja'atà eayvukwerà rē ky'y, e'i Jesu ijupe.

35 Peturu noerovijai tite ajamā'ē, aepo e'i Jesu remē.

– Noroity'ai ije āmē aa! e'i mijē. Nejuka sō kupa remē, nerevejē tejuka āmē kupa! e'i epe ijupe.

Jesu remimo'ekwerà kō pirujē aepo e'i epe.

– Ije ve noroity'ai aa, e'i tite kupa mijā.

Jesu oporegeta Uu pè remēwarà
(Maku 14.32-42; Rukasi 22.39-46)

36 Jesu oo oporegetatà Uu pè mā'ē pè ovāe. Jesemani eu a'e pè. A'e Oriveiraty vvytyry pè tui. Emimo'ekwerà kō oo upi. Ovāema kupa remē, e'i Jesu ijupe kō:

– Pepyta rā'ī peapy ike erārō pekupa, e'i. Wāime kyty sa'u aatà aporegeta Papa pè, e'i.

37 Opyta āmē kupa. Peturu kōrijō weraa oupi. Āmō, Semeneu ra'yry kō. A'e Tiaku. Āmō, Juwāo. Mokojejō weraa kō. A'evo remē ywesō ijāgyoay wete Jesu.

ⁱ 26.31 Sak. 13.7 ^j 26.32 Mat. 28.16

³⁸ Āmē e'i Jesu a'e kō pè:

– Ayay tesō eāgyoa epy'a pupe. Amānōtā 'ejē tesō, e'i. Erārō rā'ī ike pekupa, e'i. Tapemārāmoa'u jē ikō ajamā'ē peiko, ereve nē, e'i.

³⁹ Aepo e'i paire Jesu wāime sa'u oo. A'e rōmō'īte oo ky'y. Ojimoenāpa'ā ojayvy yvy pè upa. Uu pè oporegeta upa. Kee e'i:

– Emomorijaua rā rē ajimopirai, Papa. Akuwa naikoi iwasu mā'ē neupe. Nepota manyvo terereko tajimomorijau e'ā remē, i'ete. Ajamā'ē manyvo nere tari terereko katu jimomorijaua wyi remē, i'e teve. Tajimomorijau āmē, e'i. Neremimota rupi tē ta'evō aiko āmē, e'i Jesu oporanu Uu pè.

⁴⁰ Aepo e'i paire, ojivy rā'ī uu wemimo'earā kō pyri, Peturu kō pyri. Soō, oke sikaepo kupa upa.

Ajawyi Jesu e'i ijupe kō:

– “Tapemārāmoa'u jē”, a'e itōkō pejē! Napemā'ē kō'ē'āi sipō evo ve! e'i. Naporegeta pukui Papa pè, e'i. ⁴¹ Age'e peke tite ky'y ne! Tapemārāmoa'u jēsi pekupa. Janejare'e pè peporegeta pejimokasi rōmō. “Janejare'e, oremokasi rejupa, toroity tite e'ā”, pejē ikō peporegeta nē. Aje, pepy'a pupe pepota pekasi jē. Ajamā'ē ajaire waypetetā peupe. Pevote napekasi'āi. Ereity ywe'e titetā ejukatā kupa remē pekupa. Ajawyi ikō tapejimokasioka Janejare'e pè nē, a'e pejē, e'i Jesu ijupe kō.

⁴² Ajaire oo mijē Uu pè oporegeta.

– Napotai ajimomorijauvay amānō mijā, Papa! Ajamā'ē nepota ejuka kupa remē, tejuka āmē kupa neayvu rupi, e'i.

⁴³ Ajaire ojivy mijē uu wemimo'earā kō pyri. Soō, oke mijē sikaepo kupa upa, oke taray kupa rewarā mō.

⁴⁴ Ajaire oo mijē Uu pè oporegeta. Ji'i oporegeta maekwerā vo jē oporegeta mijē. Moapy rōmō tesō a'evō ekoi ky'y. ⁴⁵ Ajaire uu mijē ikoty kō. Oke mijē sikaepo kupa upa. Āmē si e'i ijupe kō:

– Peke mijē sipō pekupa! Pemā'ē! Nivoi mēe kō po pè emānōa 'arā okwa ky'y! Ajawyi awyjepa rā'ī peke ky'y. ⁴⁶ Pepō'ā! Ja'e jēsi! Eāpā kō po pè eme'ētā mā'ē uu iko, e'i.

Jesu opyy kupa remēwarā

(Maku 14.43-52; Rukasi 22.47-53; Juwāo 18.3-12)

⁴⁷ Jesu oporegeta jē ijupe kō upa remeve, Jutasi ovāe ipyri. Jesu remimo'earā kō 12 rōmō mēe kō mō Jutasi mijā. Ijatyray kwaima'ekwerā kō uu upi. A'e kō imarija poko pawete iko. Āmō, jinōpāa pawete weru kupa. Janejare'e pè oporegeta mēe kō rōvijā kō ayvu rupi tē uu kupa. Āmō, Juteu rōvijā kō ayvu rupi.

⁴⁸ Āmē Jutasi ji'ite kee e'ipa sikaepo ijupe kō:

– Erōvijā aetoapemosu rā'āgatā imojikuwaoka pejē, e'ipa. A'evō remē pepyy kuwa eraa, e'ipa ji'ite.

⁴⁹ Āmē oōvaisī Jesu remē, oo ipyri.

– Age'e tē, jōvijā! e'i rā'āga ijupe.

Ajaire wetoapemosu rā'āga.

⁵⁰ Āmē Jesu kee e'i ijupe:

– Ejimorypa, erepa maekwerà rupi jēsi ere, e'i.

Āmē Jutasi rupi uu mǎe kō uu Jesu pyy ipokwa kupa ky'y.

⁵¹ Āmē Jesu remimo'earà mō marija poko omopyso. A'e pupe temīgwai mō onamimopai. Janejare'e pè oporegeta mǎe kō rōvijā wasu remīgwai mō a'e.

⁵² Āmē Jesu e'i a'evo wereko mǎ'ē pè:

– Teene! Emokatu āwī nemarija poko, e'i. Ava mō porojuka marija poko pupe remē, a'evo ve marija pupe omānōtā, e'i. ⁵³ Nerekuwai sipō age'e ywete Papa pè sō aporanu remē, py'awarà mō kuwa wemīgwai yvapewarà kō omuu kuwa epātavōarà rōmō! Ijatyray kuwa omuu, e'i. ⁵⁴ Ajamā'ē Papa omuu kō sō temokatu remē, “aje” naoty'ai kuwa Janejare'e ayvu mojenuarà kō remikusiwarerà eupewarà mijā, e'i.

⁵⁵ Āmē e'i Jesu aty wasu pè:

– Moma'e rā pō marija poko tē tesō peeru? Āmō, jinōpāa kō teve tesō peeru? “Ojikō'ō mǎe kō rōvijā” pejē pō ije? Emā'ē. Kō'ē jawe jawe ipe itōkō pemā'ē ere ipi. Age'e rōwā pepyterà rupi poromotekokuwa aiko. Janejare'e moe'ea retā ypy pè teipe a'evo aiko ipi, e'i. Manyvo pōkō ameve nepyyi pekupa? e'i. [Age'e tē tesō epyy vijatā ereraa pekupa!]^k ⁵⁶ Ō'ō aje! Janejare'e ayvu mojenuarà kō ayvukwerà rupi katu tē āwīvo pejē peiko, e'i. Āwīvo remē tē “aje” eutā kāramō, e'i ijupe kō.

Āmē a'evoa rē emimo'ekwerà kō omā'ē remē, Jesu oity ojavapa oo okyje rōmō iko kupa.

Jesu jōvijāgwerà kō rovake weraa kupa remēwarà

(Maku 14.53-65; Rukasi 22.54-55,63-71; Juwāo 18.12-14,19-24)

⁵⁷ Āmē ajaire opyy Jesu ipokwa eraa kupa, Janejare'e pè oporegeta mǎe kō rōvijā wasu retā gyty. Kaipasi eu ijupe mǎ'ē retā gyty weraa kupa. A'e pyri tāmō Moisesi remikusiwarerà rē poromo'e mǎe kō uu amātejē sikaepo ojimoaty. Āmō Juteu rōvijā kō mō teve uupa. A'e kō rovake weraa Jesu kupa. [Tetā wryy pè weroike kupa.]

⁵⁸ Āmē Peturu oo Jesu rakypy rupi. Ipyri'ije'ē rōwā oo ajamā'ē. Kuipe'e sa'u oo. [Noikei tetā pupe ajamā'ē Peturu.] Tetā ypy pè wārō upa. Tetā rārōarà kō mō pyri wapy upa. Opota okuwa manyvotā wereko Jesu kupa mǎ'ē.

⁵⁹ Āmē jakatu jōvijāgwerà kō oporegeta Jesu jukaa rā rē upa, tetā wryy pè. Janejare'e pè oporegeta mǎe kō rōvijā kō. Juteu rōvijāgwerà kō atyry rōmō ojatykapa kupa, pirujē.

– Manyvo ja'etā pōkō kovenatu Piratu mogeta, Jesu tojukaoka? e'i kupa.

^k 26.55 Ruk. 19.47; 21.37

⁶⁰Ajamã'ê manyvo noereko'ái ayvu ai mō mo'y ee kupa, āwisō ijatyray mǎe kō nivoi mǎ'ê omo'y mo'y teywete ee kupa remē. Ojevo jevo jē rōwǎ iwaria kō ajamã'ê. Ajawyi “aje” taoty e'ã. Ajaate ojevo jē e'i mǎe kō mōrijō jē opō'ã owari rōmō Jesu pè kupa ky'y. ⁶¹Kee e'i teywete kupa:

– Oroenu aã kwaima'e kee e'i tite remē: “Ije amoma kuwa Janejare'e moe'ea retã. Ajamã'ê ajaire moapy 'arà remeve kuwa ainōma ekovijarerã rōmō etã wasu ijupe”, e'i owari rōmō, e'i kupa.^l

⁶²Āmē Janejare'e pè oporegeta mǎe kō rōvijã wasu aepo wenu remē, opō'ã Jesu pè jawo.

– Neenu pōkō aepo e'i neupe kupa remē? e'i ijupe. Ajawyi manyvo eretã pō nejipija rōmō! e'i epe ijupe.

⁶³Nipui āmē Jesu enu. Ajawyi e'i jē jōvijã wasu ijupe:

– Aje ywete pō Janejare'e Remimuurerã tē ene? e'i ijupe. Aje ywete pō Janejare'e Ra'yry wete ene? Eayvuapi rejupa. Newari sō remē, Janejare'e nemomoriĵautã āmē, e'i ywe'e tite Jesu pè jōvijã wasu.

⁶⁴Āmē Jesu e'i ijupe:

– Ō'ō, aje. Aepo erepa. Janejare'e Remimuurerã ajimojane mǎ'ê rōmō tē ajo pepytery pè mijã. Ajamã'ê kee mǎ'ê rē pemã'ētã kāramō ere. Temimoe'e rōmō tē tesō ajotã kāramō ky'y. Ekasia ve aerutã. Āmē a'e 'arã mē Janejare'e ikasiay mǎ'ê pyri aapytã Jōvijã wasu rōmō ajupa. I'ekatu kytire aapytã ajupa. Ajaire yva rãtasĩ rupi awyjytã ajo mijē. A'ewo aiko mǎ'ê rē pemã'ētã kāramō! e'i Jesu.^m

⁶⁵Ameve Janejare'e pè oporegeta mǎe kō rōvijã wasu aepo wenu remē, ojikō'ō ai tē enu. Ajawyi ojyruãvasĩsĩma tesō ojimopirai rōmō iko. E'i opyriwarã kō pè:

– Peenupa itō e'i Jesu mǎ'ê! Werōarō ywe'e tite Janejare'e aepo e'i remē! Ovote nivoi mǎ'ê omo'y wee. Ajawyi nijaesa mijē'ái ijayvu ai wenu mǎ'ê ky'y! ⁶⁶Manyvo pejētã pōkō aepo peenu mē? e'i.

– Wayvu rupi tē tomã'ō ajawyi! e'i ywe'e tite ijupe kupa.

– Ho'ō! e'i āmē kupa. Aje! e'i kupa.

⁶⁷Āmē ajaire omojaiwe tesō Jesu kupa ky'y. Otōmō tōmō tesō ova rē kupa. Onōpã nōpã teve kupa. [Oovaōvã teve kamisa pupe kupa, tomã'ê e'ã.] Ajaire oovapete pete kupa. Āmē e'i ijupe kupa:

⁶⁸– Ava pō nerovapete? e'i ijupe kupa. Emome'u oreupe! Aje Janejare'e Remimuurerã tē ene remē, nekuwa jētã ava pō nerovapete mǎ'ê! e'i ijai kupa.

Peturu, “Jesu nakuwai”, e'i rã'ġaga remēwarã
(*Maku 14.66-72; Rukasi 22.56-62; Juwão 18.15-18,25-27*)

⁶⁹Āmē jakatu Peturu tetã ypy pè wapy jē upa, jane kō pytery pè. Āmē temġwai mō uu jawo ijupe. Ja'y kōjatãĩ mō a'e temġwai. A'e e'i Peturu pè:

^l 26.61 Juw. 2.19 ^m 26.64 Tan. 7.13

– Jesu Karireja yvy wānà reve neiko mā'ě tề ene! e'i ijupe.

⁷⁰– Ānī! A'e rōwā ije! e'i rā'āga Peturu eminu kō rōmō. Nakuwai ava pewarà mō pō aepo ere! e'i rā'āga.

⁷¹Aepo e'i paire opō'ā oo tetā ypy pe wyi. Pari ape kyty oo. A'e pề āmō temīgwai omā'ě mijề Peturu rề. Ja'y kōjatāi teve a'e. A'e e'i opyri tui mǎe kō pề:

– Jesu Nasare taa wānà remimo'earà tề āwī! e'i Peturu pewarà mō.

⁷²Āmề Peturu e'i:

– Ānī! Nakuwai ije āwī kwaima'e! e'i rā'āga. Janejare'e reminu rōmō aepo a'e! e'i tite owaria mokasia mō.

⁷³Āmề ajaire kwaima'e kō mō oo Peturu pề oporegeta.

– Aje si a'e pyriwarà tề ene! e'i ijupe kupa. Neporegetaa rupi tề nejikuwa! e'i ijupe kupa.

⁷⁴Āmề Peturu e'i:

– Nakuwai ije āwī kwaima'e! Janejare'e okuwa ewari rōwā a'e mā'ě! e'i rā'āga. Janejare'e temomorijau ikō ewari remề nề, e'i tite owari rōmō.

Āmề jakatu masakara oje'ě. ⁷⁵Āmề tề tite Peturu oja'a Jesu ayvukwerà rề ky'y. “Nakuwai Jesu', ere rā'āgatà ije ajaire”, e'i amātejề maekwerà rề oja'a. “Moapy rōmō a'evotà, masakara oje'ě e'āve”, e'i amātejề Jesu maekwerà rề.

Ajawyi ijāgyoay ky'y. Ojisyry oo ojawa upa ky'y. Ojiāparō wasu upa.

Kovenatu Piratu rovake weraa Jesu kupa remềwarà

(Maku 15.1-2; Rukasi 23.1-2; Juwāo 18.28-32)

27 ¹Ajaire jì'veay pirujề jōvijāgwerà kō e'ipa manyvotà wereko Jesu jukaoka. Janejare'e pề oporegeta mǎe kō rōvijā kō. Āmō, Juteu rōvijāgwerà kō. ²Opokwa eraa kupa. Kovenatu Piratu po pề ome'età kupa. Juteja yvy pewarà kovenatu tề Piratu.ⁿ

Jutasi omojivy ipe Jesu me'ēawerà repykwerà remềwarà

(Jesu koty rewarà kō 1.18-19)

³Āmề Jesu jukaa rā ojenu Jutasi pề remề, ojimonyi enu.

– Mom'a'e rā sōpō a'evo aiko mijā! e'i. Ajawyi epykwerà tamojivy tojuka e'ā kupa, e'i tite oupe.

Weraa ipe epykwerà Janejare'e moe'ea retā gyty imojivy mijā. A'e 30 rōmō karakuri sī moeta. Janejare'e pề oporegeta mǎe kō rōvijā kō pề ome'età. Āmō, Juteu rōvijā kō pề. ⁴Kee e'i ijupe kō:

– Ije itōkō erōvijā amoākwa'ā! Nivoi aiko a'evo remề. Mire'eay tesō erōvijā! Temijarà rā rōwā sō mijā! e'i epe.

Ajamā'ě jōvijāgwerà kō “aje ipō” ne'i ijayvu renu. Nopyyi karakuri iwyi kupa.

ⁿ 27.2 Juteu rōwā Piratu ajamā'ě. Romā wānà tề a'e.

– Ānī! e'i kupa. Orerewarà rōwā! Nerewarà tē! e'i kupa.

5– Ānī! Ajamā'ē napotai ky'y! e'i epe Jutasi ijupe kō.

Ajawyi karakuri sī omopei ipyri kō ity oo. Janejare'e moe'ea retā pe wyi ojisyry oo. Ajaire oo ojikuruka āpasī omānō, ovote.

6 Āmē ajaire apykyre kyty jōvijāgwerà kō omovyvy mijē karakuri.

– Aā karakuri porojukaokaa repykwerà tē, e'i ojiupe kupa. Ajawyi nijame'ē'ai kuwa Janejare'e moe'ea retā pewarà kō pē. Aepo e'ipa Moisesi ikusiwa karamoe remē. Ajawyi moma'e rē sipō simomatà karakuri? e'i jōvijāgwerà kō ojiupe.

7 Ajawyi kee wereko karakuri kupa ky'y. Turuwa reinōgarà rena opyy tyvy rena rā rōmō kupa. Āmō taa wānā kō ryvy rena rā rōmō opyy kupa. Juteu rōwā mē kō ryvy rā. 8 Ajawyi “Tuwykwerà rena” eu a'e tyvy pē, Jesu jukaawerà repykwerà rē opyy kupa rewarà mō. Ajaate age'e remē aepo eu jē ijupe.

9 A'evoa Janejare'e ayvu mojenuarà Jeremia omome'u amātejē karamoe remeve. Kee e'i ikusiwa: “Karakuri 30 rōmō, Isaeu kō ome'ētā imoākwāā repykwerà rōmō. 10 A'e karakuri rē tyvy rena rā opyytā kupa. Turuwa reinōgarà wyi opyytā kupa”, e'i maekwerà.° Aekwerà rupi katu tē a'evō wereko kupa.

Jesu kovenatu Piratu rovake tui remēwarà
(Maku 15.2-5; Rukasi 23.1-5; Juwāo 18.33-38)

11 Āmē Jesu weraa kovenatu pyri kupa ky'y. Ayvukasia rena pē kovenatu wapy upa. A'e pē Jesu opō'ā ovake upa. Āmē Piratu e'i ijupe:

– Aje pō Juteu kō rōvijā tē si ene? e'i Jesu pē.

– Ōō. Aje katu aepo ere, e'i Jesu ijupe.

12 Āmē Janejare'e pē oporegeta mē kō rōvijā kō nivoi mē omo'y teywete Jesu rē, “Piratu tojukaoka”, e'i kupa rewarà mō. Āmō, Juteu rōvijā kō ve a'evō ekoi. Ajamā'ē nipui 'ete Jesu aepo e'i ijupewarà mō kupa remē.

13 Āmē Piratu e'i mijē Jesu pē:

– Nereenui pōkō nivoi mē omo'y nere kupa remē? Manyvo eretā pōkō aepo renu? e'i Jesu pē.

14 Jesu nipui 'eteay ajamā'ē aepo e'i Piratu remē. Ajawyi Piratu ojimonyijay a'evō remē.

– Manyvōre sipō nipui eupe? e'i oupe ojipy'amogeta.

Kovenatu Piratu ojukaoka Jesu remēwarà
(Maku 15.6-15; Rukasi 23.13-25; Juwāo 18.39—19.16)

15 Tāmō kō jisyryawerà moetea 'arà remē upi upi kovenatu Piratu wemimopāāgwerà mō omoēoka ipi. Pe'ī tē ajamā'ē omoēoka ipi, kwaray upi

° 27.10 Sak. 11.12-13

upi. Aty wasu tẽ opyteporo a'evo remẽ tomoẽ ipi. ¹⁶Ãmẽ a'evo Jesu wereko kupa remẽ, oiko emimopããgwerà mō, erãkwẽ mãẽ, Parapa eu ijupe mãẽ. ¹⁷Ãmẽ aty wasu ojimoaty kovenatu Piratu pyri kupa remẽ, kee e'i kovenatu ijupe kō:

– Mā ywesō pō pepota tamoẽoka? e'i. Parapa pō ma'e remẽ? Ãnĩ? Jesu pō ma'e remẽ? Janejare'e Remimuurerà eu mã'ẽ pō? e'i Piratu.

¹⁸Piratu okuwa Juteu rōvijãgwerà kō ojimōarō teywete Jesu rẽ. Ajawyi tẽ weru ovake kupa, tojukaoka. A'evoa okuwa katu.

¹⁹Ãmẽ Piratu wapy jẽ a'e pẽ upa remẽ, erekwarà wayvu mō omonooka ijupe. Kee e'i epe imonooka ijupe:

– Terejukaoka e'ã awĩ kwaima'e. Ivo katuay mãẽ tẽ awĩ. Apouvai ai wete age'e pya ee. Emonyijay epouvaiawerà! e'i epe imonooka omẽnà pẽ.

²⁰Ãmẽ Janejare'e pẽ oporegeta mãe kō rōvijã kō omo'eoka aty wasu kō, kee te'i wapukai rōmō kupa:

– Parapa tẽ ikō emoẽoka nẽ! Jesu ãmẽ ejukaoka! te'i wapuka pukai rōmō kupa. Juteu rōvijã kō ve omo'eoka kō aepo te'i kupa.

²¹Ãmẽ kovenatu Piratu “hoō” ne'ive. Kee e'i mijẽ ijupe kō:

– Mā pō ajawyi amoẽoka? e'i.

E'i jẽ aty wasu kō:

– Parapa tẽ! e'i mijẽ wapukai kupa.

²²Ãmẽ Piratu e'i ijupe kō:

– Jesu pa'e? Janejare'e Remimuurerà eu mã'ẽ? Manyvotà pō areko? e'i.

– Yvyra jipokana rẽ ejukaoka! e'i e'i kupa.

²³Aepo e'i kupa rewarà mō Piratu e'i:

– Manyvo rewarà mō pōkō ajukaokatà, ãwisō naikoi 'eteay ijaiwererà ee remẽ? e'i.

Ne'i kupa ajamãẽ. ãmẽ ywesō wapuka pukai kupa.

– Ejukaoka vyra jipokana rẽ! e'i kōrijō kupa.

²⁴Ãmẽ kovenatu Piratu manyvo ne'iaĩ ky'y. Jesu nojuka tuvei sō remẽ, aty wasu ojikōõ aitã ee ãmẽ. Ajawyi manyvo ne'i ky'y. Ojipokusu kōrijō ãmẽ aty wasu rovake. “Ije rōwã ajukaokatà” jaa tẽ ojipokusu. Ajawyi kee e'i aty wasu pẽ:

– Ije rōwã Jesu ajukaokatà, e'i. Pejẽ tẽ pejukaokatà, e'i ky'y.

²⁵Ãmẽ aty wasu kō e'i:

– Hoõ, i'ete! e'i. Orere tẽ ijukaawerà tojisu'u ajawyi! Orejeapyrerà kō reve tojisu'u, e'i otekokuwa e'ã rōmō kupa.

²⁶Ãmẽ Piratu si omoẽoka Parapa ky'y. Jesu ãmẽ ome'ẽ sota kō po pẽ tonõpã nõpã eraa ijuka kupa.

Sota kō omojaiwe Jesu remẽwarà

(Maku 15.16-20; Juwão 19.2-3)

²⁷Ãmẽ ajaire sota kō weraa rã'ĩ Jesu oõvijã wasu retã wasu ppy pẽ. Oka mytery pẽ weraa kupa, kovenatu posikoawerà retã pẽ. Pirujẽ sota kō ojimoatypa katu a'e pẽ. Wãrimã tesõ Jesu kupa.

28 Ajaire a'e kō opota Jesu oojai. Ajawyi omoe'e rā'āga kupa. Ijyru poko omopyso iwyi kupa. Jōvijā yru poko ipirā mā'ē pè oyrunō rā'āga rā'ī kupa. Tyru pirā poko opypy ee kupa, oōvijā rā'āga rōmō. 29 Joō vo sō mā'ē oinō ākānytarā rōmō kupa. A'e oinō Jesu ākāg rē, jōvijā ākānytarā rā'āga rōmō. Āmō, vvyra po'i poko pupe opytunō kupa, i'ekatu kyty, jōvijā pytu rā'āga rōmō. Ajaire ojimoenāpa'ā ovake emīgwai rā'āga rōmō imoe'e rā'āga kupa.

– Age'e si tereiko puku Juteu kō rōvijā rōmō! e'i rā'āga ijai kupa.

30 Ajaire otōmō tōmō ee kupa. Jōvijā pytu rā'āga wekyi ipo pe wyi ijākā nōpā nōpā ipupe kupa. A'evō wereko imojaiwe kupa. 31 Ajaire omopyso ekyi tyru pirā iwyi kupa. Ijyru omojivyrī ipypy ee kupa. Ajaate weraa ijukatā kupa ky'y. [Jerusarē taa kupei kyty weraatā kupa, imirai mā'ē jukaa rena kyty.]

Jesu omopotuputuri vvyra jipokana rē kupa remēwarā

(Maku 15.21-32; Rukasi 23.26-43; Juwāo 19.17-27)

32 Āmē taa pe wyi weraa ereko jakatu, kwaima'e mō reve ojiōvaisī kupa. Sireni taa wānā mō tē a'e. Simāo eu erā pè. Āmē sota kō kee e'i wayvukasī rōmō ijupe:

– Aā vvyra jipokana emovy eraa py'ajē ikenē, e'i ijupe kupa.

Omovy eraa āmē ijayvu kō rupi.

33 Āmē sota kō weraa jē Jesu vvytyry kyty. Kokota e'i Juteu kō a'e vvytyry pè. “Joākāgwerā rena” jaa tē Kokota.

34 A'e pè ovāe kupa remē, sota kō janeray mogwapa poā oinō uvary aisiriri katu mā'ē pupe ime'ē ipe Jesu pè. A'e Jesu wā'ā esa remē, no'ui.

35 Ajaire omopotuputuri vvyra jipokana rē imō'ā kupa. Ajaire ojimarai rā'ī ijyrukwerā rē kupa.

– Ava pō opyytā ijyrukwerā? e'i imomo momo kupa.

A'evō wereko ipyy imosāi ojiupe kupa.^p 36 Ajaire wapy ārō kupa.

37 Āmē vvyra pee rē kee'i ikusiwa kupa: “Jesu tē aā, Juteu kō rōvijā wasu tē”, e'i ikusiwa kupa. Āwī jikusiwarerā oinō Jesu apyte 'aryvo kupa. [A'evō a'e rupi okwa māe kō omā'ētā ikuwa, manyvo rewarā mō ojuka kupa.]

38 Āmō, mōrijō ve imona māe kō omopāā vvyra jipokana rē imō'ā Jesu pyri kupa. Āmō, ijaukwerā kyty. Āmō, i'ekatu kyty. Mytery pè katu Jesu tui upa.

39 Āmē jane kō okwa Jesu pyryvo remē, oojai okwa kupa.^q

40 – Ene itōkō, “Amoma kuwa Janejare'e moe'ea retā! Ajaire moapy 'arā paire, āmō tē ainōtā”, ere itōkō mijā! Ejireko katu ajawyi! Janejare'e Ra'yry tē ene remē, ewygy mokoepē wyi, teremānō e'ā! e'i ijai kupa.^r

41 Janejare'e pè oporegeta māe kō rōvijā kō ve siwā oojai. Āmō, tāmō Moisesi remikusiwarerā rē poromo'e māe kō ve siwā oojai. Āmō, Juteu rōvijā kō. A'e a'e kō kee e'i ojiupe kupa:

^p 27.35 Jīg. 22.18 ^q 27.39 Jīg. 22.7 ^r 27.40 Mat. 26.61; Juw. 2.19

42 – Poroereko katuarà tē itōkō āwī mijā! e'i kupa. Manyvore sipō ajawyi ovote nojireko katui! e'i e'i ijai kupa. Isaue kō rōvijā rōwā si āwī! Age'e yvyra jipokana re wyi owyjy remē, “Aje ywete Janejare'e Remimuu tē āwī”, oro'etā ijupe ky'y, e'i ijai kupa. 43 Āmō, “Janejare'e rē eako'i. A'e toereko katu imānōa wyi ajawyi, oporijauesa remē. Siārō rā'ī esa!” e'i rā'āga teve kupa.^s

44 Imona mae kō ve siwā oojai, Jesu reve yvyra jipokana rē omānōtā upa mae kō.

Jesu mānōa rewarā

(Maku 15.33-41; Rukasi 23.44-49; Juwāo 19.28-30)

45 Jane 'aryvo katu kwaray remē apy'awarā mō ijāpatōma. Pātōma 'ejē ajaate ijāpē kwaray remeve. Pirujē a'e yvy rupi pātōnusu. 46 Āmē ijāpē kwaray remē Jesu wapukai wayvo. Kee e'i wayvu rupi:

– Eri, Eri, rama sapatani! e'i. “Janejare'e, manyvore pō ereity rejupa?” jaa tē aepo e'i.^t

47 Āmō kō ipyri'ije'e tui mae kō mō wenu aepo e'i remē. A'e kō kee e'i tite ojiupe:

– Tāmō Eriasi^u pē aepo e'i, [towyjy uu,] e'i tite kupa.

48 Ameve ava mō ojā oo moma'e ipyu mālē pyy imoākā uvary ai mālē pupe. A'e omoturisara imono Jesu juru pē, tomosusu mijā.

49 Āmē āmō kō kee e'i:

– Siārō rā'ī esa! Maevo tāmō Eriasi uutā ereko katu, e'i ijai kupa.

50 Ameve Jesu wayvo wapukai ojiky'i oo. Opi i'āg oē oo.

51 Āmē oiko Janejare'e moe'ea retā wry pē kamisa ijanamu mālē ijokenaa rōmō mālē, ikatuay mālē.^v A'e Jesu omānō remeve apy'a ojiāvasī. Yvate kyty wyi tesō ojiāvasī ojisa. Āmō, yvy otyty tesō teve. Pareti kō otororo tesō teve. 52-53 Teāgwerā kō rena kō ve tesō otororopa, pareti kwarā kō. Ameve Janejare'e werovija maekwerā kō reāgwerā kō opoerapa oē oē, mōa'ārōwā. A'e kō Jesu opoera opō'ā paire, oo Jerusarē taa kyty. A'e pē mōa'ārōwā jane kō omā'ētā ee kō.

54 Āmē Jesu omānō remē, sota kō rōvijā mō ipyri'ije'e tui upa, wemīgwai sota kō reve. A'e kō Jesu mānōa rē omā'ē upa. Yvy tytya rē teve omā'ē kupa upa. Pirujē a'evoa rē omā'ē kupa upa. Ojimonyijay ee omājā kupa. Ameve tite e'i sota kō rōvijā:

– Janejare'e Ra'yry tē sikaepo sijuka! e'i.

55 Āmē wāivīgwerā a'e pē tui, Jesu omānō remē. Ijaty sa'u kupa. Kuipe'e wyi omā'ē ee kupa upa. A'e kō Jesu rupi uu Karireja yvy kyty wyi maekwerā kō. Ipātavōarerā kō tē a'e kō.^w 56 Kejō. Maria Matarena. Āmō,

^s 27.43 Jīg. 22.8 ^t 27.46 Jīg. 22.1 ^u 27.47 Janejare'e ayvu mojenuarā mō karamoe remeve Eriasi. ^v 27.51 Jisyry. 26.31-33 ^w 27.55 Ruk. 8.2-3

Maria Tiaku y. Juse y ve a'e. ãmõ, Semeneu rerekwarà. ãmõ wãivĩ kõ ve omã'ë ee upa. Mokojejõ Jesu mãnõa rè omã'ë.

Jesu reãgwerà mokatua rewarà

(Maku 15.42-47; Rukasi 23.50-56; Juwão 19.38-42)

57-58 ãmë Jesu mãnõa ojikuwapa kwaima'e mõ pè, Juse eu ijupe mã'ë pè. Arimateja taa wãnà mõ a'e. Imoma'e ywete mã'ë tè a'e. Jesu remimo'ekwerà mõ tè a'e. A'e Jesu mãnõa okuwa remë, oo kovenatu Piratu resa. Karumë oo.

– Jesu reãgwerà taraa imokatu, e'i Piratu pè.

“Hoõ” e'i ãmë Piratu ijupe. Ome'ëoka eãgwerà ijupe ãmë.

59 ãmë Juse opyy ijõvã jõvã kamisa poko ipyau mã'ë pupe, kamisa e'ey mã'ë pupe, “rijõ” eu ijupe mã'ë pupe. 60 Pareti kwarà pupe omokatu eãgwerà, weãgwerà rena rã pupe. Age'e ojinõma mã'ë a'e. Eãgwerà omokatu paire, oovapy. Takuru ipowyi mã'ë pupe oovapy. Omotore tore ikwarà rovake inõ. A'evu wereko kupa paire, ojivy oo.

61 Kejõ wãivigwerà a'evoa rè omã'ë. Maria Matarena. ãmõ Maria eu ijupe mã'ë teve. A'e kõ a'e pè wapy ee omãjã upa, teãgwerà rena rovake.

Sota kõ oo Jesu reãgwerà rena rãrõ remëwarà

62 Kõ'ëme Juteu rövijãgwerà kõ oo mijë kovenatu Piratu resa. Jimoava 'arà më oo kupa. Janejare'e pè oporegeta mãe kõ rövijã kõ teve oo. ãmõ, Pariseu kõ mõ. Mokojejõ oo kupa. 63 Kee e'i ijupe kupa:

– Jesu nomãnõive remë, kee e'i owari römõ: “Janejare'e emomoeratã amãnõ remë. Moapy 'arà remë a'evotã erereko”, e'i mã'ë.^x 64 Ajawyi kee oro'e ene. Maevo emimo'ekwerà kõ imona vijatã eãgwerà rè inõ gatu. Ajaire, “Opoera tẽ”, e'i titetã owari römõ kupa. ãmë ywesõ ipojoytã iwaria kõ poromoripea römõ ky'y. Ajawyi kee oro'e ene. Sota kõ teremono eãgwerà rena toãrõ jẽ kupa, oro'e. Moapy 'arà römõ a'e pè topyta jẽ ãrõ upa, e'i jövijãgwerà kõ kovenatu Piratu pè.

65 – Hoõ, e'i ãmë. Sota kõ peraa ãmë, ãrõarã kõ römõ. Tapemã'ë gatu ee penemikuwa rupi, e'i ijupe kõ.

66 Oo ãmë kupa. Sota kõ weraa oupi kupa, Jesu reãgwerà rena kyty. Turi vo sõ mã'ë pupe wape ape ipe eãgwerà rena rovapyka kupa, ava mõ toovapyjavo e'ã eãgwerà ekyi eraa, e'i kupa.

Ãmë ajaire jövijãgwerà kõ ojivy oo. Sota kõ ãmë opyta jẽ a'e pè ãrõ upa.

Jesu omãnõ maire opoera mijë remëwarà

(Maku 16.1-8; Rukasi 24.1-12; Juwão 20.1-10)

28 1 Jimoava 'arà paire, j'i'veay Maria Matarena oo mijë Jesu reãgwerà resa. ãmõ Maria eu ijupe mã'ë teve oo upi esa. 2 Ameve yvy py'awarã

^x 27.63 Mat. 16.21; 17.23; 20.19; Mak. 8.31; 9.31; 10.33-34; Ruk. 9.22; 18.31-33

mō otyty tesō. Āmē si Janejare'e remīgwai mō yvapewarà owyjy uu yva pe wyi. A'e tē takuru tyvy rovapyka ipowyi mǎē omotore tore ekyi imoisry. Ajaire wapy ovapyka 'aryvo upa. ³Poroeakwaso tesō a'e yvapewarà. Ijyru sī gatu a'e. Yvasī vo tesō ijyru. ⁴A'e rē sota kō omǎē remē, okyje ai tē iwyi kupa. Otytyta tesō ojimonyi iko kupa. Omānō mǎē vo 'ejē [o'a yvy pē] kupa.

⁵Āmē Janejare'e remīgwai e'i wāivī kō pē:

– Pejimonyi sō! e'i. Akuwa Jesu tē peeka. Yvyra jipokana rē omānō maekwerà tē peeka. ⁶A'e natui ike ky'y. Opoerapa oē oo ky'y. Kōitokō e'ipa maekwerà rupi katu tē a'evō ekoi. Pepota peike esa remē, peike āmē esa. Ike eāgwerà tui mijā. [Natui ky'y ajamǎē,] e'i.^y

⁷E'i jē ijupe kō:

– Pekwa imomewa kuiseē emimo'ekwerà kō pē, e'i. “Jesu opoera mijē! Janejare'e omomoerapa”, pejē. “Karireja yvy kyty ootā penenone kyty. A'e pē penārō tarā mijē upa”, pejē. Eayvukwerà rupi katu ikō tapejē nē, e'i.

⁸Aepo e'i remeve wāivī kō kuiseē ojivy oo. Ojimonyijay kupa. Ajamǎē ory katu kupa. Ojivy oo Jesu remimo'ekwerà kō kyty a'evōa momewatā kupa. ⁹Ajamǎē pee rupi oo jē iko kupa remeve sikaepo Jesu ojisa ijupe kō. Kee e'i ijupe kō:

– Janejare'e ikō tapepy'amopiryvypy katu nē! e'i ijupe kō.

Āmē Jesu rē wāivīgwerà kō omǎē remē, oo ipyri'ijeē kupa.

Ojimoenāpa'ā ovake kupa. Jesu py rē ojivy imoe'e kupa.

¹⁰E'i Jesu ijupe kō:

– Pejimonyi sō! Pekwa jēsi eretārāgwerà kō pē erewarà momewa, Karireja yvy kyty too erōvaisī kupa, e'i.

Sota kō remimome'ukwerà rewarà

¹¹Āmē wāivīgwerà kō ojivy jē oo remē jakatu sota kō mō Jesu reāgwerà rena wārō maekwerà kō ve ojivy oo Jerusarē taa kyty. Juteu rōvijāgwerà kō mogeta tē oo kupa. Janejare'e pē oporegeta mǎē kō rōvijā kō mogeta oo kupa. Pirujē manyvo ekoi maekwerà kō omome'u kupa.

¹²Āmē aepo jaa jōvijāgwerà kō wenu remē, ojimoaty ojimogeta kupa.

– Manyvo jarekotā a'evōa tojikuwa e'ā? e'i kupa.

Ajawyi kejavu karakuri ome'ē sota kō pē kupa, tiwari kupa.

¹³– Kee tapejē ikenē: “Pya oroke remē, emimo'ekwerà kō uu vija sikaepo oōvijā reāgwerà rekyi eraa”, tapejē ikenē. ¹⁴Tapekyje e'ā ikō kovenatu wyi nē. A'evōa ojenu sō ijupe remē, poropijarītā āmē, kovenatu tapemomorijau e'ā, e'i ijupe kō kupa.

“Hoō” e'i sota kō āmē. ¹⁵Āmē owaria repykwera opyy erōjivy eraa kupa. Jōvijāgwerà kō e'i maekwerà rupi katu omome'u erokwa kupa.

Aepo jaa ojenu jē Juteu kō pē. Ajaate age'e remeve aepo jaa ojenu.^z

^y 28.6 Mat. 16.21; 17.23; 20.19 ^z 28.15 Kareta ojikusiwa remēwarà pē “ajaate age'e remeve” jaa tē.

Jesu ojisaoka mijê wemimo'ekwerà kô pè remêwarà
(Maku 16.14-18; Rukasi 24.36-49; Juwão 20.19-23;
Jesu koty rewarà kô 1.6-8)

¹⁶ ãmê Jesu remimo'ekwerà kô ajaire ojivy oo Karireja yvy kyty, 11 rômõ mæ kô. Yvytyrapyte 'arà kyty ojiupi oo kupa, ijayvukwerà rupi katu.^a ¹⁷ A'e pè ojiõvaisi Jesu reve kupa. Omã'ê ee kupa remê, omoe'e ywete kupa.

Ajamã'ê a'e kô mõ,

– Aje sipõ Jesu tèt? e'i tite.

¹⁸ ãmê Jesu uu ipyri kô imogeta kô. Kee e'i ijupe kô:

– Papa eayvumokasi. Pirujê yvapewarà 'arà kyty aiko. ãmõ, pirujê yvy pewarà kô 'arà kyty teve aiko. ¹⁹ Ajawyi pekwa eayvu mojenu pirujê yvy pewarà kô pè erokwa, ekoty rewarà kô rômõ toiko kupa. A'evo mæ kô tapemojãmorĩ kô Papa ayvu rupi. ãmõ, ije, Ta'yry rômõ, eayvu rupi teve tapemojãmorĩ kô. ãmõ teve, i'ãg ayvu rupi teve, a'evo tapereko kô.^b ²⁰ ãmõ, tapemotekokuwa kô erekoa rè, pirujê a'epa pejê maekwerà rupi toiko kupa. A'evo peiko remê, peneve aikotà. Ajaate yvy opa remê peneve aiko jètà aiko, e'i Jesu ijupe kô.

[Awyjepa Mateusi remikusiwarerà Jesu rewarà ky'y.]

^a **28.16** Mat. 26.32; Mak. 14.28 ^b **28.19** J.K.R. 1.8